

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О. М. БЕКЕТОВА**

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

**O. M. BEKETOV NATIONAL UNIVERSITY OF URBAN ECONOMY IN KHARKIV,
UKRAINE**

VI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**"СТРАТЕГІЧНА АНАЛІТИКА ТА АНТИКОРУПЦІЙНИЙ АУДИТ В
СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ДЕРЖАВИ, РЕГІОНУ, СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ"**

присвячена 95-річчю факультету Економіки і підприємництва

VI INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

**"Strategic Monitoring and Anti-corruption Audit in the System of Financial and
Economic Security of State, Region, Business Entities"**

devoted to the 95th anniversary Faculty of Economics and Entrepreneurship

МАТЕРІАЛИ / BOOK OF ABSTRACTS

26–27 жовтня 2017 р., м. Харків / 26–27 October 2017, Kharkiv

УДК 336-049.5:005.21(063)
С83

*Рекомендовано до друку Вченою Радою ХНУМГ ім. О. М. Бекетова,
протокол № 2 від 27 жовтня 2017 р.*

Стратегічна аналітика та антикорупційний аудит в системі
С83 забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів
господарювання : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., Харків,
26–27 жовт. 2017 р. = Strategic Monitoring and Anti-corruption Audit in the
System of Financial and Economic Security of State, Region, Business
Entities : Abstracts of the VI Intern. Sci.-Pract. Conf., Kharkiv, October
26–27, 2017 / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. –
Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 273 с.

ISBN 978-966-695-445-2

Розглядаються концептуально-методологічні засади управління, стратегічна аналітика та антикорупційний аудит в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання, впровадження міжнародних стандартів обліку і звітності у державному та приватному секторі в умовах євроінтеграції.

Conceptual and methodological basis, strategic monitoring and anti-corruption audit in the system of financial and economic security of state, region, business entities, the introduction of international accounting standards in the public and private sector in terms of European integration.

УДК 336-049.5:005.21(063)

ISBN 978-966-695-445-2

© Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова, 2017

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Бабасв Володимир Миколайович

ректор Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, доктор наук з державного управління, професор

Заступники голови організаційного комітету:

Шутенко Леонід Миколайович – почесний ректор Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, д-р техн. наук, професор;

Сухонос Марія Костянтинівна – проректор з наукової роботи Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, д-р техн. наук, професор;

Пан Микола Павлович – заступник голови науково-методичної ради, канд. техн. наук, доцент;

Бібік Наталя Валеріївна – директор центру міжнародної діяльності та освіти Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, канд. екон. наук, доцент;

Політучий Сергій Якович – президент Групи компаній «Фактор», канд. екон. наук, доцент;

Keith M. Howe – Dr. William M. Scholl Professor of Finance, Department of Finance, De Paul University, Chicago, USA;

Набока Едуард Євгенович – виконавчий директор ОПП Харківської області – регіонального відділення Всеукраїнської громадської організації «Український союз промисловців і підприємців»

Члени організаційного комітету:

Момот Тетяна Валеріївна – голова Харківської обласної організації ВСВЕ, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Харламова Олена Вікторівна – генеральний директор Агенства з МСФЗ, віце-президент ГС «Палата аудиторів і бухгалтерів України», д-р екон. наук;

Гордієнко Наталія Іванівна – професор кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, член Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України, канд. екон. наук, професор;

Соловійов Олександр Васильович – декан факультету економіки і підприємництва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, канд. екон. наук, професор;

Лелюк Наталія Євгенівна – доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, канд. екон. наук, доцент;

Світлична Вікторія Юріївна – доцент кафедри фінансово-економічної безпеки обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова канд. екон. наук, доцент;

Шкурко Ольга Вікторівна – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, канд. екон. наук, доцент;

Краївська Інна Анатоліївна – старший викладач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

THE BUSINESS EDUCATIONAL IN UKRAINE: KEY PROBLEMS & STRATEGIC PERSPECTIVES (on the example of O.M. Beketov National University of Urban Economy)

Babaev V. M., Doctor of Public Administration, rector, Stadnyk G. V., Ph.D in Economics, vice-rector, Momot T. V., Doctor of Economics, O. M. Beketov National University of Urban Economy

The Educational system of Ukraine is functioning and changing due to the changes of the political, economical, social & cultural and technological factors in the country.

In the area of education and upbringing are involved 7% of Ukrainian professionals who teach 11 million students (22% of the population).

It is important to note that even though Ukraine became independent from the Soviet Union 26 years ago, its educational system inherited a lot from its Soviet past. There is a wide range of universities in Ukraine that provide both free of charge and fee-paying education. Today, you can get the education in 313 universities, academies and institutes of Ukraine of 3-4th level of accreditation. Among them there are 220 state institutions, 93- non state. 54,9 % of state universities students get free education.

Ukraine has a long and proud history in terms of education. More specifically, the country has a long tradition in the field of mathematics. Ukrainian universities provide students with strong fundamental knowledge as they teach to look at the problem widely and find solutions conceptually. At the same time, curricula are left behind the needs of business and industry in general. Being ineffectively governed and mired in corruption, universities are not able to withstand existing global challenges.

The overview of the different macro-environmental factors were taken into consideration with the use of PEST Analysis.

External key factors that are affect the University and education system of Ukraine in general are the following:

Political: political instability increases the possibility for cross-border cooperation in different fields: new education programs development (for example anticorruption educational programs); for business provide opportunity for raising foreign direct investments in the process of eurointegration.

Economic: economic crisis stimulates the development of innovative approaches aimed on solving existed problems in doing business in Ukraine. As a result, there is a necessity of new education programs introduction, especially, for adult students for quick upgrading their professional skills.

Social: problem of ageing populations fosters the development of the education programs for adult students, demographic changes (negative migration balance) demands English language education program development

Technological: possibility and demand for distance learning implementation have been significantly increasing.

The internal key problems & possibilities are defined with the use of SWOT analysis.

Step 1

Problems	Possibilities
1. Low level of cooperation with business	1. Development of <u>Cross Border Networking Platform</u> for communication with business and discussion forum organization
2. Low level of international partnership for the comparative prestigious education program development	2. Development of <u>Cross Border Institutional Networking Platform</u> for establishing partnership with universities
3. Low level of practical education programs for adult students	3. <u>International Consulting and Professional Education Center</u> Creation

Step 2a

PROBLEM 1: Low level of cooperation with business

Weaknesses (Internal perspective)	Threats (External perspective)
<ul style="list-style-type: none"> - The large number of intermediaries, consultants when implementing business processes - Information asymmetry: foreign investors lack the knowledge about the features and advantages of investing in Ukraine - Low investment attractiveness of Ukrainian business - Incomprehensible for a foreign investors structure and reporting of Ukrainian enterprises - Ukrainian companies lack the understanding of investors' expectations 	<ul style="list-style-type: none"> - the lack of capital for the implementation of promising projects, fixed assets update - Increase in the number of unprofitable enterprises and industries - Increase in the number of bankrupt enterprises

PROBLEM 2: Low level of international recognition, absence of international partner for the comparative prestigious MBA program development

Weaknesses (Internal perspective)	Threats (External perspective)
<ul style="list-style-type: none"> - Curricula are left behind the needs of business - Lack of interrelation of business and education - Inadaptability to the rapid changes in the external environment 	<ul style="list-style-type: none"> - Lack of skilled professionals - Companies lose competitive positions on the market - A significant increase in spending on services of a large number of consultants

<ul style="list-style-type: none"> - Lack of incentives to study due to the high cost of additional education - Forced search of educational courses abroad - Professors do not always have the practical experience and it also affects the quality of education - Current financial motivation does not allow universities to attach practicing professors to teaching for a long time 	<ul style="list-style-type: none"> - Unsubstantiated standardization and optimization of higher education in Ukraine
--	---

PROBLEM 3: Low level of practical education programs for adult students

Weaknesses (Internal perspective)	Threats (External perspective)
<ul style="list-style-type: none"> - Inconsistency of theoretical principles to modern practical realities of business - The reluctance of businesses to invest in education - Majority of Ukrainian companies do not understand the necessity of learning how to do business - Low confidence in educational programs - In majority cases Languages of instruction still is Russian or Ukrainian, there is a lack of English language training programs 	<ul style="list-style-type: none"> - Companies' management ineffectiveness - The probability of large losses due to incompetence of staff - The complexity of strategic planning of further development

Step 2b

POSSIBILITY 1: Development of Cross Border Networking Platform for communication with business

Strengths (Internal perspective)	Opportunities (External perspective)
<ul style="list-style-type: none"> - The establishment of partnerships between foreign investors and Ukrainian business - Consideration of alternative outlet markets - Increase of information transparency of Ukrainian companies - Formation of the company's investment proposals that meet the expectations of foreign investors 	<ul style="list-style-type: none"> - Increase of investment attractiveness of Ukrainian enterprises - Increasing volumes of foreign investments - Sustainable economic development of the country - Support and maintain the business initiatives of companies looking to join the Europe market by providing strategic and logistical advice

POSSIBILITY 2: Development of Cross Border Institutional Networking Platform for establishing partnership with universities

Strengths (Internal perspective)	Opportunities (External perspective)
<ul style="list-style-type: none"> - Emphasis on practical training of qualified managers - Involvement of practitioners in the field of business activity - Establishment of sustainable cooperation between universities and business - Cooperation with international educational organizations 	<ul style="list-style-type: none"> - Forming database of problem situations in the business for further development of training programs of different educational levels - Increase of profitability of Ukrainian enterprises

POSSIBILITY 3: International Consulting and Professional Education Center Creation

Strengths (Internal perspective)	Opportunities (External perspective)
<ul style="list-style-type: none"> - The introduction of innovative educational methods - Emphasis on international experience and practices - Development of programs that meet the needs of business - Engagement of professors with experience of researching and teaching abroad 	<ul style="list-style-type: none"> - Individual approach to customer needs - Possibility of distance learning - International certification - The basis for creation of business school - Possibility to incorporate different teaching styles and methods into educational system

On the base of PEST and SWOT analysis we defined three key problems of the business education on the example of our university:

1. Low level of cooperation with business: Changes in business practice are essential to achieve progress in business education. During recent years, the University took steps to cooperate with business, namely in organization practices for students. This cooperation has been beneficial in creating positive actions at the short-term training for business.

2. Low level of implementation of practical international experience in education programs in Ukraine: difficult political and economic situation in Ukraine does not stimulate international experience and intercultural skills development.

3. Low level of practical business-oriented education programs for adult students: lack of up-to-day skills update programs that will help to gain complex knowledge, new patterns of thinking and new perspectives.

As a result, we conclude with the following results:

The dynamics of global business demands frequently update education programs. The following trends should be taken into account:

- Need for more Organizational Flexibility;
- Increased Demand for Sustainability;
- Globalization;
- Disruptive Events;
- Dynamic Competitive Strategies;
- Increased Rivalry.

New strategies, approaches, and tools are required in order to better manage this complexity.

As a result the most important strategic areas O.M. Beketov National University of Urban Economy needs to priorities are the following:

- to establish structured dialog with Business for providing long-term support in the establishment of strategic partnership in education;
- to establish structured dialog with Social Responsible Public Sector for building relationships and creating the networking for the cooperation in education;
- to establish structured dialog with the International Partners.

In such situation there is strong necessity to improve education infrastructure by means of facilitating continuing education programs for helping professionals advance skills, stand out in a competitive job market in cooperation with business partners and institutions.

The university should move on a significant number of directions to keep abreast of the competition, respond to a rapidly changing environment, and enhance academic strengths.

The special attention will be given to the Marketing (Competitive) Intelligence, which is a comparable young (management) discipline that provides decision makers with a range of concepts, theories, and above all support for making decisions.

OLIGARCHIC SYSTEM OF STATE AND CORRUPTION: ANTI-CORRUPTION REFORMS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

***Momot T. V.,** Doctor of Economics, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine, **Vashchenko O. M.,** Ph.D in Economics, Center of Strategic Analytics and Anti-corruption Management A.N. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine*

The corruption has its historical beginnings and social background. The sign of corruption has always followed the bureaucracy. There is no social or political system that is fully immune to corruption – only its scopes and the influences change. The last is determined by the attitude of the state and the society.

Corruption is a widespread and growing problem in Ukrainian society. In 2016's Transparency International Corruption Perceptions Index Ukraine was ranked 131st out of the 176 countries investigated (tied with Russia, Guatemala, and

Lebanon). Back in 2007 Ukraine had taken 118th place (179 countries investigated that year). Ernst & Young (in 2012) put Ukraine among the three most corrupted nations of the world together with Colombia and Brazil.

During the transition of Ukraine to democracy and the market economy the following corruption backgrounds had been clarified (there are some those inherent to the transition-type states):

- In the condition of absence for a long time the political and economic strategy of the formation of the new social system, weakening of the coordination and control in the state establishment, the process of the transition of an ownership, privatization and accumulation of significant value that happened in the first years of independence have strengthened oligarchic groups and clans, corruption ties, played as an example of getting profits out of the position in the state establishment, opened an opportunity to combine the official position with the business.

- The declarative nature of many reforms intentions and the state decisions; shortcomings, delay and inconsistency in the reforms aimed on the democratization of the public governance, the liberalization of the economy, support of the small and medium business. The prevalence views in the society about the corruption nature of the state power as itself, inevitability and admissibility of the corruption ties and actions; the formation of the readiness amongst the citizens to use the corruption ties and relations; the formation of the idea to make the punishment for corruption crimes more tough instead of removing the backgrounds; the support of such ideas by media with the absence of real anti-corruption activities.

When interacting on the national level that backgrounds bring to other negative effects to the society. In particular they get the forms of the immediate causes of the political, economic, judicial, organizational and managerial, social and psychological factors. All these groups of factor are highlighted in detail in the paper.

Corruption is defined as a form of dishonest or unethical conduct by a person entrusted with a position of authority, often to acquire personal benefit. Corruption may include many activities including bribery and embezzlement, though it may also involve practices that are legal in many countries.

In the Ukrainian dimension, the corruption may be illustrated as a pyramid, which includes the following stages which are widely discussed in the paper:

- “lower stage” of it is the base of the whole pyramid, therefore covers the largest area, is bribery (bribes can be used by private parties to "buy" many things provided by central or local governments, or officials may seek bribes in supplying those things);

- the next “higher” stage of the corruption pyramid can be defined as a sectoral corruption (besides the common bribe-taking the most common misdemeanors that occurs in the sectoral corruption are: abuse of power, extortion, fraud, bidding cartels, fraud embezzlement);

- the top level of the corruption pyramid is the political corruption that had penetrated the top governing bodies and put them at the service of the oligarchic groups and clans (the political corruption, as the other forms, includes bribery, extortion, cronyism, nepotism, parochialism, patronage, influence peddling, graft, and

embezzlement. Misuse of government power for other purposes, such as repression of political opponents and general police brutality, is also considered political corruption.).

The special emphasis is given to a number of dependencies existing between political and business elites in Ukraine. The interplay of the interests of the oligarchs is the real mechanism that shapes Ukrainian politics. During the 1990s, the oligarchs emerged as well-connected entrepreneurs who started from nearly nothing and got rich through participation in the market via connections to the corrupt, but democratically elected, government of Ukraine during the state's transition to a market-based economy. Later numerous Ukrainian businesspeople have "taken over control" of political parties or started new ones to gain seats and influence in the Verkhovna Rada (Ukrainian parliament).

In 2008 the combined wealth of Ukraine's 50 richest oligarchs was equal to 85% of Ukraine's GDP. The total worth of the wealthiest 50 Ukrainians is \$112.7 billion, as much as two annual Ukrainian state budgets. Furthermore, according to Holoyda, "100 individuals represented by the "oligarchs" and "family" – or 0.00003% - of the total population control 80% – 85% of Ukraine's GDP/wealth."

Just before the Euromaidan protests began, in November 2013, it was calculated that the assets of Ukraine's 50 richest individuals made up over 45 percent of GDP, compared to less than 20 percent in Russia and less than 10 percent in the US. By 2015, due to the Ukrainian crisis, the total net worth of the five richest and most influential Ukrainians billionaires (Rinat Akhmetov, Viktor Pinchuk, Ihor Kolomoyskyi, Henadiy Boholyubov and Yuriy Kosiuk) had dropped from \$21.6 billion in 2014 to \$11.85 billion in June 2015 and to \$7,1 billion in 2016. In 2014 Ukrainian GDP fell by 7%; in 2015 it shrunk 12%. The hryvnia, the currency, has lost about 70% against the dollar in the past two years. In 2015 wealth of five richest Ukrainians billionaires is equal to 7% of Ukraine's GDP.

At present, big business does not have such a strong and decisive influence on politics in any other Eastern European country as it does in Ukraine. The Ukrainian oligarchic system, which developed and took its final form during Leonid Kuchma's second presidential term, turned out to be a stable phenomenon.

The monopolization of crucial economic sectors has constrained competition and created an unfavorable investment climate in Ukraine. The media space is used by oligarchic clans. As a result of twenty years of this oligarchic regime, the fragility of the Ukrainian state is now plain to see. Beyond the lack of strength of the state generated by the financial situation, the political dependence upon oligarchs is also a major factor of weakness.

So what is the real exit for Ukraine and how to oppose the comprehensive challenge that is corruption? From the author's point of view, the passion of the new counter-corruption legislation or creation of the new law enforcement agencies is not enough. The real shift in the situation with the corruption may happen only under the condition of an active support of the government-initiated activities by the civil society and the NGOs. The current situation in Ukraine showcases the importance of civil society in anti-corruption. By demanding more social accountability and

transparency, and by furthering societal norms that proscribe corrupt practices, an active civil society is one of the most crucial factors in fighting corruption.

The influence of civil society on reforms and counter-corruption activities is analyzed in the paper.

We conclude our research with the following:

- Ukraine has done little to implement the extensive anti-corruption reforms that the country desperately needs – and the new government offers little hope of a fresh start.

- The biggest obstacle to reform is the close ties between the oligarchy and the corrupt political class. Ukraine should focus on cutting these links, rather than dismantling the oligarchy itself.

- The oligarchy is kept in power by a series of vicious circles: the need for vast sums of money to win elections, the network of political appointees tunneling cash into campaigns, and the placing of allies in government.

- The counter-corruption activities might be successful only under the condition of the tight interaction between the government and the civil society.

FACTORS OF THE ENTERPRISE'S ECONOMIC SECURITY ENSURING BASED ON THE CONCEPT OF VALUE-BASED MANAGEMENT

Azarova T.V., Assistant of the Department of Financial and economic security, accounting and audit, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The constant interest of the enterprise in improving the management of the activities and growth of the financial well-being of the firm actualizes the search for new management techniques. The research of concepts of value-based management and economic security of the enterprise and their combination can be a productive step in the process of improving the management of the enterprise.

The study of the concept of value-based management is devoted to a number of works by American economists of the old school - Uolsh K., T. Kouplend, T. Koller, D. Murryn, Martyn Dzhon D., Petty Vyliam DZh., and A. Rappaport. The issue of ensuring economic security is being investigated by a large number of scientists both foreign and domestic - Zhykhor O.B., Kutsenko T.M. Makariuk O. V. MA Gureev, S.I. Ilyashenko, M.I.Kopitko, M.V.Minenko, V.O. Plotnikov, and others. However, the combination of these areas, that is, the use of the concept of value-oriented management can be a productive step in ensuring the economic security of the enterprise.

The purpose of the study is to identify and form a system of interconnected factors based on a combination of concepts of enterprise resource management, cost-oriented management and economic security, and effective management of which will ensure the growth of the cost of the enterprise and the high level of its economic security.

The analysis of scientific works in the field of anti-crisis and strategic management and economic security management shows that for effective and stable activity, the enterprise must improve the management mechanisms in three directions:

- Enterprise Resource Planning, because resources are the subject and means of labor and the basis for economic activity. The resources of the enterprise include: material, financial, intellectual resources;

- Value-based management, which is a progressive direction, which allows to predict the future results of the enterprise, to show the real financial status of the business entity and the growth of the welfare of business owners or investors. Cost management allows you to abandon the retrospective analysis of business results and predict the most effective scenario of enterprise activity. Within the framework of the concept of value-based management, the operating, financial and investment components are considered.

- Ensuring an economic safety, allows to create, except power protection of resources of the entity, the most optimum conditions for functioning of the entity and profit earning. The capability to quick response to any external and internal threats, forecasting and sensitivity to changes of the environment considerably increases possibilities of the entity before competitors. Concerning a research purpose we will consider the economic security of the enterprise from the standpoint of an integrated approach based on the allocation of resource-functional components, namely: financial, intellectual-personnel, technical and technological, informational, politico-legal, product, power and ecological.

The analysis of an essence and contents of the researched concepts, their organic interrelation allowed to allocate factors which give the chance at the same time to manage efficiency of use of resources, growth of cost and level of an economic safety of the entity. The interrelation of value drivers with resource-functional components of economic security of the enterprise is presented in the form of schemes (Fig. 1).

We define economic security as the state of the enterprise's security against external and internal threats, which is ensured by efficient use of resources and growth of the value of the enterprise in order to satisfy the interests of investors or owners. [1].

This definition, in particular, implies the use of enterprise resources in such a way as to ensure its most effective functioning. Zhykhor O.B., and Kutsenko T.M., considering the economic security at the enterprise level (firm), indicates that it "implies sustained development (that is, balanced and continuous), achieved through the use of all kinds of resources and entrepreneurial capabilities, which guarantee the most effective use for the stable functioning and dynamic scientific, technical and social development, prevention of internal and external negative influences (threats)"[2, p. 11].

The most comprehensive and versatile approach to ensuring economic security is the approach based on the allocation of resource-functional components of the enterprise's economic security.

Domestic scientists have different approaches to the essential filling of the notion of economic security, according to the elemental composition of this category. In our opinion, it is useful to allocate and use the following main resource-functional components of the economic security of the enterprise: financial, intellectual-personnel, technical-technological, information, political-legal, product, power and environmental. All the components of the economic security of an enterprise can be conventionally divided into external components (politico-legal, interface, market, energy) and internal (intellectual, personnel, financial, information, power, resource, technical and technological), as well as social and environmental components, to external and internal.

Implementation of value-based management at the enterprise corresponds to its economic security basic principles. In the first place, this is due to the identity of the factors of value and resource-functional components of the economic security of the enterprise. Among the factors that affect the value of the company, identify the main (free cash flows, cost of capital and the rising cost period) and additional (factors of the invested capital and intangible assets efficiency).

Thus, the effectiveness of the implementation of the concept of value-based management to ensure economic security in the enterprise, primarily due to the identity of the factors of cost and resource-functional components of economic security. The cost of an enterprise is influenced by factors of operating activity (growth rate of sales volume, profitability of sales, sales price, productivity, etc.); factors of investment activity (volume of investments in current assets and non-current assets, return on investments, etc.); factors of financial activity (capital structure, cost of capital, interest rate on loans, etc.). Modern approaches to estimating the value of an enterprise are carried out using the model of the discounted value of cash flow, the basic indicators of which is the net cash flow and the economic added value.

The value-based approach requires constant and maximum monitoring of the company's activity, which significantly increases the quality and effectiveness of the assessment and management of enterprise security. The use of key cost factors allows to define not only all points of "growth", but also take into account all the costs and risks of doing business.

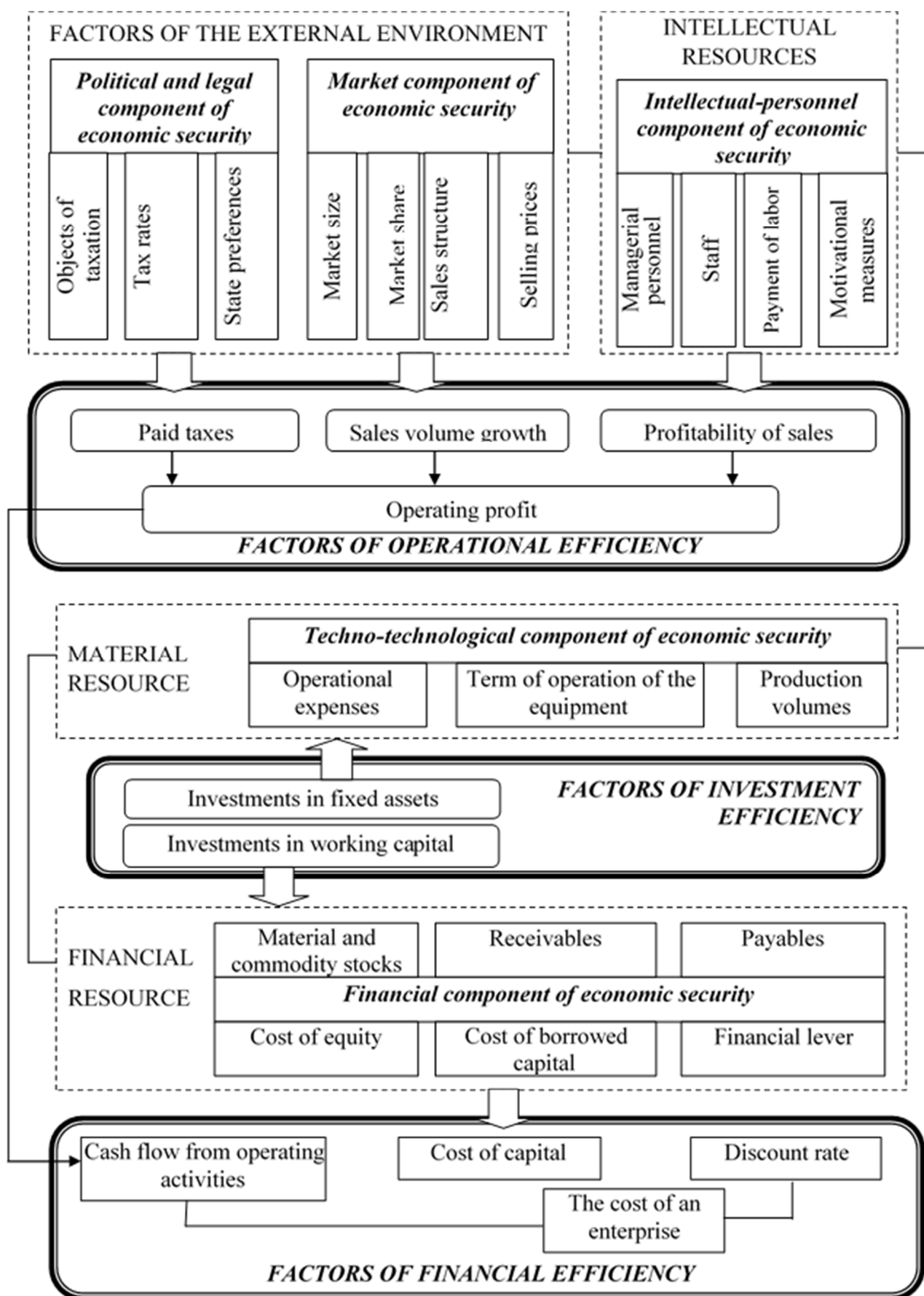

Fig. 1 - Interrelations of the value's factors with the resource-functional components of the economic security of the enterprise. Developed by the author

References

1. Azarova T.V. Orhanizatsiia protsesu zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky subiekta hospodariuvannia / T.V. Azarova //Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu–2016. -#21.
2. Zhykhor O.B., Kutsenko T.M. Ekonomichna bezpeka: Navchalnyi posibnyk / O.B. Zhykhor, T.M. Kutsenko. – Kharkiv: KhIBS UBS NBU, 2013. – 144s.

USE OF BALANCED SCORECARD TO ACHIEVE STRATEGIC GOALS OF THE ENTERPRISE

Suk P. L., doctor of economic sciences, professor of department of accounting and taxation, Mohammad Ahmad Saleh Alnaimat, post-graduate student of department of accounting and taxation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kiev

The subject of performance measurement for service businesses facilities is considered as important subject which take the attention of researchers and experts in the field of management accounting in light of the developments in the global competition conditions and pressures towards the need to improve the service performance facilities in order to keep pace with the rapid changes in the surrounding environment.

A new stage of development in control model and performance assessment has been appeared through a term “balanced scorecard” which is one of the management accounting strategic techniques. This method over other methods of control and performance methods is characterized by combining financial performance and non-financial measures which characterized to be easily traced and linked to facility strategy.

Balanced performance card considers one of the contemporary administrative means introduced by Kaplan R.S. and Norton D.P. as a new concept for the strategic management, since this contemporary model introduces comprehensive solution to the weakness and uncertainty in the old orientation of the administrative system which focuses only on the financial performance through adding other dimensions turning the strategic plan to tangible actions and outputs linking the goals, the means and the measures to the needed performance level and the programs and initiatives with the strategic plan [5].

Horngren C.T. indicated that the balanced performance card translates the organization’s mission and strategy to a set of performance procedures representing the application framework for its strategy [3].

There are different definitions of the balanced performance card, the most important “it is a concept helps translating the strategy to action, it starts from determining the organization’s vision and strategy and from determining the critical success factors, and organizing the measures that help in setting a goal and measuring the performance in the critical fields relating to the strategies” [1, p. 144].

Balance scorecard also identified as “An instrument through which translating the company’s strategy and message to goals and measures, and providing a set of coherent ideas, principles and a comprehensive path’s map for the companies to follow the message translations into a set of coherent performance measures”. These measures contribute to accomplish the works and setting the businesses strategy and the strategy link to the businesses and the help in coordination between the individual and organizational performance till reaching the management goals.

This card is based on four basic pillars which are: financial performance to satisfy the customers, operational performance of competency, then the opportunities the company provides to its employees and growth, by this the competition between the companies became based on the availability of the initiative spirit and the creative and innovative ability more than based on the available fixed tangible assets [5].

Balanced performance card can be defined as an administrative system aims at helping the establishment to translate its vision and strategy to a set of coherent goals and strategic measures. This is through depending on the balanced score performance card, since the financial report is no longer considers representing the only way through which the companies can evaluate their activities and drawing their future mores [5].

Balanced scorecard enable the organization to evaluate the performance in an integrated form through linking the multiple goals that the organization seeks to achieve with the goal to support its competitive position.

Conclusions.

1. Balanced scorecard is a company management system using financial and non-financial indicators to analyze enterprise activity. It allows to determine directions of enterprise development in modern conditions.

2. Companies are working to pursue stages and steps of the methodology for the design and implementation of balanced scorecard.

3. Balanced scorecard is important in trying to balance both financial and non-financial performance measures to assess short and long-term performance in a consolidated report. Balanced scorecard reduces the focus of managers on short-term financial performance such as annual or quarterly gains, but is concerned with strong improvements in nonfinancial measures that suggest the potential for future economic value creation.

References:

1. Abdallateef A. Balanced scorecard as an instrument to measure the performance / A. Abdallateef, H. Torkman // Journal of Tishreen university for the studies and the scientific research, Economic and legal sciences series. – 2006. – Volume № 28. – № 1. – p. 144.
2. Greiling D. Balanced scorecard implementation in German non-profit organizations / D. Greiling // Journal of accounting research. – 2010. – Volume № 44. – pp. 151-178.
3. Horngren C.T. Introduction to management accounting / C. Horngren, G. Sundem, W. Stratton. – Upper Saddle River. – New Jersey. – Prentice Hall. – 2005. – 824 pp.
4. Kaplan R.S. The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action / R.S. Kaplan, D.P. Norton. – Boston: Harvard Business School Press. – 1996. – 322 pp.
5. Kaplan R.S. The balanced scorecard – measures that drive performance / R.S. Kaplan, D.P. Norton. – Harvard Business Review 70. – № 1 (January-February 1992). – pp. 71-79.

6. Wong-On-Wing B. Reducing conflicts in balanced scorecard evaluation / B. Wong-On-Wing, L. Guo, W. Li, D. Yang // Accounting, organizations and society. – Pergamon. – 2007. – Volume № 32. – Issues № 4-5. – May-July. – pp. 363-377.

7. Yousef A. Balanced scorecard: a tool for measuring competitive advantage of ports with focus on container terminals / A. Yousef // International journal of trade, economics and finance. – 2011. – Volume № 2(6). – 472-477. – <http://www.ijtef.org/papers/151-F558.pdf>.

STRATEGIC MONITORING AS THE WAY OF PROVIDING ANALYTICAL INFORMATION IN SYSTEM OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY

Shapoval G., PhD, Panov V.V., Baranovska Y., Nesterenko D., master students, O. M. Beketov National University of Municipal Economy in Kharkiv

Under conditions of market relations, the economic development of enterprises and the security of their activity depend on implementation of developed strategy. Taking into account the significant number of operational threats, internal and external risks of enterprise's activity, managers need analytical information, which will take into account all aspects of enterprise activity the most fully and will be used for providing enterprise economic security. This underlines the necessity of developing effective instruments of strategic analytical information providing, one of which is strategic monitoring.

Issues of monitoring in system of economic security are treated by S. V. Doroshenko and V. Y. Avvakumov [1]; monitoring as the part of strategic management is researched by Ovidijus Jurevicius [2]; V. Khalina [3] and L. Pan [4] research the peculiarities of monitoring at Ukrainian enterprises, but still a lot of issues concerning methods of monitoring and specifics of its performing for proper analytical information providing should be treated.

Monitoring is a type of management activity that involves monitoring the status, parameters and characteristics of a particular object in order to form an informational base on its behavior and to take justified managerial decisions.

Monitoring of enterprise activity is usually connected with business processes and involves several stages. The preparatory stage for the process of enterprise products production and sales monitoring is providing the informational base of this process, which can be obtained in the accounting department, production and sales departments.

The next stage is monitoring, which includes determination of the purpose, choice of methods, specification of the objects and the monitoring itself.

The purpose of monitoring is periodic tracking of enterprise's business processes parameters. Monitoring is an integral part of the ongoing control process, so it is needed to be performed periodically and systematically to provide controllers with information about the status of an object. To control enterprise's business processes it is necessary to track the main parameters, that are, those indicators which can provide sufficient information about each business process. The most expedient and justifiable approach to enterprise's business processes monitoring is to determine

monitoring parameters for each business process respectively. This will allow managers to make more complex assessment of the status of controlled objects. The main parameters which should be monitored at enterprise are determined in accordance with the needs of enterprise's functional managers.

The next stage is the choice of monitoring methods. The priority monitoring method in the system of current control of enterprise activity is monitoring of control points. The essence of the method is that the control procedures are carried out at certain intervals during performance of operations, works, depending on their complexity. The control points are determined by expert method, experts are usually enterprise's managers of institutional, managerial and technical levels, which make it possible to identify them objectively and rationally. The number of control points and the frequency depends on the scale, complexity of the object and can be adjusted in accordance with the requirements of external and internal environment of enterprise. This method is optimal for monitoring in the system of current control, because the feature of the current control is that it is carried out directly in the workplace in the course of the work, but is not continuous. Selecting control points is necessary for control.

The next step is to determine the criteria for monitoring. The criteria are the basis for evaluation. Criteria are formed on the basis of standards and norms. The criteria should be determined according to the monitoring objects according to the specific business process of enterprise.

The next stage of monitoring is the formation of bases of actual data on monitoring objects for further analysis. Obtaining information about the status of an object and is the main task of monitoring. Therefore, the quality of the current control and the effectiveness of making managerial decisions depend on how the data bases of monitoring objects are formed. Information should be complete, accurate and operational, and accessible to users.

Processing of information on monitoring objects is the next stage. After the information has been collected and formed bases of the actual data on the objects of monitoring, it must be processed, deleting data that are not important for the current control and leaving only the necessary information. Processing information also covers its sorting, recording, transformation, storage, etc.

The next and final stage of monitoring is the systematization and structuring of information and its analysis for making managerial decisions.

In addition it is reasonable to analyze not only absolute values, but also relative (in particular, the coefficients of rhythmicity of supply and sale of finished products, the level of profitability and profitability per unit of sold products, the level of production shortages, indicators of turnover of accounts receivable, etc.), which will allow managers to evaluate the efficiency of production and sales processes and will increase the efficiency and cost of the company in the long term period.

Thus, monitoring is an integral part of the process of ongoing control over the activities of enterprise for production and sale of finished products. Through monitoring, managers receive information about the current state of controlled objects and their changes. In order to obtain more complete information and to use it

more effectively, monitoring objects are specified in the areas of enterprise activity of enterprise, namely: sphere of material and technical support, production, financial, marketing, product areas.

Monitoring gives the possibility to control and prevent the emergence of new problems through constant monitoring and analysis of the processes of production activity.

The analytical information that is accumulated through monitoring is needed to make managerial decisions in line with changes in the status of current control objects and will increase the efficiency of enterprise, its value in strategic perspective and will increase the level of economic security.

References

1. Doroshenko S. V., Avvakumov V. Y. Strategic monitoring of company's management system / S. V. Doroshenko, V. Y. Avvakumov // Polythematic journal of scientific publications "DISCUSSION". – 2013 - №9 (39) / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://journal-discussion.ru/en/publication.php?id=11>
2. Ovidijus Jurevicius (2013) Strategic Management & Strategic Planning Process. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.strategicmanagementinsight.com/topics/strategic-planning-process.html>
3. Халіна В.М. Фінансово-економічний моніторинг діяльності підприємства: теоретичні аспекти / В.М. Халіна, Т.В. Полозова, П.Я. Пригунов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 40. – С. 203-207.
4. Пан Л.В. Особливості створення систем стратегічного моніторингу на українських підприємствах. Електронний ресурс. Режим доступу: http://economy.kpi.ua/files/files/70_kpi_2009.pdf

CORRUPTION AND CORPORATE GOVERNANCE: INFORMATIONAL AND ANALYTICAL PROVISION

Momot T. V., Doctor of Economics, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine, Center of Strategic Analytics and Anti-corruption Management, Josef Polák, Ph.D in Economics, Brno International Business School, Czech Republic, George Al Jammal, Kraivskiy B. B., O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

Corruption has fierce impacts on economic and societal development and is subject to a vast range of institutional, jurisdictional, societal, and economic conditions. In Ukraine, as in many other countries, corruption remains a persistent problem. In Transparency International's (TI) most recent Corruption Perceptions Index, Ukraine ranks 131st out of 176 countries and territories surveyed with a low score of 29 on a scale where 0 indicates highly corrupt and 100 very clean.

One key way of addressing corruption problem through internal measures is the establishment of strong corporate governance within companies. Corporate governance is the set of arrangements through which organizations account to their stakeholders. Good corporate governance is not only a tool that raises efficiency,

improves access to capital, and ensures sustainability — it is also emerging as an effective anticorruption tool.

The principles underlying good corporate governance and business ethics are deeply rooted in universal values. The Universal Declaration of Human Rights has established a global consensus on the applicability of shared moral principles across various countries. Many of these principles that deal with individual rights such as right to property and equal treatment under the law are now reflected in landmark documents on ethical business behavior: OECD Anti-Bribery Convention; United Nations (UN) Convention against Corruption; World Economic Forum's Partnering Against Corruption Initiative; Transparency International's Business Principles for Countering Bribery; International Chamber of Commerce Rules of Conduct to Combat Extortion and Bribery; and the UN Global Compact's 10th Principle, among others. Growth of strong national anti-corruption legislation such as FCPA also affects the emerging global standards.

Studies have shown that low corporate governance standards raise the cost of capital, lower the operating performance of industry, and impede the flow of investment.

Research demonstrates that investors are willing to pay extra for well-governed companies. The Global Investor Opinion Survey conducted by McKinsey among more than 200 professional investors who collectively manage approximately US\$2 trillion in assets in 31 countries revealed that a significant majority of investors are willing to pay a premium for a well-governed company. These premiums averaged 12-14 percent in North America and Western Europe, 20-25 percent in Asia and Latin America, and over 30 percent in Eastern Europe and Africa [1].

Similarly, two studies from the UK Institute of Business Ethics, based on a comparison of FTSE 250 companies, established a strong positive relationship between business ethics and financial performance [2].

The lack of empirical studies on the link between corporate governance and corruption is in part due to the paucity of data on corporate governance. In recent years, however, a few attempts have been made by several international consulting firms to measure corporate governance at the country level among which are the following:

1. *Opacity Index* is an analytical model developed by PricewaterhouseCoopers (PwC). The first report on the Opacity Index (2001), to be followed by others at regular intervals, provides estimates of the adverse effects of opacity on the cost and availability of capital in 35 countries. It offers a composite "O-Factor" for each country, based on opacity data in five different areas that affect capital markets: a) corruption, b) legal system, c) economic and fiscal policies, d) accounting standards and practices (including corporate governance and information release), and e) regulatory regime. It is projected that results will be published within 18 months for most of the world's significant economies. The report looks at the impact of opacity from the perspective of its impact as a form of hidden corporate tax as well as the risk premium present when countries borrow through sovereign bond issuance. Besides the report providing information to potential investors, developing

countries will be able to study the results of this report and take actions to decrease their opacity factor, which may stimulate international investment.

2. *Global CEO Survey*, which is carried out annually by PwC.

3. PwC is analysed the relationship between corruption and GDP per capita, a proxy for the standard of living. In accordance with the research results, rising country-level corruption is associated with decreasing GDP per capita, suggesting corruption creates barriers for businesses across all economies.

4. McKinsey & Company ranked 21 economies around the world based on perceived quality of corporate governance from a survey of institutional investors.

Using a cross-country data set, we suggest to test the hypotheses that explicitly link various measures of corporate governance to the level of corruption.

For companies, the costs of corruption can be broadly summarized in two categories: personal risks and business risks.

The results of the international experience analysis show that corporate governance standards can have profound impacts on the effectiveness of the global anticorruption campaign.

Today we have in place numerous international conventions and global collective action initiatives that set higher standards of transparency and accountability in corporate and public governance. More importantly, such standards are buttressed by a growing convergence of ethical values that set the tone for “doing the right thing” in both the public and private sectors.

References:

1. Global Investor Opinion Survey: Key Findings,” McKinsey & Company, July 2002, <http://www1.mckinsey.com/client-service/organization-leadership/service/corp-governance/PDF/GlobalInvestorOpinionSurvey2002.pdf>
2. Webley, Simon, and Elise More. 2003. Does Business Ethics Pay?. London: Institute of Business Ethics, (April).

DIGITAL PERFORMANCE AS A TOOL OF A NON-TRADITIONAL ADVERTISING

Momot D. T., Dimce Ristevskiy, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The human being has acquired new definition as an "information processor" while nature is becoming "information to be processed"

Steve Dixon defines the term “*digital performance*” broadly to include all performance works where computer technologies play a key role rather than a subsidiary one in content, techniques, aesthetics, or delivery forms. This includes live theater, dance, and performance art that incorporates projections that have been digitally created or manipulated; robotic and virtual reality performances; installations and theatrical works that use computer sensing / activating equipment or telematic techniques; and performative works and activities that are accessed through

the computer screen, including cybertheater events, MUDs, M(X)s, and virtual worlds, computer games. CD-ROMs, and performative nec.art works.

The research examines these practices and practitioners, and analyzes the artistic, theoretical, and technological trends that emerged in digital performance. I am going to create assessment scale for digital performance and estimate existing performances according to it. The main goal of this assessment scale is to determine the usefulness of the performance as a tool of non-traditional advertising.

Non-traditional advertising encompasses anything that is not TV, radio, standard print or direct advertising. It is designed to cut through the clutter of traditional advertising and grab the attention of customers. Creativity and innovation are important aspects of this type of advertising and, if used properly, make it hard for customers to ignore it. Non-traditional advertising is atypical. It is a type of advertising that sets most businesses apart from their competitors.

One form of non-traditional advertising is guerrilla marketing. Guerrilla marketing entails grabbing the viewer's attention without them expecting it, for example through non-conventional art. This kind of advertising uses a surprise effect to tantalize the viewer in a situation where they would not typically find media. It is difficult to embrace this type of advertising, but when done effectively it has a greater impact than that of its counterpart.

The emergence and proliferation of networked computers has produced the contemporary super-saturated information environment. The mental habits of those exposed to digital communication have been shifted; people have developed a tolerance to aggressive information environment. Therefore mastering of consumer attention through new approaches like digital performance is an important task for many businesses.

Since the 1980s, and increasingly since the 1990s, artistic works that make use of electronic media have been subsumed under the term "(new) media art." If "media art" is regarded as an artistic category defined by technical or formal characteristics, then it is open to the common criticism that, in a broad sense, all art is media art, insofar as all art seeks to convey a message by means of a medium of some kind. But even the narrower use of the term—according to which "(new) media art" refers only to forms of artistic expression that employ electronic media—fails to differentiate between analog and digital processes of image and sound production, or between participatory and representative works, or between performative projects and installations. "Media art" is, thus, an umbrella term for very different types of artistic expression, also including digital art, which included digital performance.

Steve Dixon defines the term "digital performance" broadly to include all performance works where computer technologies play a key role rather than a subsidiary one in content, techniques, aesthetics, or delivery forms. This includes live theater, dance, and performance art that incorporates projections that have been digitally created or manipulated; robotic and virtual reality performances; installations and theatrical works that use computer sensing/ activating equipment or telematic techniques; and performative works and activities that are accessed through

the computer screen, including cybertheater events, MUDs, M(X)s, and virtual worlds, computer games. CD-ROMs, and performative nec.art works.

My masterwork examines these practices and practitioners, and analyzes the artistic, theoretical, and technological trends that emerged in digital performance. I am going also to create assessment scale for non-time-based digital performance and estimate existing performances according to it. The main goal of this assessment scale is to determine the usefulness of the performance as a tool of non-traditional advertising.

Non-traditional advertising encompasses anything that is not TV, radio, standard print or direct advertising. It is designed to cut through the clutter of traditional advertising and grab the attention of customers. Creativity and innovation are important aspects of this type of advertising and, if used properly, make it hard for customers to ignore it. Non-traditional advertising is atypical. It is a type of advertising that sets most businesses apart from their competitors.

One form of non-traditional advertising is guerrilla marketing. Guerrilla marketing entails grabbing the viewer's attention without them expecting it. This kind of advertising uses a surprise effect to tantalize the viewer in a situation where they would not typically find media. It is difficult to embrace this type of advertising, but when done effectively it has a greater impact than that of its counterpart.

I am going to develop theory about non-time-based digital performances that could be described and identified as a traditional artwork in traditional dimensions (height, length, depth). According to Joanna Philipps - many contemporary artworks have not these physical dimensions or they are variable. Time-based media is a term that we use to summarize those artworks that have duration as a dimension, e.g. "four minutes and 33 seconds." Due to the fact that the performative art is usually time-based art, it cannot be collected and showed in galleries and museums for the general (wide) public.

Many people associate performance art with avant-garde movements, protest, because whenever artists have become discontented with conventional forms of art, such as painting and traditional modes of sculpture, they have often turned to performance as a means to rejuvenate their work. Performance art can seem gratuitous, boring or just plain weird. But, at its best, it taps into our most basic shared instincts: our physical and psychological needs for food, shelter, sex, and human interaction; our individual fears and self-consciousness; our concerns about life, the future, and the world we live in. It often forces us to think about issues in a way that can be disturbing and uncomfortable, but it can also make us laugh by calling attention to the absurdities in life and the idiosyncrasies of human behavior.

Performance art is a relatively new area of art history, which has already became a popular trend in the modern art. Only in the last decade, there were opened such spaces for performance, film and installation like Tate Modern (2012 opened in a major modern and contemporary art museum), the Museum of Performance (1947, located in San Francisco) and ... the Media Museum at the Zentrum fur Kunst und Medientechnologie (ZKM) in Karlsruhe and ...

Taking into account all aforementioned factors, I think that research and development of non-time-based digital performance is task (goal), that meets the latest requirements of the times. My assessment scale Performances can also be useful

for the business sector, which deals with non-traditional creative advertising

Performances also generate cultural knowledge transferral through embedded gestural, visual and sonic means. Knowledge from perception, cognition, emotion and gesture is unified and synthesised through the performance and activation of imagination. Cultural collaborations are thus played out in performance as works become spaces for experiencing exchange by performer and audience.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ОБОРОННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Аванесова Н. Е., канд. екон. наук, Вінник І. Ю., здобувач, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Чупрін Є. С., Харківський національний університет будівництва та архітектури

Впровадження відповідних заходів в умовах військово-промислової глобалізації потребує систематизації міжнародного досвіду забезпечення економічної безпеки підприємств оборонної промисловості провідних країн світу.

За результатами дослідження доведено, що ОПК в структурі будь-якої економічної системи має власну специфіку, що характеризується особливими вимогами до якості готової продукції воєнного призначення, монополією державного замовлення на створення і виробництво озброєння над ініціативними роботами підприємств ОПК, наукоємністю і високотехнологічністю розробки і виробництва сучасних видів озброєння, довготерміновістю і капіталомісткістю більшості інвестиційних проектів, реалізованих підприємствами ОПК (табл. 1).

Серед основних моделей функціонування ОПК у світі домінуючими є моделі США та Китаю. Досвід США, країн ЄС, КНР та інших держав свідчить, що реформування та інноваційний розвиток ОПК потребують координації зусиль законодавчої та виконавчої влади держави, узгодження з розвитком промисловості та економіки держави загалом, фундаментальної та прикладної науки, системи освіти тощо. Так, найбільший військовий потенціал в світі мають збройні сили США, що забезпечується значним бюджетним фінансуванням та підтримкою державно-приватного партнерства у сфері виробництва озброєння та військової техніки.

Таблиця 1

Порівняльні характеристики основних моделей функціонування ОПК: систематизація міжнародного досвіду

Країна	Активні позиції	Переваги	Недоліки
США	<ul style="list-style-type: none"> - потужний військово-морський флот - потужні повітряні сили 	<ul style="list-style-type: none"> - великий бюджет - стійке державно-приватне партнерство 	<ul style="list-style-type: none"> - наявність монополістичних утворень, особливо у сфері підприємництва, яке займається виробництвом військової техніки й озброєнь - політична підтримка гонки озброєнь
Франція	<ul style="list-style-type: none"> - відмова від призовного способу формування збройних сил - самостійне забезпечення власних потреб сучасним озброєнням і військовою технікою - превентивна роль науки у розвитку оборонних виробництв 	<ul style="list-style-type: none"> - велика державна підтримка - залучення на ключові пости ОПК чиновників з лану військових 	<ul style="list-style-type: none"> - відокремленість збройних сил Франції від НАТО та військових формувань Європейського Союзу
Польща	<ul style="list-style-type: none"> - політика збереження потенціалу національної військової промисловості - зосередження всіх підприємств ОПК на виконанні спільних завдань в оборонній сфері 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення підприємств ОПК державними замовленнями - підвищення конкурентоспроможності підприємств ОПК на міжнародній арені - залучення висококваліфікованих кадрів у виробництво озброєнь та військової техніки - списання боргів підприємств ОПК перед державою 	<ul style="list-style-type: none"> - вільний доступ іноземних компаній до державних замовлень на виробництво озброєнь та військової техніки - високий ступінь технологічної відсталості більшості виробничих потужностей від США
Румунія	<ul style="list-style-type: none"> - оновлення номенклатури військового виробництва - збільшення кількості робочих місць для військових 	<ul style="list-style-type: none"> - формування політики підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств ОПК 	<ul style="list-style-type: none"> - залежність підприємств ОПК від потужних європейських виробників озброєнь та військової техніки - неефективна політика реструктуризації ОПК країни
Китай	<ul style="list-style-type: none"> - вивчення запозичених передових технологій, їх впровадження у широке застосування - орієнтація на внутрішній ринок 	<ul style="list-style-type: none"> - формування виробничої бази підприємств ОПК у відповідності до наукових досягнень - конверсія оборонних технологій у народногосподарський комплекс держави 	<ul style="list-style-type: none"> - занадто велика мілітаризація економіки країни в цілому - відсутність механізмів державно-приватного партнерства
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> - активне залучення в міждержавну військово-промислову кооперацію країн НАТО - участь у дослідженнях сучасних оборонних технологій щодо виробництва озброєння та військової техніки 	<ul style="list-style-type: none"> - належність великих військово-промислових корпорацій приватному капіталу - високий рівень диверсифікації виробництва шляхом перерозподілу наявних виробничих потужностей і робочої сили між військовим і цивільним виробництвами 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність державного сектора у виробництві озброєнь та військової техніки - залежність наукових розробок від загальноєвропейського вектору оборонної політики
Туреччина	<ul style="list-style-type: none"> - поєднання оборонного та цивільного секторів у реалізації стратегічних планів військового виробництва - реалізації проектів з виробництва: основного бойового танка, бойового літака, експериментального підводного човна та легкого гелікоптера вогневої підтримки 	<ul style="list-style-type: none"> - прискорений розвиток ОПК країни через зростаючі потреби національних збройних сил - упровадження передових досягнень науки в оборонне виробництво 	<ul style="list-style-type: none"> - орієнтація на досвід зарубіжних країн у сфері функціонування ОПК - обмежені фінансові можливості для розвитку підприємств ОПК

Для порівняння: бюджет збройних сил США складає понад 600 млрд. доларів; Китаю - 236 млрд. дол.; РФ - 80 млрд. дол., Франції, Великобританії – понад 60 млрд. дол. на рік.

На базі систематизації міжнародного досвіду виокремлено основні напрями економічного забезпечення сектору безпеки і оборони та обґрунтовано основні напрями міжнародної співпраці у сфері оборонно-промислового співробітництва.

Підсумовуючи зазначимо, що аналіз особливостей функціонування моделей ОПК країн що мають найбільший військовий потенціал у світі, показує, що найбільш ефективно функціонує Американська модель, яка сприяє приватній ініціативі (в першу чергу, через фінансування найбільш перспективних start-up) та формування державного замовлення у найбільш перспективних приватних корпорацій, що сприяє підтриманню їх технологічності та конкурентоспроможності і дає можливість утримувати першість на світових ринках.

Таким чином, в умовах інтеграції Збройних Сил України до системи європейської та глобальної безпеки важливою є адаптація продукції національного ОПК до міжнародних стандартів (станом на початок 2017 р. 70% підприємств Укроборонпрому сертифіковано за стандартами ISO 9001). Проведений аналіз діяльності підприємств ОПК свідчить про розширення партнерства на глобальному ринку. Станом на початок 2017 р. підписано понад 70 меморандумів про нові напрями співпраці з 20 країнами світу. В Укроборнпромі відкрито офіс дорадчої підтримки з боку Північно-Атлантичного альянсу та на трьох підприємствах впроваджено систему управління та гарантування якості AQAP 2000.

АНТИКРИЗОВИЙ МАРКЕТИНГ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Алмашій Я. І., канд. екон. наук, Габрин Б. С., магістр, Собко А. І., магістр, Гайду О. Ю., магістр, Мигович І. В., магістр, ДВНЗ Ужгородський національний університет

Розробка антикризової маркетингової політики має ґрунтуватися на можливостях підприємства, що включають рівень розвитку таких компонентів маркетингу, як запуск народних чуток, створення різноманітних правил, формування односторонніх та конвергенція медіазасобів и брендів. Якісний маркетинг: «Under promise, over deliver» («обіцяй менше, роби більше»).

Питанням дослідження шляхів виходу із кризи та способів реалізації методів, що дозволяють ефективно розвиватися бізнесу в кризових умовах, присвячені праці багатьох вчених та експертів, серед яких: І. Манн, Д.Грант, С.Займан, Р.Бренсон, Г.Бондарчук, С.Горонович, А. Піддубний, С.Поліський, Т.Пономаренко.

Метою дослідження є дослідження можливостей виходу із кризових ситуацій на прикладі західних бізнесів, що демонструє концепція нового маркетингу – зі свіжими ідеями, новаторством та нешаблонним мисленням.

Зважаючи на кількість західних підприємств, які збанкрутіли (згідно з офіційними статистичними даними протягом 2015 року простежується тенденція до щорічного зниження даного показника за аналізований період) та кількість вітчизняних підприємств, що перебувають в процесі банкрутства (на фоні збільшення на 2,74% загальної кількості підприємств за 2010-2014 рр. сума збитків від звичайної діяльності за цей період збільшилася на 59,2%, а за 2013-2014 рр. – на 46,4%) обрана тема дослідження є вкрай актуальною. Політична та економічна дестабілізація, стрімке збільшення собівартості продукції, значне коливання валютного та фінансового ринків, значне знецінення національної валюти, згортання іноземних бізнесів та вплив іноземного капіталу з України, розгортання війни на Сході країни спричиняють потужний поштовх до пошуку інноваційних методів ведення бізнесу з метою розвитку національного господарства в довгостроковому стратегічному плані. Пошук шляхів виходу підприємства з дефолтного стану безпосередньо пов'язаний з виявленням і усуненням причин, що її зумовлюють. На першому місці серед причин виникнення кризових ситуацій є вплив людського чинника. На другому місці більшість дослідників відзначають недосконалість фінансової політики і як результат відсутність коштів для рефінансування заборгованості або покриття збитків. Оскільки всі причини взаємозв'язані, то часто дуже складно виділити серед них основну[5]. Неефективність обраної методики менеджменту бізнесом, неможливість вірно оцінити ризики та слабкі сторони діяльності, небажання реагувати на зовнішні фактори бізнес-середовища, гіпертрофовані відчуття власної самовпевненості та всезнання, ігнорування можливостей інноваційного розвитку власної справи – складність цих проблем можна вирішити, застосувавши методику нового маркетингу, що орієнтований на етику нового істеблішменту, нові ідеї та нові цілі.

Відомий маркетинголог Ігор Манн пропонує свій рецепт справжнього успіху, сформулювавши авторський девіз: «Пообіцяй більше, а роби ще більше». Все більше підприємств переходять на підприємницькі моделі менеджменту, які засновані на свободі і праві вибору[3]. Підтвердженням переходу до ери революційних змін у маркетингу є приклади ведення успішних бізнесів, що засновані на досягненні результатів за допомогою таких основних способів вирішення задач: запуск народних чуток, створення різноманітних правил, формування односторонніх та конвергенція медіазасобів и брендів. Сьогодні бренди (ідеї, набір цінностей, традицій) впливають на процес змін, безпосередньо вони стали рушійною силою цих змін (ближче до життя, більше індивідуальності!).

Новий маркетинг, маркетинг майбутнього - маркетинг, це процес творчості з домішкою авантюризму. Важливість цього методу полягає у генеруванні ідей, яскравим прикладом якого є сприйняття нових ідей Біллом Гейтсом. У Microsoft будь-якій ідеї, які пропонувалися Біллу Гейтсу, підлягали

запеклому опору. Але це призводило лише до того, що дозволяло отримати максимум з пропонованих ідей.

У Coke маркетологи створили свою систему маркетингу: щоб продавати, треба більше витратити на маркетинг. Більш конкретно це означає, що ваш бос перестане урізати витрати на маркетинг, коли бізнес переживає важкі часи, а, навпаки, стане їх збільшувати.

Інший яскравий приклад - Nike. Ця марка домінувала на ринку спортивного взуття і одягу на початку і середині 1990-х рр. А потім її міць раптом вичерпалася. Щоб завойовувати голоси споживачів, їй потрібно було знову і знову гучно нагадувати, що робить її продукцію особливою або відмінною від інших (стиль, ціна, якість, досвід). Відповідь проста - якщо маркетинг не становить ядро вашого бізнесу, ви приречені [2].

Pizza Express залишається єдиним з британських підприємств швидкого харчування, якому вдалося встановити зі споживачами особливі, глибоко особисті зв'язки, завдяки унікальній ідеї. Кухню розташували прямо в залі, тому відвідувачі можуть перекоонатися, що піца дійсно готується вручну, а не розморожується.

Другий президентський термін Білла Клінтона залишається геніальним прикладом як вдалося президенту, який зіткнувся з загрозою імпичменту і збрехав в ефірі загальнонаціонального телебачення, домогтися найбільшої в ХХ столітті перемоги на виборах і переобрання на другий термін. Клінтон став сприйматися як реальна людина зі своїми достоїнствами і недоліками.

Лара Крофт - героїня дуже популярної комп'ютерної гри "Розкрадачка гробниць». Кіоко Дейт - віртуальна японська поп-зірка, яка існує тільки на своєму веб-сайті. Тамагочі - комп'ютерна іграшка, домашнє «тварина», яку годували і «виховували» мільйони людей. Всі ці герої і героїні сприяли встановленню більш близьких взаємин людей з новітніми технологіями.

Компанія Nu Skin не має власних торгових точок, не використовує такі традиційні інструменти маркетингу, як білборди і комерційні ролики на телебаченні, адже бренд, заснований на народній чутці.

Бренд Hilfiger – сучасна модна, стильна марка, яка активно розвивається та ідентифікується зі світом тусовок та репу, завдяки племіннику Томі Гілфігера, який використав для зйомок поп-відео і виходу на публіку одяг, створений Гілфігером.

Основа успіху цієї мережі Oddbins в тому, що її магазини орієнтовані на справжніх знавців і цінителів вина. Найбільше досягнення бренду - близькість до споживачів, індивідуальне обслуговування, вдалося сформувати джазову культуру обслуговування, вельми майстерно використовує великі знижки. Бізнес-модель мережі нагадує масштабну безперервну розпродаж, спрямовану на те, щоб звільнити заповнені засіки,

Практики та гуру маркетингу поважають професіоналів в області хобі, адже, вони відображають важливу соціальну тенденцію: потрібно бути божевільним, щоб не помічати, що ваше хобі одночасно може приносити вам як задоволення, так і гроші, то є дві основні речі в житті людини, що займається

бізнесом. Корпорацію Microsoft створили двоє молодих людей з Гарварда, що віддавали весь свій вільний час набиванні перфокарт для шкільного міні-комп'ютера. Винахід нових мікрокомп'ютерів справило на них таке сильне враження, що один з них (його звали Білл Гейтс) кинув коледж, щоб почати власну справу.

Бренд The Body Shop використовував для всіх своїх продуктів флакончики однакової форми, завдяки чому компанія не тільки істотно скоротила витрати, але і надала споживачам (дівчаткам-підліткам і матерям маленьких дітей) унікальну можливість стати флагманами феномена «зеленого» споживача[1].

Маркетингова товарна політика повинна розглядатися та розроблятися у взаємозв'язку і взаємообумовленості з інноваційною та інвестиційною політиками підприємства. Специфіка антикризового маркетингу: маркетинг з нульовим бюджетом - це маркетинг, який має строго визначені обмежені витрати; без чого бізнес не може обійтися - це без маркетингу; зміцнення, збільшення впізнаваності бренду; розширення клієнтської бази, партнерської мережі; сфокусуватися на PR - прес-релізах, статтях, історіях успіху, історіях про використання ваших рішень, інтерв'ю ваших керівників і фахівців; знаходиться у постійному пошуку нестандартних оригінальних рішень.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Процедура антикризового маркетингового управління – є взаємодія і взаємоузгодження з інноваційною та інвестиційною політиками бізнесу[4].

Загальні проблеми антикризового маркетингу були досліджені багатьма вченими, однак більш детального розгляду потребують аспекти, пов'язані з дослідженням специфіки застосування європейського досвіду у вітчизняному економічному просторі.

Список використаної літератури

1. Грант.Д. Маркетинг 21 століття[Електронний ресурс]/Д.Грант/ Режим доступу: <http://flightcollege.com.ua/library/.pdf>
2. Займан С. Кінець маркетингу, яким ми його знаємо[Електронний ресурс]/С.Займан/ Режим доступу: <http://flightcollege.com.ua/library/pdf>
3. Манн І. Маркетинг на 100% [Електронний ресурс]/І.Манн/Режим доступу: <https://bookinstein.com.ua/marketing-na-100?gclid=COLCiLCn1dYCFQ8W0wodxPAHSA>
4. Никопорець О.Г. Антикризовий маркетинг [Електронний ресурс]/О.Г.Никопорець/ Режим доступу: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6735/2/Nikiporets.pdf>
5. Слободяник А.М. Зарубіжний досвід практичної реалізації антикризових інструментів управління підприємством[Електронний ресурс]/А.М.Слободяник/ Режим доступу:<http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/view/99717>

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ООНОВЛЕННЯ РУХОМОГО СКЛАДУ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКЕЛЕКТРОТРАНСПОРТУ

Андренко О. А., канд. екон. наук, Рогізна В. С., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Лізинг виступає як ефективний інструмент довгострокового фінансування, що забезпечує інвестування в реальний сектор економіки і забезпечує фінансово-економічну безпеку підприємств [1]. Доведені переваги лізингу перед іншими джерелами фінансування оновлення основних засобів комунальних підприємств міського електричного транспорту [2-3]. До переваг лізингу можна віднести наступні: лізингові ставки зазвичай нижчі банківських; відсутність "прихованих" витрат, таких як: комісійних за обслуговування та оформлення кредиту, оформлення застави, відкриття рахунку тощо; організація доставки, встановлення та монтажу предмету лізингу; організація страхування, технічної підтримки та гарантійного обслуговування.

На рисунку 1 надана схема організації порядку укладання та механізму реалізації лізингу, що відображає взаємодію різних сторін лізингової угоди в процесі придбання об'єктів рухомого складу для комунального підприємства міськелектро транспорту. В процесі лізингу підприємства отримують не грошові кошти, а конкретні транспортні засоби, які в процесі експлуатації забезпечують виручку, частина якої спрямовується на оплату лізингових платежів. Розмір лізингових платежів (L_n) за формулою: $L_n = A + P_k + P_{ком} + P_n$, де A – розмір амортизаційних відрахувань (відшкодування вартості); P_k – плата за кредитні ресурси (у т.ч. ПДВ); $P_{ком}$ – розмір комісійних виплат; P_n – плата за додаткові послуги лізингодавця.

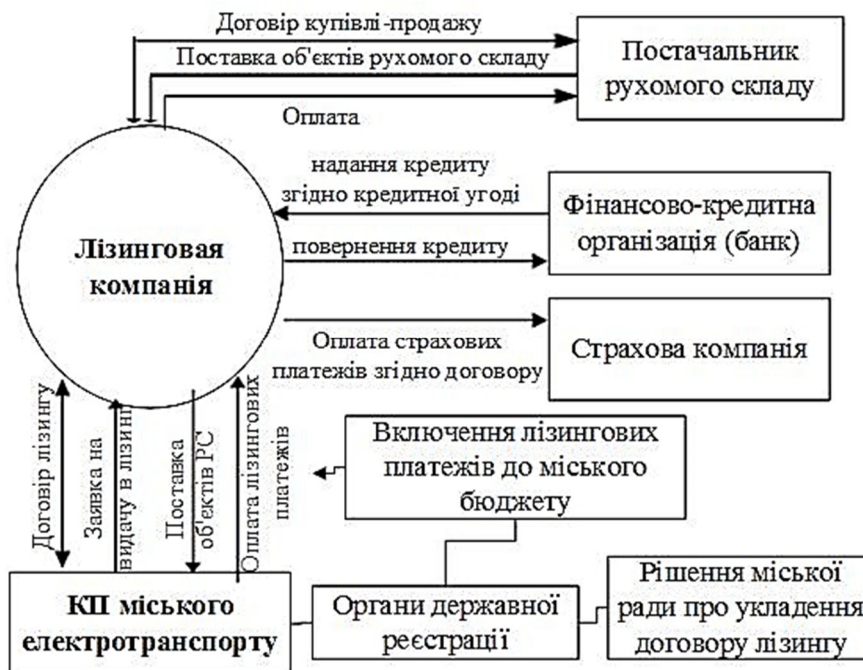

Рис. 1 – Схема організації лізингу для оновлення рухомого складу

На прикладі придбання трамвайного вагона проведено порівняння варіантів залучення зовнішніх джерел фінансування: придбання об'єкту за договором фінансового лізингу або залучення кредиту банку. Результати розрахунків показують, що при придбанні об'єктів рухомого складу вигідніше використовувати фінансовий лізинг, оскільки сукупність лізингових платежів менше витрат на погашення банківського кредиту. Нинішня вартість грошового потоку, необхідного для залучення кредиту більше, ніж при фінансовому лізингу. Це пояснюється кількома причинами: відбувається зниження потреби у власному капіталі підприємства; має місце гнучкість системи платежів; сума лізингових платежів менше ніж повні витрати по кредиту, існує можливість заміни морально застарілого обладнання на більш нове тощо.

Таким чином, необхідно вдосконалювати економічно вигідний механізм фінансового лізингу для оновлення основних засобів комунальних підприємств країни. За підтримки місцевих органів влади, фінансових організацій, вітчизняних та іноземних інвесторів, широкий розвиток лізингових відносин допоможе здійснити структурну перебудову житлово-комунального господарства в Україні.

Список використаної літератури:

1. Мудра І.І. Економічна сутність та класифікація лізингу в Україні: Теоретичний аспект [Текст] / І.І. Мудра// Збірник матеріалів IV всеукраїнської науково-практичної конференції - Львів : ЛКА, 2015. – 165 с.
2. Бакалець Р. І. Переваги придбання основних засобів за схемою фінансового лізингу [Електронний ресурс] / Р.І. Бакалець. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vldfa/2010_18/Bakalets.pdf
3. Мірошніченко О. Фінансовий лізинг як інвестиційний інструмент оновлення основних засобів вітчизняних підприємств / О. Мірошніченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка – 2014. – № 5(158). – С. 46 – 50.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ НЕЧІТКИХ МНОЖИН ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ

Андренко О. А., канд. екон. наук, Мордовцев С. М., канд. техн. наук., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Незважаючи на різноманітність запропонованих науково-методичних підходів до оцінки та прогнозування інвестиційних ризиків, які ґрунтуються на якісних, кількісних і гібридних методах, в більшості робіт відсутні результати практичного застосування, що пов'язано з неповнотою і невизначеністю інформації. Тому останнім часом набувають актуальності підходи, які ґрунтуються на теорії нечітких множин.

Велика ймовірність того, що прогнозований як успішний інвестиційний проект, в кінцевому підсумку може виявитися збитковим через негативного

впливу неврахованих зовнішніх і внутрішніх факторів. Використання методів, оснований на теорії нечітких множин, передбачає подання вихідних параметрів і цільових показників у вигляді нечіткого інтервалу. Попадання в інтервал характеризується деякою ступенем невизначеності. На основі вихідної інформації, досвіду та інтуїції експерти й розробники інвестиційних проектів здатні кількісно охарактеризувати інтервали можливих (допустимих) значень параметрів і їх порогових значень.

Для оцінки рівня ризику введемо в розгляд два нечітких множини: E - передбачуване значення досліджуваного показника; B - показник, що характеризує граничні умови показника. При виконанні нерівності $E > B$ інноваційний проект можна вважати успішним. Три значущі точки нечіткої множини можна зіставити із можливою реалізацією трьох сценаріїв: песимістичного, оптимального, оптимістичного.

У більшості робіт з даного напрямку дослідження пропонувалося використовувати два трикутних множини E (E_{min}, E_o, E_{max}); B (B_{min}, B_o, B_{max}) [1,2]. Незважаючи на очевидну простоту використання таких функцій, трикутні функції приналежності не задовольняють аксіомам Шваба, які передбачають безперервність функцій приладдя разом з першою і другою похідною, а також мінімальності їх кривизни [3, с. 55-56].

В роботі [4] в якості альтернативи розглядали гауссову функцію приналежності, яка на відміну від багатокутних функцій є безперервною і диференціюється на заданому інтервалі

$$\mu_E = e^{-\frac{(E-E_o)^2}{\sigma^2}} \quad (1)$$

де E_o – модальне значення функції, що відповідає $\sup(\mu_E) = 1$; σ – задає ширину функції.

За допомогою отриманих формул визначено сумарний ризик інвестування інноваційного проекту в залежності від граничних умов. В якості досліджуваного показника обрано індекс рентабельності інвестицій. До недоліків слід віднести симетричність гауссом функції, що не завжди зручно при практичному використанні.

Авторами даного дослідження запропоновано використовувати несиметричну гауссову функцію приналежності виду

$$\begin{aligned} \mu_E &= w_1 e^{\frac{(E-E_o)^2}{\lambda_{E1}^2} \text{Ln} \alpha_o} + (1 - w_1) e^{\frac{(E-E_o)^2}{\lambda_{E2}^2} \text{Ln} \alpha_o}; \\ \mu_B &= w_2 e^{\frac{(B-B_o)^2}{\lambda_{B1}^2} \text{Ln} \alpha_o} + (1 - w_2) e^{\frac{(B-B_o)^2}{\lambda_{B2}^2} \text{Ln} \alpha_o}; \end{aligned} \quad (2)$$

де

$$w_1 = \begin{cases} 1, \text{если } E \leq E_o, \\ 0, \text{если } E > E_o, \end{cases} \quad w_2 = \begin{cases} 1, \text{если } B \leq B_o, \\ 0, \text{если } B > B_o, \end{cases} \quad \lambda_{E1} \neq \lambda_{E2}; \quad \lambda_{B1} \neq \lambda_{B2}$$

Для мінімального зрізу виконуються умови

$$\mu_E(E_o - \lambda_{E1}) = \mu_E(E_o + \lambda_{E2}) = \alpha_o, \quad \mu_B(B_o - \lambda_{B1}) = \mu_B(B_o + \lambda_{B2}) = \alpha_o, \quad (3)$$

де $\lambda_{E1}, \lambda_{E2}$ - параметри, що задають вузлові ліву і праву точки функції приналежності, що обмежують її носій.

Отримані формули для можливих випадків взаємного розташування функцій приналежності. Практичний інтерес представляє випадок, коли B , що характеризує граничні умови має точкову оцінку $B_{min} = B_{max} = B_0$ (рис. 1).

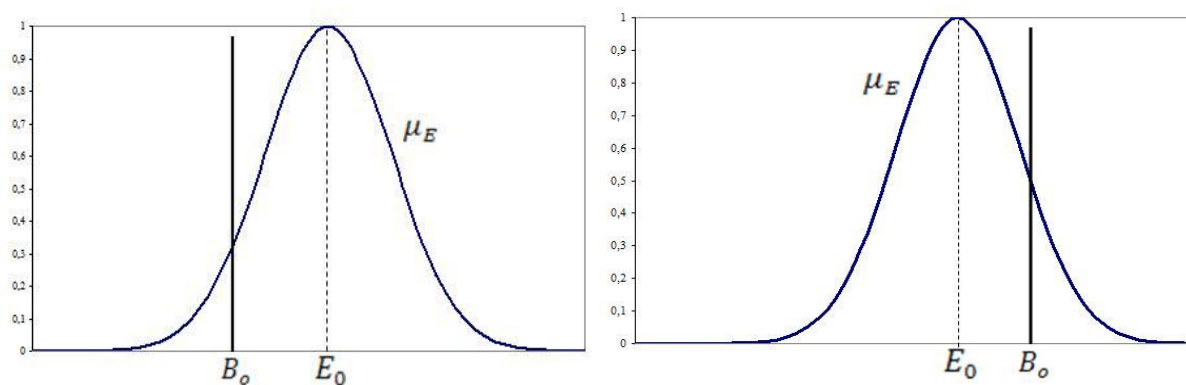

Рис. 1 – Взаємне розташування функції приналежності μ_E і B_0

Підсумковий інвестиційний ризик визначається за формулами:

$$R = \frac{1}{d_E} \left[(E_0 - B_0) \cdot \sqrt{\pi} \cdot \beta_0 \cdot \operatorname{erf}(z) \left| \beta_{11} + \lambda_{E1}(\alpha_{11} - \alpha_o) \cdot \right. \right], \quad (4)$$

якщо $B_0 \leq E_0$;

$$R = 1 - \alpha_{11} + \frac{1}{d_E} \left[(E_0 - B_0) \cdot \beta_0 \sqrt{\pi} \cdot \operatorname{erf}(z) \left| \beta_{22} + \lambda_{E1}(\alpha_{22} - \alpha_o) \right. \right], \quad (5)$$

якщо $B_0 > E_0$.

Введено наступні позначення: $\operatorname{erf}(z)$ - функція помилок; $d_E = \lambda_{E1} + \lambda_{E2}$;

$\alpha_{11} = e^{\frac{(E_0 - B_0)^2}{(\lambda_{E1})^2} \ln \alpha_o}$; $\alpha_{22} = e^{\frac{(E_0 - B_0)^2}{(\lambda_{E2})^2} \ln \alpha_o}$ - точки перетину функцій μ_E , μ_B ;
 $\beta_0 = \sqrt{|\ln \alpha_o|}$; $\beta_{11} = \sqrt{|\ln \alpha_{11}|}$; $\beta_{22} = \sqrt{|\ln \alpha_{22}|}$

Для прикладу, в якості нечіткої множини E обраний індекс рентабельності проекту PI . Прийнемо $E_o = PI_o = 1,42$; $\lambda_{E1} = 0,59$; $\lambda_{E2} = 0,91$, $B_o = 1,1$; мінімальний рівень зрізу $\alpha_o = 0,02$. В результаті розрахунків отримано залежності підсумкового інвестиційного ризику R від значення B_o . Ризик-функція R монотонно зростає з ростом B_o , причому в точці $B_0 = E_0$ - точка перегину (рис 2). Таким чином, посилення граничної умови збільшує ризик інвестиційної діяльності.

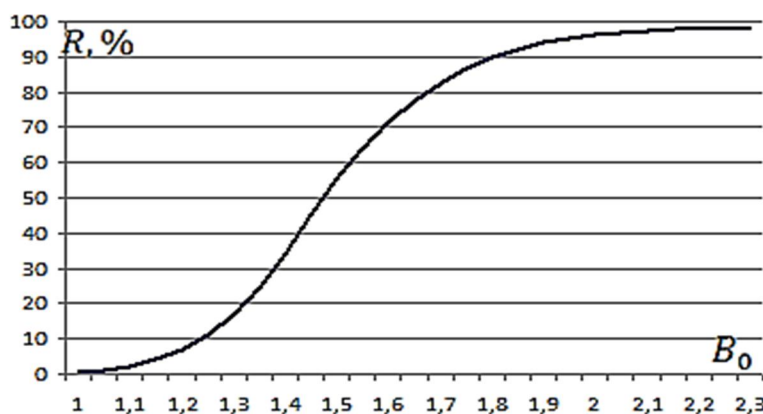

Рис. 2 – Залежність інвестиційного ризику індексу рентабельності проекту від граничної умови B_o

Використання запропонованої моделі оцінки ризиків дозволяє потенційним інвесторам та розробникам прогнозувати можливі сценарії інвестиційного процесу і приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо доцільності впровадження та реалізації проекту.

Список використаної літератури:

1. Недосекин А.О. Стратегический анализ инновационных рисков: монография / З.И. Абдулаева, А.О. Недосекин. - СПб : Изд-во Политехн. университета, 2013. – 150 с.
2. Мордовцев О.С. Прогнозування інноваційних ризиків з використанням нечітких множин / І.А. Федоренко, А.С. Мордовцев, В.О. Мясников // Проблеми економіки. – 2017. – № 1. – С. 447-456.
3. Пегат А. Нечеткое моделирование и управление / А. Пегат; пер. с англ. – 2-е изд. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2013. – 798 с.
4. Андренко Е.А. Прогнозирование инвестиционных рисков в условиях неопределенности / Е.А. Андренко, А.С. Мордовцев, С.М. Мордовцев // БізнесІнформ. – 2017. – № 4. – С. 113-118.

КОНЦЕПЦІЯ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Бєлоус Н. Д., канд. екон. наук, доцент, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

Формування дієвого послідовного механізму оцінки системи економічної безпеки на основі оцінки її складових із урахуванням факторів, що впливають на їх захист, є важливим етапом для реалізації антикризових заходів вітчизняних підприємств. Необхідно зауважити, що проблема оцінки економічної безпеки суб'єктів бізнесу знаходиться у площині наукового дослідження сучасних проблем розвитку суб'єктів бізнесу. Відсутність єдиного наукового підходу щодо послідовного механізму оцінки економічної безпеки підприємств, її складових та факторів, що впливають на їх формування потребують подальшого дослідження і обґрунтування задля практичного застосування.

Сучасна потреба вітчизняних підприємств у реалізації ефективної системи економічної безпеки підкреслюють актуальність зазначеної проблематики, а розробка послідовного механізму її оцінки на основі сучасних реалій функціонування суб'єктів бізнесу обумовлюють мету дослідження.

В сучасній науковій літературі розрізняють наступні підходи щодо методики оцінки економічної безпеки: визначенням стану збереження комерційної таємниці; визначенням через господарські ризики; метод сканування внутрішнього та зовнішнього середовищ через оцінку їх параметрів та динаміку змін шляхом побудови «ланцюгових явищ»; на визнанні значення розширеного відтворення капіталу підприємства для додержання його інтересів та їх узгодженні з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища[4]. Як свідчать попередні дослідження, існуючі підходи щодо методики оцінки економічної безпеки підприємства ґрунтуються на підходах щодо визначення та сутності

самого поняття «економічна безпека підприємства». Проведені дослідження щодо сутності економічної безпеки підприємства дозволяють нам узагальнити власне визначення досліджуваного поняття. Економічна безпека підприємства – це комплексна система заходів суб'єкта господарювання, що направлена на забезпечення його конкурентоспроможності в умовах дестабілізації діяльності під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів[1].

На наш погляд, існуючі підходи щодо методики оцінки рівня економічної безпеки не є досконалими та мають як певні переваги так і недоліки. Запропоновані підходи не дають чіткого розуміння про рівень економічної безпеки, що існує на підприємстві, оскільки вони або оцінюють переважно ефективність функціонування суб'єктів господарювання, або, навпаки, оцінюють переважно рівень ризиків на небезпек.

Механізм оцінки системи економічної безпеки пропонуємо сформувати у декілька етапів:

1. Етап планування та підготовки до процесу оцінки системи економічної безпеки (визначення мети та завдання системи оцінки; визначення сфери оцінки; формування критеріїв оцінки; визначення методів оцінки).
2. Етап здійснення-реалізації оцінки економічної безпеки (оцінка складових та загальна оцінка системи економічної безпеки).
3. Етап підсумків та розробки заходів щодо підвищення ефективності та усунення негативних чинників в системі економічної безпеки підприємств (оцінка та аналіз одержаних результатів, захист «слабких» ділянок, розробка пропозицій щодо підвищення ефективності системи економічної безпеки).

На першому етапі «планування та підготовка» необхідно сформувати мету зазначеної оцінки. Мета оцінки може корегуватись відповідно до особливостей функціонування конкретного підприємства, організаційних, галузевих, виробничих тощо. Відповідно до мети встановлюється періодичність та тривалість проведення оцінки, а також сфера охоплення оцінки. Так, відповідно до особливостей діяльності оцінка окремих складових може проводитись частіше ніж інших. В промисловості, наприклад, при виробництві окремих видів продукції зберігається певна сезонність, особливого значення при якій надається захисту та ефективності використання ресурсів саме в цей проміжок часу. В інфляційні періоди, а також при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності особливого значення набувають загрози та ризики від курсових різниць чи зміни правового поля здійснення такої діяльності. За цих обставин дана складова також потребує частішої оцінки ніж інші.

Важливим моментом на даному етапі є встановлення критеріїв оцінки, оскільки саме вони визначають ефективність самої оцінки. Вони можуть корегуватись та змінюватись, відповідно до потреб підприємств наприклад на рівні підприємств оцінку захисту інформаційної складової економічної безпеки суб'єктів господарювання, на наш погляд необхідно здійснювати у напрямках захисту її основних критеріїв та параметрів (модель CIA): конфіденційність; цілісність; доступність; апелювання; підзвітність; достовірність; автентичність. Оцінка зазначених критеріїв можлива із застосуванням різноманітних

спеціальних програмних продуктів, методів та підходів що є складними та кропіткими, як і сама інформаційна система. Однак, загальна оцінка заданих критеріїв оцінки, що має здійснюватись відділом економічної безпеки підприємств, на нашу думку, має бути доступною, зрозумілою та наочною. Тому важливою складовою на даному етапі є визначення методів оцінки[2].

На другому етапі «реалізації» механізму оцінки системи економічної безпеки здійснюється безпосередньо оцінка як окремих складових так і системи в цілому. В залежності від формування попереднього етапу, на підставі обраних строків проведення, методів та критеріїв відділ економічної безпеки надає оцінку ступеня захисту та ефективності функціонування економічної безпеки підприємства, задля підвищення його конкурентоспроможності.

На наступному кінцевому етапі «підсумків та аналізу», механізмом оцінки системи економічної безпеки підприємств передбачено усунення негативних чинників в досліджуваній системі. Зазначений етап передбачає оцінку та аналіз одержаних результатів, основним критерієм якого є дослідження факторів, які мали найбільший вплив на результат. На підставі аналізу факторів впливу відділу економічної безпеки необхідно розробити пропозиції щодо підвищення ефективності складових та системи економічної безпеки в цілому. Зобразимо схематично поетапний механізм системи оцінки економічної безпеки підприємств.

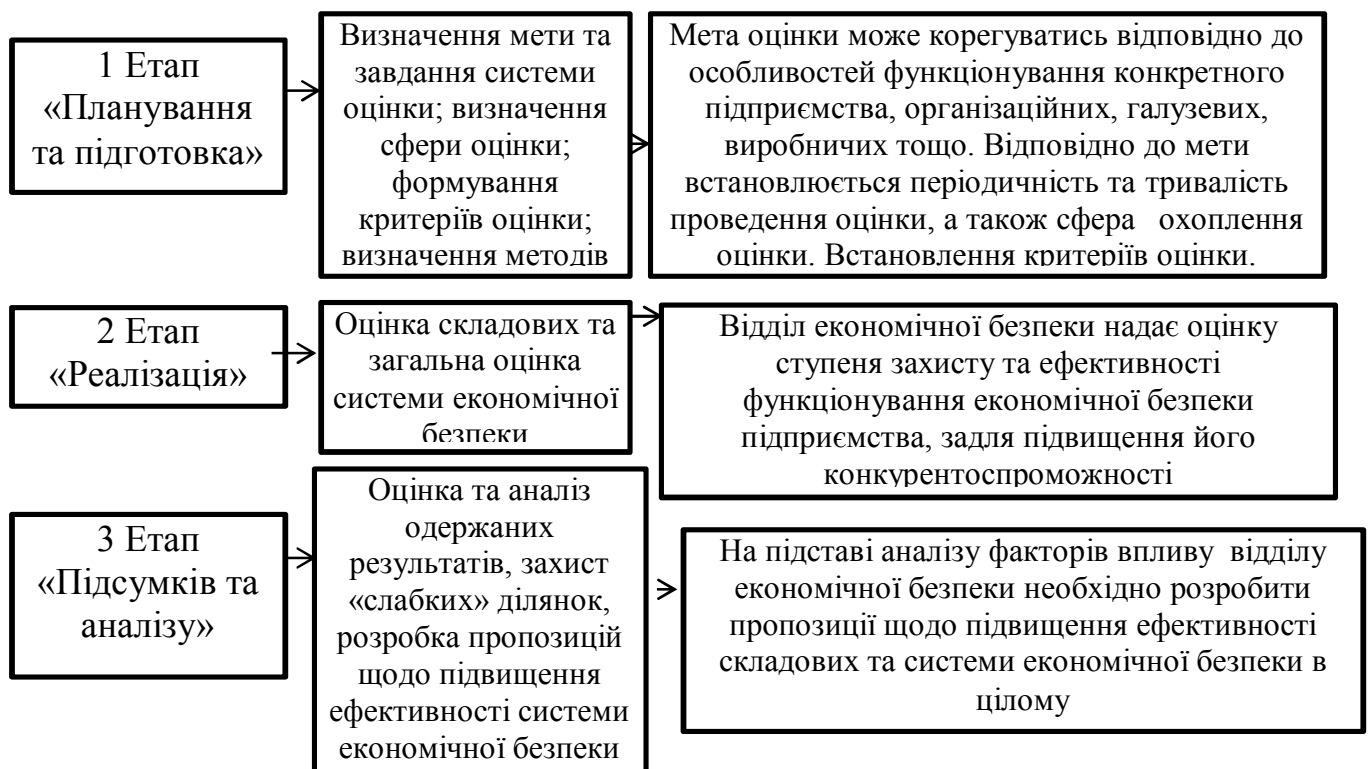

Рис. 1 - Поетапний механізм оцінки системи економічної безпеки

Аналіз досліджень у зазначеній проблематиці призводить до висновку, що оцінка економічної безпеки підприємства складається, передусім, із оцінки ефективності функціонування та захисту його складових[3]. Запропонований механізм, на нашу думку є послідовним, доступним, наочний та, насамперед

ефективний. Виконання умов кожного із зазначених етапів дозволить врахувати специфічні особливості кожного окремого підприємства: галузеві особливості організаційно-правові, технологічні та виробничі зокрема.

Висновки. Реалізація механізму оцінки системи економічної безпеки нами пропонується в три послідовні етапи. Кожен із зазначених етапів повинен врахувати специфічні особливості та сучасні реалії функціонування українських підприємств, промислових зокрема. Для здійснення оцінки системи економічної безпеки нами пропонуються кількісні методи, які є простими у обчисленні та наочними і доступними для сприйняття. Дані методи дозволять оцінити як кожен окрему складову так і систему економічної безпеки в цілому. Важливим моментом є визначення критеріїв оцінки, які нададуть змогу оцінити не тільки ступень захисту, а й ефективність використання, конкурентні переваги складових економічної безпеки.

Список використаної літератури:

1. Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення економічної безпеки підприємств // Вісник Хмельницького національного університету: Науковий журнал 2.2012, Економічні науки, – Хмельницький, 2012, № 2, Т.1 (186) Фахове видання
2. Белоус Н.Д. Теоретичне узагальнення складових та факторів формування економічної безпеки підприємств // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія Економічні науки. – Вінниця: ВНАУ, 2012. – Випуск 1 (56). – Том 3. Фахове видання
3. Гайдук І. С. // Економічний вісник університету. - 2016. - Вип. 28(1). - С. 33-40.
4. Гудзинський О. Д. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного механізму менеджменту / О. Д. Гудзинський, Г. Г. Кірейцев, Т. М. Пахомова // Облік і фінанси АПК. — 2008. — № 3. — С. 89–93.

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ РОБОТІ З ПЕРСОНАЛОМ

Соловійов О. В., канд. екон. наук, доцент, Бродецький Д. І., магістр, Пашков Д. І., Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків

В сучасних умовах ринкової економіки України з особливою гостротою постає завдання забезпечення підприємницького середовища для розвитку відповідального бізнесу, захищеності прав та інтересів підприємців, демократизації соціально-економічних процесів. Вирішення цього завдання є важливим кроком задля досягнення сталого розвитку суспільства та економіки.

Українські підприємства змушені динамічно пристосовуватися до умов суспільно-політичної й економічної нестабільності, шукати шляхи вирішення проблем, які загрожують ефективному функціонуванню вітчизняних суб'єктів господарювання. Серед найважливіших із них є персонал, що відіграє ключову роль у конкурентоспроможності та ефективній діяльності будь-якої фірми. Найменша помилка, прорахунок, не кажучи вже про свідомий намір, або

некомпетентність можуть стати причиною втрат підприємства. За даними статистичних досліджень близько 51 % випадків економічних злочинів здійснюють співробітники компаній, а ефективна організація роботи з персоналом може майже на 60% знизити прямі та передбачити непрямі збитки фірми, пов'язані з людським фактором.

Останнім часом відбувається системна трансформація моделей управління персоналом у сучасних організаціях і на перший план виходять такі питання, як ефективна мотивація та стимулювання праці, формування лояльності працівників, динамічна оцінка та розвиток інтелектуального потенціалу як стратегічної основи конкурентоспроможності підприємства. Однією із новітніх тенденцій в управлінні персоналом є посилення уваги до проблем економічної безпеки системи управління персоналом, яка, по суті, пронизує усі основні функціональні підсистеми управління кадрами підприємства, забезпечує стабільне функціонування кадрової підсистеми організації, нейтралізує ризики в системі управління персоналом та сприяє досягненню поставлених перед організацією цілей економічного розвитку, у т. ч. і в кадровій сфері.

Кадрова безпека – це складова безпеки підприємства, що є кількісно-якісною характеристикою стану захищеності інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз і ризиків, пов'язаних з персоналом та використання його людського, інтелектуального і соціального капіталу.

Кадрова безпека є комбінацією таких складових як: безпека життєдіяльності, соціально-мотиваційна безпека, професійна безпека, антиконфліктна безпека. Саме на цих складових повинна базуватись робота з персоналом підприємства спрямована на забезпечення його економічної безпеки. Крім того, особлива увага повинна приділятися попередженню загроз, пов'язаних з персоналом підприємства. До них належать:

- замах на фінансові та інші ресурси підприємства;
- дестабілізація організації, мікроклімату в колективі;
- здійснення таємної протиправної діяльності на підприємстві;
- розголошення конфіденційної інформації.

Основними елементами роботи з персоналом, що забезпечить захист підприємства від вище перелічених загроз повинні бути:

- загальне керівництво - централізоване управління персоналом; інформування персоналу щодо діяльності підприємства;
- юридичний супровід - представництво в органах судової влади з питань трудових спорів; розробка контрактів з персоналом підприємства; юридичне забезпечення безпечного найму та звільнення персоналу; участь у конфліктній комісії в трудових спорах; розробка посадових інструкцій та положень щодо захисту комерційної таємниці;
- технічне забезпечення - розробка комп'ютерних програм та безпеки комп'ютерних даних для системи кадрової безпеки;
- організація прийому та звільнення персоналу - психодіагностичне тестування персоналу при прийомі на роботу, звільненні та у процесі праці;

розробка соціограм, психограм, психологічних портретів нанятих працівників; проведення соціометричних досліджень; ведення бази даних особистих справ персоналу;

- забезпечення лояльності - проведення оперативного контролю робочих телефонних переговорів й електронної пошти співробітників; звітування по внутрішній безпеці персоналу керівництву підприємства; постійний моніторинг психологічного стану персоналу; профілактика поведінки, що відхиляється від норми (чутки, інтриги, привілеї, пільги, плітки); виявлення нелояльного персоналу й розслідування дій стосовно крадіжок, комерційного шпигунства, корупції; розробка та дотримання кодексу професійної поведінки;

- розвиток персоналу - розробка й реалізація програми психологічних тренінгів особистісного розвитку, згуртування, командних тренінгів; навчання персоналу загальним і спеціальним методам розпізнавання шахрайських дій, виявлення й запобігання неправомірних дій; навчання персоналу методам захисту інформації й інтелектуальної власності; навчання (інформування) співробітників правилам особистої безпеки та порядку колективних й індивідуальних дій в екстрених ситуаціях.

Це основні завдання, які повинна виконувати служба безпеки підприємства при роботі з персоналом для забезпечення як захищеності своїх працівників, так і захищеності від загроз, що пов'язані з ними.

Додаткового дослідження потребує розробка системи економічної безпеки підприємства, яка б передбачала чіткий розподіл функцій щодо роботи з персоналом та заходи попередження загроз, пов'язаних з персоналом. Внутрішніх факторів виникнення загроз кадровій безпеці на багато більше ніж зовнішніх, тому така система повинна бути перш за все орієнтована на управління кадрами на самому підприємстві.

Список використаних джерел

1. Кириченко О.А., Поскрипко Ю.А. Теоретичні засади системи економічної безпеки кадрового забезпечення суб'єктів господарської діяльності / О.А. Кириченко // Економіка та держава. – 2010. – №11. – С. 36-38.
2. Мица В.П. Кадрова політика на підприємстві: проблеми і перспективи [Текст] / В.П. Мица // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 165-168.
3. Орехова К.В. Проблеми забезпечення кадрової безпеки підприємства / К.В. Орехова // Економіка, фінанси, право. – 2014. - №9 – С. 17-21.
4. Петрович Й.М. Основні складові механізму забезпечення ефективного виконання роботи персоналом [Текст] / Й.М. Петрович, М.Р. Леськів // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С.127-132.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЯК ГОЛОВНА КАТЕГОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЛОГІЇ МЕЗОРІВНЯ

Буколова В. В., аспірант, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Перспективи, динаміка та загальний вектор соціально-економічного зростання національної економіки значною мірою залежать від економічної безпеки держави та її регіонів. Економічна безпека держави, регіону, галузі та підприємства є предметом дослідження у новітній системі знань – економічній безпекології. Кожен з об'єктів - держава, регіон, галузь та підприємство – має свої особливості в оцінюванні та забезпеченні економічної безпеки, системотворенні, функціонуванні системи економічної безпеки та її об'єктивізації. Ці особливості зумовлені характерними рисами об'єкта економічної безпеки (держава, регіон, галузь та підприємство), які значною мірою визначають напрями створення експлейнарного та методологічного базису економічної безпекології відповідного рівня.

Властивості регіону як комплексного соціально-економічного утворення зумовили доцільність виділення як основного об'єкта дослідження в економічній безпекології мезорівня такого виду безпеки як соціально-економічна. На рівні регіону розгляд окремо економічної та соціальної безпеки не спроможний надати достовірні результати, хоча б тому, що економічний розвиток регіону, який можливий за умови його економічної безпеки, не є самометою, а спрямований на підвищення рівня життя населення регіону та його комфортності, які у сукупності формують соціальну безпеку регіону. Саме тому в економічній безпекології мезорівня має розглядатися соціально-економічна безпека.

Створення будь-якої наукової системи знань починається з узагальнення наявних емпіричних знань, наукових фактів, потреб практики, опису суттєвих ознак об'єкта дослідження або результатів спостереження, упорядкування яких надає уявлення про об'єкт дослідження з використанням термінів, дефініцій та понять понятійно-категоріального апарату, пояснює природу, зміст та особливості об'єкта дослідження. Тобто йдеться про експлейнарний базис науки, який слугує фундаментом її теоретичного та методологічного базису. У такому сенсі економічна безпекологія мезорівня не є винятком.

З числа загальнонаукових методів у формуванні експлейнарного базису економічна безпекологія мезорівня доцільне застосування дескриптивного аналізу, який дозволяє виявити смисли основних понять, якими оперує ця наукова система.

Головною категорією економічної безпекології мезорівня, таким чином, є соціально-економічна безпека. Сьогодні відсутня єдність думок щодо змісту цього поняття. Результати аналізу наявних визначень змісту поняття "соціально-економічна безпека регіону" послугували підставою виділення підходів до визначення змісту поняття "соціально-економічна безпека регіону"

(так, як це виконано у [3, с. 15-18] стосовно упорядкування визначень змісту поняття "економічна безпека держави", звичайно ж, з урахуванням зміни об'єкта безпеки):

адаптивний: поєднання основних смислів визначень понять "економічна безпека регіону" та "соціальна безпека регіону";

діяльнісний: система (комплекс, сукупність) заходів щодо захисту регіональних інтересів або певний стан регіональної економіки, для якого притаманні певні риси (стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз, результативність регіонального управління, збалансованість регіональних інтересів з інтересами держави), або який описується за допомогою системи параметрів;

кон'юнктурний: сукупність умов, чинників і ресурсів, які у сукупності утворюють потенціал регіону, використання якого виступає основою забезпечення соціально-економічної безпеки регіону;

протекціоністський: захищеність інтересів регіону завдяки регуляторним діям держави та використанню потенціалу регіону;

якісний: спроможність (здатність) регіону захищати інтереси економічних агентів та забезпечувати соціальні стандарти та гарантії населенню.

Визначення змісту поняття "соціально-економічна безпека регіону" численні, але в них є й загальна риса - акцентування уваги на окремих аспектах поняття, що дозволяє стверджувати про їхній однобічний характер.

Поєднує всі підходи до визначення змісту поняття "соціально-економічна безпека регіону" нечітка з'ясованість внутрішньої сутності поняття, відсутність акцентів на його змістовому навантаженні.

Сутність поняття "соціально-економічна безпека регіону" можна встановити за результатами дескриптивного аналізу, що надає можливість отримати стосовно предмета дослідження серед інших чітку відповідь на питання "що це"? (подобний аналіз проведений стосовно поняття "економічна безпека підприємства" в [1, с. 21-24]).

За результатами дескриптивного аналізу соціально-економічну безпеку регіону можна розглядати як стан регіону, що описується певними параметрами, як умову регіонального розвитку, як характеристику регіону. З урахуванням цього становиться зрозумілою множинність підходів до визначення змісту поняття "соціально-економічна безпека регіону". Тому кожний з наданих підходів до розкриття змісту поняття "соціально-економічна безпека регіону" є правомірним і визначає орієнтири, вектори та характер дій в її забезпеченні, які доречні та доцільні в межах вибраного підходу.

Крім розкриття сутності соціально-економічної безпеки регіону необхідно встановити, в межах якого підходу вона розглядається. Вибір того чи іншого підходу дозволяє поглибити та уточнити зміст поняття "соціально-економічна безпека регіону" і також визначає характер дій щодо її забезпечення. Як відомо, в економічній безпекології у наш час сформувалися кілька підходів, в межах яких досліджується економічна безпека (держави,

регіону, підприємства): захисний, гармонізаційний, ресурсний, діяльнісний (проаналізовано у [2, с. 15-18]). З їхнього числа найпоширенішим є захисний підхід, він виник першим і завдяки асоціюванню безпеки з поняттями "загроза", "захист" і "захищеність" застосовується у переважній більшості досліджень в економічній безпекології.

У дослідженні соціально-економічної безпеки регіону може бути результативним і ресурсний підхід, якщо у його межах увагу зосередити на потенціалі регіону. Поняття "потенціал регіону" є відносно новим, тому що дослідження цього питання в регіоналістиці зосереджені переважно на окремих видах потенціалу (економічному, фінансовому, ресурсному, інноваційному, бюджетному, ринковому тощо). Визначати зміст поняття "потенціал регіону" за адитивним підходом (потенціал регіону як сума видів потенціалу) некоректно. Основою потенціалу регіону є ресурси, але розглядати їхнє використання лише в економічному контексті (перетворення у кінцевий результат) означає його розгляд лише в одному контексті (тим більш, що не всіма видами ресурсів регіон не те, що не володіє, а навіть розпоряджатися не може).

Таким чином, результати дослідження змісту головної категорії економічної безпекології мезорівня поняття "соціально-економічна безпека регіону" закладають принципові основи експлейнарного базису економічної безпекології мезорівня, відмінними рисами якого є консенсисність наукового знання завдяки колективному характеру виконуваних досліджень та їхньої контекстуальності.

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства [монографія] / О. В. Ілляшенко. - Харків: Мачулін, 2016. - 504 с.
2. Козаченко Г. В. Оцінювання економічної безпеки підприємства: аналіз основних підходів / Г. В. Козаченко, Ю.С. Погорелов. — В кн.: Менеджмент безпеки держави, регіону, підприємства: проблеми і виклики сьогодення : [монографія] ; за заг. ред. З. Б. Живко, І. Г. Бабець. — Львів: Ліга-Прес, 2015. — С. 238–251.
3. Пабат О. В. Економічна безпека держави: інноваційні фактори: [монографія] / О. В. Пабат. - Львів: Інститут регіон. досліджень НАН України, 2012. - 168 с.

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

***Власова О. Є.,** канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*

В сучасних умовах господарювання підприємства для забезпечення та покращення своєї фінансово-економічної безпеки повинні впроваджувати інноваційні системи менеджменту. Водночас, інноваційні підходи до управління, виникнення нових форм господарських взаємовідносин, постійно зростаючі інформаційні потреби менеджерів підприємств, підвищення рівня

соціалізації та інтелектуалізації суспільства вимагають нових підходів до організації системи інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки, яку зазвичай уособлює управлінський облік.

Практика використання інноваційних процедур, інструментів і методів управлінського обліку випереджає їх теоретичне обґрунтування. З одного боку, сучасний стан і ступінь розвитку практики управлінського обліку характеризуються різноманіттям і складністю новітніх методів та методик для підвищення якості управління, які здебільшого не мають технологічних і організаційних передумов до використання в українській обліковій практиці. З іншого – донині існує термінологічна невпорядкованість, неоднозначність категоріального апарату щодо цілей, завдань, функцій, змісту та ролі управлінського обліку в інформаційному полі системи управління суб'єкта господарювання.

За своєю суттю управлінський облік представляє собою процес ідентифікації, виміру, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації і надання релевантної обліково-аналітичної та не фінансової інформації, необхідної менеджерам для здійснення планування, оцінки і контролю господарської діяльності, оптимального використання ресурсів підприємства, контролю за повнотою їх обліку, вибору найкращої стратегії задля генерування і збереження вартості підприємства.

Створення вартості на основі інформації – ключове джерело переваги. Управлінський облік представляє таку можливість фінансовому директору та раді директорів. Роль фінансового директора змінюється, сфера його повноваження зараз розповсюджуються на сферу інформаційних технологій, кадрову службу і навіть виробництво. А сфера ключових функцій служби управлінського обліку під керівництвом фінансового директора змінюється: від питань обліку затрат, калькулювання собівартості та бюджетування господарської діяльності на завдання, пов'язані з вибором найкращої стратегії, забезпечення генерування і збереження вартості підприємства.

Слід зазначити що вітчизняна наукова думка щодо ключових функцій управлінського обліку значним чином відрізняється від теорії та практики західного управлінського обліку. В Україні нажаль досі превалює думка, що основним завданням управлінського обліку є облік затрат, калькулювання собівартості, що підтверджується змістом відповідного навчального курсу.

Західна теорія та практика зовсім по іншому розглядає ключові функції управлінського обліку. Так, в Глобальних принципах управлінського обліку (Global Management Accounting Principles) [1], спільно розроблених ще в 2014 році Американським інститутом сертифікованих публічних бухгалтерів (AICPA) та Привілейованим інститут управлінських бухгалтерів (CIMA), які разом об'єднують понад 600 000 членів і студентів з 177 країн світу, до основної сфери застосування управлінського обліку віднесено інформаційне забезпечення управлінських рішень щодо:

- 1) Скорочення затрат за умови збереження чи підвищення поточного рівня вартості шляхом постійного моніторингу затрат організації з одночасним

вивільненням ресурсів для інвестицій в орієнтовані на клієнта інновації, які у майбутньому створюватимуть вартість для зацікавлених сторін. Для цього управлінський облік зобов'язаний: забезпечити розуміння чинників затрат всередині організації; сприяти підвищенню ефективності ланцюга створення вартості; забезпечувати розробку цілей у затратах у тісному зв'язку з відповідними сферами бізнесу.

2) Комплексного та всеохоплюючого представлення фінансових і нефінансових показників підприємства, його бізнес-моделі, ризиків і стратегії, що в сукупності формують основу для ефективної оцінки майбутніх результатів діяльності. Виділення цієї ключової функції управлінського обліку в сучасній обліковій практиці набуває особливої актуальності з огляду на останні зміни в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо впровадження так званого Звіту про управління – документу, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності.

3) Виявлення можливих стратегій, що спроможні максимально збільшити чисту поточну вартість підприємства, розподіл обмежених капітальних ресурсів поміж конкуруючими можливостями, реалізація і моніторинг обраної стратегії для досягнення поставлених завдань. В рамках цього управлінський облік повинен збирати та оцінювати дані для ефективного залучення коштів, оцінки інвестицій, розробки та реалізації дивідендної політики, контролювати та оптимізувати капітал підприємства.

4) Забезпечення управління системами, процесами і процедурами для забезпечення впевненості у захищеності ресурсів, а також запровадження відповідної підзвітності й моніторингу.

5) Забезпечення оцінки доцільності інвестування в конкретний проект з урахуванням стратегії, пріоритетних варіантів, економічності, а також співвідношення можливого прибутку й ризиків.

6) Забезпечення проактивного контролю за виконанням цільових показників на всіх рівнях підприємства з фінансової та операційної ефективності. При чому під такий моніторинг підпадають проекти, люди, господарські операції, процеси, обсяги продаж і прибутки, обсяг ресурсів, експлуатаційні затрати, активи, зобов'язання і грошові потоки тощо.

7) Аналізу цільових ринків з метою ціноутворення, визначення маржі та собівартості для підвищення рентабельності продуктів, а також оптимізації співвідношення ціна та якість.

8) Забезпечення розуміння бізнес-моделі та визначення місця в ній кожного продукту чи послуги для покращення їхнього позиціонування на ринку.

9) Забезпечення ретельної фінансової перевірки планів, бюджетів та затрат на реалізацію проектів; їх моніторингу щодо наявних ресурсів та відповідності стратегічним пріоритетам підприємства.

10) Забезпечення моніторингу законодавства для аналізу поточних і майбутніх змін, оцінки їхнього потенційного впливу на бізнес-модель підприємства, а також підрахунку та прогнозування затрат через дотримання вимог законодавства та можливих ризиків від санкцій і збитків діловій репутації як соціально відповідальній організації.

11) Встановлення пріоритетів у наданні ресурсів в контексті організаційних рішень, оцінки альтернативних затрат і порівняльного аналізу переваг та недоліків варіантів розподілу ресурсів з метою ефективного управління трансформаційним чи безперервним удосконаленням продуктів і процесів.

12) Управління ризиками та помилками, пов'язаними з діяльністю організації, задля досягнення її стратегічних цілей, шляхом їх виявлення, ідентифікації, оцінки і визначення шляхів реагування та визначення необхідних заходів з їхнього усунення.

13) Забезпечення стратегічного податкового контролю шляхом надання консультаційної підтримки з питань трансфертного ціноутворення, оцінки податкових наслідків інвестиційних рішень та реалізації стратегічних цілей організації.

14) Забезпечення корпоративного управління всіма фінансовими питаннями від надання розшифровок фінансової звітності до управління фінансами, зокрема грошовими коштами й заборгованостями, та фінансовими ризиками.

Управлінський облік також відіграє суттєву роль у системі внутрішнього контролю та аудиту, хоча ця категорія не стосується його сфери. Мова йде про надання топ-менеджменту незалежних гарантій того, що управління бізнес-моделлю, ресурсами, проектами та ризиками відбувається ефективно. Іноді така перевірка називається аудитом управлінської діяльності.

Як бачимо думки спеціалістів щодо сфери застосування управлінського обліку в західній та вітчизняній теорії та практиці кардинальним чином відрізняються. Вітчизняні фахівці чітко обмежують її сферою обліку, аналізу та управління затратами. Західні спеціалісти – бачать її більш ширшою, що зачіпає питання обліку та аналізу господарської діяльності, управління різними видами ресурсів (матеріальними, фінансовими та інтелектуальними), проектами та ризиками, оподаткуванням.

Така різність підходів щодо ролі та завдань управлінського обліку в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання призвела до того, що в Україні не готують молодих спеціалістів, які повністю відповідають професійним вимогам до фахівців з управлінського обліку. Одні молоді фахівці мають знання в області обліку та оподаткування, а інші – фінансів, загальної економіки, управління ресурсами та ризиками. Нові сучасні вимоги до професійного рівня молодих фахівців, зокрема фахівців в сфері управлінського обліку, відкривають нові горизонти щодо удосконалення системи професійної освіти шляхом інтеграції та поєднання різних галузей

знань в єдиних освітніх програмах, в тому числі щодо підготовки фахівців із забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури:

1. Global Management Accounting Principles – Режим доступу: <https://www.cgma.org/resources/reports/globalmanagementaccountingprinciples/principles-framework.html>

СУЧАСНЕ РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Власова О. Є., канд. екон. наук, доцент, Кравцова С. В., стар. викл.,
Бондаренко Д. А., магістр, Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*

На сучасному етапі міжнародної інтеграції у сфері економіки та/або господарювання можна виділити таку важливу тенденцію розвитку бухгалтерського обліку та фінансової звітності, як зближення (гармонізацію, уніфікацію) правил та облікових процедур, вимог до фінансової звітності, стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання на рівні країн ЄС та України. Ця тенденція тісно пов'язана з глобалізацією економічних процесів та економіки загалом у світовому масштабі.

Завданням України у цьому аспекті є адаптація вітчизняної нормативно-правової основи бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання до законодавства ЄС та вимог МСФЗ. Для України це питання є особливо актуальними з огляду на вступ країни до СОТ та вступ у дію 01.09.2017 року Угоди про асоціацію з ЄС, яка визначає рамкові положення відносно розширення співпраці між Україною і Євросоюзом, зокрема наближення вітчизняного законодавства у сфері оподаткування, бухгалтерського обліку і аудиту до європейського.

Вітчизняні науковці виділяють такі напрямки гармонізації української системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності:

- а) гармонізація з МСБО та МСФЗ;
- б) гармонізація бухгалтерського обліку та звітності в Україні з Директивами ЄС;
- в) гармонізація обліку всередині країни [1].

Основною передумовою необхідності гармонізації вітчизняного бухгалтерського обліку та фінансової звітності з МСБО та МСФЗ є глобалізація економічних процесів та економіки загалом у світовому масштабі. Більше того, гармонізація, її необхідність є результатом глобалізації економіки, рушійними силами якої є міжнародна торгівля; створення спільних підприємств, транснаціональних корпорацій; об'єднання фондових та інших ринків; міждержавне «взаємопроникнення» в економіку на базі інвестицій; вирішення

спільних економічних та інших проблем (економічні та/або фінансові кризи тощо), фінансування і кредитування економічних проектів Міжнародним валютним фондом та іншими фондами тощо.

МСБО та МСФЗ становлять систему принципів, методів і процедур ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, яка виникла в результаті посилення процесів економічної інтеграції країн і спрямована на зближення методології обліку та звітності в різних країнах світу [2, с. 41]. Водночас, як зазначає Н. Адамчук, МСБО – це не тільки методи й підходи до обліку і звітності, але й деякою мірою відбиток ідеології, демократичності суспільства, здатність його інституцій адаптувати норми цивілізованих відносин [3, с. 3-8].

Україна здійснює заходи щодо гармонізації бухгалтерського обліку та звітності з МСБО та МСФЗ вже досить тривалий час. Проте допоки мета гармонізації з МСФЗ не досягнута, незважаючи на перманентне реформування й удосконалення бухгалтерського та фінансового законодавства, в першу чергу шляхом встановлення переліку суб'єктів господарювання для яких застосування МСБО та МСФЗ є обов'язковим. На сьогодні вітчизняній фінансовій звітності все ще притаманні такі недоліки як: недостатньо об'єктивне представлення інформації (причиною здебільшого є суб'єктивізм осіб, що складають фінансову звітність, через що така звітність містить переважно ту інформацію, яка є вигідною для власників); уніфікований обов'язковий формат змісту фінансової звітності, регламентований державою, практично мінімізує можливість надання повного обсягу ґрунтовної інформації за ключовими фінансовими та нефінансовими показниками діяльності підприємств, що зумовлює зниження якості поданої інформації та перешкоджає здійсненню реального стратегічного планування його розвитку); монетарне (грошове) відображення активів підприємства призводить до того, що поза увагою залишаються суттєві фактори функціонування підприємства, які неможливо достовірно монетарно оцінити; основний орієнтир вітчизняної фінансової звітності спрямовано на надання інформації для контрольних, фіскальних і статистичних органів, тоді як згідно з МСФЗ звітність орієнтована, направлена на допомогу аналітику, а її користувачами постають інвестори, кредитори, менеджери [4, с. 253-256].

Слід зазначити, що деякі недоліки вітчизняної фінансової звітності вже на законодавчому рівні усуваються. В першу чергу, це стосується підвищення інформативності фінансової звітності шляхом введення нових форм. Так, 5 жовтня 2017 року Верховна Рада України прийняла закон «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень)» (базовий законопроект від 16.06.2017 р. № 4646-д), що набирає чинності з 01 січня 2018 року. Цим законом був зроблений ще один крок до гармонізації вітчизняного обліку та звітності з МСБО та МСФЗ, зокрема: передбачено розширення сфери застосування МСФЗ шляхом законодавчого закріплення їх обов'язкового застосування великими підприємствами та підприємствами, які здійснюють видобуток корисних

копалин загальнодержавного значення; встановлена вимога щодо складання фінансової звітності на підставі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами починаючи з 2019 року.

Однак, слід зазначити, що навіть законодавчий обов'язок складання фінансової звітності за МСФЗ не забезпечує пришвидшення процесу фактичної гармонізації, оскільки треба враховувати наступне. По-перше, успіх застосування МСФЗ в першу чергу залежить передусім від економічного середовища, наявності національної інфраструктури їх існування. Хоча МСФЗ – це високоякісний інтелектуальний продукт, повною мірою вони працюють тільки в певних економічних реаліях, які відрізняються від наявних в Україні. По-друге, – це людський фактор. МСФЗ установлюють загальні принципи формування показників звітності. Усі ситуації не можна викласти в стандартах, саме цим і зумовлено застосування професійного бухгалтерського судження під час складання фінансової звітності [5]. Для того, аби застосування МСФЗ для ведення обліку і складання звітності отримало широке розповсюдження не лише на папері але й фактично, має існувати запит з боку реального користувача на формування саме такої звітності. На жаль, такого запиту з боку більшості власників вітчизняних підприємств на сьогодні немає. І, об'єктивно кажучи, взагалі немає запиту на створення якісної фінансової звітності навіть за П(С)БО. Причина проста – в обліку продовжує зберігатися тенденція до задоволення потреб лише однієї групи користувачів – фіскальної служби, і більшість власників бізнесу в Україні основні ресурси з ведення обліку спрямовують саме на формування тих даних, які забезпечують їм спокійне функціонування і дозволяють уникнути штрафних санкцій з боку органів контролю [6, с. 134]. Тому першочерговим на нашу думку є не зміна законодавства, а зміна думки керівників та бухгалтерів щодо важливості та необхідності МСФЗ.

Гармонізація бухгалтерського обліку та звітності в Україні з директивами ЄС в представляє собою більш організаційні, ніж методологічні заходи. Директиви ЄС визначають лише загальні вимоги до складу, змісту та подання фінансових звітів, а не методологію їх складання.

На сьогодні бухгалтерський облік і фінансова звітність ЄС регламентується в першу чергу Директивою ЄС № 2013/34/ЄС й саме імплементація її вимог є передумовою останніх змін в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7], зокрема:

- зроблені суттєві кроки до спрощення документообігу шляхом закріплення норми, що неістотні недоліки в первинних документах, що містять відомості про господарську операцію, не є підставою для невизнання господарської операції;

- спрощено доступ до фінансової звітності підприємств для юридичних та фізичних осіб шляхом ознайомлення з фінансовою звітністю за місцезнаходженням підприємства, оприлюднення великими та середніми підприємствами фінансової звітності на їх власних веб-сторінках. Також безпосередньо встановлено, що фінансова звітність підприємств не становить

комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією та не належить до інформації з обмеженим доступом. Тому підприємства зобов'язані надати копію фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб у порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації».

– разом з фінансовою звітністю підприємства готуватимуть та оприлюднюватимуть так званий Звіт про управління – документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. При цьому мікро- та малі підприємства звільнено від подання звіту про управління, а середні підприємства мають право не відображати у ньому так звану нефінансову інформацію;

– визначені підходи до подання та оприлюднення фінансової звітності (уточнені дати оприлюднення фінансової звітності) в розрізі категорій підприємств (особливо підприємств, що становлять суспільний інтерес).

– встановлено чіткі професійні критерії, яким повинен відповідати головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес: така особа, повинна мати повну вищу економічну освіту, стаж роботи у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та оподаткування не менше трьох років, не мати непогашеної або не знятої судимості за вчинення злочину проти власності та у сфері господарської діяльності.

Таким чином останні зміни бухгалтерського законодавства одночасно спрямовані як на гармонізацію з МСБО та МСФЗ, а також імплементацію вимог Директиви ЄС № 2013/34/ЄС. Це є великим кроком України на шляху асоціації з ЄС та зайняття нею свого місця в глобальному економічному середовищі.

Список використаної літератури

1. Резнікова В.В., Орлова О.С. Перспективи гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні / Адміністративне право і процес. – № 1(11). – 2015 – с. 296 – 331 <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-11-2015>.
2. Щирба Т. М. Стандартизація бухгалтерського обліку / Т. М. Щирба, Л. Я. Тринька // Вісник КНУ. Серія «Економіка». – 2001. – № 7. – С. 40–44.
3. Адамчук Н. Адаптація фінансової звітності українських підприємств до міжнародних стандартів / А. Адамчук // Студент. наук. вісник. – 2010. – Вип. 1(2). Т. 1. Економ. науки. – С. 3–8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mnau.edu.ua/studentresearchjournal/studentresearchjournal021.pdf>.
4. Штулер Г. Г. Перспективні напрямки узгодження фінансової звітності в Україні з міжнародними стандартами / Г. Г. Штулер // Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Економіка. – 2010. – Вип. 29, Ч. 2. – С. 253–256.
5. Кузіна Р. В. Гармонізація фінансової звітності: міжнародний досвід та українська практика / Р. В. Кузіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12695/1/23_119-131_Vis721_menegment.pdf.
6. Лоханова Н. О. Реформування системи бухгалтерського обліку і звітності в Україні: реалії, проблеми перспективи / Н. О. Лоханова // Вісник соц.-економ. досліджень. – 2012. – Вип. 2. – С. 132–137.
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/996-14>.

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЧИННИК ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ

Власова О. Є., канд. екон. наук, доцент, Булига К. В., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки України, зростаючих зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих чинниках і загрозах національної безпеки країни, велика увага приділяється вивченню проблеми економічної безпеки країни. У свою чергу, по суті, податкова безпека є важливою складовою економічної безпеки держави, підтримка належного рівня якої безпосередньо впливає на рівень національної безпеки держави. Це в першу чергу це пов'язано з тим, що економічну базу для існування держави взагалі створюють саме податкові платежі. Держава може виконувати свої функції тільки за наявності належного фінансування доходної частини бюджету.

Існують різні трактування суті поняття «податкова безпека» у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі [1]. Одними із загальноприйнятих понять є визначення, що запропоноване А.А. Цвилий-Букланової, яка розглядає податкову безпеку як підсистему національної безпеки держави, що являє собою стан податкової системи, за якого забезпечується гарантований захист і гармонійний розвиток всієї податкової системи держави, можливість податкових інструментів захищати національні інтереси держави, підтримувати соціально-економічну стабільність суспільства, а також формувати достатньо фінансових ресурсів для держави і місцевого управління, успішне протистояння існуючим загрозам податкової системи [2, с.15].

На думку Ю. Іванова та Ю. Бережної податкова безпека розглядається як інтегрована підсистема економічної безпеки, яка впливає на фінансове забезпечення всіх її складових: інноваційно-технологічної, інвестиційної, енергетичної, сировинно-ресурсної, продовольчої, соціальної, експортної, імпортової та міжнародно-інтеграційної безпеки [3].

У свою чергу С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко та ін. визначають «податкову безпеку» як такий стан податкової системи, який характеризується стійкістю та стабільністю всіх її елементів, що передбачає зростання ресурсного потенціалу країни з метою забезпечення соціально-економічного розвитку держави, стійкість її фінансової системи, здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам України. [4]

Лісовий Г.О. визначає податкову безпеку як стан податкової системи держави, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає гарантоване надходження податкових платежів до бюджету, стійкість і незалежність податкової системи, її здатність до розвитку і вдосконалення, спроможність до своєчасного виявлення та запобігання потенційних загроз та здатність системи реалізовувати фіскальну функцію з метою максимального узгодження інтересів держави та платників податків. [5]

Таким чином більшість науковців дотримується думки, що податкова безпека держави повинна розглядатися через призму стану податкової системи такої держави, практично ототожнюючи їх. При цьому не враховується роль та місце податкової безпеки в загальній системі забезпечення економічної безпеки держави загалом, завданням якої є здійснення певних заходів щодо забезпечення відповідного економічного стану, зниження впливу різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз та ризиків на економіку та бюджет держави.

Ми розуміємо, що поняття «податкової безпеки» є важко досліджуваним оскільки з одного боку вона характеризує певний стан, що забезпечує захист інтересів платників податків та суб'єктів, що задіяні у розподілі ВВП через механізм оподаткування, з іншого – це певна властивість системи, що здатна забезпечити своєчасність виконання податковою системою своїх функцій та адекватність реагувати її на зміни податкової політики держави під впливом групи чинників; з третьої сторони – здатність протистояти ризикам та небезпекам, оптимізувати, а за окремих умов, мінімізувати їх вплив на усіх учасників податкової безпеки. [6].

На нашу думку, більш доцільною є думка Ю. Іванова та Ю. Бережної, що податкова безпека – це «інтегрована підсистема економічної безпеки» [3], яка покликана забезпечити застосування спеціальних методів і механізмів для захисту інтересів всіх суб'єктів податкових відносин (держави та платників податків), своєчасного та адекватного виконання податковою системою своїх функцій, здатності протистояти ризикам та небезпекам, пов'язаним із впливом різноманітних зовнішніх та внутрішніх економічних чинників (від тінізації економіки та інших форм податкової злочинності до мінімізації оподаткування шляхом оффшорізації та виведення капіталу тощо).

Одним з основних механізмів забезпечення податкової безпеки держави є податковий контроль.

Згідно зі статтею 61 Податкового кодексу України [7] податковий контроль є системою заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Згідно статті 62 Податкового кодексу України податковий контроль здійснюється шляхом ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів; перевірок та звірок відповідно до вимог цього Кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин; моніторингу контрольованих операцій та опитування

посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків відповідно до статті 39 цього Кодексу.

Основною формою реалізації податкового контролю залишаються перевірки. Податкові перевірки здійснюється поетапно. Більшість фахівців висказує думку, що процес здійснення податкових перевірок здійснюється в три етапи: 1) планування та підготовка перевірки; 2) проведення перевірки; 3) оформлення та реалізація результатів перевірки.

Кожен з цих етапів об'єднує певні роботи, які забезпечують проходження такого етапу ефективно.

Так, на етапі планування та підготовка перевірки здійснюється: відбір платників податків для проведення перевірок; формування і затвердження планів-графіків проведення перевірок (у випадках, передбачених законодавством); підготовка і підписання наказу керівника податкового органу про проведення перевірки; формування перевіркової бригади; збирання інформації про платника податків та його діяльність; доперевірочний аналіз платника податків; підготовка програми перевірки; оформлення направлення на перевірку; повідомлення платника податків про проведення у нього перевірки (у випадках, передбачених законодавством).

На етапі фактичного проведення перевірки здійснюється безпосереднє проведення перевірочних процедур (вивчення та аналіз звітності та записів в облікових регістрах, огляд об'єктів оподаткування, інвентаризація, експертиза, контрольні обміри, хронометраж тощо); надання вказівок платнику податків про усунення виявлених порушень та відновлення обліку; відбір пояснень платника податків та/або його посадових осіб; направлення зустрічних запитів.

На етапі оформлення та реалізації результатів перевірки проводиться аналіз та узагальнення отриманої інформації; визначення й аналіз виявлених правопорушень (за їх наявності); оформлення результатів перевірки (складання акта або довідки); ознайомлення платника з результатами перевірки; проведення робіт щодо оскарження платником податку положень акту перевірки; підписання акта або довідки та вручення його/її платнику податків; оформлення податкового повідомлення-рішення за результатами перевірки та вручення його платнику; реалізація дій щодо забезпечення виконання податкового повідомлення-рішення або доказу обґрунтованості позиції викладеної в акті перевірки в адміністративному або судовому порядку.

Список використаної літератури:

1. Єдинак В. Ю. Світовий досвід розв'язання проблеми забезпечення економічної безпеки / В. Ю. Єдинак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firearticles.com/derzhavnereguluvannyaekonomiky/55-svitovij-dosvidrozvyazannyaproblemizabezpechnnyaekonomichnoyi-bezpeki-yedinak-vyu.html>.

2. Цвилий-Букланова А. А. Налоговый контроль в системе обеспечения налоговой безопасности государства: автореф. дис. На соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / А. А. Цвилий-Букланова. – Челябинск, 2011. – 32 с.

3. Іванов Ю. Б. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення / Ю. Б. Іванов, Ю. В. Бережнат // Економіка розвитку. – 2010. – № 2 (54). – С. 9–11.

4. Фролов С.М. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних і юридичних спеціальностей усіх форм навчання / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова; [С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко та ін.]. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2015. – 332 с.

5. Лісовий Г. О. Податкова безпека України: загрози та ризики / Г. О. Лісовий // Форум права. – 2016. – № 1. – С. 162–168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_28.pdf

6. Виклюк М. І. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик / Виклюк М. І., Гресик В. В. // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 245–246.

7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

***Власова О. Є.,** канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, **Таранушенко Є. В.,** Харківська гімназія № 152*

Управління сучасним підприємством неможливе без чіткого усвідомлення «картини» щоденного, а іноді навіть щохвилинного стану підприємства. У свою чергу, «картину» практично неможливо отримати без використання спеціалізованих методів та моделей, що реалізують не лише облікові методології, але і забезпечують ефективне використання фінансових, матеріальних і людських ресурсів, планування виробничо-логістичної діяльності, моделювання реальних комерційних і облікових ситуацій і, звичайно, обрахунок і управління відповідними фінансовими показниками такими як витрати, собівартість, доход, прибуток, ціна тощо відповідно до сучасних вимог управління.

Потреба у професіоналізації процесу прийняття управлінських рішень ще ніколи не була настільки нагальною і складною. Надлишок інформації не спрощує роботу підприємств, а, скоріш, ускладнює її. Він може спричинити параліч процесу прийняття рішень чи призвести до поспішних дій. Доступна інформація ще ніколи не була такою надлишковою, комплексною, неструктурованою і складною для тлумачення. У такій ситуації доречною є думка колишнього декану Колумбійського коледжу Герберта Хокса: «Половину всіх світових проблем створюють люди, які намагаються прийняти рішення до того, як отримають всю необхідну для цього інформацію» [1].

Підтвердженням цієї тези є те що: 47% фінансових директорів азійських компаній визнають, що надмір інформації заважає їм приймати рішення; компанія International Data Corporation підрахувала, що до 2020 року кількість бізнес-транзакцій, що здійснюються в Інтернеті – бізнес-з-бізнесом чи бізнес-

зі-споживачем – сягне 450 мільярдів щоденно; представник компанії Google Ерік Шмідт стверджує, що сучасне суспільство що два дні продукує такий самий обсяг інформації, який було створено з моменту зародження людської цивілізації до 2003 року; середньому споживачеві сьогодні доводиться приймати понад 70 рішень щодня [1].

Для допомоги в обробленні величезного масиву обліково-аналітичних даних для прийняття управлінських рішень була створена абсолютно нова модель обліку для комерційного підприємства — управлінський облік.

За своєю суттю управлінський облік представляє собою процес ідентифікації, виміру, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації і надання релевантної обліково-аналітичної та не фінансової інформації, необхідної менеджерам для здійснення планування, оцінки і контролю господарської діяльності, оптимального використання ресурсів підприємства, контролю за повнотою їх обліку, вибору найкращої стратегії задля генерування і збереження вартості підприємства.

Управлінський облік дозволяє перевести сухі цифри у змістовний описовий аналіз. Ефективний управлінський облік оптимізує процес прийняття рішень, оскільки дозволяє отримувати користь з інформації. Він пропонує структуровані рішення для неструктурованих проблем та дозволяє отримати необхідні дані, ретельно аналізувати їх і випрацьовувати обґрунтовані судження для прийняття ефективніших рішень та їхнього успішного впровадження.

Для виконання своїх завдань управлінський облік широко використовують різноманітні математичні методи та моделі, які оптимізують процес прийняття рішень щодо різних економічних процесів, які виникають на підприємствах в рамках здійснення господарської діяльності.

Математичні моделі економічних процесів і явищ коротше можна назвати економіко-математичними моделями. Вони є описом економічних процесів і явищ.

За цільовим призначенням економіко-математичні моделі діляться на теоретико-аналітичні, що використовуються в дослідженнях загальних властивостей і закономірностей економічних процесів, і прикладні, вживані в рішенні конкретних економічних завдань (моделі економічного аналізу, прогнозування, управління). У рамках управлінського обліку найчастіше використовуються прикладні економіко-математичні моделі, які покликані описувати різні процеси, підсистеми і структури у рамках підприємства, такі як модель виробництва, споживання, формування і розподілу доходів, матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, ціноутворення, фінансових зв'язків і т. п.

Найбільше поширення в управлінському обліку отримали економіко-статистичні методи і моделі, а також математичні методи обробки експертної інформації. Узагальнений аналіз специфіки підходів економіко-математичного моделювання у рамках управлінського обліку представлений в таблиці 1.

Таблиця 1 – Економіко-математичні методи та моделі управлінського обліку

Найменування економіко-математичного методу	Характеристика	Застосування в управлінському обліку
Економіко-статистичні методи		
Множинна регресія	Статистичний метод, що ґрунтується на пошуку «найбільш підходящого» рівняння, що описує залежність якої не будь величини від набору незалежних змінних	Аналіз поведінки затрат, визначення функції затрат, аналіз лінійної залежності між затратами, обсягом діяльності та прибутком так званий CVP-аналіз
Дискримінативний (класифікаційний) аналіз	Метод статистичного аналізу для визначення ознак різниці двох або більше категорій об'єктів	—
Факторний аналіз	Метод статистичного аналізу, що дозволяє виділити систему незалежних змінних, що лежить в основі більшого набору взаємопов'язаних величин	Використовується при дослідженні таких показників, як загальні затрати, собівартість, прибуток, на його принципах ґрунтується складання управлінської звітності
Кластерний аналіз	Метод статистичного аналізу, що дозволяє розділити групу об'єктів на підмножини, що взаємно не перетинаються, щодо відносно однорідних об'єктів	Застосовується в аналізі бізнес-моделі підприємства та його технологічної структури для визначення їх оптимального вигляду, пошуку шляхів економії затрат та поліпшення фінансового стану
Об'єднаний аналіз	Метод статистичного аналізу, що дозволяє за набором оцінок, що виставлені респондентами щодо пропозицій фірми, визначити їх відношення до властивостей таких пропозицій виходячи від ступеня їх важливості для таких респондентів	Використовується при застосуванні методу обліку затрат та калькулювання собівартості «target-costing»
Варіаційний аналіз	Призначений для визначення ступеня впливу зміни незалежних змінних на залежні	Даний метод використовується отримання відповідей на наступні питання: чи впливає вид реклами на обсяг продажів; чи впливає вибір збутової політики на величину продажів; чи залежать накладні затрати від технології здійснення облікового процесу тощо
Методи економіко-математичного моделювання		
Методи математичного програмування	Є основним засобом рішення завдань, що пов'язані з оптимізацією господарської діяльності.	Використовується в фінансовому плануванні та бюджетуванні, дозволяють оцінити напруженість планових завдань; визначати ліміт виробничих потужностей, матеріальних, фінансових та трудових ресурсів, отримувати оцінки дефіцитності ресурсів тощо

Метод дослідження операцій	розробка цілеспрямованих заходів (дій), кількісна оцінка варіантів управлінських рішень і вибір найкращого з них	Застосовується при оцінці варіантів альтернативних управлінських рішень, з метою вибору оптимального рішення, яке б найкраще відповідало завданню отримання найкращого економічного показника з ряду можливих
Метод економічної кібернетики	Аналізуються економічні явища і процеси як дуже складні системи з точки зору законів і механізмів управління і руху інформації в них	Застосовуються для аналізу бізнес-моделі та технологічної моделі підприємства в методі обліку затрат та калькулювання собівартості ABC (activity based costing), SWOT-аналізі, планування стратегії за Ансоффом
Емпіричні методи	Представляють собою способи вирішення складних господарських ситуацій на підставі використання оцінок спеціалістів, досвіду минулих років та традицій	Застосовується в оперативному та стратегічному плануванні та бюджетуванні
Методи оптимізації		
Диференційний розрахунок	Дозволяє знаходити максимальні та мінімальні значення для математично заданих неперервних функцій	Використовується для розрахунку оптимальний запасу сировини та готової продукції, який би з забезпечував безперервну діяльність та сприяв економії накладних затрат
Статистична теорія прийняття рішень	Правила прийняття економічних рішень для отримання найбільшого фінансового результату	Застосовується в оперативному та стратегічному плануванні та бюджетуванні, оцінці альтернативних варіантів управлінських дій для вибору найкращого з них
Евристичні методи (рішення)	неформалізовані методи рішення економічних завдань, пов'язаних з господарською ситуацією, що склалася, на основі інтуїції, досвіду, експертних оцінок фахівців тощо	У вигляді функціонально-вартісного аналізу об'єктів обліку, коли здійснюється вибір оптимального варіанта, що забезпечує повноцінне виконання досліджуваного об'єктом (виробом, технологічним процесом, бізнес-моделлю тощо) своїх основних функцій при мінімальних затратах

*розроблено на підставі [2]

Таким чином математичні моделі, що застосовуються в управлінському обліку для аналізу економічних процесів всередині підприємства надзвичайно різноманітні за формою та вживаними математичними залежностями. Основна їх ознака, що є принципіальною для вибору тієї чи іншої моделі, є найбільша зручність для обліку, аналізу та звітності, а також якість даних що представляється керівництву для прийняття ефективних управлінських рішень

й вибору найкращої стратегії задля генерування і збереження вартості підприємства.

Список використаної літератури:

1. Global Management Accounting Principles – Режим доступу: <https://www.cgma.org/resources/reports/globalmanagementaccountingprinciples/principles-framework.html>
2. Константинов И.С. Теоретические аспекты экономико-математического моделирования // Журнал «Управленческий учет», № 10, 2011. – Режим доступу: <http://upruchet.ru/articles/2011/10/6537.html>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Войхевич Д. В., магістр, Бондаренко О. С, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Ситуація, що склалася в суспільстві України та світу та його економічній системі, спровокувала появу непередбачуваних небезпек і загроз народжуваному, ще незміцнілому і такому, що не має досвіду, підприємництву. Останнім часом помітно поширилися методи комерційного шпигунства, шантажу, несанкціонованого використання технічних засобів, рейдерства, що породжує соціальний резонанс. До того ж, ще діють й такі традиційні, деструктивні чинники, як розкрадання, шахрайство, корупція, криміналізація бізнесу, недобросовісна конкуренція тощо.

Звичайно, будь-який бізнес чи виробничо-господарська діяльність сумісні з комерційним ризиком, природа якого багатоаспектна. А відтак, непередбачуваність фінансово-господарської діяльності та її результатів може призвести не лише до небажаного результату, а й до непоправних збитків чи навіть повного банкрутства. Водночас щоденна практика приватних господарюючих суб'єктів засвідчує їх підвищену, порівняно з державними структурами, вразливість від протиправних та інших дій з боку кримінальних структур й окремих осіб. Криміногенна обстановка, що існує у країні, поява та функціонування активно діючих структур економічної розвідки, повсюдне застосування жорстких методів тиску на бізнесові структури визначають актуальність проблеми безпеки бізнесу сьогодні і на найближчу перспективу.

Усе викладене вимагає від підприємців, менеджерів різних рівнів знання теорії економічної безпеки, розуміння сутності безпеки фірми, її системи та структури, об'єктів безпеки, основних небезпек і загроз, кількісних і якісних показників оцінювання рівня економічної безпеки, методів аналізу чинників ризику і, що досить важливо, основних напрямів забезпечення безпеки, а також уміння втілювати у практику теоретичні положення.

На механізм забезпечення безпеки підприємства вочевидь впливають економічні, соціальні, організаційні і правові чинники. Кожна країна, а відтак

кожен її суб'єкт бізнесу має свої особливості у правовому врегулюванні й організаційному забезпеченні особистої безпеки. Враховуючи недостатність нормативно-правового, наукового та навчально-методичного забезпечення у формуванні та забезпеченні безпеки вітчизняного бізнесу, варто вдатися до вивчення досвіду розвинутих зарубіжних країн у даній сфері.

Деякі розвинуті держави вже пройшли значно більший шлях розбудови систем економічної безпеки, ніж Україна. Вони мають вже чітко визначені нормативно-правові основи для створення і діяльності систем безпеки підприємств. Так, у більшості країн існує нормативно врегульована взаємодія поліції з суб'єктами господарювання, асоціаціями, бюро приватних детективних і охоронних служб у галузі запобігання правопорушенням.

Сьогоднішні темпи розвитку бізнесу у світі доводять, що технологічно оснащена система економічної безпеки — це інструмент для виживання. У процес ведення господарської діяльності увійшли інформаційні технології. З'явилося багато джерел інформації, що впливають на систему безпеки. Практично всі керівники та власники російського бізнесу бажають мати у системі економічної безпеки підсистему, яка дозволяє в обмежені строки обробляти гігабайти метаданих, видаючи не просто інформацію, а конкретні знання. Поняття аналітичної розвідки для багатьох є вже звичним терміном. Основою цього процесу є регулярний моніторинг інформаційного простору. Одні віддають моніторинг ЗМІ та Інтернету на аутсорсинг, інші створюють власний інформаційно-аналітичний підрозділ, або ж у системі економічної безпеки застосовуються технології, що вже є на озброєнні підприємства та інноваційні рішення, наприклад, технології PR (public relations) & GR (government relations)

На сьогодні більшість зарубіжних країн визначили, що модель економічної безпеки підприємства повинна включати сім основних блоків:

а) опис проблемної ситуації у сфері безпеки підприємства:

— визначення стану навколишнього середовища;

— аналіз стану підприємства, його ресурсного потенціалу, ступеня захищеності об'єктів, надійності кадрів, фінансової, інтелектуальної, правовий, інформаційної, техніко-технологічної, екологічної, силовий;

— виявлення потенційних погроз, їхнє ранжирування за ступенем значимості або небезпеки;

— визначення причин і факторів зародження небезпек і загроз;

— прогнозування можливих наслідків окремих небезпек і загроз, розрахунок можливого збитку;

— формулювання проблемної ситуації;

б) визначення цільової настанови забезпечення безпеки:

— формулювання політики й стратегії безпеки;

— визначення мети безпеки;

— постановка завдань, що сприяють досягненню мети й реалізації сформульованої політики й обраного типу стратегії;

в) побудова системи економічної безпеки підприємства:

- формулювання функцій системи й вибір тих принципів, на яких вона будується;
- визначення об'єктів безпеки й аналіз стану їхньої захищеності;
- створення суб'єктів безпеки;
- розробка механізмів забезпечення безпеки;
- створення організаційної структури керування системою;
- г) розробка методологічного інструмента оцінки стану економічної безпеки підприємства:
 - визначення основних критеріїв і показників стану економічної безпеки;
 - вибір методів оцінки стану економічної безпеки;
 - формування системи методів аналізу господарського ризику;
- д) розрахунок ресурсів, необхідних для забезпечення безпеки:
 - розрахунок необхідної кількості матеріально-технічних, енергетичних й інших ресурсів, засобу захисту й охорони об'єктів безпеки;
 - розрахунок необхідної кількості людських ресурсів і витрат на їхнє втримування й стимулювання їхньої праці;
 - визначення фінансових витрат;
 - зіставлення необхідних витрат з можливим збитком від впливу погроз;
- е) розробка заходів з реалізації основних положень концепції:
 - визначення умов, необхідних і достатніх для реалізації концепції;
 - розробка стратегічного плану, а також планів роботи структурних підрозділ служби безпеки за рішенням завдань, певних концепції;
 - підготовка професійних кадрів для служби безпеки, а також навчання співробітників фірми у вирішенні питань дотримання правил безпеки, ознайомлення з діями у надзвичайних ситуаціях, правилами пропускового режиму, роботою із грифованими документами, контроль за дотриманням комерційної таємниці;
 - створення певного типу служби безпеки й організація керування нею;
 - установлення технічних засобів захисту;
 - контроль за ефективністю виконання основних положень економічної безпеки;
 - розвиток системи безпеки підприємства, постійна адаптація її до умов, що змінюються, удосконалювання форм і методів її роботи;
- ж) висновки про необхідність розробки й реалізації моделі й ефективності її застосування:
 - відповідність виділених ресурсів, концепції, сформульованих цілей і завдань, створених системою безпеки, реальним і потенційним погрозам;
 - здатність служби безпеки вирішити завдання, що перед нею стоять;
 - ефективність реалізації концепції підприємства.

Система економічної безпеки сучасного підприємства характеризується високою складністю та повинна охоплювати всі напрямки його діяльності. Власники деяких підприємств вже роблять кроки, спрямовані на підвищення ефективності та розбудову потужної системи економічної безпеки, але це поки

що не є масовим явищем, значна кількість керівників задовольняється наявністю адміністративного ресурсу та охороною території підприємства.

В Україні вивчається міжнародний досвід по забезпеченню економічної безпеки суб'єктів господарювання, але у самій діяльності цих суб'єктів він практично не використовується. Впливи кризи на економічний стан підприємств, відсутність на державному рівні підтримки з адаптування міжнародного досвіду в галузі безпеки унеможливорює системне його вивчення та впровадження. Для забезпечення конкурентоздатності вітчизняних підприємств слід подальшого дослідження потребують шляхи впровадження міжнародного досвіду з забезпечення безпеки підприємств, як необхідна умова розвитку суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури:

1. Сергієнко Н.П. Економічна безпека підприємництва // Світ бухгалтерського обліку. — 2006. — №4. — С. 75—80
2. Практика защиты коммерческой тайны и интеллектуальной собственности в США. — К.: Хрещатик, 2000. — С. 4.
3. Качинський А.Б. Безпека, загрози і ризик: наукові концепції та математичні методи / А.Б. Качинський; Інститут проблем національної безпеки; Національна академія Служби безпеки України. — К., 2004. — 472 с.
4. Новикова О.Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О.Ф.Новикова, Р.В.Покотолєнко; [наук. ред. О.І.Амоша]; НАН України, Ін.т економіки пром.сті. — Донецьк., 2006. — 407 с.
5. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны: монография/ Г.А. Андрощук, П.П. Крайнев; ред. А.Д. Святоцкий. — К.: ВД " Ін Юре ", 2000. — 400 с

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК ЧАСТИНА ФІНАНСОВОЇ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

*Гавриличенко Є. В., канд. екон. наук, Сидоренко О. В., студентка,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Термін фінансової безпеки є доволі всеохоплюючим та не має єдиного визначення у сучасній науковій літературі. Так, фінансова безпека може розглядатися з декількох сторін: як захищеність фінансових інтересів різних суб'єктів господарювання загалом та як стан фінансової, бюджетної, податкової, банківської та інших фінансово-економічних систем країни. Отже, можна сказати, що фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансово-економічних відношень. Основними цілями забезпечення фінансової безпеки є визначення усіх факторів, що впливають на фінансову або виробничу діяльність та розробка програм чи систем для ліквідації негативного впливу.

Фінансова безпека країни має зовнішні та внутрішні аспекти. До зовнішніх відносяться незалежність національної фінансової системи від впливу міжнародних фінансових організацій. Так, через процеси фінансової глобалізації, проблема фінансово-економічної безпеки України на сьогодні виходить за кордони країни. Внутрішня фінансова безпека країни залежить від ряду факторів, як досконалості організаційної, інституціональної та правової бази, масштабу тіньової економіки, політичної стабільності та рівня корупції.

Фінансова безпека країни включає в собі валютну, податкову, грошово-кредитну, бюджетну безпеку, а також фінансову безпеку страхового, фондового ринків та безпеку банківських систем. Однією із найважливіших складових серед перелічених є податкова безпека держави.

Податкова безпека країни – це ступінь ефективності податкової політики країни, що визначається оптимальністю поєднання інтересів платників податків та фіскальних інтересів держави. Саме рівень забезпечення податкової безпеки держави впливає на соціально-економічний розвиток держави та збільшення стійкості фінансової системи.

Через складну схему взаємозв'язків та взаємозалежностей та задля забезпечення стійкого економічного зростання, податкова безпека поділяється на національну, регіональну податкову безпеку та податкову безпеку платників податків.

Податкова система, що є об'єктом податкової безпеки, є одним з ключових факторів, які забезпечують соціально-економічне зростання в країні та її економічний розвиток. Через неефективну податкову систему в країні може збільшитись тіньовий сектор, що є загрозою стабільному економічному стану країни та, як наслідок, може привести до зниження рівня податкової безпеки держави. Податки та податкову політику розглядають як фактор ризику та інструмент забезпечення економічної безпеки країни одночасно.

Податкова безпека держави є комплексом, що включає в собі систему, принципи оподаткування, систему податкових органів, форми і методи адміністрування, права, обов'язки та відповідальність суб'єктів податкових правовідносин.

Важливим аспектом забезпечення податкової безпеки є дотримання обов'язків та прав суб'єктів податкових відносин, порушення податкової безпеки може стати загрозою існування незалежної держави.

Багатьма науковцями підтверджений взаємозв'язок між економічною динамікою і податковим навантаженням. За результатами звіту про глобальну конкурентоспроможність і стан світової економіки, який опублікувала міжнародна організація "Всесвітній економічний форум" Україна опинилася на 21-му місці зі 138 в антирейтингу держав із найвищими податками. Так, рівень оподаткування бізнесу в Україні становить 52,2%. Це свідчить про достатньо низький рівень податкової безпеки в країні.

Для забезпечення високого рівня податкової безпеки необхідно заздалегідь визначити можливі та потенціальні загрози та прийняти відповідні міри для їх недопущення або усунення. Загрози поділяються на ті, що пов'язані

з діяльністю держави та ті, що пов'язані з діяльністю платників податків, такі як високий рівень податкового навантаження (ефект Лаффера), значні витрати на адміністрування податків, значна кількість податкових пільг, підвищення рівня корупції в країнах, недосконалість податкового законодавства. Загрози, що пов'язані з діяльністю платників податків: ухилення від сплати податків, невиконання вимог податкових органів з метою несплати податків та низький рівень податкової культури.

Серед основних заходів, що допомагають підвищувати рівень податкової безпеки є наступні: підвищення рівня податкової культури, виявлення критичних ситуацій, розробка відповідних заходів для усунення наслідків реалізації загроз, розробка захисних програм для автоматизованої інформаційної системи.

Таким чином, саме високий рівень податкової культури, правовий характер податкових відносин, єдність усі елементів функціонування податкової системи країни та відповідність державної податкової політики сучасним умовам економічного розвитку є основними умовами, які визначають рівень податкової безпеки країни. Низький рівень забезпечення податкової безпеки державою має безпосередній вплив на рівень фінансової безпеки держави, послаблює її фінансову систему, що в кінцевому випадку відбивається на економічному зростанні.

Список використаної літератури:

1. Податковий кодекс України від 15.04.2017 р. № 2755-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні(методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К., 2014. — 759 с.
3. Мартюшева, Л.С. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління [Текст] /Л.С. Мартюшева, Т.Е. Петровська Т.Е.// Научно-технический сборник. - К., 2006. - С. 235-238.

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК СПОСІБ УБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Глущенко О. О., Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В забезпеченні діяльності підприємства застосовуються різноманітні способи. Одним з таких слід визнати податкове планування, грамотне здійснення якого спроможне одночасно забезпечити фінансову безпеку підприємства і задоволення інтересів підприємства у вигляді отримання відповідних надходжень до бюджетів різного рівня.

Податкове планування розглядається як функція податкового менеджменту підприємства і за суттю одночасно виступає і як форма реалізації податкової політики підприємства, і як спосіб забезпечення його фінансової

діяльності. Але для того, щоб використовувати податкове планування для позначених цілей, необхідно мати чітке уявлення про його зміст, особливості та форми реалізації.

Поняття податкового планування не має однозначного трактування, але підходи до визначення його сутності достатньо виразно поділяються на три основних напрями, відмінності яких викликані принциповими розбіжностями поглядів на цільове призначення податкового планування: як мінімізація податкових зобов'язань, як оптимізація податкових зобов'язань і як спосіб збалансованості інтересів підприємства на держави.

За першим напрямом цільовим призначенням податкового планування є мінімізація податкових зобов'язань, а підприємство як платник податків виступає антагоністом держави, у бюджетах різних рівнів якої ці податки акумулюються і у подальшому виступають засобом забезпечення суспільних потреб. За суттю така антагоністична позиція виражає ставлення підприємства до сплати податків – зменшити їх, хоча і законними способами, але за формою дуже відверто цю позицію демонструє. Саме тому у пізніших наукових працях та навчальних виданнях дещо інакше за формою, але при збереженні змісту основну мету податкового планування на підприємстві сформульовано в такий спосіб: оптимізація податкових зобов'язань.

Різниця між мінімізацією та оптимізацією податкових платежів полягає в тому, що мінімізація податків передбачає зменшення податкових виплат без врахування особливостей функціонування підприємства, що може призвести до конфлікту цілей його податкового та фінансового менеджменту. Неконтрольована мінімізація податків також може стати причиною посилення контролю діяльності підприємства з боку податкових органів. А податкова оптимізація передбачає пошук засобів досягнення найменшої суми податкових виплат, при якій ймовірність виникнення небажаних наслідків від впровадження цих засобів мінімальна.

Проте не можна не визнати, що все, що суперечить законодавству, навіть якщо воно використовується із добрими (для підприємства чи для конкретного підприємця) намірами, не може бути виправдане жодними аргументами. Тому одночасно, несплата податків – це злочин проти держави, а невикористання всіх законних можливостей для зменшення оподаткування – це злочин проти власного підприємства [2, с. 58]. У необхідності ухвалення рішень на користь однієї зі сторін цієї дилеми і полягає складність податкового планування на підприємстві. І вирішувати цю дилему підприємства мають постійно, протягом усього терміну свого існування.

І лише порівняно недавно у наукових публікаціях (поки ще нечисленних) з'явився новий погляд на сутність податкового планування на підприємстві, за яким воно виступає засобом балансування інтересів держави і підприємства. Такий погляд більшою мірою відповідає сучасним поглядам на відносини підприємства та держави, які з відносин підпорядкування повільно, але неухильно перетворюються на партнерські завдяки посиленню соціальної відповідальності бізнесу.

Отже, податкове планування на підприємстві є видом діяльності у податковому менеджменті, його основною функцією. Її реалізація в практиці податкового менеджменту спрямована на мінімізацію або оптимізацію податкових платежів шляхом виконання сукупності управлінських дій з визначення за допомогою низки показників бажаного майбутнього фінансового стану підприємства, найкращих способів його досягнення з урахуванням особливостей податкового, господарського та цивільного законодавства.

Найбільш повно зміст податкового планування як функції податкового менеджменту підприємства розкрито в [1, с. 16-17]: цілеспрямована діяльність підприємства на зменшення податкового навантаження, максимізацію прибутку підприємства та збільшення обсягу коштів, що залишаються у його розпорядженні.

Трансформація змісту податкового планування як функції податкового менеджменту підприємства у площину практичних дій відбувається за двома напрямками:

пряме планування: своєрідне калькулювання сум податкових платежів підприємства у майбутньому періоді, розроблення графіка їхньої сплати (податкового платіжного календаря). За цим напрямом планування податкових платежів є одноваріантним і безальтернативним, адже види податків для тих чи інших сфер підприємницької діяльності, а також граничні терміни їхньої сплати визначено законодавчо. Такий підхід не розкриває усіх можливостей податкового планування;

зворотне планування: розрахунок суми належної до сплати в бюджет та державних фондів у майбутньому звітному періоді, результати якого становлять основу планування фінансової діяльності підприємства з метою забезпечення платіжного графіку та резервування коштів. Такий підхід передбачає можливість вибору альтернативних рішень щодо використання тих чи інших схем оподаткування та здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства [1, с. 16-17].

Найчастіше у практиці податкового менеджменту вітчизняні підприємства застосовують схему прямого податкового планування, оскільки воно простіше, звичніше, не потребує творчого підходу. Але результативнішим з точки зору зменшення податкового навантаження, максимізації прибутку підприємства та збільшення обсягу коштів, що залишаються у його розпорядженні, є зворотне податкове планування, яке дозволяє зорієнтувати діяльність підприємства на досягнення мети податкового менеджменту або при застосуванні інших концепцій управління підприємством врахувати цю мету у дереві цілей підприємства, взаємозв'язавши її з іншими цілями.

Податкове регулювання як функція податкового менеджменту підприємства становить собою сукупність економіко-організаційних заходів оперативного втручання у процес виконання податкових зобов'язань за результатами оперативного контролю його перебігу, аналізу стану інституційного середовища системи оподаткування у країні. Податкове регулювання як функція податкового менеджменту більш доцільна на

макрорівні. Щодо мікрорівня, тобто податкового менеджменту підприємства доцільніше говорити про функцію організації, у якій предметом організовування є процеси, що з позиції процесного підходу складають зміст податкового менеджменту.

Список використаної літератури:

1. Адамик О. В. Податкове планування: [навч. посіб.] / О. В. Адамик. – Тернопіль: ТАНГ, 2005. – 99 с.
2. Загородній А. Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності : [монографія] / А. Г. Загородній, А. В. Єлісєєв. – Львів: Центр бізнес-сервісу, 2003. – 152 с.

АУДИТ В СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Гнилицька Л. В., д-р екон. наук, професор, Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана, м. Київ

Однією з найістотніших проблем країн пострадянського простору є високий рівень корупції в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Не виключенням є й Україна, де корупція та шахрайство набули масових масштабів, що істотно перешкоджає її економічному зростанню та загрожує національній безпеці. Для подолання цих явищ запроваджено Закон України про антикорупційну діяльність [1], який спрямований на визначення загальних засад запобігання корупції та шахрайства у діяльності суб'єктів суспільного інтересу. Однак, більшість антикорупційних заходів органів влади носить формальний характер і зводиться до ухвалення документів політичного характеру. Між тим, згідно зі світовими дослідженнями, за рівнем корпоративного шахрайства Україна займає 6 місце в рейтингу країн світу (45% опитаних підприємств підтвердили випадки шахрайства), поступаючись лише таким країнам як Росія – (71%), Південна Африка – (62%), Кенія - (57%), Канада - (56%) та Мексика (51%) [2].

За даними опитування вітчизняних підприємств до основних видів корпоративного шахрайства відносять: використання майна у власних інтересах та викрадення активів (31% опитаних); корупція – (24% опитаних); викривлення первинних облікових даних – (21% опитаних); незаконне використання Інтернету для власних потреб та інші види кіберзлочинності – (15% опитаних).

Відтак, найпоширенішим серед видів корпоративного шахрайства поряд з використанням майна у власних інтересах є корупція. Під *корупцією* розуміють використання особою, наданих їй службових повноважень, чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди [1].

Корупція всередині підприємства полягає в тому, що менеджер або співробітник компанії вступає в змову з тими, хто в цій організації не працює.

До найбільш популярних та високо збиткових видів внутрішньої корупції відносять:

- комерційний підкуп працівників підприємства партнерами, чи конкурентами з метою прискорення або стимуляції вирішення питання на свою користь;
- несанкціоновані грошові винагороди;
- умисне заниження цін на продукцію, або завищення ціни придбання матеріальних цінностей за домовленістю з контрагентом з метою отримання подальших «відкатів» від них;

Використання співробітниками службового становища в особистих цілях перетворилося на першочергову внутрішню загрозу економічній безпеці підприємств. За даними PricewaterhouseCoopers 62% опитаних керівників заявили, що найбільшої шкоди завдають «відкати», які одержують співробітники від підрядників або постачальників [3, с.188]. Відкат дозволяє постачальнику необґрунтовано завищувати ціни або постачати неякісні товари та послуги, а покупцеві забезпечує привілейовані умови щодо відстрочки платежу, яка у більшості випадків перетворюється на безнадійну дебіторську заборгованість.

У вітчизняній та міжнародній практиці для боротьби з корупцією перманентно здійснюється значна кількість заходів, які мають різний ступінь ефективності. До найбільш дієвих антикорупційних заходів респонденти віднесли антикорупційний аудит (контроль) (72% опитаних). За своєю популярністю він випередив такі традиційні антикорупційні заходи як наявність «гарячої лінії» для анонімного повідомлення про випадки корупції та шахрайства (32%) та юридичну перевірку контрагентів (10%).

Разом з тим, незважаючи на істотне практичне навантаження антикорупційного аудиту, системних наукових досліджень щодо даного феномену не проводилося. Відтак виникає необхідність обґрунтування концепції внутрішнього аудиту як функції антикорупційного менеджменту.

Під *антикорупційним аудитом* розуміють систему перевірок, здійснюваних антикорупційним аудитором, спрямованих на ідентифікацію ризиків корпоративного шахрайства та оцінювання виконання антикорупційних заходів на підприємстві.

Для поглибленого розуміння сутності антикорупційного аудиту у таблиці 1 надано основні відмінності у функціях та методології проведення антикорупційного аудиту та аудиту господарської діяльності.

Контрольні заходи в системі антикорупційного аудиту можуть носити профілактичний, реактивний (поточний) та наступний характер, серед яких основними є:

- здійснення непланових (тематичних) перевірок фінансової документації та фактичної наявності активів;
- моніторинг ризиків корупції та шахрайства;
- участь у проведенні службових розслідувань виявлених випадків корупції та шахрайства (опитування свідків, пошук документальних доказів);

- оцінювання достовірності фінансової звітності з метою раннього діагностування маніпуляцій з фінансовими показниками;
- управління за відхиленнями;
- оцінювання динаміки змін у складі ключових фінансово-економічних показників на предмет раннього діагностування ризиків шахрайства;
- інформування колективу підприємства про факти виявлення корупційних схем та випадків шахрайства тощо.

Таблиця 1 - Відмінності аудиту господарської діяльності та антикорупційного аудиту

Ознака розбіжностей	Аудит господарської діяльності	Антикорупційний аудит
Регулярність	Проводиться з чітко встановленою регулярністю	Здійснюється за наявності достатніх доказів виявлення випадків шахрайства, а тому не носить регулярного характеру
Мета	Здійснення експертизи щодо достовірності фінансових даних наданих у відповідних документах	Встановлення наявності фактів корпоративного шахрайства, винуватця та ступеня його вини
Характер процесу здійснення аудиту	Процес проведення аудиту не носить ворожого характеру	Процес виявлення випадків шахрайства є за своєю сутністю ворожим, бо спрямований на встановлення винуватця та ступеня його вини
Методологія	В основу покладено традиційні методи дослідження достовірності даних бухгалтерського обліку	Окрім перевірки фінансових даних використовують способи фактичної перевірки активів, психологічні методи, спеціальні способи забезпечення економічної безпеки

Для виконання зазначених заходів антикорупційний аудитор використовує способи контролю, аналізу, менеджменту персоналу та безпекознавства, серед яких:

- обмеження доступу до інформації;
- непланова інвентаризація активів;
- непланова (вибіркова документальна перевірка діяльності окремих посадових осіб чи менеджерів середньої ланки управління);
- бюджетний контроль фактично досягнутих показників;
- фактична та документальна перевірка операцій та активів, що характеризуються найвищим рівнем ризику шахрайства (перевірка «нетрадиційних» угод, перевірка динаміки простроченої дебіторської заборгованості, перевірка змін у стані розрахунків з окремими дебіторами; перевірка фактичного стану складського господарства тощо).

Не викликає сумнівів, що запровадження антикорупційного аудиту на підприємствах України стане дієвим механізмом протидії корпоративному шахрайству та уможливить зниження негативних тенденцій, спричинених

неправомірним використанням службових повноважень їх персоналом з метою одержання неправомірної вигоди.

Однак, як показали дослідження сучасної практики господарювання вітчизняних підприємств, існує низка серйозних проблем, що гальмує можливість запровадження антикорупційного аудиту, до яких слід віднести:

- відсутність організаційно-правового забезпечення діяльності антикорупційного аудитора на законодавчому рівні;
- безсистемний характер наявних методичних розробок, пов'язаних з використанням технологій контролю, аналізу, кадрового менеджменту та безпекознавства у антикорупційній діяльності;
- не адаптованість системи підготовки у вітчизняних навчальних закладах випускників, здатних виконувати функції антикорупційного аудитора.

На нашу думку антикорупційний аудитор, щоб виконувати свої функції повинен мати базову економічну освіту, бажано за спеціальністю "Облік та оподаткування" і на цій основі отримати спеціалізовані знання в галузі антикорупційного менеджменту та забезпечення економічної безпеки. Для цього вважаємо за доцільне при підготовці фахівців з обліку і аудиту впровадження низки дисциплін, в яких розкриваються шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства та методи ідентифікації корпоративних ризиків шахрайства, що стане інноваційним кроком у галузі освіти і сприятиме модернізації вітчизняної економіки.

В якості альтернативи можливий варіант удосконалення кваліфікаційних навичок бухгалтера або аудитора шляхом професійної сертифікації, що дозволяє отримати кваліфікацію «Сертифікований ревизор по боротьбі з шахрайством» (Certified Fraud Examiner, CFE) або «Сертифікований незалежний бухгалтер з виявлення фальсифікації фінансової звітності» (ACFE). Така кваліфікація визнається в усьому світі і включає наявність знань і досвіду у сфері виявлення та запобігання шахрайству [4, с. 132].

Список використаної літератури:

1. Закон про запобігання корупції від 14.10.2014 р. № 1700-VII.
2. Всесвітній огляд економічних злочинів [Електронний ресурс] : за даними міжнародної консалтингової агенції PwC. – Режим доступу: www.pwc.com/ua
3. Климко Т.Ю., Мельник О.О. Корпоративне шахрайство: реалії сучасності / Климко Т.Ю., Мельник О.О. // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – С.185-190.
4. Сотникова Л.В. Мошенничество с финансовой отчетностью: выявление и предупреждение / Л.В.Сотникова. – М.: Изд-во «Бухгалтерский учет», 2011. – 208 с.

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ АУДИТ – ДІЮЧИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Гордієнко Н. І., канд. екон. наук, професор, Серєда А. Є., студентка, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Проблема протидії корупції для державних, великих і середніх приватних підприємств є актуальною й може бути вирішена шляхом розробки антикорупційних програм та організації на підприємствах відповідної системи внутрішнього контролю.

Незалежне дослідження 130 Українських компаній, присвячене визначенню актуальності проблеми фінансового шахрайства в Україні показало, що 60% компаній виявили в себе шахрайство, 40% стикнулися з фактами крадіжки активів та завищенням фактичних витрат [1].

У сучасній економічній літературі аудит корупції розглядається дослідниками як складова аудиту шахрайства поряд з фактами фальсифікації бухгалтерської звітності та випадками крадіжки активів [2]. В Україні цей вид аудиту знаходиться на початковій стадії розробки, а його проведення майже не відрізняється від звичайної аудиторської перевірки, крім того нема однастайності у розумінні сутності антикорупційного аудиту та особливостей методики його проведення.

Розробку антикорупційних програм для підприємств державної форми власності та державних установ передбачено Законом України «Про запобігання корупції». Статтями 62 та 63 Закону наведені складові антикорупційних програм, які повинні формуватися на підставі оцінки корупційних ризиків [3]. Крім того обов'язковим для юридичних осіб є запровадження антикорупційних програм учасниками процедури закупівлі відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 200 тисяч гривень, а робіт - 1,5 мільйона гривень [4]. При участі приватних підприємств у держаних закупівлях, при вартості контракту більше 20 млн також передбачено розробку антикорупційних програм [3].

Методичними рекомендаціями по впровадженню системи комплаєнс передбачено розробку системи відповідних дій запобігання та протидії корупції з урахуванням специфіки діяльності підприємства, яка спрямована на протидію корупції у відносинах з агентами та представниками; при виконанні спільних проектів із суб'єктами, що вчиняють корупційні правопорушення; надання неправомірної вигоди працівникам підприємства з метою перемогти у тендері з вибору постачальника/підрядника певних товарів чи послуг [5, с. 6, 16].

Особлива роль у питаннях протидії корупційним та шахрайським діям належить антикорупційному аудиту, який повинен постійно здійснювати контроль за дотриманням антикорупційних обмежень та виконанням

антикорупційних заходів у конкретній установі, організації, органах державної влади чи місцевого самоврядування [6].

Під антикорупційним аудитом розуміють професійну діяльність що здійснюється з метою перевірки дотримання вимог антикорупційного законодавства, нормативних актів, принципів відкритості та прозорості юридичними та фізичними особами.

Основними цілями та завданнями антикорупційного аудиту відповідно до законодавства можуть бути перевірка та оцінка системи протидії корупції на підприємстві (антикорупційної програми): перевірка дотримання антикорупційної політики; дотримання підприємством антикорупційного законодавства; оцінка представницьких витрат на предмет розумної обґрунтованості; розслідування угод при закупівлі товарів, робіт; послуг на предмет виявлення закупівлі за цінами, величина яких припускає комерційний підкуп; дослідження незвичайних фінансових операцій; перевірка достовірності фінансової звітності; оцінка толерантності контрагентів до хабарництва з метою мінімізації ризику ділових відносин та ін. В залежності від цілей антикорупційного аудиту аудитори розробляють відповідні програми, що спрямовані на їх досягнення.

На практиці велике значення набуває питання пов'язане з призначенням особи (юридичної або фізичної) антикорупційного аудитора. Підприємства і установи використовують аудиторів, які проводять перевірку достовірності процесів закупівлі, оренди, конкурсів та ін. відповідно до вимог законодавства, нормативних актів та принципів перевірки, але якщо річ йде про державні підприємства, то залучення зовнішніх аудиторів тягне за собою витрати, пов'язані з проведенням такого аудиту. Отже, виникає питання доцільності використання зовнішніх аудиторів, висновки яких іноді використовуються як форма страхування у складних випадках для уникнення від вирішення проблем що виникають в результаті незадовільної практики управління керівництвом підприємств, замість організації на підприємстві відповідної системи протидії корупції. Тут виникають також питання до кваліфікації зовнішніх антикорупційних аудиторів (з традиційною бухгалтерською кваліфікацією, консалтингові фірми або спеціалісти без спеціального навчання – внутрішні аудитори), порядку їх призначення для проведення перевірок; визначення складності ситуації та обставин, що потребує зовнішньої перевірки; компенсації витрат на їх проведення. У випадках застосування внутрішніх аудиторів також є питання стосовно режимів регулярності розгляду відповідних процесів, механізмів, що можуть включати складання докладних звітів, протоколів. Не менш важливим питанням є час проведення аудиту, тобто аудитори здійснюють нагляд за процесом до настання події, тобто «антикорупційні перевірки у режимі реального часу», або перевірки «після події»[7].

Як показує проведений аналіз антикорупційний аудит є чинником та діючим інструментом протидії корупції, потребує подальших досліджень й обґрунтування методологічних принципів та практичних методичних розробок

з питань змісту, організації проведення, документування, звітності та моніторингу зовнішніми і внутрішніми аудиторами.

Список використаних джерел:

1. Мошенничество в украинских компаниях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eston-gcg.com/wp-content/uploads/2017/08/Report-Forensic-2017_Kreston-GCG.pdf.
2. Штефан М. А. Аудит мошенничества: понятие и сущность \ М.А. Штефан, Д. А. Быкова, "Международный бухгалтерский учет", N 40, октябрь 2012 г. С.55-67. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://base.garant.ru/57788967/#ixzz4pptgVjG1>.
3. Про запобігання корупції. Закон України від 14. Жовтня 2014р. № 1700-VII (відомості Верховної ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056).
4. Про публічні закупівлі. Закон України 25 грудня 2015 року № 922-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 9 ст.89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
5. Методичні рекомендації щодо розробки та впровадження системи заходів щодо запобігання та протидії корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cgpa.com.ua/images/files/methodological_recommendations-for-anti-corruption-policy.doc.
6. Національна юридична енциклопедія [Електронний ресурс] / - Режим доступу : <http://determiner.ru/termin/antikorrupcionnyi-audit.html>.
7. The practice of probity audits in one Australian Jurisdiction [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://research-repository.griffith.edu.au>

АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Дичко І. А.. магістр, Ващенко М. О., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

У всіх відношеннях корупція в Україні – широко розповсюджений феномен, що завдає нищівного удару перспективам зростання країни. Україна має одну з найбільших за обсягом тіньових економік у регіоні, що обмежує надходження в державний бюджет. Бізнесмени та експерти розглядають Україну як державу з дуже високим рівнем корупції, що призводить до поганого інвестиційного клімату та формує вороже бізнесове середовище.

Корупція у державному секторі породжує корупцію приватному бізнес середовищі, для українського підприємництва особливо важливим є усвідомлення корупційних ризиків, їх фактори та заходи протидії.

У приватному секторі економіки застосовуються різні види нелегальної діяльності, які спрямовані на зменшення або ухилятися від виплат до бюджету, що неминуче призводить до корупційних порушень. На даному етапі корупція глибоко укорінена у бізнесі українських підприємців. Тому можна сказати, що корупція в приватному секторі фактично є складовою бізнес-процесів.

У загальному розумінні корупція — неправомірною діяльністю, яка полягає у використанні посадовими особами доручених їм прав та владних можливостей для особистого збагачення.

Корупційна діяльність базується на простій, але переконливій моделі економічної поведінки: індивіди приймають рішення так, щоб максимізувати значення функції корисності шляхом використання доступної інформації, її належного опрацювання і застосування. Треба брати до уваги, що економічна поведінка суб'єктів корупційних відносин підпорядкована дії принципу методологічного індивідуалізму, тобто так званим «грошовим імпульсам» або прагненню використати своє положення з метою наживи.

Згідно Закону України «Про запобігання корупції» юридичні особи забезпечують розробку та вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції у діяльності юридичної особи. Керівник, засновники (учасники) юридичної особи забезпечують регулярну оцінку корупційних ризиків у її діяльності і здійснюють відповідні антикорупційні заходи.

З метою забезпечення зростання рівня інвестиційної привабливості та економічної безпеки підприємству доцільно формувати власну антикорупційну стратегію, що підвищить захищеність бізнесу від корупційних ризиків.

Складовими такої антикорупційної стратегії підприємства повинні бути:

- антикорупційна програма та положення щодо її обов'язкового дотримання;
- методологія оцінки корупційних ризиків в діяльності підприємства;
- механізм повідомлення про виявлення ознак корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- процедура розгляду таких повідомлень та проведення внутрішніх розслідувань і накладення дисциплінарних стягнень;
- антикорупційна перевірка контрагентів;
- норми професійної етики.

Антикорупційною програмою юридичної особи є комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи. Положення щодо обов'язковості дотримання антикорупційної програми повинні включатись до трудових договорів, правил внутрішнього розпорядку юридичної особи, а також можуть включатись до договорів, які укладаються юридичною особою.

Корупційним ризиком є обґрунтована ймовірність настання події корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення або порушення вимог антикорупційної програми. Метою виявлення та оцінки корупційних ризиків є визначення конкретних бізнес-процесів і ділових операцій в діяльності підприємства, при реалізації яких існує висока ймовірність скоєння працівниками підприємства корупційних правопорушень та/або правопорушень пов'язаних з корупцією.

Для повідомлення працівниками підприємства про виявлення фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень повинен бути визначений механізм звернення: години прийому, канали та форму повідомлення. Також повинен вестись реєстр таких повідомлень.

Відповідно розробляється положення про проведення службового розслідування, його порядок та інструкція, де чітко вказані функції та обов'язки співробітників, що проводять дане розслідування.

Метою антикорупційної перевірки є виявлення чи має діловий партнер репутацію суб'єкта, діяльність якого пов'язана з корупцією (навіть за відсутності відповідних судових рішень), та чи не буде діловий партнер використовуватися як посередник для передачі третім особам (або для отримання від третіх осіб) неправомірної вигоди. За результатами такої перевірки формуються рекомендації щодо доцільності співробітництва з даним контрагентом.

Останньою складовою є норми етичної поведінки працівників підприємства. Кодекс корпоративної етики – це збір норм і принципів, які визначають етику взаємовідносин як всередині самої Компанії, так і взаємовідносин компанії з партнерами, контрагентами та іншими зацікавленими сторонами. В практиці розвинутих країн, саме кодекси корпоративної етики є основним документом, який використовується для забезпечення професійної етики працівників підприємства. Однак, враховуючи високий рівень корупції та низький рівень корпоративної культури в Україні, до кодексу корпоративної етики у кращому випадку відносяться досить формально, а частіше він взагалі відсутній на підприємстві.

Корупційні прояви в приватному секторі характерні для відносин бізнес-влада та бізнес-бізнес. В світлі значного поширення корупції в державному секторі, недобросовісної конкуренції та відсутності встановлених стандартів справедливого і соціально відповідального підприємництва в Україні, на нашу думку, антикорупційна стратегія підприємства повинна в більшій мірі приділяти увагу корупційним проявам у бізнес середовищі та пов'язаних з ними ризикам його інвестиційній привабливості та економічної безпеки.

Список використаної літератури

1. Про запобігання корупції: закон України (із змінами, внесеними згідно із законами від 23.03.2017 р. № 1700-VII // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: закон України (із змінами, внесеними згідно із законами від 14.07.2015 р. №1699-VII // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
3. Левин, М. И., Левина, Е. А., Покатович, Е. В. Лекции по экономике коррупции [Текст] : учеб. пособие / М. И. Левин, Е. А. Левина, Е. В. Покатович; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». — М.:Изд. дом Высшей школы экономики, 2011. — 356, с.
4. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : монографія / І. О. Ревак, В. І. Франчук, Ю. А. Комісарчук, В. Ю. Прокопенко, З. Б. Живко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л. : ЛьвДУВС, 2011. - 219 с.
5. Rose-Ackerman S. The Economics of Corruption / S. Rose-Ackerman // Journal of Public Economics. – 1975. – Vol. 4. – № 2. – P. 187–203.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Єрмоленко О. К., викладач вищої категорії, Державний Вищий навчальний заклад «Харківський коледж текстилю та дизайну»

Формування ринкової економіки обумовлює розвиток контролю та аналізу як на макрорівні, так і на макрорівні - на рівні окремих підприємств і їх внутрішніх структурних підрозділів, оскільки ці низові ланки при будь-якій формі власності складають основу ринкової економіки.

Предметом аналізу є реальні витрати господарської діяльності. Предмет аналізу визначається цілями його проведення, які залежать від запиту користувачів аналітичної інформації. Виділяються дві групи користувачів: внутрішні та зовнішні. Внутрішні користувачі (керівники і спеціалісти різних ієрархічних рівнів господарюючого суб'єкта) становлять цілі діагностики й оцінювання стану та перспектив діяльності, а також результатів та ефективності їх управлінських дій.

Зовнішніх користувачів можна поділити на дві групи:

- тих, що безпосередньо зацікавлені у результативності роботи господарюючого суб'єкта (власники, акціонери, кредитори, партнери);
- тих, що захищають інтереси першої групи (контролюючі органи, аудитори, профспілкові організації, мас-медіа тощо).

Мета зовнішнього економічного аналізу - оцінити місце підприємства у ринковому середовищі для визначення стратегії і тактики економічних відносин, пошуку партнерів і клієнтів, забезпечення конкурентних позицій тощо.

Внутрішній економічний аналіз спрямований на комплексне дослідження економічного розвитку господарюючого суб'єкта, структурних підрозділів для забезпечення найповнішого використання потенціалу і регламентації діяльності всіх функціональних підсистем.

Метою контролю обліку витрат підприємства є встановлення достовірності первинних даних щодо накопичення та списання витрат, повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових регістрах, правильність ведення обліку витрат та його відповідності прийнятій обліковій політиці, достовірності інформації щодо витрат підприємства, наведеної у звітності господарюючого суб'єкта.

Основою економічного аналізу є система економічної інформації, яка є базою прийняття оптимальних управлінських рішень.

Інформаційне забезпечення господарського механізму ускладнюється відповідно до зростання суспільного виробництва в умовах ринкових відносин та прискорення науково-технічного прогресу. Передусім збільшуються обсяги економічної інформації про діяльність підприємств, яка містить дані для дослідження контролем. Зростання обсягів інформації ускладнює організацію і методику проведення аналізу і контролю фінансово-господарської діяльності.

Виходячи із завдань інформаційного забезпечення витрат підприємства в основу його класифікації покладено професійну інформаційну комунікацію, пізнавальність інформації та зміст інформаційного забезпечення.

Джерела інформації економічного аналізу та контролю підрозділяються на облікові та поза облікові.

Проте головним джерелом інформації при контролі і аналізі витрат є бухгалтерський облік. Використання даних бухгалтерського обліку додає аналітичним висновкам документальну обґрунтованість.

Джерелами інформації бухгалтерського обліку для контролю і аналізу є:

1. Наказ про облікову політику підприємства.
2. Первинні документи з обліку витрат підприємства
3. Облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку витрат підприємства
4. Звітність

Таким чином, бухгалтеру підприємства потрібно враховувати, що застосування бланків застарілих та довільних форм не допускається! При цьому обов'язково повинні бути дотримані вимоги положення про документи та документообіг в бухгалтерському обліку, загальногалузових керівних вказівок по наданню юридичної сили документам на магнітних, паперових носіях, що створюються засобами обчислювальної техніки, загальногалузових керівних методичних матеріалів зі створення та залучення автоматизованого бухгалтерського обліку, установ та інших нормативних документів.

Список використаної літератури:

1. Аудит і ревізія підприємницької діяльності. Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7.050.106. „облік і аудит”/Ф.Ф. Бутинець та ін., за ред. Проф Ф.Ф. Бутинця — Житомир: ПП „Рута”, 2011.
2. Аудит: практическое пособие/А. Кузьминский, Н. Кужельный, Е. Петрик и др. Под ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця — Житомир: ПП «Рута», 2011.
3. Білоусов А. Внутрішній аудит: Перспективи розвитку і методика організації на підприємствах України// Бухгалтерський облік і аудит.—2012—№2
4. Білуха М.Т.: Курс аудиту . Підручник. - К.: Вища шк - Знання, 2008
5. Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г., Малюга Н.М., Петренко Н.І.: Контроль і ревізія: Підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит”. -Житомир: ПП. „Рута”, 2012.
6. Бутинець Ф.Ф., Івахненко С.В., Давидюк Т.В., Шахрайчук Т.В. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050.106 "Облік і аудит" -Житомир: ПП "Рута", 2013
7. Бутинець Ф.Ф.: Контроль і ревізія: Підручник для студентів спеціальності „Контроль і ревізія" вищ. навч. закладів./ За ред. Проф Бутинця Ф.Ф.- 3-тє вид., доп. І перероб.-Житомир: ПП „Рута”, 2013.
8. Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 3.04.1993р. №250 (зі змінами та доповненнями).

ЗАПОБІГАННЯ РИЗИКАМ НЕДРУЖНЬОГО ПОГЛИНАННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Новак А. М., канд. екон. наук, Затварський Я. А., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Складна ситуація зі становищем української економіки на сучасному етапі господарювання, не останньою причиною проблем якої є порушення у сфері власності під час приватизації, злиття або трансформації юридичних осіб, загострюють ризики недружнього поглинання, тобто рейдерства.

Рейдерство являє собою особливий вид підприємницької діяльності, оскільки володіє рисами, характерними для будь-якого виду підприємництва (елементи новаторства; функціонування в умовах ринкової невизначеності; економічна свобода; комбінування факторів виробництва з метою їх найбільш ефективного використання; мотиви забезпечення додаткових можливостей і доходу; високі ризики підприємницької діяльності), так і специфічними (здійснення підприємницької структурою – контрагентом (ініціатором, рейдером) впровадження в організаційно-економічну сферу діяльності іншого контрагента (реципієнта, мети) проти його волі за допомогою законних (напівзаконних) інструментів перерозподілу власності в залежності від конкретного етапу економічного розвитку держави; переважання спекулятивних цілей діяльності; висока результативність, що виявляється в зміні моделі економічної поведінки, механізмів і способів перерозподілу ресурсів між контрагентами).

Рейдерська атака – це процес поглинання одного підприємства іншим.

Умовно можна виділити три типи рейдерства:

Біле або легальне рейдерство - по суті, загарбники при поглинанні підприємства не використовують будь-яких незаконних методів. Вони просто користуються існуючими лазівками в чинному законодавстві. Такі рейдери користуються також певними проблемами на підприємстві – наприклад, використовують для своїх цілей розбіжності серед акціонерів, правління, з профспілками або працівниками.

Сіре, напівлегальне рейдерство - в рівній мірі використовуються як легальні методи поглинання, так і нелегальні. Компанії-рейдери намагаються використовувати прогалини в законі, але якщо їх немає для конкретної ситуації, в хід йдуть незаконні дії (найчастіше – підкуп шантаж, хабарі).

Чорне, нелегальне рейдерство - злиття досягається методами, що відкрито порушують закон. Основними інструментами чорних рейдерів вважаються шантаж, залякування, погрози.

Власники підприємств часто починають турбуватися тільки коли у відношенні бізнесу проявляються ознаки недружньої зацікавленості. Але тоді вже доводиться стикатися з таким поняттями, як судовий захист власності, протистояння з правоохоронними та контролюючими структурами, загроза кримінальної відповідальності топ-менеджменту і так далі.

Негативний ефект рейдерства проявляється у руйнуванні вітчизняного бізнесу, стимулюванні банкрутства, загостренні проблем та конфліктності у корпоративному секторі економіки, особливим моментом є те, що рейдерські атаки, здебільшого, спрямовані на найприбутковіші підприємства, що суттєво впливає на функціонування окремих галузей та народного господарства загалом, ускладнюють процес захисту прав власності, сприяють зниженню продуктивності праці та є одним з першопричин поширення негативного іміджу України на міжнародній арені, крім того, створюють перешкоди для розвитку малого та середнього бізнесу, гальмують розвиток конкурентного середовища і сприяють монополізації економіки. За оцінками експертів тиск рейдерів на бізнес щороку знижує темпи зростання економіки України на 1-2% [8, с. 232].

Недружні поглинання в українській практиці найчастіше зводяться до силових захоплень підприємств під прикриттям законних або псевдозаконних підстав.

Основними чинниками рейдерства в Україні є:

- 1) недосконалість чинного законодавства;
- 2) незначний ріст іноземних прямих інвестицій;
- 3) недотримання прав міноритарних акціонерів;
4. відсутність механізму для захисту прав власності;
- 5) сумнівний механізм приватизації компаній;
- 6) корупція у владних структурах

Проблему рейдерства в Україні, яку варто розглядати як вагому загрозу розвитку бізнесу та ефективному функціонуванню підприємств, їх економічній безпеці.

Особливої уваги потребує формування системи запобігання ризикам рейдерства, яка б забезпечувала ефективне попередження їх виникнення та використовувала найкращі практики протидії недружньому поглинанню.

До основних способів захисту від недружніх поглинань можна віднести превентивні та оперативні методи. Більшість захоплень і поглинань є результатом помилок і недоліків, які допускаються керівництвом компаній під час процедури створення підприємства та управління підприємством і бізнесом в цілому, при оформленні внутрішньокорпоративних документів, у разі браку фахівців або часу на аналіз своєї діяльності та корпоративного управління.

До превентивних способів захисту від недружніх поглинань можна віднести наступні:

- Легітимізація діяльності компанії;
- Створення захищеної корпоративної структури;
- Захист інсайдерської інформації;
- Створення ефективної структури управління;
- Контроль кредиторської заборгованості та інші.

Незважаючи на наявні методи, додаткового дослідження потребують світовий досвід попередження ризиків недружнього поглинання та найбільш

успішні практики їх протистояння, а також шляхи їх імплементації в українську.

Для адекватного реагування підприємства на вплив навколишнього середовища і гарантування успіху в конкурентній боротьбі необхідна чітка та ефективна система економічної безпеки; яка б приділяла особливу увагу загрозі недружнього поглинання.

Список використаних джерел:

1. Зелениця, І. М. Захист прав учасників корпорацій від недружніх поглинань / І. М. Зелениця // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – Випуск 2(14). – С. 146-150.
2. Колесник М. А. Зарубіжний досвід протидії рейдерству та можливості його використання в Україні [Електронний ресурс] / М. А. Колесник // Право і безпека. – 2010 р. – № 5. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_5/PB-5/PB-5_2.pdf
3. Рейдерство: витоки, процедури, способи запобігання: Монографія / О.А. Бурбело, Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, С.О. Бурбело. МВС України, Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. – 184 с.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ ПІДПРИЄМСТВАМИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИЧНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ

Зубенко А. В., канд. екон. наук., Воскресенський С. Д., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Практично з першого року введення обов'язкового застосування МСФЗ рядом підприємств, а до такого ряду потрапили і будівельні, виявились і проблеми наявних відмінностей національних стандартів обліку та міжнародних. Основні відмінності між стандартами полягають у цілях використання фінансових даних. Основними користувачами звітності, складеної за МСФЗ є інвестори, а звітності за НП(С)БО – державні органи (особливо після зближення бухгалтерського та податкового обліку). Перша відмінність щодо цілей стандартів обумовлює і проблему розбіжностей їх методологій: принцип пріоритету економічної сутті над юридичною формою є обов'язковим у МСФЗ, він також закріплений у НС(П)БО, але не працює на практиці. Вітчизняні принципи обліку прив'язані до чіткого дотримання законодавчих документів, в той час як міжнародні – вимагають відображати реальну сутність економічних операцій.

Окрема група проблем стосується проблеми дисконтування показників у звітності.

Метою бухгалтерського обліку є фіксація фактів господарської діяльності, що здійснились. Оскільки одна і та ж сума грошових коштів, а відповідно і об'єктів обліку сьогодні і в майбутньому має різну вартість, МСФЗ

вимагають дисконтувати ряд балансових показників з метою забезпечення достовірності інформації для користувачів.

Слід відзначити, що здебільшого дисконтування не впливає на підсумковий фінансовий результат, який користувач звітності побачить після погашення дисконтованих активів та зобов'язань, але змінює розподіл фінансового результату між періодами, доки актив або зобов'язання не погашені. Така зміна фінансового результату між періодами цікавить не тільки інвесторів, але й податкову службу, оскільки може призводити до збільшення об'єкта оподаткування в поточному періоді. Так у випадку капіталізації відсотків або знецінення активів з довгим строком корисного використання підсумковий фінансовий результат може зрівнятися лише через кілька десятків років, що матиме вплив на розрахунок великої кількості фінансових показників діяльності підприємства, а відповідно і змінювати думку інвесторів. Дисконтування може впливати на вартість майже будь-якого елементу обліку та змінити фінансові результати будь-якої компанії. За рахунок врахування впливу на фінансові показники тимчасової вартості грошових коштів підвищується порівнянність фінансової звітності різних компаній, надається більше можливостей для інвестиційного та управлінського аналізу.

За своєю суттю розрахунок дисконтованої величини є нескладним процесом із використанням відомої формули. Складним же є визначення ставки дисконтування. Оскільки ставка є оціночною величиною, то на її розмір важливий вплив мають допущення, що використовуються під час її розрахунку, професійні судження різних спеціалістів.

Найбільш достовірним джерелом ставки дисконтування є ставки за іншими борговими документами підприємства (кредитними договорами, облігаціями, векселями). Якщо ж таких документів немає, можливо користатися публічними джерелами інформації (сайтом НБУ, сайтом <http://ua.cbonds.info/>). При цьому виникають проблеми коригування отриманих ставок на ті специфічні умови фінансового інструмента, справедлива вартість якого оцінюється. На практиці умови видання та отримання позик підприємствами один одному, співробітникам, власникам суттєво відрізняються від ринкових, а тому і ставка дисконтування, знайдена у публічному доступі не буде відповідати реальним умовам та буде викривляти інформацію про вартість інструмента. Причинами, що обумовлюють складність використання ставок із публічних джерел, є різні строки боргових зобов'язань (як правило, строки користування позиками на ринку є невеликими – від 3 до 25 років, на практиці ж такі строки (особливо між пов'язаними сторонами) можуть бути збільшеними і до 50 років); відсутність розвиненого фондового ринку, відсутність досвіду розрахунку відповідних коригувань ринкових ставок на специфічні ризики в межах конкретного підприємства.

В будь-якому випадку базою для розрахунку ставки дисконтування служать завжди дві групи факторів: внутрішні (залежать від структури проекту, ризикованості активу...) та зовнішні (не залежать від дій підприємства). Сьогодні використовуються дві основні схеми розрахунку ставок

дисконтування – модель капітальних активів та середньозваженої вартості капіталу, кожна з яких охоплює дві групи факторів, хоч перша – більше уваги приділяє зовнішнім індикаторам, а друга – внутрішнім показникам діяльності компанії. Якщо ринкова економіка нормально функціонує, то ставка дисконтування, визначена різними методами, повинна бути приблизно однаковою. В українських умовах використання даних двох методів призводить до отримання зовсім різних результатів. Використання моделі середньозваженої вартості капіталу ускладнюється тим, що ціна власного капіталу не відповідає ринковому рівню доходу, ціна позикового капіталу часто викривлена через наявні пільгові кредити чи заплутаність схем кредитування. Використання методу капітальних активів стикається з проблемою визначення безризикової та середньоринкової ставки дохідності, а також експертної оцінки відповідних ризиків (а відповідно суб'єктивності оцінки). Таким чином, виникає проблема розробки єдиної системи показників або методів розрахунку ставки дисконтування, адаптованих до умов вітчизняного ринку.

Неменше важливим фактором, що впливає на швидкість впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зокрема і методів дисконтування активів та зобов'язань є те, що такі розрахунки дисконтованих величин потребують не тільки більш високої кваліфікації бухгалтерів, але і більшого навантаження, більших витрат часу на визнання активів та зобов'язань, що у більшості випадків не призведе до підвищення оплати праці відповідно до обсягу нових завдань, що необхідно буде виконувати. Тому на практиці робота бухгалтера полягає здебільшого ні у пошуку більш ефективних методів розрахунку ставок дисконтування, а у пошуку шляхів виведення таких активів та зобов'язань із-під дисконтування, обґрунтованих певними професійними судженнями.

Важливим чинником, що стримує використання міжнародних стандартів обліку на практиці, є також відсутність добре розробленої облікової програми, яка б зняла частину навантаження бухгалтера з розрахунку певних величин. На сьогодні облікові програми за МСФЗ в Україні являють собою електронні журнали документів, що містять поля для внесення уже готових зроблених розрахунків. Зважаючи на те, що використовувати МСФЗ почали здебільшого підприємства великих розмірів, а відповідно із великою кількістю облікової інформації, робити розрахунки із використанням таблиць Excel без спеціальних програм стає фізично неможливим внаслідок нестачі часу співробітників.

Таким чином, аналіз законодавчої бази з МСФЗ, наукової літератури та анкетування ряду підприємств, що використовують МСФЗ в Україні, дозволило виділити ряд проблем застосування методів дисконтування на практиці: відсутність достатньої кількості порівняної публічної інформації для визначення ставки дисконтування; наявність на фондовому ринку так званих «мусорних» цінних паперів, ставки за якими не відповідають дійсності; відсутність досвіду здійснення коригувань отриманих публічних ставок на специфічні ризики; проблемність вибору безризикової ставки через високу ризикованість навіть державних цінних паперів; невідповідність зростаючого

обсягу роботи через впровадження МСФЗ зростанню заробітної плати бухгалтерів (а відповідно і небажання здійснювати додаткові види робіт); відсутність ефективно розробленої облікової програми відповідно до МСФЗ, яка б полегшила роботу бухгалтерів.

Список використаних джерел:

1. МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» / http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_068/para2#n2
2. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» / http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_015/para474#n474

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Ілляшенко О. В., д-р. екон. наук, доцент, Зачена Б. О., магістр, Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Згідно Конституції України [1] забезпечення інформаційної безпеки є однією з найважливіших функцій держави, для виконання якої створюються системи захисту інформації (технічні, криптографічні, кібернетичні тощо) та управління безпекою. В Законі України “Про основи національної безпеки України” [2] йдеться “про основні сфери національної безпеки”, серед яких виокремлюється інформаційна. В Стратегії національної безпеки України [3] визначаються актуальні загрози національній безпеці, серед яких: загрози інформаційній безпеці; кібербезпеці та безпеці інформаційних ресурсів; безпеці критичної інфраструктури та основні напрями державної політики національної безпеки України і шляхи її забезпечення.

Особливої актуальності набувають питання досягнення інформаційної безпеки в банківських установах та адаптування національного законодавства з інформаційної безпеки до всесвітніх вимог. Підписання II Базельської домовленості виявило нові закономірності у побудові діяльності фінансових установ. Серед нововведень виділяють необхідність створення резервів під операційні ризики банку. Впровадження в банківську діяльність системи управління операційним ризиком покликане зменшити втрати банку від некомпетентності персоналу, нестабільної роботи інформаційної системи та зовнішнього впливу, що сприяє банківській установі досягнути поставленої стратегічної мети з мінімальними фінансовими, ресурсними та інформаційними втратами.

У наукових колах тема інформаційної безпеки в банківських установах знаходиться в центрі постійної уваги, що підтверджується роботами таких авторів, як: Артеменко Д. А., Болгар Т. М., Адаменко С. І. [4-7]. Значна увага приділяється систематизації проблем забезпечення інформаційної безпеки банківських установ та шляхів їх вирішення. Розв'язок невирішених питань

реалізується через аналіз проблем в інформаційних системах банку, пошук протиріч в інформаційній системі.

Під інформаційною безпекою банку розуміється стан захищеності інформації про власників, керівництво, клієнтів банку, технологій та інформаційних ресурсів банку від внутрішніх і зовнішніх загроз. Забезпечення інформаційної безпеки є невід'ємною складовою частиною діяльності банку. Стан інформаційної безпеки банку визначається як уміння і здатність банку протистояти будь-яким спробам завдати шкоди законним інтересам банку.

Структуру інформаційної безпеки банківських установ становлять:

безпека інформаційних ресурсів;

безпека інформаційної інфраструктури;

безпека "інформаційного поля" підприємства.

Інформаційні ресурси банківської установи – це взаємопов'язана, упорядкована, систематизована і закріплена на матеріальних носіях інформація, яка належить банківській установі. Відповідно безпека інформаційних ресурсів полягає в збереженні такої інформації від несанкціонованого поширення, використання і порушення її конфіденційності [5]. Безпека інформаційної інфраструктури полягає в такому стані захищеності електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж, мереж електрозв'язку банківських установ, яка забезпечує цілісність і доступність інформації, що в них обробляється. Безпека "інформаційного поля" банківської установи складається в основному з несистематизованих потоків інформації, що оприлюднюються різними учасниками інформаційних відносин. Найбільш істотними загрозами безпеці інформаційних ресурсів є витік або втрата таких ресурсів (зокрема відомостей, що становлять банківську таємницю).

Загрози інформаційним ресурсам можуть бути реалізовані шляхом [6]:

підкупу осіб, які мають безпосередній доступ до банківської таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом;

необережного, недбалого поводження з банківською таємницею та іншою інформацією з обмеженим доступом;

недотримання вимог щодо збереження інформації з обмеженим доступом при контактах з контролюючими та наглядовими органами в результаті правової та психологічної невідповідності відповідальних працівників банківської установи і т. п.

Для захисту інформації банківські установи використовують різні заходи і засоби захисту. Заходи протидії несанкціонованому збору інформації в банку направлені на:

розробку відповідної нормативної бази, яка регулює режим і порядок доступу, зберігання і використання інформації банку;

контроль дотримання заходів інформаційної безпеки працівниками банку;

захист інформації в засобах і мережах її передачі та обробки.

Таким чином, забезпечення інформаційної безпеки банку – це система заходів щодо забезпечення необхідного рівня інформованості керівництва і персоналу банку, а так само зовнішнього середовища, ефективний захист всіх

видів інформації від зовнішніх і внутрішніх загроз, яка досягається організацією збору інформації про внутрішнє і зовнішнє середовище банку, проведенням інформаційно-аналітичного дослідження клієнтів, партнерів і конкурентів, інформаційного аудиту та інформаційного моніторингу в банку, аналітичною обробкою інформації; організацією системи інформаційного забезпечення прийняття рішень керівництвом банку; визначенням категорій банківської інформації та виробленням відповідних заходів щодо її захисту; дотриманням відповідного режиму діяльності банку; виконанням усіма працівниками банку норм і правил роботи з інформацією; своєчасним виявленням спроб і можливих каналів витоку інформації та їх нейтралізації.

Список використаної літератури:

1. Конституція України, 1996 / [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> – Назва з екрану.
2. Закон України Про основи національної безпеки України: Закон від 2003 / [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15> – Назва з екрану.
3. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ від 26.05.2015 / [Електронний ресурс] // РНБО – Режим доступу: №287/2015.<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> – Назва з екрану.
4. Артеменко Д. А. Механізм забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності: дис. канд. екон. наук / Д. А. Артеменко. – 2005.
5. Болгар Т. М. Проблеми фінансової безпеки вітчизняних банків в умовах ринкової трансформації економіки / Т. М. Болгар // Академічний обзор. - Дніпропетровськ: ДУЕП, 2007. – № 1. – С. 51-55.
6. Адаменко С. И. Характеристика и классификация угроз в банковской системе Украины / С. И. Адаменко // Стратегическая панорама. – 2004. – № 4. – С. 48–52.
7. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон від 05.07.1994 № 81/94-ВР / [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр/ed20111231> – Назва з екрану.

КАДРОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Ілляшенко О. В., д-р. екон. наук, доцент, Пуятіна О. С., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Забезпечення кадрової безпеки банку та визначення її складових в Україні є на сьогоднішній день як у теоретичному, так і у практичному сенсі мало дослідженим питанням. Важкість дослідження кадрової безпеки банківської установи обумовлено низьким розвитком теоретичної бази дослідження даної категорії безпеки, значною кількістю її складових. Не існує цілісної концепції з питань управління кадровою безпекою, здатної забезпечити повне використання наявного кадрового потенціалу, протидіяти загрозам тощо.

Поняття кадрової безпеки досліджували такі автори як: О.А. Кириченко, Н. Г. Мехеда, А. І. Маренич та О. Лащенко.

О.А.Кириченко описує «кадрову безпеку», як правове та інформаційне забезпечення процесу управління персоналом: вирішення правових питань трудових відносин, підготовку нормативних документів, що їх регулюють, забезпечення необхідною інформацією всіх підрозділів управління персоналом. [3, с. 403]. Тож можна сказати, що О. А. Кириченко визначає кадрову безпеку переважно з правового боку та з погляду соціально-трудова відносин та наголошує на репутаційній складовій.

Змістом «кадрової безпеки» на думку Н. Г. Мехеди, А. І. Маренича О. Лащенка, є характеристика стану економічної системи за якої відбувається ефективне функціонування всіх її функціональних складових, забезпечення захищеності та здатність протистоять внутрішнім і зовнішнім впливам і загрозам пов'язаним з персоналом, змістовний та структурний аналіз, діагностика та прогнозування впливу діяльності персоналу на внутрішні та зовнішні показники вказаної економічної систем [2, с. 46].

Кадрова безпека регламентується рядом нормативно-законодавчих актів: Закони України: «Про інформацію», «Про захист від недобросовісної конкуренції»; Кодекс законів про працю України; Кримінальний та Цивільний Кодекси України; Конституція України [4].

Кадрова безпека – це процес запобігання негативним впливам на безпеку банку через загрози, ризики та небезпеки, що пов'язані з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами. Кадрова безпека відіграє найважливішу роль у системі безпеки банку, тому що це робота з працівниками, кадрами, а вони в будь-якій організації первинні.

Система кадрової безпеки повинна використовувати надбання сучасної економічної науки і діяти регулярно, а не за фактом виникнення загроз, тобто необхідно попереджати розвиток кризових явищ та ліквідувати потенційні загрози, які можуть призвести до негативних результатів.

З принципами формування політики безпеки щодо персоналу тісно пов'язані вимоги, які висуваються до менеджменту сучасного банку. Основними з них є такі :

1. Взаємозалежність та взаємообумовленість із функціональною стратегією менеджменту кадрової безпеки та загальною стратегією розвитку банку. У такому контексті політика менеджменту кадрової безпеки спрямована на кадрове забезпечення реалізації останньої.

2. Стабільність та гнучкість. Політика кадрової безпеки повинна поєднувати в собі дві протилежні засади – бути досить стабільною (оскільки саме зі стабільністю пов'язані певні очікування працівника) та водночас бути досить динамічною, або гнучкою (змінюватися відповідно до зміни стратегії банку, політичної й економічної ситуації). Стабільними мають бути цінності, переконання й норми, що визначають поведінку працівників, а також установки поведінки роботодавців стосовно забезпечення стабільної зайнятості персоналу, а це саме ті сторони, які орієнтовані на врахування інтересів персоналу й мають

відношення до організаційної культури банку. З огляду на цю вимогу політика кадрової безпеки має бути зваженою та заснованою на врахуванні того, як її реалізація позначиться на поведінці працівників, до яких соціально-психологічних втрат вона може призвести. У протилежному випадку, якщо політика кадрової безпеки не буде відповідати названій вимозі, вона може бути занадто рішучою, можливо, навіть на початку негуманною до працівників з використанням формального підходу, з чітким вираженням лише інтересів банку.

3. Економічна обґрунтованість. Формування політики менеджменту кадрової безпеки має спиратися на економічні розрахунки, які виходять з реальних можливостей банку.

4. Індивідуальний підхід до кожного зі своїх працівників та значимість ролі людських ресурсів банку.

5. Орієнтація на довготривале планування забезпечення безпеки банку.

6. Соціальна спрямованість. Політика кадрової безпеки має орієнтуватися на одержання не тільки економічного, але й соціального ефекту та забезпечувати належний соціальний захист працівників.

7. Активність. Політика менеджменту кадрової безпеки сучасної організації має бути спрямована на активний вплив на робочу силу в усіх фазах її відтворення. Наприклад, у фазі формування робочої сили будь-яка організація не може обмежуватися роллю пасивного споживача робочої сили, а має розширювати межі своєї діяльності в напрямі пошуку й залучення кваліфікованих працівників, забезпечувати подальший їхній розвиток у межах організації, а також закріплення на робочих місцях для тривалої зайнятості тощо [1, с. 324].

Кадрова безпека спрямована на усуненні можливих загроз банку від власного персоналу та створення умов ефективного його використання в діяльності банків.

Все більш сучасними стають заходи, спрямовані на покращення методичного забезпечення моніторингу колективу та зовнішніх чинників з метою раннього вияву ознак потенційної загрози; визначення її масштабів, аналіз основних чинників, що її обумовлюють; створення і реалізація заходів щодо запобігання і застерігання; контроль за виконанням заходів з формування економічної безпеки і оцінка отриманих результатів шляхом використання відповідних інструментів.

Політика кадрової безпеки підприємства повинна забезпечувати взаємопов'язані процеси: мотивація персоналу до ефективної і якісної роботи; мінімізація загроз від загроз з боку персоналу, його протиправних дій [5].

Від того, як підібрано кадри в установі, залежить економічна безпека банку, наскільки вони адаптовані до роботи, як стимулюється їх професійний ріст. Факторами ризику, що можуть поставити під сумнів репутацію банку, є некомпетентність, неуважність працівника, недостатній рівень його освіти та загальної культури. Іншим важливим фактором є те, що в разі прийому на

роботу непорядної людини банк може понести великі фінансові збитки внаслідок умисних дій чи навіть бездіяльності такого працівника.

Для попередження загроз, які можуть виникати з боку кадрів, насамперед дуже важливо проводити аналіз рівня кадрової безпеки, що допоможе виявити слабкі сторони працівників.

Проаналізувавши підходи щодо визначення поняття «кадрова безпека», можна зробити висновок, що кадрова безпека банку – це процес забезпечення безпеки банку шляхом дослідження загроз, що можуть бути викликані непрофесійністю персоналу, неналежними умовами, що надані працівникам, та пошуку методів щодо запобігання цих загроз, такий як чіткий підбір персоналу, моніторинг працівників, забезпечення їх подальшого розвитку, та вдосконалення кількісної оцінки кадрової безпеки з метою швидкого виявлення слабких сторін працівників.

Список використаної літератури:

1. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. / 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2002. 384 с.
2. Мехеда Н.Г., Маренич А.І. Соціально–мотиваційні складові кадрової безпеки. Фінансовий простір. 2012. № 2 (6). с. 38–45.
3. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія. К.: Університет «КРОК», 2008. 403 с.
4. Жихор О.Б., Баринівський О.І. Економічна безпека: законодавчі акти, що регулюють діяльність служби безпеки. URL: http://pidruchniki.com/84390/ekonomika/ekonomichna_bezpeka
5. Світлична В.Ю. Кадрова безпека підприємства: визначення сутності та організаційних засад побудови. URL: ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1416/1346
6. Подлужна Н.О. Кількісна оцінка кадрової безпеки організації. URL: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/64/9383-kilkisna-ocinka-kadrovo%D1%97-bezpeki-organizaci%D1%97.html>

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Кадничанський М. В., канд. екон. наук, Гладка Л. С., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, м. Харків*

На сучасному етапі розвитку економічної системи в Україні набуває актуальності забезпечення національної безпеки, включаючи, насамперед, продовольчу безпеку, яку можна розглядати за допомогою системи ринкових інструментів як стан попиту та пропозиції на продовольчому ринку.

Серед вчених-економістів, які зробили значний внесок у теорію і практику організації та управління продовольчим забезпеченням держави та її регіонів, слід виділити, зокрема, Л. Мельник [1], І. Федулов [2], Я. Пушак [3], І.

Тернавська [4], Barichello R. [5], Clay E. [5], Frankenberg T. [6], Maxwell S. [6] та інших.

Харчова промисловість - галузь економіки України, що об'єднує сукупність підприємств з виробництва і реалізації харчових продуктів, які забезпечують потреби внутрішнього і зовнішнього ринків і продовольчих товарах. Ця галузь була і є одним із системо утворюючих елементів національної економіки. Галузь спроможна забезпечити внутрішні потреби в продовольчих товарах, на які припадає понад 60% особистого споживання матеріальних благ населення.

Найгострішими проблемами сьогодення розвитку у харчовій промисловості є структурна розбалансованість галузі, посилення процесів міжгалузевої поляризації тощо забезпечення основними засобами та їхньої зношеності, цінової диспропорції на різну продукцію харчування, збиткова діяльність одних підприємств і стабільні обнадійливі економічні показники виробництва в інших.

Харчова галузь промисловості має значні перспективи розвитку, враховуючи рівень її розвиненості та ситуацію на світових ринках продовольства. Особливістю харчопромислового комплексу України є наявність середніх і великих підприємств, що дає можливість організовувати високотехнологічне виробництво. За останні роки прискорились процеси реформування відносин власності. Ці та інші чинники сприяють підвищенню інвестиційної привабливості продовольчого комплексу, залученню іноземного капіталу та його ефективному використанню.

Найважливішими пріоритетами та стратегічними цілями у розвитку інноваційно - інвестиційних процесів при формуванні матеріально – технічної бази харчової промисловості повинні стати:

- запобігання занепаду переробних підприємств, техніко – технологічне оновлення їхньої матеріальної бази з використанням високих технологій;
- нарощування виробництва та розширення асортименту харчових продуктів, дефіцит яких має місце нині на агропродовольчому ринку;
- стимулювання попиту на продукцію, що випускається вітчизняними підприємствами харчової промисловості, шляхом стабільного підвищення доходів населення;
- розширення виробництва аграрної сировини для підприємств і галузей харчової промисловості, що є стратегічно важливими і потребують відродження;
- забезпечення прискореного впровадження сучасних мало- і безвідходних, ресурсоекономних і екологічнобезпечних технологій вирощування і перероблення продовольчої сировини та випуску високоякісних та конкурентоспроможних продуктів харчування;
- забезпечення модернізації допоміжних, сервісних та інших цехів і служб, від яких залежить ефективність основного виробництва (мережі та об'єкти електро-, газо-, тепло- і водо забезпечення, каналізації й очисні

споруди, транспортні цехи, технологічні автомобільні та залізничні шляхи, холодильне і складське господарство)

Розвиток інноваційно-технологічних процесів у харчовій промисловості в перспективному періоді повинен спиратись на:

- комплексну модернізацію підприємств, утвердження принципів і механізмів структурно-інноваційної моделі розвитку харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів;
- забезпечення широкого упровадження нових технологій з поліпшеними техніко – економічними показниками, низькою енерго- і ресурсомісткістю виробництва, комплексною автоматизацією та інформатизацією виробничих процесів, істотним підвищення продуктивності праці і посиленням соціальним захистом працівників;
- пріоритетний розвиток виробництв, які забезпечують поглиблення промислово-технічного перероблення аграрної сировини та підвищення конкурентоспроможності продукції.

Інноваційний розвиток харчової промисловості повинен забезпечуватися державною підтримкою вітчизняного високотехнологічного і наукомісткого секторів економіки, що направлені на вирішення гострих проблем продовольчої безпеки. Одночасно необхідно створити програми метрологічного забезпечення харчової промисловості, в першу чергу, створення приладів для контролю показників безпеки і якості сировини і продуктів харчування. Згідно із законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [7] передбачено формування та затвердження стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямків інноваційної діяльності щодо освоєння випуску нових наукомістких товарів і послуг з високою конкурентоспроможністю на внутрішньому або зовнішньому ринках для забезпечення економічного зростання підприємств, галузей, соціально-економічного зростання держави на основі науково-аналітичних і прогностичних досліджень, урахування тенденцій світового соціального-економічного розвитку, можливостей та становища інноваційного потенціалу України.

Розробка стратегії продовольчої безпеки на державному рівні повинна мати такі етапи: аналіз економічної безпеки та ситуації на продовольчому ринку; розроблення стратегії та організаційно-фінансове і правове забезпечення; створення системи контролю; прогнозування стану продовольчої безпеки; оцінка економічного ефекту від запровадження.

Таким чином, розроблену стратегія продовольчої безпеки доцільно використовувати для визначення індикаторів системи продовольчого забезпечення держави, перспективних змін його стану з метою зміцнення національної безпеки держави.

Список використаної літератури:

1. Мельник Л. Л. Продовольча безпека у національному вимірі / Л. Л. Мельник // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2012. – Випуск 4. Том 2. – С. 184-190.

2. Продовольча безпека: сутність, стан та особливості забезпечення: Монографія / керівник авт. кол. проф. І. В. Федулова. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – 468 с.
3. Пушак Я. Я. Продовольча безпека держави та її регіонів: методичний аспект / Я.Я. Пушак, Г.В. Стричак // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 219. – С. 189-191.
4. Тернавська І.Б. Харчова промисловість у формуванні продовольчої безпеки регіону / І.Б.Тернавська, Л.А. Пархоменко // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. – Умань, 2012. – Вип. 81. – Ч.2.: Економіка. – С. 349-357.
5. Barichello R., Clay E. Trade Reforms and Food Security. Conceptualizing the Linkages. Rome, 2003. – 123 p.
6. Frankenberg T. R., Maxwell S. Household Food Security: Concepts, Indicators, Measurement. A Technical Review. New-York, 2007. – 224 p.
7. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Кадничанський М. В., канд. екон. наук, Кобзар Я. Ю., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, м. Харків*

Перехід України до ринкових умов ведення господарства зумовив появу ряду проблем в економічній системі та діяльності суб'єктів підприємництва, які раніше не існували, таких як фінансова нестабільність, кризові явища, банкрутство. Суб'єкти підприємницької діяльності, зокрема сфери торгівлі, мають заздалегідь прогнозувати розвиток кризових явищ, забезпечуючи власну ефективну діяльність. Вирішенню зазначених проблем сприятиме система управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Упровадження такої системи створить дієвий інструмент щодо запобігання кризам, забезпечення стабільної та ефективної фінансової діяльності.

Основні аспекти теорії економічної безпеки та фінансової безпеки як її складової у діяльності торговельних підприємств знайшли відображення в наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців а саме: О. Бакунов [1], І. Бланк [2], Т. Васильців [3], К. Горячева [4], Г. В. Козаченко [5], О. Сергєєва [1], С. Фролов [6] та ін.

Фінансова безпека набуває великого значення внаслідок можливого незадовільного фінансового стану торговельного підприємства, що може призвести до стану банкрутства. А відповідно, система фінансово-економічної безпеки підприємства має враховувати оцінку такого стану, поєднувати надбання сучасної економічної науки та діяти постійно.

В науковій літературі розглянуто низку підходів до класифікації чинників, які формують передумови функціонування підприємства, визначають напрямки його розвитку тим самим впливаючи на фінансово-економічну

безпеку підприємства.

На фінансово-господарську діяльність торгівельних підприємств впливає безліч факторів, зокрема нестабільний економічний стан в країні, підвищення конкуренції на ринку, низька платоспроможність населення тощо. Ці загрози доцільно поділити за джерелом їх походження – на чинники зовнішнього і внутрішнього середовища. До основних зовнішніх загроз відносять інфляція, зміни і недосконалість законодавства, несприятливий в державі інвестиційний клімат, зростання вартості обладнання, зниження купівельної спроможності населення тощо. Особливістю зовнішніх загроз є те, що вони не піддаються впливу з боку підприємства, тоді як на внутрішні ризики можна вплинути і відвернути. В свою чергу до внутрішніх чинників відносять такі складові [2]:

- фінансово-економічна (втрата фінансових ресурсів через неефективне управління ними; прорахунки в інвестиційній політиці; погіршення фінансової стійкості та ліквідності підприємства);

- інтелектуально-кадрова (погіршення ефективності управління підприємством; навмисні неправомірні дії чи бездіяльність працівників підприємства; збільшення втрат робочого часу);

- техніко-технологічна (знос матеріально-технічної бази; втрата страхових товарних запасів; погіршення ефективності використання торгової площі, обладнання; відставання від конкурентів за рівнем техніко-технологічного забезпечення);

- продуктова (зниження рівня якості чи конкурентоспроможності товарів; втрата чи псування товарів; збільшення кількості товару, що не відповідає якості та стандартам);

- інформаційна (втрата важливої комерційної інформації; погіршення достовірності та втрата доступу до інформації);

- інституційно-правова (прорахунки при укладенні договорів на поставку товарних запасів у неадекватних розмірах; погіршення договірних взаємовідносин; втрата контрактів та договорів через підробку фінансових та інших документів персоналом підприємства);

- екологічна (збитки та втрати через невідповідність екологічним нормам, продаж екологічно небезпечних товарів, недотримання правил та норм утилізації відходів, зниження витрат на природоохоронну діяльність).

Отже, ключовими рисами фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва, в тому і числі і торгівельної сфери, на наш погляд, є:

- визначення на ранніх стадіях проблемних місць в діяльності організації;
- сприяння ефективній діяльності суб'єкта господарської діяльності;
- забезпечення рівноважного і стійкого фінансового стану;
- нейтралізація кризового стану та запобігання банкрутству.

В свою чергу, управління фінансово-економічною безпекою підприємства передбачає виконання таких основних завдань, як визначення пріоритетних фінансових інтересів підприємства, виявлення внутрішніх та зовнішніх небезпек фінансово-економічним інтересам підприємства, попередження кризових явищ, розробка заходів щодо забезпечення ефективної боротьби із

загрозами фінансово-економічним інтересам підприємства.

Як зазначає І. Бланк [2] з метою ефективного управління фінансово-економічною безпекою торговельних підприємств доцільно розробити власну систему економічної безпеки, що являє собою організовану сукупність заходів, методів, спеціальних органів, служб, відповідного інструментарію, що забезпечують захист життєво важливих інтересів комерційних структур від зовнішніх та внутрішніх загроз. При цьому забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства може проводитися як власними силами підприємства, так із залученням спеціалізованих структур. Поряд з цим, також виникає необхідність в оцінці фінансово-економічної безпеки торговельних підприємств на всіх етапах життєвого циклу підприємницької діяльності за основними фінансовими показниками.

Отже, фінансово-економічна безпека підприємства являє собою складну систему, яка включає різноманітні внутрішні та зовнішні складові, що орієнтуються на забезпечення ефективності використання ресурсів підприємства за кожним бізнес-процесом та дозволить господарюючим суб'єктам комплексно та об'єктивно здійснювати управління фінансово-господарською діяльністю підприємств торговельної сфери.

Список використаної літератури

1. Бакунов О. О. Концептуальні основи управління економічною стійкістю торговельного підприємства : монографія / О. О. Бакунов, О. В. Сергєєва ; Міністерство освіти і науки України; Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Донецьк : ДонНУЕТ. – 2010. – 230 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / Бланк И.А. – К.: «Эльга», «Ника-Центр», 2004. – 784 с.
3. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т.Г. Васильцева]. – Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.
4. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: Автореферат. – К.: Інститут економіки і прогнозування НАН України, 2006. – 17 с.
5. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьова, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
6. Фролов С.М. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів/ С. М. Фролов, О. В. Козьменко, І.І. Рекуненко, Н. А. Дехтяр – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 91 с.

МЕТОДИ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Кальченко В. І., голова циклової комісії, викладач, Харківський державний автотранспортний коледж

Інвестиційна діяльність являє собою сукупність практичних дій юридичних осіб, держави та громадян щодо реалізації інвестицій. Нинішня

правова система України складається з більше ніж 100 законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність.

Законодавство визначає, що всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм власності та господарювання мають рівні права в частині здійснення цієї діяльності; самостійно визначають цілі, напрямки, види та обсяги інвестицій; залучають для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, у тому числі шляхом організації конкурсів та торгів.

Об'єктами інвестиційної діяльності в Україні є : новостворювані та ті, що реконструюються, основні фонди, а також обігові кошти в усіх галузях народного господарства; цінні папери (акції, облігації та ін.); цільові грошові внески; науково-технічна продукція та інші об'єкти власності; майнові права та права на інтелектуальну власність.

Аналогічні об'єкти має її діяльність зарубіжних інвесторів, якщо вона не суперечить законодавству України. Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестування на території України шляхом :пайової участі спільно з юридичними та фізичними особами України у створенні підприємств; створення підприємств, цілком належних іноземним інвесторам, а також філіалів підприємств іноземних юридичних осіб; придбання підприємств, будівель, споруд, паїв, акцій, облігацій та інших цінних паперів, а також іншого майна, яке за законодавством України може належати іноземним інвесторам; придбання прав користування землею та іншими природними ресурсами; надання позик, кредитів, майна та майнових прав.

Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути: інвестори (замовники); виконавці робіт (підрядники); користувачі об'єктів інвестиційної діяльності; постачальники товарно-матеріальних цінностей, обладнання та проектної продукції; юридичні особи (банківські, страхові та посередницькі організації, інвестиційні фонди та компанії та ін.). громадяни України; іноземні юридичні та фізичні особи, держави та міжнародні організації. Суб'єкти інвестиційної діяльності діють в інвестиційній сфері, де здійснюється практична реалізація інвестицій.

До складу інвестиційної сфери включаються: сфера капітального будівництва; екологічна сфера; інноваційна сфера; сфера обігу фінансового капіталу; сфера реалізації майнових прав суб'єктів інвестиційної діяльності.

Діяльність, пов'язана з управлінням інвестиціями, називається інвестиційною. За визначенням національного П(С)БО 4 інвестиційна діяльність охоплює придбання, реалізацію необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Інвестиційну діяльність визначають за трьома етапами: передінвестиційний етап визначає напрямки реального інвестування, обґрунтування стратегії та тактики інвестування, джерела покриття інвестицій та формування портфеля фінансових інвестицій; інвестиційний етап здійснює реальне та фінансове інвестування.

Реальне інвестування здійснюється при фінансуванні проектно-пошукових і будівельно-монтажних робіт, придбанні машин і устаткування, введенні об'єктів в експлуатацію, матеріально-технічному постачанні та поповненні обігових коштів. Фінансове інвестування здійснюється через внески до статутного капіталу інших суб'єктів, придбання акцій та інших цінних паперів, банківські вклади, депозити та інші фінансові інструменти; післяінвестиційний етап передбачає формування інформації про одержані від експлуатації інвестиційних проектів доходи, розрахунок фактичної ефективності інвестицій, обґрунтування рішень про реінвестування одержаних доходів.

У процесі аналізу інвестицій і результатів інвестиційної діяльності треба зробити висновки про: наявність інвестиційних ресурсів (за обсягом, структурою власного та залученого капіталу); інвестиційну привабливість альтернативних проектів; очікувану дохідність інвестування; потребу капітальних затрат і фінансових вкладень; грошовий потік і фактичну ефективність інвестицій.

Для суб'єкта інвестування важливою є також інформація про етап і структуру інвестиційного ринку, потенційних і реальних інвесторів, форми інвестування та повернення інвестованого капіталу, можливий вихід з інвестиційного проекту. фінансові інвестиції за національними П(С)БО 12 оцінюють за: ціною придбання з врахуванням супутніх витрат; справедливою вартістю інвестицій при обміні їх на цінні папери; справедливою вартістю, визначеною бартерним контрактом.

Формування собівартості фінансової інвестиції залежить від способу її придбання. Фінансові інвестиції можуть бути придбані: за грошові кошти; в обмін на цінні папери власної емісії; в обмін на інші активи (крім грошових коштів).

Собівартість фінансової інвестиції, придбаної за грошові кошти, складається з ціни придбання, комісійної винагороди, мита, податків, зборів, обов'язкових платежів та інших витрат, пов'язаних з придбанням цієї інвестиції.

П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» при зарахуванні на баланс вимагає відображати фінансові інвестиції за собівартістю, тобто за первинною вартістю. В подальшому буде потрібна інша оцінка, яка, як правило, відрізняється від первісної.

Методи обліку й оцінки довгострокових інвестицій в акції інших підприємств залежать від того, якою часткою інвестицій володіє інвестор.

Реальна оцінка інвестицій необхідна, по-перше, для правдивого відображення активів, по-друге, для практичних цілей - при виході акціонера із підприємства - інвестора, який має право претендувати на переоцінену частину інвестицій підприємства.

П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції" вимагає оцінки (фактично переоцінки) фінансових інвестицій на кожен дату балансу. В залежності від характеристики фінансові інвестиції, в частині оцінки на дату балансу, поділяються на три види:

1. Фінансові інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства, а також в спільну діяльність з утворенням юридичної особи (спільні підприємства).

У цьому випадку фінансові інвестиції відображаються на дату балансу за методом участі в капіталі. Збільшення (зменшення) балансової вартості таких фінансових інвестицій відображається в складі прибутку (збитку) від участі в капіталі. У Плані рахунків для цього призначені рахунки 72 "Доход від участі в капіталі" і 96 "Втрати від участі в капіталі", а самі доходи і витрати відображаються на однойменних рядках 110 і 150 форми № 2 "Звіт про фінансові результати".

2. Фінансові інвестиції, що утримуються підприємством до їх погашення. Такі фінансові інвестиції показуються в балансі за амортизованою собівартістю. Частіше за все такі інвестиції виражені облігаціями. Сума амортизації дисконту або премії показуються в складі інших фінансових прибутків та інших фінансових витрат. У Плані рахунків для цього призначені рахунки 73 "Інші фінансові доходи" і 95 "Фінансові витрати", а самі доходи і витрати відображаються на однойменних рядках 120 і 140 форми № 2 "Звіт про фінансові результати".

3 Всі інші фінансові інвестиції, крім названих вище.

Відображаються в балансі за справедливою вартістю, а якщо її не можна визначити, то за собівартістю. Збільшення балансової вартості таких фінансових інвестицій показується в складі інших доходів або інших витрат. У Плані рахунків для цього визначені рахунки 74 "Інші доходи" і 97 "Інші витрати", а самі доходи і витрати відображаються на однойменних рядках 130 і 160 форми № 2 "Звіт про фінансові результати".

Таким чином, оцінка фінансових інвестицій на дату балансу по-різному впливає на доходи і витрати інвестора, а для самої оцінки застосовуються різні методи.

Список використаної літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції": наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

МАТЕМАТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ИЕРАРХИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ

Карпенко Н. Ю., канд. техн. наук, доцент, Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова, г. Харьков

Потребление ресурсов в рамках иерархической системы бизнес-процессов можно рассматривать как взаимодействие трех атрибутов: процессов

(P), ресурсов (R) и времени (T). Система R представлена множеством $R_0=\{r_0\}$, элементы R_0 могут объединяться в группы со структурой $S(R)$. Взаимодействие между элементами групп осуществляется так. Пусть $R=R_0=\{r_0\}$ – ресурсы нижнего уровня, $v=1,2,\dots,N_R$ – уровень рассмотрения системы R . Ресурсы уровня v образуют множество $R_v=\bigcup_{r_{v+1}} R_v^{r_{v+1}}$, а $R_v^{r_{v+1}}=\{r_v | i(r_v)=r_{v+1}\}$, где $i(r_v)$ –

функция разбиения, которая сопоставляет ресурсы v -го уровня ресурсам ($v-1$)-го уровня. Для элементов R уровня $v=0$ введем характеристику $B(r_0)$, – мощность ресурса r_0 . Тогда правило агрегирования системы ресурсов от уровня

($v-1$) к уровню v выглядит так: $B_{r_\mu}=\sum_{r_v \in R_v^{r_\mu}} b_{r_v}, r_\mu \in R_\mu$. Система процессов P

представлена множеством элементарных процессов $P_0=\{p_0\}$, каждый из них выполняется определенное время и требует ресурс $i(P)=r_\mu$. Структура Для $S(P)$ системы P задана виде сети $G=<P,Q>$. Выделение иерархических подмножеств системы P связано с декомпозицией сети G и агрегированием полученных фрагментов. Будем полагать известными множества P_0, P_1, \dots, P_{N_p} , $P_0=\{p_0\}$, и разбиения $P_{v-1}^{P_v}, v=1,2,\dots,N_p$. Пусть $p_0 \in P_0^{p_1}, p_1 \in P_1, i(p_0) \in R_\mu=\{r_\mu\}$, где μ – уровень агрегирования ресурсов. Определим множество $P_0^{p_1}=\bigcup_{r_\mu \in R_\mu} P_0^{p_1}(r_\mu)=\{p_0 | i(p_0)=r_\mu\}$. Тогда процедура агрегирования системы P при

повышении уровня по процессам от v до μ а по ресурсам – от v' до μ' выглядит так: $A_{p_\mu r_\mu'}=\sum_{r_{v'} \in R_{v'}^{r_\mu'}} \sum_{p_v \in P_v^{r_\mu}} a_{p_v r_{v'}}$. Система T образована множеством моментов

$T_0=\{t_0\}$ с отношением линейного порядка $S(T)$ между ними. Иерархия системы T определяется уровнями квантования $T_0, T_1, \dots, T_{N_t}, \dots, T_{v-1}^{t_v}, v=1,2,\dots,N_t$. Уровнями агрегирования могут выступать: $v=3$ – год, $v=2$ – квартал, $v=1$ – месяц, $v=0$ – непрерывное время. Предложенная формализация иерархического семейства моделей позволяет описывать процесс потребления ресурсов в многоуровневых системах с единых позиций, отразить взаимосвязь решений на разных уровнях иерархии, устранить конфликты между ними.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Карпушенко М. Ю., канд. екон. наук, доцент, **Протасенко А. І.**, магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Реформування податкової системи України призвело до позитивних змін ряду норм Податкового кодексу України [1], але ж незважаючи на ряд проведених реформ, у суб'єктів малого підприємництва залишається багато

проблем, пов'язаних з оподаткуванням. Перш за все, це стосується суб'єктів малого підприємництва - підприємців [2].

Ст. 4 Податкового кодексу України встановлена рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, тобто забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу. Але ж аналіз норм Податкового кодексу свідчить, що фактично ці принципи не працюють. Як результат, в Україні значна чисельність малого бізнесу працює «в тіні», дехто взагалі не реєструється та не сплачує податки.

Однією з таких проблем, які виникають підчас оподаткування у суб'єктів малого підприємництва, є норми щодо податкової знижки, яка згідно до ст.14.1 може застосовуватися підчас оподаткування доходів виключно у вигляді заробітної плати.

Питання підстав і порядку отримання податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб у різних його аспектах досліджували такі науковці як А.Славкова та М.Степура [3], К.Швабій [4] та інші.

До податкової знижки згідно до п. 166 включені наступні витрати з урахуванням певних обмежень:

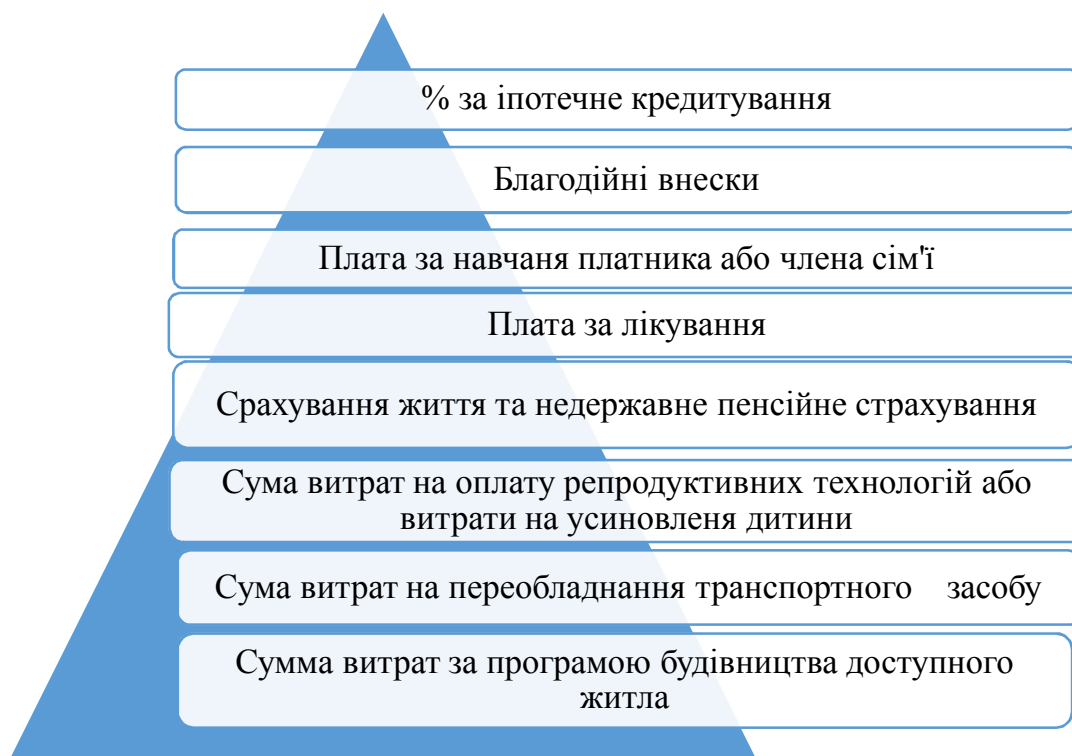

Рис. 1 - Витрати, що включені до податкової знижки (з урахуванням певних обмежень).

Податковим кодексом встановлені такі обмеження права на нарахування податкової знижки:

- податкова знижка може бути надана виключно резиденту, який має реєстраційний номер облікової картки платника податку;

- загальна сума податкової знижки, нарахована платнику податку в звітному податковому році, не може перевищувати суми річного загального оподаткованого доходу платника податку;

- якщо платник податку до кінця податкового року, наступного за звітним не скористався правом на нарахування податкової знижки за наслідками звітного податкового року, таке право на наступні податкові роки не переноситься.

Але ж головне обмеження, що існує - це неможливість застосування податкової знижки приватним підприємцем згідно до ст.14.1 Податкового кодексу України. Фактично податкова знижка не може бути врахована суб'єктами підприємницької діяльності. Такий підхід дійсно обмежує права підприємців, оскільки суб'єкт господарювання підприємець - це перш за все фізична особа, яка, як і інший громадянин України може здійснювати фактичні витрати на навчання, лікування, здійснювати сплату витрат на іпотеку житла та інші. За таких умов норми діючого Податкового кодексу створюють несприятливу податкову базу оподаткування фізичних осіб-підприємців.

У той же час світова практика нарахування податків з доходів фізичних осіб, наприклад у Німеччині, дозволяє застосовувати практику вирахування ряду витрат із доходів фізичних осіб, в тому числі підприємців.

Враховуючи що підприємці - це переважна частина суб'єктів підприємницької діяльності, яка створює робочі місця для інших громадян, на власний ризик проводить певну діяльність та створюють ВВП, необхідно на законодавчому рівні ретельно переглянути такі дискримінаційні норми, які фактично порушують права підприємців у порівнянні із іншими категоріями.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: [Електронний ресурс] / ВРУ, від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – Режим доступу: [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>] .
2. Карпушенко М.Ю. Проблемні питання оподаткування суб'єктів малого підприємництва/Комунальне господарство міст.- 2016.- №131.- с.22-25
3. Славкова А. А. Оптимізація податкового навантаження та пільгове оподаткування в контексті зміцнення фіскального значення податку на доходи фізичних осіб / А. А. Славкова, М. М. Степура // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – № 20. – С. 156–174.
4. Швабій К. І. Регулятивна ефективність податку на доходи фізичних осіб в Україні / К. І. Швабій // Фінанси України. – 2013. – № 4. – С. 27–44.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Кашиперська А. І., Харківський державний університет харчування та торгівлі

В сучасних умовах відбувається процес інтеграції України в світову спільноту, що передбачає адаптацію українського законодавства до

законодавства Європейського Союзу. Перед національною економікою відкриваються широкі можливості розвитку відносин із зарубіжними партнерами, підвищення рівня професійного співтовариства бухгалтерів, формування сприятливого інвестиційного клімату. Наявність ряду проблемних питань в організації обліку виконання бюджетів та обліку в бюджетних установах, викликає необхідність налагодження та реформування діючої системи бухгалтерського обліку в державному секторі.

Однією з умов ефективної адаптації є приведення організаційних та методологічних основ вітчизняної системи бухгалтерського обліку державного сектору у відповідність до встановлених норм та вимог за Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку і фінансової звітності в державному секторі (МСБОДС).

Перехід на міжнародні стандарти в державному секторі необхідний для:

- підвищення прозорості державних і місцевих фінансів;
- покращення якості та достовірності обліку у бюджетних установах;
- підвищення ефективності та раціональне використання коштів бюджетних установ за цільовим призначенням відповідно до затвердженого кошторису;
- підвищення надійності, прозорості та зрозумілості фінансової інформації;
- забезпечення максимально повного відображення неохоплених на сьогоднішній час фінансових операцій;
- створення умов для аналізу рівня і динаміки бюджетної заборгованості;
- оцінки ефективності бюджетних послуг, які надаються;
- поліпшення та гармонізація фінансової звітності, підготовленої суб'єктами господарювання державного сектору у різних країнах світу.

Наразі важливим залишається питання адаптації нормативно-правової бази з бухгалтерського обліку до міжнародних вимог. Відбувається поступове впровадження нових правил ведення обліку, формування звітності; удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку. Крім того, здійснюється удосконалення методологічних засад облікової політики суб'єктів державного сектору економіки; здійснюється реалізація державних програм та стратегій, що передбачає вдосконалення механізму розкриття інформації про діяльність бухгалтерського обліку і фінансової звітності організацій державного сектору.

Міжнародна практика бухгалтерського обліку в державному секторі свідчить, що процес управління організаціями зосереджено на розвитку класифікації доходів і видатків для бюджетних цілей. В Україні фінансова звітність складається за касовим методом. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі має на меті сприяння організаціям державного сектору у переході, згідно з МСБОДС, на цілісні та інтегровані системи управління фінансами за методом нарахування. Цей метод сприяє розширенню можливостей управління, а також надає повну інформацію про державні активи і зобов'язання.

Відповідно до статті 56 Бюджетного кодексу України, Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" та Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007 - 2015 роки, 28 листопада 2016 року наказом Міністерства фінансів України було затверджено План заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2016 - 2018 роки та перелік нормативно-правових актів щодо запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС) та Плану рахунків.

Створення нового Плану рахунків дає змогу ефективно керувати наявними ресурсами та оперативно задовольняти потреби розпорядників бюджетних коштів, своєчасно здійснювати перерахування коштів усім рівням бюджетів; забезпечує прозорість і контроль за цільовим спрямуванням бюджетних коштів.

План заходів передбачає:

1) Запровадження (НП(С)БО) в державному секторі та плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі.

2) Створення системи подання електронної звітності розпорядниками бюджетних коштів і державними цільовими фондами, складеної згідно з НП(С)БО в державному секторі.

3) Консолідація фінансової звітності, складеної згідно з НП(С)БО в державному секторі.

4) Адаптація облікової системи АС "Є-Казна" до Плану рахунків та внутрішньої платіжної системи Казначейства.

5) Адаптація та запровадження Плану рахунків в обліковій системі Казначейства. [1]

Так, на даний час в Україні діє 19 НП(С)БОДС, розроблених на основі та 26 МСБОДС. Міністерство фінансів внесло зміни до деяких стандартів та Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Внесені зміни стосуються, зокрема, обліку основних засобів, запасів, доходів та витрат. Особливістю переходу на новий План рахунків є те, що не усі старі рахунки повністю відповідають новим. Так, деякі рахунки укрупнюються шляхом об'єднання декількох старих рахунків в один новий, а деякі, навпаки, діляться на декілька нових субрахунків. План рахунків доповнено новими субрахунками, на яких вестимуть облік доходу від оприбуткування активів, раніше не врахованих у балансі. [2] Але у новий План рахунків має і ряд недоліків та потребує доопрацювання.

Що стосується форм звітності, змінено розділи активу Балансу, які на відміну від поділу за міжнародними стандартами на поточні та непоточні, поділені на фінансові та нефінансові. Структура пасиву Балансу збігається з міжнародними стандартами, однак відрізняється порядок розміщення статей. Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів та Звіт про власний капітал, складені за МСБОДС та НП(С)БОДС також мають відмінності (перелік статей, у яких розкривається інформація про активи, власний капітал та зобов'язання організацій).

Крім того, у новій редакції викладено перші три розділи Типової кореспонденції субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами.

Також, нагальним є питання збільшення масштабів використання ЕОМ у діяльності бюджетних установ, бо використання різних програмних продуктів для здійснення облікових операцій у державному секторі робить неможливою комплексну автоматизацію системи бухгалтерського обліку.

Таким чином, запорукою ефективності діяльності будь-якої організації незалежно від форми власності і виду діяльності є правильно організований бухгалтерський облік. Необхідність підвищення якості та достовірності бюджетного обліку, прозорості державних фінансів та забезпечення повного відображення даних у звітності, створення умов для їх ефективного аналізу є головною метою реформування бухгалтерського обліку організаціях державного сектору. На сьогодні вже зроблено чимало важливих кроків для досягнення поставленої мети – модернізації бухгалтерського обліку в нашій країні, яка прагне міжнародної інтеграції. Лише гармонічне поєднання впровадження МСБОДС з НП(С)БО України з точки зору фінансового, методичного та організаційного, програмного забезпечення, створення системи підвищення кваліфікації фахівців з обліку, контроль за виконанням попередньо затверджених заходів може забезпечити їх професійне та якісне впровадження у систему бухгалтерського обліку організацій державного сектору і, тим самим, відкрити нові перспективи міжнародного співробітництва та спрощення системи обліку в цілому.

Список використаної літератури:

1. План заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2016 - 2018 роки : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/buhgalterskiy-oblik/plan-zahodiv-shchodo-modernizatsiyi-sistemi-buhgalterskogo-obliku-v/>
2. Наказ Міністерства фінансів України від 13.06.2017 № 571 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0838-17>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*Кизилів Г. І., канд. екон. наук, доцент, Кириченко О. О., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В даний час до числа найважливіших економічних проблем відносяться питання обліку власного капіталу, його ефективного використання та

управління, а також достовірного відображення в бухгалтерській звітності сільськогосподарських організацій.

Обліково-аналітичне забезпечення управління власного капіталу передбачає собою сукупність різного виду інформації, що стосується власного капіталу, та формується обліково-аналітичною системою організації для прийняття управлінських рішень.

Сформована у сільськогосподарській організації обліково-аналітична система повинна забезпечити реалізацію основних принципів управління, що дозволить сформулювати якісне управління власним капіталом і діяльністю організації в цілому.

Якість інформації, яка в свою чергу формується в рамках обліково-аналітичної системи агропромислових комплексів (АПК), безпосередньо і значною мірою впливає на ефективність управління власним капіталом, темпи економічного розвитку та інші показники, що формують рівень добробуту власників організації.

Власний капітал представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення господарської діяльності.

Складові власного капіталу відбивають суму, яку власники (засновники) передали в розпорядження підприємства як внески чи залишили у формі нерозподіленого прибутку, або суму, що її підприємство одержало у своє розпорядження ззовні (від інших підприємств) без повернення.

У складі власного капіталу виділяють:

- Зареєстрований (пайовий) капітал
- Капітал у дооцінках
- Додатковий капітал
- Резервний капітал
- Нерозподілений прибуток
- інші резерви.

Цільовою установкою управління власним капіталом є визначення обсягу і структури статутного, додаткового, резервного капіталу і нерозподіленого прибутку, достатнього для забезпечення довгострокової виробничої і фінансової діяльності підприємства.

Показник — власний капітал один з найістотніших і найважливіших для підприємства показників, оскільки відбиває такі характеристики:

- забезпеченість коштами для функціонування підприємства;
- кредитоспроможність підприємства;
- його платоспроможність.

Для більшості сільськогосподарських підприємств Харківської області характерно слабкий розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом.

Підвищення статутного і додаткового капіталів не здійснюється, резервний капітал не створюється, нерозподілений прибуток має нестабільну динаміку.

В цілях підвищення рівня власного капіталу і прийняття оптимальних управлінських рішень по підвищенню ефективності його використання на сільськогосподарських підприємствах пропонується:

- застосування загальноприйнятих принципів і методів розподілу чистого прибутку;
- збільшення власного капіталу організації здійснювати шляхом нагромадження або консервації нерозподіленого прибутку для цілей основної діяльності зі значним обмеженням використання її на невиробничі цілі;
- створення резервного фонду і фонду накопичення за рахунок чистого прибутку організації;
- дотримання відповідності обсягу капіталу, який залучається, до обсягу формованих активів підприємства;
- вибір оптимального варіанта отримання довгострокових і короткострокових кредитів для інвестування у виробництво і поповнення оборотних активів з метою збільшення їх оборотності.
- застосування аудиторських послуг для організації оптимального врахування резервів.

Крім того, в процесі управління вартістю капіталу доцільно забезпечувати мінімізацію витрат по формуванню капіталу з різних джерел.

Таким чином, при сукупному застосуванні всіх запропонованих заходів можливе успішне і довгострокове функціонування підприємства на основі підвищення частки власного капіталу й ефективності його використання.

КОМПЛАЄНС – ПЕРЕВІРКА ПЕРСОНАЛУ БАНКУ

Коляда І. В., аспірант, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Відповідно до рекомендацій Базельського комітету служба комплаєнс-контролю має виконувати такі функції:

- виявлення ризиків, пов'язаних з діяльністю банку та регулярна оцінка рівня таких ризиків;
- надання рекомендацій адміністрації щодо дотримання чинних законів, правил та стандартів;
- розробка письмових інструкцій для персоналу банку стосовно належного дотримання законів, правил та стандартів в тому числі щодо боротьби з відмиванням коштів та антикорупційних програм;
- оцінка відповідності внутрішніх процедур та операцій чинному законодавству.

Закордонний досвід з цього питання є таким, що у банках створюються окремі відділи-групи з комплаєнс-контролю. Як правило, вони складаються із таких підрозділів: з протидії відмивання коштів; з попередження конфлікту інтересів; із забезпечення режиму інформаційного контролю; з контролю та

аналізу скарг клієнтів; з контролю за дотриманням внутрішніх інструкцій, кодексів, положень; з контролю за дотриманням антикорупційних програм.

Так, участь юридичної служби зводиться до здійснення моніторингу інформації щодо внутрішніх та зовнішніх правових конфліктах; до здійснення моніторингу відомостей щодо стану внутрішньої та зовнішньої нормативної бази; до розробки проектів нормативних документів та здійснення правової оцінки порушень.

Натомість, участь служби управління персоналом будується на оцінці кандидатів на заміщення вакантних посад в структурних підрозділах банку; розповсюдженні нормативних документів серед персоналу, закріпленні необхідних вимог в умовах контрактів. Також, служба управління персоналом неабияку увагу приділяє питанням навчання персоналу.

Стосовно участі у здійсненні комплаєнс-контролю служби безпеки банку, можна констатувати що до її функцій відносять: первинна перевірка кандидатів на заміщення вакантних посад в структурних підрозділах банку; контроль за дотриманням співробітниками банку нормативних документів; контроль за виконанням антикорупційних програм; виявлення та аналіз інформації що компрометує, та інформації яка суперечить інтересам та політиці банку; виявлення порушень захисту інформації в тому числі автоматизованих інформаційних систем; контроль фізичного доступу до об'єктів та пересування персоналу в приміщеннях банку; контроль та виявлення конфлікту інтересів; проведення службових розслідувань.

Резюмуючи зауважимо, що тільки налагоджена взаємодія між підрозділами банку може призвести до зниження комплаєнс-ризиків. Вважаємо, що при якісній взаємодії в значній мірі може бути знижено не лише ризик застосування юридичних санкцій органами нагляду та контролю за діяльністю банків, а й зниження суттєвих фінансових втрат та втрат репутації банком.

Список використаної літератури:

1. Методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: Постанова Правління НБУ від 28.03.2007 № 98: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07> (дата звернення : 10.10.2017).

2. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України: Постанова Правління Національного банку України № 867 від 29.12.2014 року : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0867500-14/page?text=%EA%EE%EC%EF%EB%E0%BA%ED%F1> (дата звернення 10.10.2017).

3. Basel Committee on Banking Supervision Consultative Document The compliance function in banks // <http://www.bis.org/publ/bcbs103.htm> (дата звернення : 10.10.2017).

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ АУДИТ ЯК ЧИННИК ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Конопліна О. О., асист., Вороніна Л. В., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Корупція в Україні залишається однією з основних загроз національній безпеці та політичній стабільності країни. Боротьба з корупцією на сьогоднішній день є одним з насущних питань не лише для українського, а й для міжнародного бізнесу.

У світовому Індексі сприйняття корупції за 2016 рік Україна отримала 29 балів зі 100 можливих, що на 2 бали більше за показник минулого року [1]. Покращенню позиції у світовому рейтингу СРІ сприяло просування антикорупційної реформи, але відсутність дієвої судової системи та фактична безкарність корупціонерів не дає Україні зробити потужний ривок і подолати 30-бальний бар'єр. Це найбільш яскраво описує актуальність та проблему даного питання, яке вимагає негайного рішення або ж змогу покращити небезпечну тенденцію зростання масштабів корупції шляхом зокрема і антикорупційного аудиту.

Механізм ефективного антикорупційного менеджменту складається з елементів постійного моніторингу, що передбачає проведення аудиторських перевірок. Так антикорупційний аудит вважається найефективнішим засобом моніторингу компаній [2]:

- перевірки дотримання різних вимог антикорупційної комплаєнс-програми;
- тестування операційної ефективності контрольних процедур, спрямованих на запобігання корупції.

Керівництво, яке використовує аудит антикорупційної комплаєнс-програми націлене на результат боротьби з корупцією. Тому що здійснювані перевірки допомагають інформувати співробітників, аналізувати ефективність діючої програми і виявити нові ризики, яким раніше приділялося недостатньо уваги, що в решті решт покращить стосунки з працівниками і підвищить їх ступінь довіри до керівництва.

У антикорупційній діяльності велику роль відіграє представництво глобального руху Transparency International (TI), яке займається зниженням рівня корупції в Україні шляхом сприяння прозорості, підзвітності та доброчесності публічної влади і громадянського суспільства. Розглянувши роботу цієї антикорупційної організації можна привести такі напрямки проектів, які і зараз продовжують успішно розвиватися [3, 4]:

- інноваційні проекти
 - ProZorro,
 - Модуль аналітики PROZORRO,
 - DoZorro, ProZorro Продажі,
 - OpenHealth, COST);

- аналіз політики
 - Судова реформа,
 - Прозорість корпоративної звітності (TRAC),
 - Незалежний антикорупційний комітет з питань оборони (НАКО);
- відкрите урядування
 - Open Government Partnership,
 - Відкритий парламент,
 - Прозорі міста,
 - Зроби місто прозорим, бери участь у врядуванні;
- комунікаційні компанії
 - Корупція вбиває,
 - Вони б не мовчали,
 - Корупція має бути помічена,
 - Платформа Декорупція;
- освітній напрямок
 - Антикорупційний Хаб
 - Антикорупційні школи.

На даний момент українським представництвом міжнародної антикорупційної мережі ТІ розглядаються питання створення Вищого антикорупційного суду в Україні. До експертної дискусії долучаються працівники, журналісти, активісти та представники місцевої влади міст. Проте на даний момент до цієї програми активно залучені міста Ужгород та Львів з перспективою розповсюдження по великих містах всієї країни.

Проаналізувавши Розпорядження від 05.10.2016 № 803-р «Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади» зі сторони участі громадськості у заходах щодо запобігання корупції як запорука успішної антикорупційної політики, можна згрупувати так заходи антикорупційного аудиту:

1. Оприлюднення результатів проведення ревізій, аудиторських та антикорупційних перевірок, планів діяльності, результатів проведення внутрішніх аудитів або державного фінансового контролю, спрямованих на усунення виявлених недоліків, відповідно до Законів України “Про доступ до публічної інформації” та “Про захист персональних даних”.

2. Перегляд типового контракту з керівниками державних підприємств та передбачення у ньому відповідальності за відсутність або несвоєчасне проведення аудитів фінансової звітності.

3. Мінімізація корупційних ризиків у діяльності державних підприємств, проведення аудиту їх діяльності, аналізу ефективності використання нерухомого майна і основних засобів.

4. Проведення функціонального аудиту апарату управління та формування оновлених функцій, що забезпечать перехід від галузевої до функціональної моделі врядування процесами.

Отже, очевидним висновком є те, що корупція стримує розвиток держав, знижує якість життя громадян, посилює соціальну напруженість, сприяє поширенню організованої злочинності та підвищенню рівня тінізації економіки, створює пряму небезпеку стабільності державної влади та підриває довіру до неї з боку суспільства.

Незважаючи на пріоритетність впровадження антикорупційної політики для держави, тотальна корумпованість залишається серйозною українською проблемою. Одним з важелів антикорупційної боротьби є ТІ. Наразі ТІ Україна знаходиться в перехідному стані, змушена займатися безпосереднім впровадженням антикорупційної політики та активізмом, але у перспективі держава повинна взяти на себе функції, які ТІ виконує як паралельний інститут, тоді зусилля організації будуть сконцентровані на тому, щоб бути полісі-центром.

Список використаної літератури:

1. "Transparency International – Україна" – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/about/>.
2. Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади: [Розпорядження КМУ: офіц. текст: за станом на 05.10.2016 року № 803-р]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/803-2016-p>.
3. Момот Т. В., Мізік Ю. І., Політучій С. Я. Антикорупційний комплаєнс у системі стратегічного моніторингу кадрової безпеки підприємства// Актуальні проблеми економіки №6(180).- 2016.- №6(180).- с. 167-174.
4. Henderson W.T. Anti-corruption internal audits: a crucial element of anti-corruption compliance - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ey.com.

ІМІДЖ, ГУДВІЛ, ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, ВІДМІННОСТІ ТА ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

*Конопліна О. О., асистент, Дегтяр Є. Г., Пивовар М. А., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Сучасний етап розвитку підприємницької діяльності в Україні все більш орієнтований на діяльність в умовах жорсткої конкуренції. Нові умови функціонування вимагають використання принципово нових, сучасних методів управління. З огляду на це гостро постає проблема не тільки підтримання належного рівня прибутковості діяльності, але й формування позитивної ділової репутації з метою збільшення клієнтської бази, утримання, закріплення або розширення долі на ринку тощо.

В науковій літературі ділова репутація розглядається з різних позицій. Одні науковці твердять, що це елемент управління, інші розглядають дану категорію з соціальної та психологічної точки зору, у теорії менеджменту ділову репутацію часто замінюють поняттями «імідж» та «гудвіл». Однак імідж створюється в якості «образу» фірми перед її цільовою аудиторією, гудвіл – є

вираженням вартості бізнесу, а репутація віддзеркалює реальний стан підприємства із врахуванням його переваг та недоліків, на основі чого зацікавлені особи можуть прийняти рішення про співпрацю.

Тому ділова репутація підприємства повинна оцінюватись не тільки в контексті «іміджу» підприємства, «позиції на ринку» і т.п., але й як один з його активів, за допомогою якого досягається інвестиційна привабливість, стабільність діяльності, можливість укладання ділових угод на вигідних умовах. До того ж, формування ділової репутації підприємств водопостачання та водовідведення, слід розглядати із врахуванням специфіки їх діяльності.

Проблема аналізу різних аспектів репутації, іміджу, бренда підприємства досліджувалась у працях А. Панасюка, В. Шепеля, Г. Даулінга, Г. Почепцова, К. Букши, Н. Реверчук та О. Дзямулич, О. Гребешкової та О. Шиманської, Ч. Фомбрана та ін.

Однак серед науковців немає чіткої єдиної думки щодо сутності ділової репутації, її складових та оцінки на певному підприємстві.

Так, на думку Грема Даулінга, імідж є набором відчуттів цільових груп щодо компанії, а репутація – «ціннісні характеристики і думки, що викликаються корпоративним іміджем і комплексом доступних до спостереження дій і рішень компанії» [1].

Гребешкова О.М., Шиманська О.В вважають, що «ділова репутація є нематеріальним активом сучасної компанії (фірми, підприємства), який має для неї стратегічну значущість, а отже відноситься до стратегічних активів». [2].

На думку Реверчук Н.І., Дзямулич О.С. «ділова репутація – це нематеріальний актив, що має значний вплив на показники ефективності діяльності підприємства та здатний забезпечувати суб'єкту господарювання конкурентні переваги на ринку [3].

С.В. Горін у своїх дослідженнях щодо репутаціології організації наголошує, що ділова репутація визначається минулим організації та є нематеріальним благом, яке притаманне як юридичним, так і фізичним особам.

«Вікіпедія» дає наступне визначення ділової репутації: Ділова репутація – сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про професійні та управлінські здібності такої особи, її порядність та відповідність її діяльності вимогам закону [4].

З огляду на різні кути зору щодо трактування поняття ділової репутації, її ототожнювання із поняттями «імідж» та гудвіл», вважаємо за доцільне визначення характеру її взаємозв'язку з вищеназваними категоріями та основних відмінностей від них.

Так, основними відмінностями ділової репутації від іміджу є її формування на основі реальної інформації щодо діяльності підприємства, тоді як імідж є більш емоційним сприйняттям цієї діяльності. В свою чергу гудвіл може бути вираженням вартості ділової репутації, проте це поняття є надто вузьким в контексті сприйняття репутації як сформованої думки про підприємство. Не зважаючи на деякі відмінності у суті даних понять, між ними

є дещо спільне. Тому можна сказати, що імідж підприємства певною мірою формує його ділову репутацію, тоді як гудвіл може виражати її вартість.

Взаємозв'язок між іміджем, гудвілом та діловою репутацією наведено на рисунку.

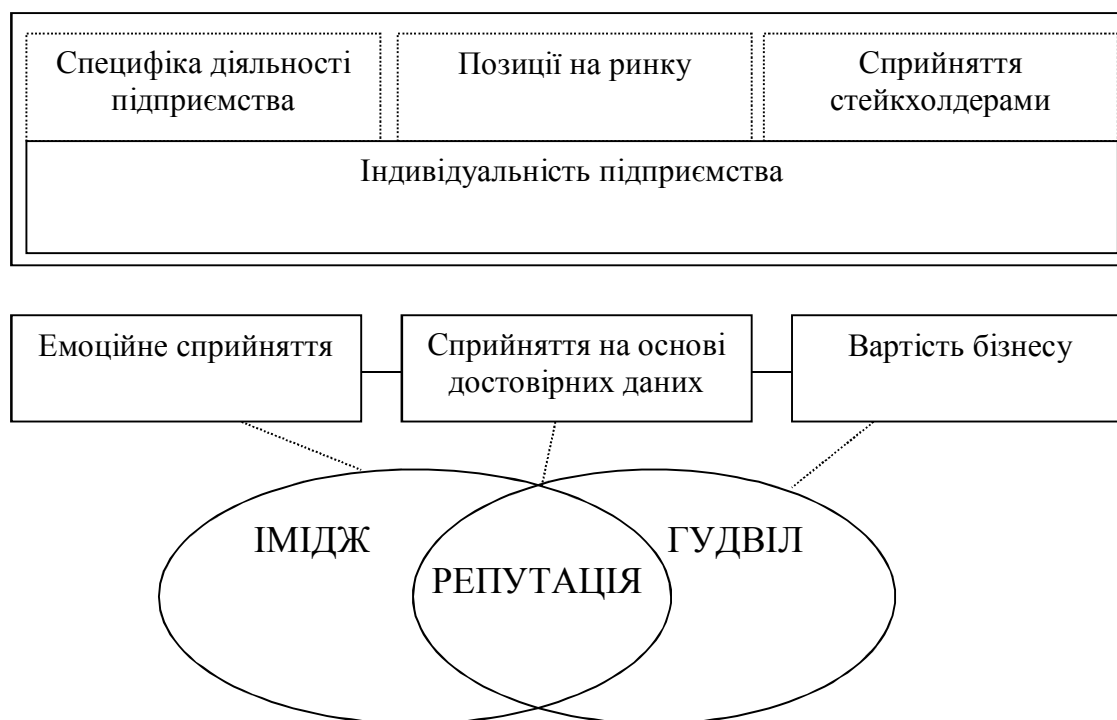

Рис. 1 – Взаємозв'язок понять «імідж», «гудвіл» та «репутація»

Отже, узагальнюючи існуючі підходи до визначення поняття «ділова репутація», ділову репутацію підприємств можна визначити як нематеріальний актив, який оцінюється за допомогою таких факторів як ведення та результативність діяльності, дії керівництва та персоналу, судження суспільства, контрагентів, органів місцевої влади та інших зацікавлених осіб, що формують ставлення до підприємства в цілому.

При цьому, ділова репутація підприємства – це категорія, яка повинна розглядатися у динаміці. Для підтримання належного її рівня необхідно здійснювати постійний моніторинг репутації із застосування оціночних методів, що враховують специфіку діяльності підприємства.

Список використаної літератури:

1. Даулінг Грэм. Репутация фирмы: создание, управления и оценка эффективности / Грэм Даулинг ; пер. с англ. – М. : Консалтинговая группа «ИМИДЖ-Контакт»: ИНФРА-М., 2003. – 367 с.
2. Гребешкова А.М. Деловая репутация как стратегический актив компании / Н. Гребешкова, А.В Шиманская // Стратегия развития Украины (экономика, социология, право). — 2007. — № 1—2. — С. 493—502.
3. Реверчук Н.И., Дзямучич Е.С. Влияние маркетинговой безопасности на деловую репутацию предприятия//Universum: Экономика и юриспруденция: электрон. научн. журн. 2014. № 5(6).
4. Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Косяк А. П., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків, Гречкін Ю. В., директор Вовчанського технікуму ХНТУСГ імені П. Василенка, Харківська обл., м. Вовчанськ

Особливе місце в системі національної економічної безпеки займають проблеми економічної безпеки підприємств. Головною метою економічної безпеки підприємств є гарантія їх стабільності й максимально ефективного функціонування та високий потенціал розвитку в майбутньому.

Проблеми економічної безпеки підприємств досліджували в працях такі вчені, як Андрощук Г.А., Бланк І.А., Барановський О.І., Горячева К.С., Грунін О.А., Геєць В.М., Гічова Н.Ю., Васильців Т.Г., Козаченко Г.В., Камлик М.І., Куркін Н.В., Мунтіян В.І., Момот Т.В., Пономарьов В.П., Пірятинська І.В., Крайнев П.П., Кушнірук А.О., Федосова О.В. та інші.

Економічна безпека підприємств (ЕБП) відіграє визначальну роль у зміцненні підприємств і характеризується сукупністю якісних та кількісних показників, найважливішим серед яких є рівень економічної безпеки.

До основних складових елементів ЕБП відноситься: фінансова безпека, кадрова (інтелектуальна) безпека, інформаційна безпека, техніко-технологічна безпека, екологічна безпека, силова безпека, політико-правова безпека.

Бланка І. А. вважає, що фінансова безпека підприємства є кількісно та якісно детермінованим рівнем фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в нинішньому й перспективному періоді [1, с. 24].

На думку Горячева К. С., фінансова безпека – це такий фінансовий стан підприємства, який характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством; по-друге, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії та завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [2].

Фінансова безпека підприємств за ринкових умов господарювання є провідною та вирішальною. Про її стан свідчить рівень рентабельності підприємств, доступ до банківських кредитів, ліквідність грошових коштів, курсова вартість цінних паперів, оптимальна структура капіталу тощо.

Фінансова безпека підприємств розглядає та регулює питання фінансово-економічної стабільності, стійкості, платоспроможності та здатності до розвитку.

Самостійність підприємства забезпечується відсутністю стороннього втручання в систему управління підприємством.

Стійкість передбачає стабільність і безперерйність протікання на підприємстві процесів, його здатність витримувати негативний вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Здатність до розвитку проявляється в адаптації підприємства до нестабільного і динамічного середовища діяльності та характерна для будь-якої нормально функціонуючої системи [3].

Умовою стабільності та адаптивності підприємства в ринковій економіці є не тільки глибоке розуміння загальних закономірностей розвитку економічної системи, а й наявність усього спектру новітньої інформації про те, що ж відбувається в займаному ним сегменті ринку [4].

Фінансово-економічна безпека підприємства – це фінансово-економічний стан, що забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах.

При формуванні системи фінансово-економічної безпеки підприємств варто враховувати його специфіку та загрози, які можуть зашкодити його нормальному функціонуванню і розвитку.

Таким чином, фінансова безпека підприємства – це одна із складових економічної безпеки підприємства, яка дає змогу забезпечити фінансову стійкість і незалежність підприємств у перспективі при ефективному використанні фінансових ресурсів підприємств, а це, у свою чергу, дає можливість самостійно розробляти та запроваджувати найвигіднішу фінансову стратегію.

На сучасному етапі розвитку нашої країни забезпечення фінансової безпеки підприємства потребує досягнення певного рівня його фінансово-економічного стану, який є фундаментом для подальшої успішної реалізації його стратегічних планів. Українські підприємства змушені адаптуватися до умов політичної та соціально-економічної нестабільності та вести пошук адекватних рішень найскладніших проблем.

Список використаної літератури:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / Бланк И.А. – 2-е изд. – К.: Эльга, 2009. – 784 с.
2. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / К. С. Горячева. – К.: НАУ, 2006. – 17 с.
3. Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия: Монография. – Д.: АРТ-ПРЕСС, 2004. – 452 с.
4. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення: Монографія. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Косяк А. П., канд. екон. наук, доцент, Раїна Д. О., студентка, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м.Харків

Вдосконалення аудиту як системного економіко-правового та історико-культурного явища необхідне задля ефективного науково-практичного вирішення проблем кардинальних змін в управлінні економікою, перебудові системи методології й організації контролю за її функціонуванням. Аудит, як культурно-історичне явище характеризується з точки зору особливостей свідомості та поведінки учасників господарської діяльності в конкретних формах і конкретних сферах життя суспільства.

Серед наукових робіт вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували дане питання необхідно зазначити праці такі як Білуха М. Т., Голов С. Ф., Гуцайлюк З., Жила В. Г., Завгородній В. П., Зубілевич С. Я., Кузьминський А. Н., Понікаров В. Д., Рудницький В., Усач Б. Ф., Шиманський Р., Адамс Р., Андреев В. Д., Городилов М. А., Додж Р., Данилевський Ю. А., Робертсон Джек К., Ситнов А. А. та інші.

Але найважливішими невирішеними повною мірою питаннями у сфері аудиту, на думку багатьох дослідників, в даний момент є:

- визначення чіткої ідеї розвитку аудиту;
- трактування достовірності звітності, що базується на критерії істинності аудиту;
- з'ясування статусу аудиту як форми наукового знання, також чітке визначення предмету аудиту, що полягає в різному його сприйнятті як прикладної науки, предметної діяльності, наукової дисципліни, унеможливорює чітке визначення його предметно-об'єктного змісту. Необхідно зрозуміти і засвоїти, що лежить в основі аудиту: найважливіша теоретико-прикладна проблема чи специфічний предмет дослідження;
- перерозподіл функцій регулювання аудиторської діяльності між державними органами управління та організаціями, що саморегулюються (відсутня необхідна теоретична платформа для вирішення проблем, пов'язаних з державним і громадським регулюванням аудиторської діяльності);
- методика розрахунку рівня істотності в обов'язковому аудиті (головним недоліком методик, що використовуються більшістю аудиторських фірм, є відсутність в них зв'язку з загальною концепцією аудиту, в основі якої лежать інтереси користувачів звітності. Крім того, під час визначення істотності аудиту відсутнє логічне та емпіричне обґрунтування набору базових показників звітності та часток, застосованих до цих показників. Саме ці недоліки значно знижують ефективність використання методик на практиці, оскільки можуть негативно позначитись на істинності аудиту;
- специфіка правового регулювання аудиторської діяльності, правовий механізм реалізації законодавства про аудит, правовому оцінюванню аудиту, так

як правовий потенціал аудиту не досліджений повною мірою. Нині неможливо обійтись без оцінних понять з причин неповної досконалості юридичної техніки, наявності прогалин у науковому знанні. Практична значимість правового оцінювання в аудиті полягає в тому, що вона не конкретизована законодавчо, уточнюється в процесі правозастосування, дає учасникам цього процесу можливість вільного розсуду і вільної оцінки фактів.

Неузгодженість функцій, що виконуються учасниками системи, наявність суперечностей у прийнятих ними регуляторних актах, нечіткість структури зазначеної системи, невизначеність поняття «система регулювання аудиторської діяльності», – ці й інші проблеми зумовлюють необхідність пошуку наукового підходу до їх вирішення. Серед учених відсутня єдність поглядів щодо назви системи, визначення її ієрархічних рівнів, а також наповнення регулюючими актами. Залишається неповністю з'ясованим питання щодо розмежування регулюючих функцій, здійснюваних учасниками системи. Це спричиняє неврахування під час розроблення регулюючих актів питань, пов'язаних з теоретичними засадами аудиту.

Під час розроблення положень, що регламентують функції регуляторів на ринку аудиторських послуг, поза увагою законодавців залишається ефект збільшення масштабу регулюючих норм і не акцентується необхідність їх систематизації, кодифікації; недостатня увага приділяється підсистемі внутрішньофірмового регулювання аудиторської діяльності аудиторських фірм та індивідуальних аудиторів. Не завжди всебічно і глибоко аналізуються сучасні тенденції розвитку аудиторської діяльності в світі, що впливають на аудиторський ринок. Ці та інші питання не знайшли відображення в літературі, присвяченій проблемам контролю та аудиту.

Все це вносить елементи нестабільності в діючу систему регулювання аудиторської діяльності: суперечливі одна одній функції регуляторів, не виявлені науковими дослідженнями, спричиняють надмірне ускладнення відносин учасників аудиторського ринку і є перешкодою для подальшого розвитку системи. Сама система на сьогодні виявилась надмірно ускладненою, неприйнятною для адекватного сприйняття, все це зумовлює необхідність проведення наукових досліджень у зазначеній сфері [1].

Дискусійним є питання про віднесення аудиторської діяльності виключно до підприємницької діяльності. Так, багатопредметне поле аудиту, його функції в широкому і вузькому їх значенні, як наприклад соціальна й юридична, не дозволяють визначати аудиторську діяльність виключно підприємницькою. Це звужує цілі та завдання «самого аудиту». Тому визначення статусу обов'язкового аудиту як некомерційної діяльності, метою якої є захист конституційних прав людини і встановлення на державному рівні тарифів за його проведення, що адекватно відображають високий інтелектуальний рівень аудиторської професії та рівень відповідальності за вираження аудиторської думки, дозволить значно підвищити якість «самого аудиту» і уникнути зловживання правом.

В умовах ринкових відносин, що динамічно розвиваються, роль сучасного аудиту в прийнятті оптимальних управлінських рішень безперервно

зростає, що, в свою чергу, вимагає від нього постійного вдосконалення і наукового обґрунтування його методології та організації проведення.

Проте досі вдосконалення аудиту, як самостійної сфери професійної діяльності й окремого напрямку прикладних наукових знань в основному стосується лише організації та загальної методики проведення аудиторських перевірок, залишаючи за межами наукових досліджень проблеми, пов'язані з розвитком концепцій як аудит-консалтингу й аудит-контролінгу (що отримали в науковій літературі назву – «операційний аудит») [2].

Отже, на наш погляд за відсутності науково обґрунтованих розроблень з методології, методики та організації операційного аудиту суб'єктів господарювання знижується значення сучасного аудиту для систем управління цими суб'єктами.

Список використаної літератури:

1. Городилов М. А. Концепция развития системы регулирования аудиторской деятельности: автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / М. А. Городилов. – Пермь, 2009. – 42 с.

2. Ситнов А. А. Теория, организация и методика операционного аудита хозяйствующих субъектов: автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / А. А. Ситнов. – М., 2009. – 51 с.

3. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р. № 325-ХІІ (поточна редакція – Редакція від 01.05.2016, підстава 289-19). [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Косяк А. П. канд. екон. наук, доцент, Самсоненко В. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

Спрямованим напрямом з економічної точки зору для комунального закладу охорони здоров'я «Харківської міської дитячої поліклініки № 1» є здійснення медичної практики, що має правовий статус державної політики України. Свою діяльність КЗОЗ «ХМДП № 1» здійснює на підставі Статуту, який затверджений заступником директора Департаменту – начальником управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради В.М. Солошкіним та погоджено з директором Департаменту охорони здоров'я Харківської міської ради Ю.В. Сороколат. КЗОЗ «ХМДП № 1» є неприбутковою організацією і утримується за рахунок державного та місцевого бюджетів м. Харкова.

Облік у комунальному закладі охорони здоров'я має певні особливості та розглядається в контексті бухгалтерського обліку й контролю, він створений з метою забезпечення виконання функцій держави. Нормативно-правове регулювання упорядковується Законами України, Податковим кодексом

України, Бюджетним кодексом України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України, Державного казначейства України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства доходів і зборів України, Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі, наказами Департаменту охорони здоров'я Харківської міської ради та рішеннями Харківської міської ради й іншими нормативними актами.

До складу основних засобів відносяться матеріальні активи, які використовуються комунальним закладом охорони здоров'я багаторазово і безперервно в процесі виконання основних функцій, надання послуг, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року і первісна вартість яких без податку на додану вартість та інших платежів перевищує 6000 гривень за одиницю (комплект).

Планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі для обліку власних і отриманих на умовах фінансового лізингу основних засобів передбачено рахунки класу 1 «Нефінансові активи». Основні засоби закладу це: будівлі, споруди та передавальні пристрої (субрахунок 1013); машини та обладнання (субрахунок 1014/бюджет); транспортні засоби (субрахунок 1015/бюджет); інструменти, прилади, інвентар (субрахунок 1016/бюджет) та інші необоротні матеріальні активи (субрахунок 1816/бюджет) [1 - 2].

На сучасному етапі розвитку та діяльності комунального закладу охорони здоров'я розглянута його звітність, вартість основних засобів і система показників (коефіцієнтів). Розробка стратегії й тактики економічного розвитку неможлива без аналізу його фінансово-економічного стану, порівняння економічних показників. Проблемами обліку, аналізу і контролю основних засобів у бюджетних установах в своїх працях приділяли увагу такі українські фахівці, як: Ф. Ф. Бутинець, М. А. Болюх, Л. В. Дікань, А. П. Заросило, А. Г. Завгородній, Т. П. Остапчук, Б. Ф. Усач та інші [3 - 5].

Коефіцієнт зносу основних засобів – це відношення суми зносу основних засобів до їхньої первісної вартості, що характеризує стан та ступінь зносу основних засобів [5]. Коефіцієнт зносу ОЗ розраховується за формулою:

$$K_{\text{зносу}} = \frac{\Phi 1_{\text{ряд.131гр.4}}}{\Phi 1_{\text{ряд.132гр.4}}}$$

(1)

Коефіцієнт придатності основних засобів – відображає частку балансової (залишкової) вартості основних засобів до їх первісної (переоціненої) вартості ОЗ та розраховується за формулою [5]:

$$K_{\text{придатності}} = \frac{\Phi 1_{\text{ряд.130гр.4}}}{\Phi 1_{\text{ряд.132гр.4}}}$$

(2)

За даними звітності комунального закладу охорони здоров'я розраховуємо показники коефіцієнтів основних засобів, що наведені у таблиці 1 [3].

Таблиця 1 – Показники основних засобів КЗОЗ «ХМДП № 1»

Найменування показника	Роки			Відхилення (+; -)	
	2014	2015	2016	2015/2014	2016/2015
Первісна (переоцінена) вартість ОЗ, тис.грн.	5550,8	5491,6	5591,1	-59,2	99,5
Знос основних засобів, тис.грн.	2811,0	2945,6	3084,1	134,6	138,5
Балансова (залишкова) вартість ОЗ, тис.грн.	2739,8	2546,0	2507,0	-193,8	-39,0
Коефіцієнт зносу основних засобів	50,6	53,6	55,2	+3,0	+1,6
Коефіцієнт придатності основних засобів	49,4	46,4	44,8	-3,0	-1,6

Отже, провівши розрахунки показників основних засобів, можемо зробити висновки, що облік і аналіз основних засобів має свої особливості, фінансування відбувається за рахунок державного і місцевого бюджетів, проведення ефективності аналізу неможливе без достовірних даних звітності. Протягом досліджуваного періоду спостерігаємо позитивну динаміку зростання первісної вартості основних засобів. Слід ефективно використовувати кошти загального і спеціального фондів з метою надання якісних медичних послуг і забезпечення дитячого населення в кваліфікованій медичній допомозі.

Список використаної літератури

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби» від 12.10.2010 р. № 1202.
2. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі від 29.12.2015 р. № 1219.
3. Болюх, М.А. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ [Текст]: навчальний посібник / М.А. Болюх. – К.: КНЕУ, 2008. – 342 с.
4. Бутинець, Ф.Ф., Бухгалтерський облік у бюджетних установах [Текст]: Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець, Т.П. Остапчук, Н.А. Остап'юк, С.В. Сисюк – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 472 с.
5. Заросило, А.П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ [Текст]: навчальний посібник / А.П. Заросило, М.А. Болюх. – К.: КНЕУ, 2008. – 655 с.

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Кравцова С. В., ст. викладач, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

У сучасних реаліях розвитку геополітичних процесів, особливою актуальністю набувають процеси євроінтеграції України до ЄС.

Економічна реформа в Україні вимагає пошуку нових шляхів адаптації фіскального механізму до конкретного етапу розвитку економіки, пошуку

адекватних сучасним умовам напрямків удосконалення соціально-економічного аспекту податкової політики, встановлення бази й періодів оподаткування, виходячи з фінансових та соціальних можливостей, реорганізації методів і прийомів роботи податкового апарату, що сприяло би економічному розвитку суспільства, дало можливість збільшувати обсяги та ефективність виробництва, підвищувати добробут населення.

Зараз податки в Україні не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави. Це наочно видно у тому, що система формування державних доходів має в основному фіскальний характер, а регулююча функція податків не є орієнтованою на стабільне економічне зростання. Наведений недолік значно знижує рівень конкурентоспроможності вітчизняної податкової системи серед країн ЄС.

Особливістю регулювання оподаткування в ЄС є відсутність загального документа, який аналогічний до Податкового кодексу, що систематизує всі основні норми податкового законодавства ЄС. На сьогодні положення, що визначають податкову політику в ЄС, є сукупністю окремих рішень інститутів ЄС, які оформляються у вигляді директив, регламентів, рішень, рекомендацій і висновків.

Ефективність системи оподаткування країн ЄС проявляється насамперед у розподілі податків, тобто їх часток у загальній структурі податкових надходжень.

Для втілення міжнародного досвіду до українських реалій доцільно розглянути принципи побудови системи оподаткування країн пострадянського простору, в яких відбулися успішні реформи податкового законодавства.

Латвія є членом Євросоюзу. З 1 січня 2014 офіційно приєдналася до зони євро. Система оподаткування Латвії побудована за принципом одноразового оподаткування доходу при його отриманні компанією. На рівні акціонера при виплаті дивідендів такий дохід вже не підлягає оподаткуванню за винятком випадків, коли дивіденди отримані від компаній, зареєстрованих в юрисдикціях з так званого чорного списку (в основному офшорні зони), затвердженого в Латвії.

Податком на прибуток оподатковуються комерційні організації (за винятком товариств), а також державні або муніципальні установи, що отримують дохід, який не йде в бюджет, пов'язаний із здійсненням комерційної діяльності.

Резиденти сплачують податок у відношенні будь-якого доходу; нерезиденти – стосовно доходу від джерел в Латвії.

Доходи від приросту капіталу в загальному випадку включаються в податкову базу по податку на прибуток та оподатковуються за тими ж ставками. Ставка податку на прибуток в Латвії становить 15%.

Встановлено спеціальне регулювання правил трансфертного ціноутворення. Правила оподаткування контрольованих іноземних компаній (CFC) не встановлені. Дивіденди, процентні виплати і роялті, що сплачуються на адресу компанії-резидента, не обкладаються за загальним правилом

оподатковуються у джерела виплати. Щодо процентних та орендних виплат, якщо одержувач за якихось причин не сплачує податок на прибуток (звільнення або реєстрація у вільній економічній зоні), то податок утримується у джерела виплати за ставками 10% і 5% відповідно.

Латвійське законодавство про ПДВ корелює з нормами ЄС (зокрема, з EU VAT Directive 2006/112). Стандартна ставка становить 21%. Щодо ряду товарів (медичні товари та обладнання, навчальна література, газети та журнали) застосовується знижена ставка 12%. Не обкладаються податком експорт товарів, внутрішнього постачання, послуги у сфері міжнародного транспорту.

Податок на доходи в Латвії сплачується резидентами у відношенні будь-якого доходу, незалежно від географічного походження. Встановлена плоска шкала оподаткування.

Дивіденди і процентні виплати, а також доходи від оренди нерухомого майна оподатковуються за ставкою 10%, за винятком випадків, коли одержувач виплати є резидентом «офшорної» юрисдикції (застосовується ставка 15%). У відношенні роялті, ставка податку у джерела становить 24% – стосовно виплат з авторських прав, і 15% - стосовно інших прав.

Естонія є беззмінним лідером серед пострадянських країн - та й була таким серед радянських республік - за рівнем розвитку. Саме вона є самою успішною з "балтійських тигрів", поступово наближаючись до стану розвиненої країни.

Естонія є членом Євросоюзу з 2004 року. Естонська система оподаткування є простою та прогресивною з точки зору адміністрування, з акцентом на непрямі податки. Найбільш привабливим фактором вважається відсутність податку на нерозподілений прибуток.

Резиденти обкладаються податком щодо всього прибутку незалежно від географічного положення джерела, нерезиденти – тільки у відношенні прибутку від джерел в Естонії. Податком на прибуток юридичних осіб за ставкою 0% оподатковуються отриманий і нерозподілений прибуток. Величина корпоративного податку на розподілений прибуток обчислюється за формулою $21/79$ від суми дивідендів (приблизно 26,6%). Дохід від приросту капіталу оподатковується у складі податку на прибуток. Величина корпоративного податку на розподілений прибуток становить 21% від суми прибутку до сплати податків і 0% у разі якщо дивіденди отримані від компаній з ЄЄП або Швейцарії або з інших країн у випадку менше 10% акцій або голосів у дочірньому підприємстві належать естонської компанії.

Дивіденди не обкладаються прибутковим податком, якщо з частини прибутку, що є підставою їх сплати, прибутковий податок сплачено або якщо прибутковий податок утриманий з дивідендів в іноземній державі.

В Естонії діють норми щодо трансфертного ціноутворення: зокрема, при визначенні податкової бази по угоді між залежними особами, ціна якої відрізняється від ринкової, податкові органи у певних випадках мають право встановити податкову базу, як ринкову ціну аналогічної угоди.

Дивіденди не оподатковуються у джерела. Процентні виплати не оподатковуються у джерела, за винятком деяких спеціальних випадків.

Роялті, що сплачуються нерезидентам, обкладаються податком, що стягуються у джерела за ставкою 10%. Ставка може бути знижена при наявності СОДН, а також згідно з директивами ЄС.

Стандартна ставка ПДВ становить 20% від оподаткованої вартості товару або послуги. При цьому передбачені податкові ставки 9% по ряду операцій, а також ставка 0% на операції з цінними паперами, операції з нерухомістю, страхові операції, орендні угоди. Також звільнені від сплати ПДВ внутрішні угоди (ЄС) та експорт – ставка 0%.

Прибутковим податком обкладаються всі доходи фізичних осіб-резидентів, незалежно від території, на якій він був отриманий. Нерезиденти сплачують податок з доходів від джерел в Естонії.

Річна ставка податку на нерухоме майно фізичних осіб становить від 0,1% до 2,5% від оподаткованої вартості землі. При дотриманні певних умов, що земельну ділянку, на якій розташована житлова нерухомість власника, звільняється від сплати податку. Крім цього, муніципалітети можуть встановити інші пільги.

Латвія та Естонія керується принципом ліберальної економіки – єдина невисока ставка податку на доходи та широка база оподаткування. Простота системи робить не вигідними більшість схем по уникненню оподаткування, стимулюється рівна конкуренція, а роль контролюючих органів зведена до мінімуму.

В Україні велика кількість різноманітних податкових ставок на доходи, оподаткування тих доходів та об'єктів, які найлегше оподатковувати, постійне підвищення ставок. Складна система сплати податку на прибуток, до якої додається ще декілька десятків видів пільг.

Сучасними проблемами здійснення податкової політики в Україні залишаються складність та суперечливість податкового законодавства, внесення численних змін до податкових законів, надмірне податкове навантаження на платників податків, зниження ділової активності суб'єктів господарювання, численні конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків, значні масштаби тінізації економіки.

Євроінтеграція вітчизняної економіки вимагає коригування цілей і завдань податкової політики соціального характеру враховуючи не лише національні фіскальні особливості, а й сучасні світові тенденції фінансової глобалізації. Узгодження стратегічних орієнтирів трансформації податкової політики обумовлює необхідність удосконалення податкового механізму та системи адміністрування податкових платежів, зменшення податкового навантаження та усунення податкових бар'єрів у господарських відносинах, реформування системи оподаткування та формування системи заходів, спрямованих на запобігання податковим правопорушенням.

Список використаної літератури

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Краївська І. А., ст. викладач, Оболенцева О. А., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

У сучасних умовах господарювання одним з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку можна вважати облік дебіторської заборгованості, що пов'язано із загостренням проблем не платежів.

Зрозуміло, що незалежно від причин виникнення дебіторської заборгованості уникнути її неможливо. Тому підприємству необхідно шукати способи ефективного управління дебіторською заборгованістю, зокрема вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, організації ефективної та дієвої системи внутрішньогосподарського контролю тощо.

Згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі – П(С)БО 10) дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума [1].

Перш за все слід зазначити, що у П(С)БО 10 не передбачено чіткого розмежування понять довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованостей. У вищезазначеному стандарті не відзначено, що їх облік ведеться на різних рахунках бухгалтерського обліку, поточна заборгованість є оборотним активом, а довгострокова – необоротним. Потрібно створити спеціальну класифікацію дебіторської заборгованості, що надасть можливість здійснювати порівняльний аналіз варіантів угруповання розрахунків з дебіторами за класифікаційними ознаками.

На даний час облік дебіторської заборгованості має багато недоліків. Ось найбільш суттєві з них:

- відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі. Крім цього співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості на різних підприємствах однієї галузі буває неоднаковим, що не дозволяє встановити балансування між ними;

- вивчення обліку сумнівних боргів, зокрема резерву на їх покриття з метою зближення бухгалтерського та податкового обліку;

- потреба змін у будові регістрів аналітичного і синтетичного обліку дебіторської заборгованості. Сьогодні облік дебіторської та кредиторської заборгованостей ведеться в одному регістрі – Журналі №3. На нашу думку, це зовсім різні об'єкти бухгалтерського обліку, які лише частково пов'язані між собою [4];

- проблеми пов'язані з управлінням дебіторською заборгованістю.

Існують проблеми зближення бухгалтерського обліку сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості та обліку її для цілей оподаткування. Хоча законотворці і наполягають, що із введенням у дію Податкового кодексу України податковий облік максимально наближено до бухгалтерського обліку, але, як показує практика, проблеми їх взаємозв'язку, протиріч та розбіжностей залишилися і досі.

Однією з проблем організації обліку дебіторської заборгованості можна назвати непристосованість методів визначення резерву сумнівних боргів до обліку на підприємствах. Тому часто отримуємо недостовірні дані при відображенні резерву сумнівних боргів в балансі. Розрахунок резерву необхідно проводити на підставі середніх статистичних даних [3].

З метою надання якісної бухгалтерської інформації про заборгованість господарчого суб'єкту, користувачам для прийняття рішень, пропонується розробити таку форму бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, для якої властиві:

- єдиний правильний підхід до обліку дебіторської заборгованості;
- якісний облік довгострокової дебіторської заборгованості, зумовлений наявністю розробки єдиного підходу до реєстрації та обліку довгострокової дебіторської заборгованості в системі синтетичних рахунків; веденням аналітичного обліку за кожним видом довгострокової дебіторської заборгованості в розроблених відомостях аналітичного обліку; узагальненням та накопичуванням аналітичної інформації про довгострокову дебіторську заборгованість [2].

Для вдосконалення системи обліку та контролю дебіторської заборгованості можна рекомендувати:

1. Розробити комплекс заходів щодо:

- по-перше, пошуку можливостей збільшення кількості покупців і замовників підприємства з тим, щоб зменшити масштаб ризику несплати боргів;
- по-друге, постійного моніторингу потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо).

2. Створювати резерв сумнівних боргів та виробити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства.

3. Своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування. Також доводиться впроваджувати в практику управління лімітування дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрахунку на одного дебітора (існуючого чи потенційного) і періодично переглядати граничні суми.

4. Систематично проводити інвентаризацію заборгованості.

Правильно організований бухгалтерський облік дебіторської заборгованості повинен мати таку систему рахунків, яка б достатньою мірою відображала і характеризувала всю господарську діяльність з вимушеною

конкретизацією і забезпечувала отримання об'єктивної та своєчасної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Список використаної літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість», затверджений наказом МФУ від 08.10.99 р. № 237
2. Горбачова О. М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / О. М. Горбачова, Л. В. Лахай. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
3. Колеснікова О. М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України [Електронний ресурс] / О. М. Колеснікова // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?Operation=1&iid=772>
4. Кияшко О. М. , Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства / О. М. Кияшко // Актуальні проблеми економіки. – №3. – С. 190-196.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ: АНАЛІЗ СТАНУ, ТЕНДЕНЦІЙ ТА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ

Рудніченко Є. М., д-р. екон. наук, доцент, Кримчак Л. А., аспірант, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

Сьогодні серед поширених форм здійснення зовнішньоекономічної діяльності важливе значення для промислових підприємств має саме зовнішня торгівля, яка є основою збільшення обсягів виробництва, покращення ефективності використання ресурсів та забезпечує стабільне функціонування окремого підприємства-суб'єкта ЗЕД. Саме тому особливої уваги потребує аналіз зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств, який дає змогу виявити основні тенденції, що відбуваються на світових ринках, визначити ступінь інтегрованості держави в світове господарство, визначити ефективність експортно-імпоротної політики держави. Та, що не менш важливо, виявити негативні тенденції зовнішньої торгівлі та наявні ризики та загрози для економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності як держави в цілому, так і окремого суб'єкта господарювання.

За останні роки в Україні спостерігається зниження зовнішньоторговельної активності вітчизняних суб'єктів господарювання. Огляд статистичних даних показав, що починаючи з 2012р., відмічається загальне скорочення зовнішньоторговельного обороту країни (табл.1).

Необхідно зазначити, що позитивне значення сальдо (табл.1), яке було встановлено на фоні загального скорочення обсягів зовнішньої торгівлі, стало можливим завдяки тому, що скорочення імпорту за відповідні роки відбувалося більш високими темпами, ніж скорочення експорту, а також завдяки зовнішній торгівлі послугами, сальдо якої за аналізований період було позитивним.

Таблиця 1 - Основні показники зовнішньої торгівлі товарами та послугами України за 2012-2016 роки (млн.дол.США)(розроблено за [1, с. 12; 2, с. 12])

Період	ЗТ оборот	Експорт	Імпорт	Сальдо	Індекс покриття імпорту експортом
2012	170670,4	80895,8	89774,6	-8878,8	0,901
2013	158178,8	74832,3	83346,5	-8514,2	0,898
2014	124857,4	64106,8	60750,6	3356,2	1,055
2015	89780,2	46804,2	42976	3828,2	1,089
2016	89433,5	44885,4	44548,1	337,3	1,008

На сьогоднішній день експортна спеціалізація є визначальним чинником для розвитку зовнішньої торгівлі країни. Якщо розглядати товарну структуру вітчизняного експорту, то видно, що за 2016 р., як і за 2012 р., основу експорту української продукції складали: недорогоцінні метали та вироби з них (в 2012 р. дана товарна група складала 27,8% від загального обсягу експорту товарів, а в 2016 р. – 22,9 %); продукти рослинного походження (в 2012 р. – 13,5 %, в 2016 р. – 22,3 %); мінеральні продукти (в 2012 р. – 11,0 %, в 2016 р. – 7,5 %), а також машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (10,1 % та 10,0 % відповідно) [3,4].

В свою чергу, сьогоднішня структура вітчизняного експорту послуг має наступний вигляд: транспортні послуги займають 54,7% від загального обсягу; послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги – 16,3%; послуги з переробки матеріальних ресурсів складають 11,6% [5].

Характерною рисою структури імпорту сьогодні є висока залежність від імпорту енергоносіїв та високотехнологічної продукції. Так, основу поставок на вітчизняні ринки в 2016 р. складала така товарна група, як мінеральні продукти, обсяги якої складали 21,6 %, з них палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки – 20,0 % [4]. В 2016 р., порівняно з 2012 р., відбулось скорочення обсягів імпорту мінеральних продуктів (в 2012 р. обсяг становив 33,1 %, в 2016 р. – 21,6 %); засобів наземного транспорту, літальних апаратів, плавучих засобів (8,6 % та 7,5 % відповідно); недорогоцінних металів та виробів з них (6,2 % та 5,9 %). Найбільш помітне збільшення імпорту за аналогічні періоди відбулось за такою товарною групою, як машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (в 2012 р. – 15,5 %, в 2016 р. – 20,1 %) [3, 4].

Дослідження структури імпорту послуг за аналізований період виявив, що скорочення обсягу імпорту послуг спостерігається в таких категоріях, як: транспортні послуги, обсяги яких складали 25,2 % від загального обсягу в 2012 р. та 18,6 % – в 2016 р.; ділові та професійні послуги – 16,1 % в 2012 р. та 15,3 % в 2016 р.; послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю – 14,1 % в 2012 р. та 10,5 % в 2016 р. Натомість збільшення обсягів імпорту відбулось за рахунок послуг, пов'язаних з подорожами, які складали 8,5 % в 2012 р. та 11,3 % в 2016 р. та комп'ютерних послуг – 4,6 % в 2012 р. та 7,9 % в 2016 р. [5].

Ще однією очевидною тенденцією останніх декількох років є зміна пріоритетів серед зовнішньоторговельних партнерів країни. Так, в 2012 р. основним традиційним партнером в зовнішній торгівлі були країни СНД,

зокрема Російська Федерація. Однак з 2012 р., як видно з таблиці 2, частка ринку країн СНД при загальному скороченні зовнішньої торгівлі зменшувалась швидшими темпами за останні роки, ніж частка ринку ЄС.

Таблиця 2 - Показники обсягу зовнішньої торгівлі товарами і послугами з країнами з основних інтеграційних об'єднань (млн. дол. США)

(розроблено за [1,с.12; 2,с.12])

	Країни ЄС			Країни СНД			Інші країни світу		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
2012	20688,1	29675,1	-8987,0	30722,4	35556,1	-4833,7	29485,3	24543,4	4941,9
2013	20159,0	30969,6	-10810,6	27362,2	29207,2	-1845,0	27311,1	23169,7	4141,4
2014	20383,0	24207,6	-3824,6	18890,8	18441,2	449,6	24833,0	18101,8	6731,2
2015	15339,5	18075,9	-2736,4	11335,9	11267,8	68,1	20128,8	13632,3	6496,5
2016	15781,9	19471,2	-3689,3	9665,6	9387,5	278,1	19437,9	15689,4	3748,5

В 2016 р. питома вага країн СНД у вітчизняному експорті товарів становила лише 17 %, з яких 9,3 % – експорт на ринок РФ. Географічна структура експорту на зовнішні ринки в 2016 р. мала наступний вигляд: країни Азії – 35,0 % від загального експорту, країни Європи – 32,6 %, з яких експорт до ЄС складав 31,9 % [6].

Якщо проаналізувати експортні поставки України до окремих країн, а не інтеграційних об'єднань, то, звичайно, найбільшим споживачем вітчизняних товарів так і залишається Російська Федерація. За I півріччя 2017 р. на російський ринок припало 9,4 % від загального обсягу експорту товарів за даний період, або 1931,5 млн.дол.США. До п'ятірки найбільших країн-партнерів у вітчизняному експорті товарів, окрім Російської Федерації, увійшли: Туреччина – 6,1 %, Індія – 5,5 %, Єгипет – 5,3 %, Китай – 4,4 % [7].

До країн-партнерів у експорті-імпорті послуг традиційно відносяться: Російська Федерація, США, Швейцарія, Німеччина, Велика Британія та Кіпр.

Варто також зазначити, що за останні роки значно скоротилися обсяги імпорту з країн СНД (в тому числі і з РФ). Натомість, спостерігається збільшення імпорту з країн Європи (також з ЄС), Азії та Америки. За минулий рік найбільше імпортовано товарів з європейських країн (в тому числі з країн ЄС) – 39,8 %, СНД (в тому числі з РФ) – 24,8 %, Азії – 20,3 % [6].

Висвітлені наявні тенденції зовнішньої торгівлі за останні декілька років зумовлені, головним чином, наступними факторами: нестабільною політичною та соціально-економічною ситуацією в країні, недосконалістю законодавчої бази у сфері торгівлі, слабкою інноваційною та інвестиційною політикою вітчизняних суб'єктів господарювання; експортною залежністю від кон'юнктури світових ринків; імпоротною залежністю від поставок високотехнологічної продукції та енергоносіїв; залежністю українських експортерів від регуляторної політики країн-партнерів тощо.

Аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі показав, що за останні роки відбулись конкретні зміни в обсягах експортно-імпортних операцій та зміна самого вектору зовнішньої торгівлі.

Такі тенденції, як скорочення обсягів експортно-імпортних операцій за останні декілька років, незбалансованість та відсутність оновлення структури вітчизняного експорту, втрата стійких та звичних для вітчизняних суб'єктів господарювання торгівельних партнерів, є свідченням незахищеності зовнішньоторговельної сфери країни від впливу різноманітних дестабілізуючих чинників як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник “Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2013 році” [Електронний ресурс]. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2014 – 156 с. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm.
2. Статистичний збірник “Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році” [Електронний ресурс] – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2017 – 152 с. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm.
3. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2012 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1212_u_bez.htm.
4. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2016 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1216_u.htm.
5. Структура зовнішньої торгівлі послугами за 2016 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ztp_kv/ztp_kv_u/ztp_kv_12m2016_u.html.
6. Бураковський І. Український експорт : підсумки 2016 року та погляд в майбутнє / І. Бураковський // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=5503>.
7. Експорт товарів з України зріс на 24,2% у I півріччі 2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e088269b-fb0f-422a-93af-3690b2ff6b29&title=Eksport TovarivZUkrainiZrisNa24-2-UIPivrichchi2017-Roku](http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e088269b-fb0f-422a-93af-3690b2ff6b29&title=Eksport%20TovarivZUkrainiZrisNa24-2-UIPivrichchi2017-Roku).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

Лелюк Н. Є., канд. екон. наук, доцент, Баличева І. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Сільське господарство є однією з провідних галузей виробництва, яке має свої особливості, однією з яких є використання біологічних активів.

Уже декілька років точиться дискусія між ученими економістами щодо заперечення або підтримки облікових новацій щодо біологічних активів. У сучасній фаховій літературі висвітлено позиції багатьох науковців щодо обліку біологічних активів, зокрема Ф.Ф. Бутинця, В.М. Жука, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцева, Т. Кучеренко, В.Б. Моссаковського, М.Ф. Огійчука, П.Т. Саблука, Л.К. Сука, П.Л. Сука, М.М. Коцупатрого та інших. У своїх

роботах вони надають рекомендації та розкривають методичні підходи щодо ведення обліку операцій в аграрних підприємствах з біологічними активами, їх оцінки та відображення відповідної інформації у фінансовій звітності.

Однак залишається ще багато спірного та неясного. Це зумовлено, по-перше, новизною проблеми, а по - друге – неоднозначністю поглядів різних вчених на шляхи практичного застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи».

На сьогодні, фактично залишається багато дискусійних питань щодо обліку біологічних активів, які потребують нагального вирішення. Адже чим швидше будуть вони вирішені, тим ефективнішим буде сам облік у сільському господарстві.

Із запровадженням в дію П(С)БО 30 «Біологічні активи» змінено порядок обліку операцій, пов'язаних із активами, які підлягають біологічним перетворенням. Зміни, в першу чергу, стосуються об'єктів обліку, рахунків бухгалтерського обліку, оцінки, а звідси - нарахування зносу, визначення фінансового результату діяльності господарства.

П(С)БО 30 “Біологічні активи” містить наступні визначення термінів:

1. Біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди;

2. Біологічні перетворення – процес якісних і кількісних змін біологічних активів;

3. Група біологічних активів – сукупність подібних за характеристиками, призначенням та умовами вирощування тварин або рослин;

4. Додаткові біологічні активи – біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 “Сільське господарство” стверджує, що біологічний актив це жива тварина або рослина [3].

Отже, біологічні активи – це живі тварини або рослини, які здатні до біологічної трансформації.

При появі нових об'єктів обліку (біологічних активів) змінилася структура рахунків, їх кількість та назви. Більше того, правильне відображення цих активів на рахунках обліку є справою непростого, оскільки, один і той же актив може оцінюватись за різною вартістю, в залежності від зовнішніх факторів. Наприклад, довгострокові біологічні активи рослинництва оцінені за справедливою вартістю, чи довгострокові біологічні активи рослинництва оцінені за первісною вартістю, зрілі чи незрілі біологічні активи рослинництва оцінені за справедливою вартістю тощо. Відразу виникають серйозні складності для бухгалтерів пов'язані із тим де саме відображати ті чи інші активи, за якою вартістю, до якого виду активів їх відносити? Це звичайно вносить суттєві труднощі для практичного розуміння.

До моменту зміни чинного порядку обліку в сільському господарстві оцінка «живих» активів здійснювалась за фактичною собівартістю.

Український стандарт передбачає досить складну методику оцінки біологічних активів. Встановлено, що в П(С)БО 30 передбачено застосовувати лише справедливу вартість і, як виняток, первісну вартість, що явно суперечить всій системі бухгалтерського обліку в Україні.

Питання оцінки біологічних активів вимагає детального і обґрунтованого розгляду і узагальнення, адже, при цьому змінюється система не тільки оцінки активів, а і порядок визначення фінансових результатів, що приводить до перебудови звітності окремого підприємства та ускладнює формування зведеної звітності на рівні галузі і країни.

Заслугує на окрему увагу амортизаційна політика сільськогосподарських підприємств.

Отже, новації в системі бухгалтерського обліку аграрних підприємств викликали значні труднощі в застосуванні їх на практиці.

На більшості сільськогосподарських підприємств аналітичний та синтетичний облік поточних біологічних активів рослинництва відсутній. Формально підприємства ведуть облік поточних біологічних активів рослинництва на рахунку 23 «Виробництво». В річному балансі залишок по рахунку 23 видається як поточні біологічні активи – рахунок 211 «Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю».

Сучасний стан бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах показали, про відсутність будь-яких організаційних підходів з оцінки біологічних активів та їх біологічних перетворень. Оцінка біологічних активів та сільськогосподарської продукції (при її первісному визнанні) здійснюється лише бухгалтерською службою за цінами, що наближені до собівартості продукції за минулий звітний період. У рідких випадках (як правило на великих підприємствах) оцінку біологічних активів за справедливою вартістю проводить відповідна Комісія. У склад якої, окрім бухгалтерів, входять і галузеві спеціалісти.

Крім операцій з сільськогосподарською продукцією та біологічними активами сільськогосподарські та інші підприємства можуть надавати сільськогосподарські послуги, наприклад послуги з передпосівної підготовки полів, посіву і посадки сільськогосподарських культур і т.і.

Оцінка стану ведення бухгалтерського обліку сільськогосподарської діяльності за П(С)БО 30 «Біологічні активи» дозволяє зробити наступні висновки:

1. П(С)БО 30 «Біологічні активи», введений в дію з 01.01.2007 року без належної апробації та узгоджень з існуючою системою бухгалтерського, податкового та статистичного обліку. Закладена у ньому методологія оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції, визначення фінансових результатів від сільськогосподарської діяльності не відповідає розвитку інституцій аграрного сектору економіки України.

П(С)БО 30 «Біологічні активи» введено в дію поспішно за відсутності інформаційно-методичної підтримки зі сторони держави.

2. Запроваджена П(С)БО 30 «Біологічні активи» нова методологія та методика визначення фінансового результату від сільськогосподарської діяльності є складною для реалізації на практиці, що призводить до недостовірності бухгалтерської звітності.

3. Визначений з трьох джерел фінансовий результат (від первісного визнання, результатів реалізації та переоцінки) не тільки не співпадає з методологією податкового обліку, але і зашкоджує сільськогосподарським підприємствам переходити на пільговий режим оподаткування податком на додану вартість та фіксованим сільськогосподарським податком.

Дослідження стану організації обліку біологічних активів вказують на те, що П(С)БО 30 «Біологічні активи» введений в дію без належної апробації та узгоджень з існуючою системою бухгалтерського, податкового та статистичного обліку. Закладена у ньому методологія оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції, визначення фінансових результатів від сільськогосподарської діяльності не реалізовується практикою із-за відсутності необхідних для цього інституцій в аграрному секторі економіки України.

Список використаної літератури:

1. Гаврилюк Л.В. Проблеми обліку та оцінки біологічних активів за справедливою вартістю [Ел. ресурс] // Л.В. Гаврилюк. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_APSN_2009/Economics/47929.doc.htm

2. Жук В.М. Методологічний супровід застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи» // Облік і фінанси АПК. - 2008. - №2.- С.75-83.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 “Сільське господарство” // Міжнародні стандарти фінансової звітності 2004 / Перекл. з англійської за ред. С.Ф. Голова. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. – Ч. II. – 1232 с.

4. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, затверджена постановою КМ України від 28.10.98 №1706.

ПРОГНОЗУВАННЯ КУРСУ ВАЛЮТИ З МЕТОЮ ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО ВПЛИВУ НА ВАРТІСТЬ ЗАПАСІВ

*Лелюк Н.Є., канд. екон. наук, доцент, Новохатська Ю. В., магістр,
Харківський національний університет міського господарства, м. Харків*

Україна наразі перебуває в умовах економічних реформ, тому питання прогнозування подій на валютному ринку є особливо актуальним як на макро-, так і на мікрорівні. Надійне прогнозування валютного курсу дозволяє правильно оцінювати результати зовнішньоекономічної діяльності, планувати дохідну та витратну частини бюджету, визначати експортні та імпорتنі ціни тощо, розробляти ефективну валютну політику, спрямовану на захист економічних інтересів України. Разом з тим, фінансові інститути, органи влади, комерційні структури часто відчують потребу в отриманні надійної інформації щодо співвідношення курсів валют як в короткостроковому, так і

довгостроковому періоді. Причинами такого становища є постійні коливання на світовому валютному ринку, велика кількість чинників, що впливають на курс валюти, та їх невизначеність, відсутність однозначних аналітичних залежностей між вхідними та вихідними параметрами моделей, які використовуються в даний час для прогнозування валютного курсу. Все це визначає значну складність задач, пов'язаних з прогнозуванням курсу національної валюти України.

Сучасні комп'ютерні технології дають можливість значно підвищити рівень прогнозування складних економічних процесів, в тому числі і прогнозування валютного курсу. Тому як в Україні, так і за її межами не припиняються пошуки в цьому напрямку. Значний внесок в розробку більш ефективних моделей прогнозування економічних процесів внесли такі вчені, як Бакаєв О.О., Бесєдін В.Ф., Бондаренко Г.В., Бочарников В.П., Вітлінський В.В., Вовк В.М., Глівенко С.В., Глушков В.Є., Горбачук В.М., Гуляницький Л.В. та інші. Разом з цим, гострота питання прогнозування валютних курсів не зменшилась. Більш того, входження України в європейські структури, загострення конкурентної боротьби на світових фінансових та валютних ринках постійно підвищує вимоги до достовірності зроблених прогнозів, саме тому актуальність проблеми прогнозування валютного курсу важко переоцінити.

Для визначення та групування чинників які впливають на курс долару США необхідно вирішити низку завдань, зокрема: 1) проаналізовано показники, які впливають на формування курсу національної валюти України; 2) визначено кількісні та якісні чинники, які є найвагомішими при формуванні валютного курсу в Україні.

На сьогодні існує багато досліджень та публікацій, в яких розглядається можливість передбачення поведінки рядів фінансових даних, зокрема валютних курсів. Переважна частина цих досліджень ґрунтується на припущенні, що вся інформація необхідна для аналізу (зокрема вплив різноманітних макроекономічних показників) акумулюється у вихідних даних – власне курсах валют. На погляд авторів [1-3], для комплексного розгляду і повного розуміння коливань валютного курсу необхідно розглянути чинники, що на нього впливають.

Серед короткострокових чинників [3] що впливають на валютний курс варто виділити психологічні чинники, оскільки саме вони дуже часто призводять до раптових коливань валютного курсу, однак такі коливання можна прослідкувати лише у короткостроковій перспективі. З середньострокових чинників можна виділити темпи зростання внутрішніх цін, а також стан платіжного балансу, оскільки саме ці показники найсуттєвіше впливають на курс долару США до гривні в Україні у середньостроковій перспективі [3]. Усі чинники, що впливають на валютний курс, можна розділити на три групи за напрямком впливу:

1. Курсоутворюючі чинники: стан платіжного балансу країни; обсяги ВВП, який виробляється у країні; внутрішня і зовнішня пропозиція грошей; процентні ставки у країнах, валюти яких порівнюються; співвідношення

внутрішніх цін країни із зовнішніми. Ці чинники можна назвати базовими, тобто такими, що визначають таке співвідношення попиту та пропозиції на валютному ринку, яке веде до стабільності чи поступової внутрішньо зумовленої та передбачуваної зміни.

2. Регулюючі чинники: заходи прямого державного регулювання (фіскально-бюджетна політика, квотування та ліцензування, грошово-кредитна політика, регулювання цін, інтервенційна політика, розподіл валюти тощо), структурні чинники. Ці чинники впливають на кон'юнктуру ринку через зміну курсоутворюючих чинників. Вони вводяться в дію державою свідомо для досягнення певних цілей в її економічній політиці і можуть давати значний ефект в умовах, коли економіка країни перебуває у стані тривалої рівноваги.

3. Чинники кризового характеру: дефіцит державного бюджету; безконтрольна емісія та інфляція; штучне і надмірне регулювання цін; висока монополізація виробництва. Ці чинники виникають у разі порушення динамічної рівноваги економіки, послаблюють дію курсоутворюючих чинників та знижують результативність регулятивних заходів держави [3].

Визначення груп чинників та їх поглиблений аналіз дає змогу прогнозувати курс долару США до гривні та прийняти заходи для найменш витратного впливу на вартість запасів. Використання інформації щодо коливань курсу долару США до гривні дозволить підприємствам не втрачати запланованих доходів за рахунок від'ємних курсових різниць

Список використаної літератури

1. Вахненко Т. Визначальні фактори формування обмінних курсів / Т. Вахненко // Вісник НБУ – 2004 – №8. – С.31-37.
2. Вахненко Т. Теоретичні засади валютного курсоутворення: концепції та моделі / Т. Вахненко // Економіка і прогнозування. – 2006. – №2. – С. 21–30.
3. Келасев В. Движение цен: случайность или закономерность / В. Келасев // Валютный спекулянт. – 2008. – № 9. – С. 63–69.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО ТАКСОНОМІЧНОГО ПОКАЗНИКА ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

*Лелюк Н. Є., канд. екон. наук, доцент, Родченко С. С., ст. виклад.,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Банківський сектор України сьогодні функціонує в умовах невизначеності та посиленої ризиковості діяльності. Ситуація на валютному ринку, військові дії на сході країни, анексія Криму й інші дестабілізаційні фактори негативно вплинули на результати діяльності комерційних банків, спричинили додаткові загрози їхній фінансово-економічній безпеці. Об'єктивне оцінювання фінансово - економічної безпеки банку та створення ефективного методичного підходу до її аналізу - один із пріоритетних напрямків

дослідження на сучасному етапі в банківській сфері. Існуючі підходи до оцінки фінансово - економічної безпеки банку відрізняються за складом факторів, що враховуються, системою показників, які характеризують складові фінансово - економічної безпеки, пороговими значеннями показників тощо.

Для обґрунтування вибору оціночних показників, що дають можливість оцінити рівень фінансово-економічної безпеки банку, було проведений аналіз теоретичних підходів, які б в загальному вигляді характеризували фінансово-економічну безпеку банку та дозволяли б діагностувати кризу в процесах його розвитку та функціонування. За його результатами було відібрано такі показники:

1. показники достатності капіталу: норматив адекватності регулятивного капіталу, норматив (коефіцієнт) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів, коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності доходних активів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, коефіцієнт достатності капіталу, рівень левериджу;

2. показники ліквідності: коефіцієнт миттєвої ліквідності, коефіцієнт ресурсної ліквідності, коефіцієнт генеральної ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих, коефіцієнт співвідношення виданих кредитів до залучених депозитів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт питомої ваги ліквідних активів в активах, коефіцієнт забезпечення коштів клієнтів ліквідними коштами;

3. показники ділової активності: коефіцієнт активності залучених позикових і залучених коштів, коефіцієнт активності залучених строкових депозитів, коефіцієнт активності використання залучених коштів до доходних активів, коефіцієнт активності використання залучених коштів в кредитний портфель, коефіцієнт кредитної активності, коефіцієнт загальної інвестиційної активності, коефіцієнт інвестицій в доходних активах, коефіцієнт кредитного портфелю в доходних активах, коефіцієнт доходних активів;

4. показники ефективності управління: загальний рівень рентабельності, чиста процентна маржа, чистий спред, мертва точка прибутковості банку, прибутковість активів, прибутковість капіталу, рентабельність доходних активів, рентабельність діяльності по витратах, коефіцієнт окупності витрат доходами, прибутковість інших продуктів банку.

Проте вони не дозволяють отримати всеохоплюючу характеристику, яка б дозволила дати однозначну оцінку щодо його ефективності. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність застосування інтегральної оцінки, побудови узагальнюючого показника, який би дав змогу цілісно, всебічно та об'єктивно оцінити рівень фінансово-економічної безпеки банківської установи. Одним із можливих підходів є використання інтегрального таксономічного показника.

3. Хельвіг одним з перших став використовувати спеціальну дослідницьку методику агрегованих ознак. Саме він запропонував так званий таксономічний показник, який становить синтетичну величину, утворену з усіх ознак, що характеризують економічне явище або процес, що досліджується.

Сформуємо показники оцінки фінансово-економічної безпеки АТ «Укресімбанк».ю який є публічним акціонерним товариство. 100% акцій цього банку належать державі в особі Кабінету Міністрів. Дані для розрахунку коефіцієнтів були отримані з офіційного сайту АТ "Укресімбанк". В результаті аналізу були розраховані таксономічні показники ліквідності, ділової активності, ефективності управління та достатності капіталу банку (табл. 1).

Таблиця 1 - Розрахунок таксономічних показників банківської установи

Показники	Роки		
	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Ліквідність	0,098602977	0,116610722	0,112703106
Ділова активність	0,11590876	0,127241954	0,134856746
Ефективність управління	0,232677308	0,24067961	0,274620045
Достатність капіталу	0,09468397	0,078866453	0,073182322

Для більш детального аналізу фінансово-економічної безпеки банку було проаналізовано таксономічні показники банку та розраховано сукупний таксономічний показник, який представлено в таблиці 2.

Таблиця 2 - Розрахунок сукупного таксономічного показника фінансово - економічної безпеки банківської установи

Показники	Роки			Середнє значення
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	
Ліквідність	0,487	0,420	0,210	0,372
Ділова активність	0,181	0,240	0,291	0,237
Ефективність управління	0,193	0,357	0,386	0,312
Достатність капіталу	0,312	0,277	0,207	0,265

Наступним кроком аналізу було розраховано сукупний інтегральний показник безпеки банківської установи (табл. 3).

Таблиця 3 - Динаміка сукупного інтегрального показника фінансово - економічної безпеки банківської установи

Банківська установа	Роки		
АТ "Укресімбанк"	2014 рік	2015 рік	2016 рік
	0,167	0,191	0,109
	Темпи приросту, %		
	2015 рік	2016 рік	За 3 роки
	14,37	-42,93	- 34,73

Аналіз сукупного таксономічного показника фінансово - економічної безпеки банку показав, що банк мав середнє значення за 3 роки 0,156, до чого

призвело нехтування рівнем капіталу по відношенню до рівня активів та зобов'язань.

Рівень безпеки банківської установи зменшився за 3 роки на 34,73% та склав 0,109.

Головною проблемою банківської установи є недостатній рівень ліквідності, капіталу та низька ефективність роботи банку.

Найгірші результати його діяльності були в показниках ділової активності, таксономічний показник якого мав середнє значення за 3 роки 0,237 і не перевищував за цей же період значення в 0,291. Приблизно однакові середні значення мали показники ліквідності та ефективності управління - 0,372 та 0,312 відповідно, та не перевищували значення в 0,487 та 0,386 відповідно. Що стосується достатності капіталу, то його середнє значення за 3 роки склало 0,265 і не перевищувало за цей же період значення в 0,312. Отже можна зробити висновок, що банківська установа проводила досить пасивну ділову політику. Вона приділяє недостатньо уваги просуванню своїх послуг на ринок, про що свідчать низькі рівні ділової активності та ефективності управління.

Підводячи підсумки можна зробити висновок, що основною метою таксономічного аналізу є визначення основних напрямів удосконалення роботи банку для досягнення ідеального стану його розвитку.

Список використаної літератури:

1. Аналіз банківської діяльності [Текст]: підручник за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. – 599 с.
2. Букин С. Безопасность банка [Электронный ресурс] / С. Букин // Банковские технологии. – № 9, 2003. – Режим доступа : www.bizcom.ru/security/2003-09/01.html
3. Вовк, В.Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової системи банку / В.Я Вовк // Проблеми економіки. - № 4, 2012. – С. 200-204.
4. Горалько, О.В. Фінансова безпека банків у системі забезпечення фінансової безпеки держави / О.В. Горалько // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - № 2, 2011. – С. 328-337.
5. Горячек І. Система своєчасного застереження проблем у діяльності банків // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 6. – с. 27 – 29.
6. Грушко В.І. Системна модель аналізу фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / В.І. Грушко, Л. Ю. Петриченко // Фінанси України. – 2001. - № 12. С. 20 – 28.
7. Задорожнюк, Н.О. Проблеми та перспективи розвитку банківського сектора національної економіки України / Н.О. Задорожнюк // Молодий вчений. - № 1 (16), 2015. – С. 85-88.
8. Зубок, М. І. Безпека банківської діяльності : підручник / М. І. Зубок, С. М. Яременко. – К. : КНЕУ, 2012. – 542 с.
9. Рац О.М. Інтегральна оцінка ефективності антикризового управління банком / О.М. Рац // Проблеми економіки. - 2013. - № 4. - С. 361-367.
10. Тридід О.М. Концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму антикризового управління банком [Текст] / О. М. Тридід, В.Я. Вовк // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 98–106.
11. Фінансова безпека підприємств і банківських установ [Текст] : монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова, [А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ОЦІНКИ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Чечетова Н.Ф., д-р. екон. наук, професор, Лелюк Н.Є., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Національна безпека держави, як гарантії незалежності країни, умови стабільності і ефективності життєдіяльності суспільства, характеризуються, передусім, станом його економіки і захищеністю від загроз бюджетної безпеки. Останніми роками питання бюджетної безпеки в Україні знаходяться в центрі уваги, як влади, так і науки.

Бюджетна безпека, будучи однією зі складових фінансової безпеки, визначається як стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції.

Бюджетну безпеку розглядають як можливість бюджетної системи забезпечити фінансову самостійність держави та ефективне використання нею бюджетних коштів в процесі виконання функцій соціального захисту, державного управління та міжнародної діяльності, фінансування науки, освіти, культури та охорони здоров'я, забезпечення національної безпеки і оборони, реалізації інвестиційної та екологічної політики.

Бюджетну безпеку визначають за такими характеристиками:

- ступень сбалансованості;
- цілісність бюджетної системи;
- ретельність складання, процедури розгляду та затвердження бюджету;
- обсяги бюджетного фінансування;
- наявність або відсутність бюджетних резервів;
- характер касового виконання бюджету;
- чисельність податкових пільг;
- дотримання бюджетної дисципліни.

Бюджетна безпека передбачає здійснення державної політики, орієнтованої на реалізацію національних економічних інтересів країни, зокрема на забезпечення сталого економічного зростання та необхідного рівня інвестицій для розвитку продуктивних сил в довгостроковому періоді, підтримку і захист національних виробників, стимулювання розвитку наукомістних галузей економіки, проведення соціальної політики, спрямованої на підвищення рівня життя населення та забезпечення основних соціальних потреб.

У рамках ефективного і відповідального управління державними фінансами в міжнародній практиці існують наступні критерії: чіткі правила оцінки бюджетно-податкової стабільності на основі середньо - і довгострокового прогнозування основних показників бюджету; чіткі правила оцінки фінансових ризиків і управління ними; належне управління бюджетними резервами.

Для бюджетної безпеки велике значення мають порогові значення макроекономічних показників.

Адже порогові значення є найважливішим інструментом системного аналізу, прогнозування і соціально-економічного планування. Вони повинні набути статусу схвалених або затверджених на державному рівні кількісних параметрів, дотримання яких повинне стати неодмінним елементом урядових економічних програм.

Першою важливою групою є порогові значення показників бюджетної безпеки, що стосуються виробничої сфери, її здатності функціонувати при мінімальній залежності від зовнішнього світу. Україн важливі тут показники за загальним обсягом виробництва.

Другою важливою групою є порогові значення індикаторів рівня життя населення.

Третин, найбільш великою групою є порогові значення індикаторів фінансового стану.

Макроекономічні показники є найбільш значимими, оскільки саме вони визначають міру бюджетної безпеки країни, рівень її добробуту, і стани національного господарства.

Також важливо підкреслити, що найвища міра бюджетної безпеки досягається за умови, що увесь комплекс загальних макроекономічних показників знаходиться в межах допустимих меж своїх порогових значень, а порогові значення одного показника досягаються не на шкоду іншим

Необхідність розробки системи індикаторів бюджетної безпеки підтверджується тим, що в Україні і в цілому у світі цією проблемою займаються з 90-х рр. Проте проведений аналіз дозволив виявити, що не існує єдиної методології розробки і визначення системи індикаторів бюджетної безпеки. В умовах фінансової глобалізації повністю забезпечити визначену бюджетною безпеку національних держав і в цілому національної світової економіки не вдається.

Відповідно до завдань бюджетної політики України, формується перелік індикаторів бюджетної безпеки, які дають можливість оцінити рівень виконання доходної частини і збалансованість доходів і видатків бюджету і темпів зростання ВВП, ступень фінансової децентралізації в країні і диференціацію регіонів за рівнем бюджетних витрат.

Для оцінювання стану бюджетної безпеки України також застосовується індикативний метод і розраховуються значення індикаторів, перелік яких із зазначенням гранично допустимих значень пропонується методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України.

Перші Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України були підготовлені відділом економічної безпеки Національного інституту проблем міжнародної безпеки (С.І. Пирожков 2003 р.) РНБО в межах теми «Економічна безпека України у контексті глобалізації та розвитку кризових процесів у світовій економіці».[1] В цих розробках викладено загальні принципи оцінки рівня економічної безпеки держави з визначенням

системи показників, інформаційної бази для їх розрахунку, методів формалізації розрахунку, порогових значень показників та методів оцінки фактичних показників з точки зору їх відповідності пороговим значенням. В цих роботах є розділі, присвячені дослідженню процесу вимірювання рівня вцілому фінансової безпеки, але їх зміст обмежується лише розрахунком окремих індикаторів та їх порівнянням з відповідними пороговими значеннями без розрахунку інтегрального індексу та його порівняння з інтегральними пороговими значеннями всупереч системності декларованого поняття “економічна безпека”. Наводяться рекомендації щодо підвищення рівня економічної безпеки держави, які носять декларативний характер без визначення обґрунтованих кількісних орієнтирів. Визначені рекомендації не дали відповіді на запитання: якими повинні бути у кількісному вимірі значення індикаторів, щоб забезпечити її бажаний рівень?

Визначені недоліки свідчать про необхідність удосконалення офіційних методичних підходів до оцінки рівня економічної безпеки та рівня фінансової безпеки.

Згідно з Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджена наказом Мінекономіки України №60 від 2.03.2007 р. були більш конкретизовані показники для оцінки фінансової і безпосередньо бюджетної безпеки. Такі як:[2]

- рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду), % (порогове значення – не більше 30);
- відношення дефіциту державного бюджету до ВВП, % (порогове значення – не більше 3);
- покриття дефіциту зведеного бюджету за рахунок зовнішніх запозичень, % (порогове значення – не більше 30);
- відношення дефіциту торговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі, % (порогове значення – не більше 5);
- обсяг трансфертів із державного бюджету до ВВП, % (порогове значення – не більше 10 – 15);
- амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами України, % (порогове значення – не більше 20 –30).

Проблеми внутрішнього розвитку економіки України, динамічні зміни у глобальному економічному просторі та збільшення ступеня відкритості національної економіки викликали необхідність вдосконалення методології оцінки рівня фінансової безпеки держави з метою адекватного реагування на дестабілізуючі фактори.

Відповідно до Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України наказом Президента України від 29.10.2013 р. № 1277 визнано втраченою чинність попередню Методику та затверджено нові Методичні рекомендації, які мають інформаційний, рекомендаційний, роз'яснювальний характер та не є обов'язковими (за власним висловлюванням авторів Методичних рекомендацій).[4] Цими рекомендаціями пропонується визнавати

беспосередньо ступінь бюджетної безпеки за допомогою детального аналізу наступних індикаторів:

- відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %;
- дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП;
- рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %;
- відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів Державного бюджету, % [3].

Рівень бюджетної безпеки визначається порівнянням фактичних значень індикаторів з пороговими, які розроблялися з урахуванням світового досвіду та напрацювань українських вчених. Періодичність перегляду системи індикаторів та їх характеристичних значень, у зв'язку із змінами в національній і світовій економіці, повинна здійснюватися в разі необхідності, але не рідше, ніж один раз на два роки.

Ця методика має ряд недоліків у виборі індикаторів, їх розрахунках і методів нормування. На наш погляд індикатори попередніх Методичних рекомендацій більш детально характеризують бюджетну безпеку і мають більш прозорий характер розрахунків. Слід зазначити, що при використанні інтегральних індексів необхідно вирішити три задачі: нормування індикаторів, обґрунтування вагових коефіцієнтів, обґрунтування порогових значень.

Рішення проблеми забезпечення бюджетної безпеки країни, вимагає комплексного підходу.

В першу чергу необхідно скоротити витрати на утримання державного апарату, спрямувати максимально коштів на стимулювання розвитку національного виробництва. Збільшення зовнішнього державного боргу внаслідок запозичення на покриття дефіциту державного бюджету супроводжується неефективним використанням цих коштів, про що свідчить дуже низький відсоток участі держави в капітальних інвестиціях в національну економіку.

Спрямування коштів на стимулювання відродження та розвитку національного виробництва є основоположним чинником поліпшення не лише бюджетної безпеки, але і фінансової безпеки країни в цілому так, як ефективне національне виробництво є основним джерелом наповнення бюджету через сплату податків. В той же час, це допоможе досягти соціального ефекту через створення нових робочих місць та покращення добробуту громадян.

Також рішення проблеми забезпечення бюджетної безпеки України неможливо без перегляду нормативно - правового аспекту. Корумпованість державного апарату управління і високий рівень тіньової економіки призводить до нецільового використання бюджетних коштів через відсутність жорсткого контролю.

Має бути створена інформаційна система для усебічного і об'єктивного моніторингу ходу бюджетного процесу, що включає виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз бюджетної безпеки України. На основі отримуваної інформації повинен розроблятися комплекс оперативних і

довгострокових заходів з протидії негативним чинникам, а також по попередженню і подоланню можливих негативних наслідків загроз.

Таким чином, надзвичайно актуальним залишається для України питання створення ефективної бюджетної системи, яка б стала інструментом досягнення економічного зростання та забезпечення належного виконання державою своїх функцій.

Список використаної літератури:

1. Пирожков С.І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / За ред. акад. НАН України С.І. Пирожкова. – К.: НІПМБ, 2003 – 42 с.
2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджена наказом Мінекономіки України №60 від 2.03.2007 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id
3. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 9 жовтня 2013 року № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
4. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп./ Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь. – К.: НІСД, 2014 – 117 с.

СТРАТЕГІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Литовченко О. Ю., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Постійні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, наявність різноманітних факторів, які перешкоджають досягненню стратегічних цілей доводить, що суб'єкт господарювання повинен постійно перебувати у пошуку та реалізації ефективних рішень для управління фінансово-економічною безпекою.

На сучасному етапі все більше підприємств усвідомлюють необхідність перспективного управління фінансово-економічною безпекою на основі наукової методології, що дозволяє досягти загальних цілей розвитку підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища. Ефективним інструментом перспективного управління фінансово-економічною безпекою підприємства, що є підпорядкованим реалізації цілей загального його розвитку в умовах істотних змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку і пов'язаної з цим невизначеністю, виступає стратегія забезпечення його фінансово-економічної безпеки.

При розробці стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно врахувати велику кількість різноманітних та взаємопов'язаних між собою факторів. Проте проблемою в цьому випадку є те,

що ці взаємозв'язки є нечіткі і не всі фактори є очевидними. Оскільки ситуація в країні постійно змінюється, багато факторів не вимірювані і тому керівники підприємств змушені діяти в умовах невизначеності і недостатньої вірогідності поточної інформації.

Стратегічний підхід до управління фінансово-економічною безпекою передбачає визначення цілей діяльності підприємства щодо забезпечення його безпечного існування, завдань, напрямів їх вирішення та етапів реалізації стратегії.

Розробка стратегії фінансово-економічної безпеки відіграє велику роль у забезпеченні ефективного стійкого розвитку підприємства. Ця роль полягає в наступному [11]:

1) розроблена стратегія фінансово-економічної безпеки забезпечує механізм реалізації довгострокових загальних і фінансових цілей майбутнього економічного і соціального розвитку підприємства в цілому й окремих його структурних одиниць;

2) вона дозволяє реально оцінити фінансові можливості підприємства, забезпечити максимальне використання його внутрішнього фінансового потенціалу і можливість активного маневрування фінансовими ресурсами;

3) вона забезпечує можливість швидкої реалізації нових перспективних інвестиційних можливостей, що виникають у процесі динамічних змін факторів зовнішнього середовища;

4) розробка стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки враховує заздалегідь можливі варіанти розвитку неконтрольованих підприємством факторів зовнішнього середовища і дозволяє звести до мінімуму їх негативні наслідки для діяльності підприємства;

5) наявність стратегії фінансово-економічної безпеки забезпечує чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного й оперативного управління захистом фінансових інтересів підприємства від зовнішніх загроз;

6) вона забезпечує реалізацію відповідного менталітету фінансового поведіння в найбільш важливих стратегічних управлінських рішеннях підприємства з питань захисту його фінансових інтересів;

7) у стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства формується значення основних критеріальних оцінок вибору найважливіших фінансових управлінських рішень.

Розроблена стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки є однією з базисних передумов стратегічних змін загальної організаційної структури управління й організаційної культури підприємства

Стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки має ґрунтуватися на об'єктивних закономірностях розвитку фінансових відносин, визначати мету і завдання всієї системи забезпечення фінансово-економічної безпеки, орієнтуватися на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансової діяльності підприємства. Цілі повинні бути конкретними, визначені

у часі, мати кількісне або якісне вираження, і поставлені перед кожним структурним підрозділом підприємства.

Одним з інструментів представлення процесу реалізації стратегії є збалансована система показників – це система стратегічного управління компанією на основі виміру і оцінки її ефективності за набором оптимально підібраних показників, що відображають всі аспекти діяльності організації, як фінансові, так і не фінансові. Назву системи відображає та рівновага, яка зберігається між короткостроковими і довгостроковими цілями, фінансовими і не фінансовими показниками, основними та допоміжними параметрами, а також зовнішніми і внутрішніми чинниками діяльності.

Розробка стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства за допомогою збалансованої системи показників – складний, багатовимірний процес, який потребує комплексного вивчення. Формувати дану стратегію потрібно на засадах використання даних оцінювання сильних та слабих сторін діяльності підприємства, відповідності досліджуваної стратегії загальному сценарію розвитку підприємства, реалізації стратегічних фінансових інтересів підприємства та захисту від загроз негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

На сучасному етапі в розпорядженні розробників збалансованої системи показників є наступні програмні продукти: ARIS 7.0, Microsoft Office Business Scorecard Manager 2005, Business Studio 2.0. Слід наголосити, що лідером ринку систем бізнес-моделювання є система Business Studio 2.0, до складу головних завдань якої відноситься: формалізація стратегії та контроль її досягнення; проектування та оптимізація бізнес-процесів; проектування організаційної структури та штатного розкладу; впровадження системи менеджменту якості відповідно до стандартів ISO тощо [2].

Одним з найважливіших заходів при підготовці до розробки збалансованої системи показників є вибір перспектив: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання та розвиток. При формулюванні стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства зазначені перспективи повинні давати відповіді на наступні питання:

перспектива «Фінанси»: Якого рівня фінансово-економічної безпеки треба досягти, щоб забезпечити захист фінансовим інтересам власників?

перспектива «Клієнти»: Які задовольнити потреби клієнтів, щоб реалізувати своє бачення майбутнього?

перспектива «Внутрішні бізнес-процеси»: В яких бізнес-процесах ми повинні досягти досконалості, щоб задовольнити вимоги власників та клієнтів?

перспектива «Навчання та розвиток»: Яким чином підтримувати здатність змінюватись та удосконалюватись, щоб реалізувати своє бачення майбутнього? [3]

Розробка збалансованої системи показників стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки здійснюється шляхом виконання наступних кроків: конкретизація стратегічних цілей; побудова стратегічної карти; вибір показників; визначення зв'язків з бізнес-процесами; розробка стратегічних

заходів. Для побудови системи стратегічного управління необхідно декомпонувати стратегію забезпечення фінансово-економічної безпеки на конкретні стратегічні цілі, які детально відображають різні стратегічні аспекти. При визначенні фінансових стратегічних цілей треба враховувати, що рівень фінансово-економічної безпеки на пряму залежить від обсягу власного капіталу та зобов'язань, величини чистого прибутку та сукупних витрат на товари, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості тощо.

Стратегічні цілі не є незалежними і відірваними один від одного, досягнення однієї мети служить досягненню іншій і так далі, до головної мети компанії. Тому важливим етапом є визначення причинно-наслідкових зв'язків між окремими стратегічними цілями та вибір показників. Використання показників покликане конкретизувати розроблену в ході стратегічного планування систему цілей і зробити цілі вимірними. Рекомендовано використовувати не більш двох або трьох показників до кожної стратегічної цілі.

Засобом візуалізації сукупності цілей підприємства, які повинні бути досягнуті в процесі реалізації стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки і причинно-наслідкових зв'язків між ними є стратегічні карти. Використання підприємствами стратегічних карт дає змогу керівництву отримати необхідну для управління підприємством інформацію, яка є вимірною і включеною у стратегічну карту та має стратегічну спрямованість.

Таким чином, запорукою стабільного й успішного розвитку підприємства виступає раціональний і професійний менеджмент, ключовим завданням якого є побудова стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства як складової загальної корпоративної стратегії.

Список використаної літератури:

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-центр, 2004. – 784 с.
2. Репин В.В. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В. В. Репин, В. Г. Елиферов //Стандарты и Качество. – 2008. – 408 с.
3. Каплан Р. Стратегические карты. Трансформация нематериальных активов в материальные результаты / Роберт С. Каплан, Дейвид П. Нортон: пер. с англ. – М.: ЗАО Олимп-Бизнес, 2004. – 512 с.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Литовченко О. Ю., канд. екон. наук, доцент, Івахнік С. В., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Проблема забезпечення економічної безпеки підприємств існувала завжди, для будь-якого підприємства незалежно від форми власності, розміру,

галузі, специфіки діяльності. Особливо актуалізується ця проблема в теперішній час в Україні – в умовах фінансово-економічної кризи, політичної нестабільності, зростання інфляції, зниження платоспроможного попиту, падіння ВВП.

Сучасні загрози в діяльності підприємства висувають принципово нові вимоги до побудови й організації діяльності систем їх безпеки. Для того, щоб протистояти сучасним загрозам і ризикам система безпеки повинна використовувати сучасні технології, методи та методики щодо активної протидії всім реальним і потенційним небезпекам та ризикам.

Перед кожним суб'єктом господарювання стоїть завдання забезпечення стабільного функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Це зумовлює об'єктивну необхідність постійного дотримання відповідного рівня економічної безпеки підприємства, який залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і функціональні менеджери будуть спроможні запобігти та протистояти можливим загрозам та ліквідувати наслідки негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Систему економічної безпеки підприємства можна визначити як взаємозв'язану сукупність спеціальних структур, засобів, методів і заходів, які забезпечують безпеку бізнесу від внутрішніх і зовнішніх загроз. У цьому контексті систему можна охарактеризувати комплексом управлінських, страхових, правових, економічних, охоронних, режимних, судово-правових та інших заходів із захисту бізнесу від незаконних посягань, мінімізації або уникнення матеріальних та інших втрат [1].

Система економічної безпеки підприємства виконує дві основні функції: превентивно-профілактичну та оперативно-інформаційну. Превентивно-профілактична функція спрямована на виконання сукупності взаємопов'язаних заходів для створення середовища, що забезпечує безпечний розвиток підприємства та реалізується через виконання загальних заходів безпеки [2, с. 248]. Нерозривно пов'язаною з превентивно-профілактичною функцією безпеки є оперативно-інформаційна, яка реалізується шляхом виконання спеціальних заходів з безпеки [3, с. 250].

Вище означене обумовлює необхідність системного та комплексного підходу до формування злагодженого механізму управління економічною безпекою підприємства. Розробка механізму управління системою економічною безпекою є індивідуальною для кожного суб'єкта господарської діяльності, що потребує врахування його стратегічних цілей і вирішення комплексу складних та багатоаспектних завдань.

Фундаментальні основи механізму управління економічною безпекою підприємства розглядаються у працях багатьох науковців: Ареф'євої О. В., Єрмошенка М. М., Клебанової Т. С., Момот Т. В., Ілляшенко О. В., Кузенко Т. Б., Бланка І. О. та ін.

Механізм управління системою економічної безпеки підприємства можна розглядати як дії управлінського персоналу, спрямовані на створення умов для ефективного використання фінансових можливостей підприємства, посилення

захисту його фінансових інтересів від ідентифікованих потенційних загроз та реальних небезпек зовнішнього та внутрішнього характеру шляхом управління наявними ризиками.

Сучасний механізм управління економічною безпекою підприємства повинен враховувати необхідність формування двох напрямів стратегій. Перший напрям стратегій повинен враховувати ситуацію, визначати цільові настанови й формувати політику підприємства для втримання й розширення свого життєвого простору. Другий – повинен охоплювати методи, прийоми й інструменти для вивчення (розпізнавання) стратегій, що формуються іншими суб'єктами (державою, підприємствами-конкурентами), спрямованих (навмисно або ненавмисно) проти діяльності й розвитку підприємства та звужуючих його життєвий простір. При цьому для реалізації першої стратегії необхідно здійснювати оцінювання відповідності ресурсів (займаного життєвого простору) загальним стратегічним цілям розвитку підприємства. Для реалізації другої стратегії необхідно створювати систему розпізнавання й оцінювання ступеня небезпеки загроз, створюваних зовнішнім оточенням і сформованою внутрішньою ситуацією на підприємстві та розробити механізми захисту від них [4].

Розроблення механізму управління системою економічної безпеки підприємства передбачає визначення змісту, послідовності і взаємозв'язків управлінських операцій та дій, вибір або розроблення для управлінських операцій та дій способів та прийомів їхнього виконання. Такий механізм є комплексним, а відтак складним інструментом цільового призначення, тобто його застосування переслідує певну мету.

Важливим аспектом дослідження механізму управління економічною безпекою підприємства є аналіз функцій управління, які реалізовує цей механізм. Функція управління розглядається як функціонально спеціалізований вид діяльності, що передбачає виконання обсягу робіт певного виду, сукупності дій та операцій, і за умови спільної діяльності працівників сприяє результативності процесу досягнення цілей організації [5, с. 205]. До функціональної структури механізму управління системою економічної безпеки можна віднести такі основні функції управління:

- планування, включаючи програмування і прогнозування (розробка оперативних та стратегічних планів, концепцій та програм розвитку, прогнозів);
- організацію і регулювання (вироблення і реалізація управлінських рішень; розробка і використання фінансових інструментів);
- стимулювання (використання економічних та соціально-психологічних методів управління; зростання ефективності праці);
- контроль у складі обліку, аналізу і аудиту (формування контрольної аналітичної інформації виконання планів, програм; аудит стану фінансової безпеки підприємства). [6, с.298; 7, с.143; 8, с.7].

Таким чином, під механізмом управління фінансово-економічною безпекою підприємства можна розглядати сукупність станів та процесів, з яких складається управління щодо протидії небезпекам, загрозам та ризикам. Він

створюється з метою забезпечення максимально ефективного використання всіх захисних заходів для мінімізації (або недопущення) негативного впливу небезпек, загроз та ризиків. Відпрацювання механізму управління економічною безпекою підприємства гарантуватиме протидію загрозам фінансового характеру, стабільний розвиток підприємства, його прибуткове функціонування та підвищення його економічного потенціалу.

Список використаної літератури

1. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства [Текст] / О. Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4. – С. 41-45.
2. Живко З.Б. Системний підхід до управлінського процесу підприємства: інформаційні технології та взаємодія підсистем безпеки / З.Б. Живко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна : зб. наук. праць. Вип. 1. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – С. 230–237.
3. Франчук В.І. Особливості організації системи економічної безпеки акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки : монографія / В.І. Франчук. – Львів: ЛДУВС, 2010. – 440 с.
4. Сумець О.М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека/ О.М. Сумець, М.Б. Тумар. – К. : Вид-во "Хай-Тек Прес", 2008. – 400 с.
5. Хміль Ф. І. Основи менеджменту : підручник / Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2003. – 608 с.
6. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення [Текст] : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук ; за ред. Т. Г. Васильціва. – Львів : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.
7. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства [Текст]/О.І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 9.– С. 140–148.
8. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства [Текст] : автореферат дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / К. С. Горячева ; Київський нац. ун-т технологій та дизайну. – К., 2006. – 17 с.

ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Литовченко О. Ю., канд. екон. наук, доцент, Олещенко А. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Економічна безпека є інтегрованою системою забезпечення ефективного захисту активів компанії, а також надійного функціонування бізнес-процесів і ліквідації та мінімізації можливих фінансових втрат. Спочатку термін «економічна безпека» розглядався вужче, як забезпечення надійного захисту комерційної таємниці та інших секретів підприємства, але з часом поняття було розширено за рахунок одного з важливих факторів - змін економічних функцій держави. У сучасній економічній науці універсальним визначенням економічної безпеки підприємства є: «Економічна безпека підприємства - це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для

запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому» [2].

Основна діяльність в економічній безпеці полягає в тому, щоб мінімізувати вплив зовнішніх і внутрішніх загроз фінансової, матеріальної, інформаційної та кадрової природи. Як показує практика, часто керівники компаній досить уважно відносяться до зовнішньої безпеки бізнесу. Однак методи, які вони використовують для прогнозування та управління ризиками занадто прості і застарілі. Щоб виявити найбільш характерні відмінності між ризиками і загрозами, треба розглянути кожен з цих категорій більш докладно.

Загрози економічній безпеці прийнято розділяти на зовнішні і внутрішні. Зовнішні загрози в свою чергу поділяються на: загрози безпеки бізнес-середовища (недобросовісна конкуренція, шахрайство); загрози навколишнього середовища (стихійні лиха, техногенні аварії); загрози політичного середовища (політична нестабільність, експропріація). Внутрішні загрози є організаційні проблеми, такі як шахрайство серед співробітників, страйки, зловмисні дії та ін.

Ризики, в свою чергу, бувають: операційні (політичні, фінансові); надзвичайних ситуацій (стихійні лиха, антропогенні небезпеки); ринкові (конкурентні, валютні); організаційні (страйки, втрата ключових співробітників); проектні (ризик замовника, інвестиційний ризик). Більшість ризиків можуть переходити в категорію загроз безпеки при певних умовах, це дозволяє розглядати їх як потенційні загрози, деякі види ризиків але суті і є загрозами. Ризики є більш широким поняттям, на відміну від загроз, і внаслідок цього можна з упевненістю сказати, що система економічної безпеки є ризик-орієнтованою, тобто виявлення, аналіз і оцінка ризиків повинні служити першоосновою для прийняття управлінських рішень по забезпеченню безпеки.

Завдання ризик-менеджменту полягає в прогнозуванні та вжиття заходів щодо запобігання або контролю втрат всередині компанії. Процес управління ризиками включає в себе визначення впливу на потенційні збитки, вимір цих впливів і прийняття рішення щодо захисту компанії від шкоди, враховуючи характер ризиків. Компанії повинні використовувати ризик-менеджмент для аналізу можливих ризиків і для того, що збалансувати потенційні вигоди від потенційних проблем і уникнути дорогих помилок. Варто зазначити, що компанії стикаються з величезною кількістю ризиків і одні з них є більш важливими, ніж інші [3].

Впровадження системи ризик-менеджменту на підприємствах дає можливість:

- виявити можливі ризиків на всіх етапах діяльності;
- спрогнозувати, порівняти і проаналізувати виникаючі ризики;
- розробити необхідну стратегію управління і комплекс прийняття рішень по мінімізації та усунення ризиків;
- створити умови, необхідні для реалізації розроблених заходів;
- проводити моніторинг роботи системи управління ризиковими ситуаціями;
- аналізувати і контролювати отримані результати [1].

Ризик-менеджери визначають їхню соціальну значимість і здатність впливу при ідентифікації і вимірюванні впливу. Після цього вони розглядають різні методи для обмеження або запобігання ризиків, а потім вибирають кращий з них, який більше орієнтований на цілі компанії і враховує наявні у неї ресурси належним чином. Після того, як метод обраний і реалізований, його необхідно контролювати, щоб гарантувати, що він принесе бажані результати.

З метою ефективного ризик-менеджменту підприємству необхідна система управління інтегральним ризиком, яка полягає в комплексному підході до оцінки максимального числа факторів ризику діяльності підприємства, що здійснюється в умовах динамічного економічного середовища. Розробка комплексу заходів захисту від ризиків та загроз є обов'язковою умовою функціонування підприємства у сьогоденні.

Список використаної літератури:

1. Knowledge-Based Risk Management framework for Information Technology. Project Samer Alhawaria, Louay Karadshehb, Amine Nehari Taletc, Ebrahim Mansoura. International Journal of Information Management 32 (2012) 50– 65.
2. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : [монографія] / Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.Р. Бойкевич, В.В. Каркавчук ; за ред. Т.Г. Васильціва. - Львів : Видавництво, 2012. - 386 с.
3. Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : [навч. посіб.] / О.М. Марченко, І.П. Мойсеєнко. - Львів, 2011. - 380 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Мізік Ю. І., канд. екон. наук, Леонова Ю. В., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Поліграфічна промисловість є частиною галузевого комплексу друку, в який включається видавнича справа та книжкова торгівля. Від стану цього комплексу залежить випуск друкованих видань та іншої інформаційної продукції, яка є необхідною для різноманітних галузей діяльності суспільства має стратегічне значення, адже є основою культури, освіти та накопичення знань.

Поліграфічне підприємство є учасником ринку поліграфічних робіт, які виконуються для різноманітних замовників, зокрема, для видавництв та видавничих організацій. Ринок поліграфії поєднує багатьох учасників між собою у досить тісному взаємозв'язку та має свої особливості, що відрізняє його від інших. Видавничо-поліграфічна справа вимагає врахування багатьох аспектів: пошук поліграфічної бази, підготовку видань до друку, виконання поліграфічних робіт на відповідному обладнанні та безпосередню реалізацію готових тиражів через оптові та роздрібні торгові мережі. У складі даного ринку можна виділити два рівні: зовнішній – такий, що безпосередньо виходить на споживача друкованої продукції видавництв (читача), та внутрішній –

поліграфічний, що обслуговує потреби видавництв[1].

До характерних особливостей ринку поліграфічних робіт можна також віднести те, що він має попит як всередині галузі друку (видавництвами та видавничими організаціями), так і зовні – друкована продукція промислового значення (етикетки, буклети, бірки) юридичним особам та продукцію особистого вжитку (візитівки тощо).

Далі слід звернути увагу на особливості конкретно поліграфічних робіт, виконуваних підприємствами даної галузі. Поліграфічні роботи з виготовлення окремих видань чи пакування можуть бути як однаковими (як додрукарські процеси, безпосередньо друк), так і значно диференційованими (палітурно-брошуровочні процеси, оздоблювальні). Додрукарські – направлені на виготовлення друкарських форм, оригінал-макетів, друкарські – створення тиражних відбитків, відтворюючих оригінальні, оздоблення є завершальним процесом у ланцюгу виготовлення друкованої продукції. Наведені особливості технологій поліграфії обумовлюють формування цін на окремі поліграфічні процеси, значно впливають тим самим на склад витрат та величину собівартості поліграфічних робіт, а також на вибір методів калькулювання собівартості та ціни.

Для вітчизняних підприємств в бухгалтерському обліку витрат використовують класифікацію, яка пропонується у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [5]. Згідно з наведеним положенням до складу витрат при розрахунку виробничої собівартості продукції включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Проте, незважаючи на загально визначені складові, кожна галузь має власні особливості, які відображаються в обліку підприємства. Так, до складу витрат поліграфічного підприємства на виробництво та реалізацію продукції відносять витрати на матеріали, покупні вироби та напівфабрикати, паливо та енергію, на оплату праці, амортизацію основних виробничих засобів, а також інші витрати, пов'язані з виконанням поліграфічних робіт, наданням виробничих послуг, виробництвом та реалізацією продукції та включених до собівартості.

При плануванні витрат на виробництво та реалізацію визначається величина витрат, необхідних для виконання обсягу робіт на кожному процесі поліграфічного виробництва по відношенню до кожної калькуляційної одиниці, а також для виконання всього обсягу робіт в цілому по підприємству.

Витрати, пов'язані з утриманням складських служб (підрозділів) поліграфічного підприємства рекомендовано виділяти зі складу транспортно-заготівельних витрат та відносити безпосередньо на загальновиробничі витрати[2].

Облік матеріалів, наданих замовниками для виконання робіт за договорами і які відповідно не належать поліграфічному підприємству, але перебувають у його розпорядженні, ведеться на забалансових рахунках в оцінці, визначеній договором.

На поліграфічних підприємствах прийнято формувати повну собівартість

поліграфічних робіт (продукції, послуг). При її розрахунку всі витрати, що включаються до собівартості, поділяють на прямі та непрямі. Прямі в момент їх виникнення можна безпосередньо віднести на об'єкт калькулювання – замовлення, вид поліграфічних робіт на підставі первинних документів. До них на поліграфічному підприємстві відносять витрати на основну заробітну плату виробничих працівників та витрати на основні матеріали (за затвердженими нормами та даними складського обліку).

При визначенні повної собівартості поліграфічних робіт та обліку незавершеного виробництва застосовується поділ на калькуляційні групи. Стаття «Матеріальні витрати» включає витрати на використані в процесі виробництва основні та допоміжні матеріали. Витрати на давальницький папір, картон, палітурні матеріали не включають в дану статтю (вони відображаються на забалансовому обліку) – включають тільки витрати, що відображені в обліку за продажними цінами при розрахунках з замовниками[3].

Наприклад, у ТОВ «Мастер Плейт», що є учасником ринку поліграфії, облік матеріалів ведеться на рахунку 20 (субрахунок 201 для основних матеріалів, 209 для обліку інших матеріалів), що в свою чергу кореспондує з рахунком 231 «Основне виробництво» для відображення витрат матеріалів на виробництво готової продукції. При передачі готової продукції з виробництва на склад рахунок 231 кореспондує з рахунком 26 «Готова продукція». Це не суперечить діючим нормативно-правовим актам.

Стаття «Заробітна плата основних виробничих робітників» включає основну заробітну плату виробничих працівників за роботи з виконання замовлень в набірних, друкарських, формних, оздоблювальних та інших цехах основного виробництва та виплати стимулюючого характеру.

Стаття «Втрати від браку» включає витрати на поліграфічні роботи, що відносяться до остаточно забракованої продукції, а також витрати на виправлення браку. В залежності від характеру дефектів, встановлених при технічному прийманні, брак поділяється на виправний та невиправний (остаточний).

Групування витрат по статтям калькуляції проводиться з урахуванням їх виробничо-технологічного призначення та місця виникнення[4,6].

Приклад калькуляції витрат на виробництво офсетної друкованої форми 1030*770 наведено в таблиці 1

Таблиця 1. – Калькуляція собівартості продукції ТОВ «Мастер Плейт» на прикладі офсетної друкованої форми 1030*770

Офсетна друкована форма (1030*770)(шт)		Собівартість од.	129,41
		Кількість випуску	367,000
		Фактична вартість випуску	47492,07
Витрати основного (допоміжного) виробництва	Кількість списаної сировини	Середня ціна списаної сировини	Сума витрат
Прямі матеріальні виробничі витрати крім зворотних відходів			41022,78

Сировина і матеріали (рах.201)			41022,78
Офсетні пластини 1030*770 (шт)	267,000	121,28	32381,33
Офсетні пластини 1030*790 (шт)	104,000	83,09	8641,45
Всього:			41022,78
Загальновиробничі витрати (рах. 91):			
Витрати на обслуговування виробничого процесу			2548,55
Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення			673,64
Внески на соціальні заходи (загальновиробничі витрати)			502,35
Витрати на оплату праці (загальновиробничі витрати)			2312,90
Витрати на сервісне обслуговування обладнання			431,85
Всього:			6469,29

Таким чином, на формування виробничих витрат значно впливають наступні особливості поліграфічної промисловості: довгострокових характер освоєння капітальних вкладень, короткий виробничий цикл виготовлення продукції, чітка послідовність виробничих процесів, індивідуальні особливості кожного замовлення, наявність великої кількості замовлень, застосування різноманітних калькуляційних груп. Тож, ці особливості обумовлюють широке застосування позамовного методу обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції.

Для успішного управління та функціонування підприємства поліграфічної промисловості необхідно проводити облік та аналіз витрат з урахуванням всіх особливостей як галузі, так і окремого підприємства. Планування витрат допомагає досягти високого рівня прибутковості та дає можливість підприємству максимально ефективно використовувати свої можливості та потужності для отримання найкращого результату та скласти гідну конкуренцію іншим підприємствам видавничо-поліграфічного ринку.

Список використаної літератури:

1. Дурняк Б. В. Видавнича справа та поліграфічна діяльність в Україні [Текст]: моногр. / Б. В. Дурняк, А. М. Штангрет, О. В. Мельников, Я. М. Угрин. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2009. – 150 с.
2. Куцик П.О. Обліково-аналітична концепція управління загальновиробничими витратами підприємства: моногр. / Куцик П.О., Мазуренко О.М. – Львів: Видавництво «Растр-7», 2014 – 288 с.
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: Затверджені наказом Мінфіну України від 10.02. 2007 р. №2.
4. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія./Г.О. Партин – К.: УБС НБУ, 2008. – 219 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» – Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 31.12.99 N 318 зі змінами і доповненнями.
6. Управління затратами підприємства: Монографія./ Г. В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, Л.Ю. Хлап'юнов, Г.А. Макухін. – К.: Лібра, 2007. – 320с.

ПРО ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Мізік Ю. І., канд. економ. наук, доцент, Зозуля А. О., Зубко Н. С.,
магістр, Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На сучасному етапі найбільшої актуальності набувають питання сумнівних або безнадійних боргів. Адже діяльність майже всіх підприємств України характеризуються погіршенням їх фінансового стану та кризою неплатежів. Наявність дебіторської заборгованості відволікає кошти з обороту, що супроводжується непрямыми втратами доходів: чим довший період погашення заборгованості, тим менший дохід від коштів, вкладених у дебіторів (адже дебіторська заборгованість, як й інші активи, повинна давати прибуток, який за інших однакових умов тим вищий, чим вища оборотність). Кошти у заборгованості можуть знецінюватись через інфляцію або ж навіть і за відсутності інфляції для фінансування заборгованості, як і для інших активів, потрібне відповідне джерело, яке, звичайно, теж має свою ціну. Тому для керівництва підприємств актуальним є вивчення питання ефективного обліку та управління дебіторською заборгованістю.

П(С)БО 10 виокремлює поняття «сумнівного боргу»: поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником; та «безнадійної дебіторської заборгованості» – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності [1].

Треба зазначити, що Податковий кодекс України не містить визначення сумнівної заборгованості, отже можна дійти висновку, що сумнівною є заборгованість, яка не має статусу безнадійної. А ось під безнадійною заборгованістю, відповідно до ст. 159 Податкового кодексу України [2], необхідно розуміти заборгованість, яка відповідає таким ознакам, як:

а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;

б) прострочена заборгованість померлої фізичної особи, за відсутності у неї спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення;

в) прострочена заборгованість осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, оголошені померлими;

г) заборгованість фізичних осіб, прощена кредитором, за винятком заборгованості осіб, пов'язаних з таким кредитором, та осіб, що перебувають (перебували) з таким кредитором у трудових відносинах протягом останніх трьох років з моменту прощення;

г) заборгованість особи, розмір сукупних вимог кредитора за якою не перевищує мінімально встановленого законодавством розміру безспірних вимог кредитора для порушення провадження у справі про банкрутство 300 мінімальних заробітних плат (нині – 365 тис. грн), а для фізичних осіб – 50 %

однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року (у разі відсутності законодавчо затвердженої процедури банкрутства фізичних осіб).

д) актив у вигляді корпоративних прав або не боргових цінних паперів, емітента яких визнано банкрутом або припинено як юридичну особу у зв'язку з його ліквідацією;

е) сума залишкового призового фонду лотереї станом на 31 грудня кожного року;

є) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;

ж) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством.

Важливим є поділ дебіторської заборгованості на строкову і прострочену. П(С)БО 10 не містить поняття «простроченої дебіторської заборгованості», в той час як чітка вказівка щодо ознак такої заборгованості у законодавстві наявна тільки для бюджетних установ: прострочена дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, що виникає на 30-й день після закінчення терміну обов'язкового платежу згідно з укладеними договорами або якщо дата платежу не визначена після отримання підтвердних документів за отримані товари, виконані роботи, надані послуги [3].

В Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-Б «Звіт про фінансові результати» (затв. Наказом Держкомстату від 20.07.2009 № 271) [4] зазначається, що обсяги простроченої заборгованості визначаються згідно зі ст. 530 Цивільного кодексу України. В цій статті наголошено, що може встановлюватися термін погашення зобов'язання, подія, після настання якої має бути погашено зобов'язання (наприклад, після відпуску/отримання продукції). Якщо термін (подія) погашення зобов'язання не встановлено, то боржник повинен виконати зобов'язання у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги кредитора, якщо обов'язок негайного виконання не випливає із договору або актів цивільного законодавства [5]. Отже, простроченою можна вважати заборгованість, що є непогашеною на наступний день після дати – кінцевого терміну погашення, встановленого в договорі або, якщо така дата не встановлена, на восьмий день від дня пред'явлення вимоги кредитора.

Виокремлення поняття простроченої заборгованості та регламент і методика роботи з такою заборгованістю мають бути чітко визначені в законодавстві, адже така заборгованість — перший крок до визначення її сумнівною, а надалі й безнадійною. Чим скоріше та ефективніше підприємство почне вживати запобіжних заходів щодо погашення проблемної дебіторської заборгованості, тим більше ймовірність уберегти такий актив від знецінення та списання з балансу підприємства. Таким чином, для визнання дебіторської заборгованості сумнівною, пропонуємо алгоритм дій, наведений на рисунку.

Для постійного та якісного моніторингу простроченої дебіторської заборгованості, що є першим сигналом сумнівного і безнадійного боргу, пропонуємо виділяти таку заборгованість і в обліку дебіторської заборгованості на окремих субрахунках:

341.5 – прострочена заборгованість за короткостроковим векселем, отриманим у національній валюті;

342.5 – прострочена заборгованість за короткостроковим векселем, отриманим в іноземній валюті;

361.5 – прострочена заборгованість за розрахунками з вітчизняним покупцем;

362.5 – прострочена заборгованість за розрахунками з іноземним покупцем тощо за кожним видом дебіторської заборгованості.

У ході дослідження виявлено, що окремі питання обліку дебіторської заборгованості потребують подальшого вивчення. В роботі було запропоновано визначення поняття «прострочена дебіторська заборгованість», під якою, на нашу думку, слід розуміти заборгованість, що є непогашеною на наступний день після дати – кінцевого терміну погашення, встановленого в договорі або, якщо така дата не встановлена, на восьмий день від дня пред'явлення вимоги кредитора. Розроблено методику роботи з дебіторами та запропоновано введення окремих рахунків обліку для простроченої дебіторської заборгованості, що дозволить управлінському персоналу мати реальну та оперативну інформацію щодо стану розрахунків і, як наслідок, фінансового стану підприємства, негайно вжити заходів щодо проблемних ділянок розрахунків згідно з регламентованою методикою, що не допустить доведення заборгованості до стану безнадійної. Отже, чітка регламентація роботи з простроченою дебіторською заборгованістю дозволить вчасно та ефективно контролювати всі розрахункові операції, що в результаті забезпечить прискорення надходження коштів, ріст обсягу чистого грошового потоку, покращення платоспроможності підприємства, зміцнення його економічної безпеки.

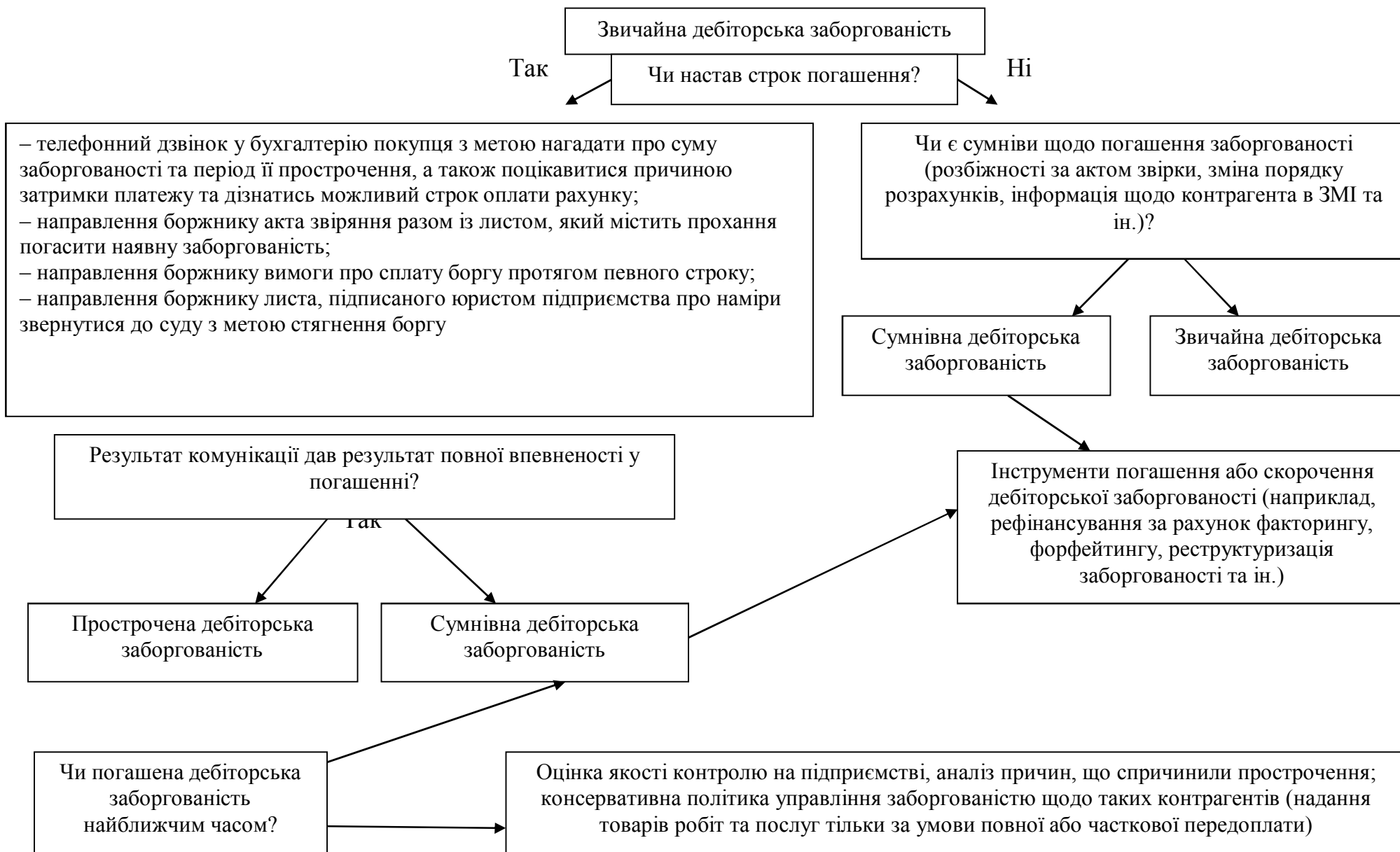

Рис.1 - Заходи щодо управління дебіторською заборгованістю

Список використаної літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] : затв. Наказом МФУ від 30.11.2000 р. № 304. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua/doccatalog/document?id=300559>.
3. Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 02.04.2014 № 372. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0426-14>.
4. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-Б «Звіт про фінансові результати» [Електронний ресурс] : затв. Наказом Держкомстату від 20.07.2009 № 271. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0731-09>.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

ОЦІНКА КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Мізік Ю. І., канд. екон. наук, доцент, Хникіна А. С., Солонцева К. А.,
магістр, Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Особливо актуального значення корупція та її прояви набувають у контексті реалізації потенціалу євроінтеграції, спрощення процедур ведення бізнесу, розвитку міжнародного партнерства. Так, щороку в Україні грошові кошти, які необхідні для розвитку країни, втрачаються через різноманітні прояви корупції, що перешкоджають соціальному й економічному. Протягом останніх років практично у всіх національних та міжнародних дослідженнях бізнес-середовища акцент зроблено на поясненні впливу корупції на умови ведення бізнесу.

Компанії України все частіше стикаються з корупційними проявами, особливо у відносинах між бізнесом і державними органами, незалежно від розміру компанії. Рівень корупції становить 4–10% обороту компанії, а частина компаній втрачала бізнес через корупційні дії конкурентів [4]. На жаль, сьогодні в Україні відсутня система реального моніторингу та оцінювання рівня корупції та корупційних ризиків, що могла би бути використана у процесі реалізації антикорупційної політики.

Науковий доробок із проблем управління ризиком значний і включає наукові дослідження відомих українських та зарубіжних вчених [1-3, 6], праці яких присвячені розгляду, в першу чергу сутності економічного ризику, визначенню факторів і причин його виникнення, характеристиці методів оцінки ступеня ризику.

Основною проблемою в боротьбі з корупційними ризиками є відсутність єдиної методики оцінки. Законодавство приймає закони про запобігання

корупції але відсутня практична частина розрахунку корупційних ризиків і шляхів їх мінімізації. До сьогодні ми використовуємо методику інших країн, але цілком перехоплювати методики західних держав не є доцільним. Кожна країна зі своїми особливостями повинна знайти власні шляхи подолання корупції з урахуваннями індивідуальних особливостей кожної держави і менталітету.

Оцінка ризиків - необхідна складова для управління ризиками, разом з тим, корупційна середовище характеризується певними особливостями, для аналізу яких необхідно використовувати ситуаційний підхід. Міжнародні організації активно займаються розробкою методології, спрямованої на проведення комплексної оцінки корупційних ризиків.

В даний час існує декілька методик оцінки корупційних ризиків, запропонованих міжнародними організаціями. Щорічно зростає кількість Європейських країн, які застосовують механізми оцінки корупційних ризиків, проте відсутня конкретна методологія, яка містить механізми оцінки. Активною розробкою загальної методології оцінки корупційних ризиків сьогодні займається Всесвітній банк.

Європейський союз пропонує країнам використовувати такі загальні механізми для виявлення «корупціогенних» чинників в діяльності посадових осіб: методи прямого спостереження за діяльністю, аналіз повноважень, проведення опитувань і інтерв'ю. Запропоновані експертизи в рамках інституційної оцінки можуть здійснюватися як державними органами всередині країни шляхом здійснення самооцінки, так і міжнародними організаціями в ході проведення зовнішньої оцінки. При цьому можливо визначити «частоту і серйозність корупції», шляхом виявлення найбільш «проблемних» областей і факторів в ході опитувань всередині відомств. Виявлення корумпованості окремих державних функцій дозволяє проводити спрямовану антикорупційну політику, реформуючи проблемні сфери і впливаючи на ключові рішення, що приймаються на високому рівні.

Процес управління корупційними ризиками на підприємстві, на думку європейських експертів, може включати в себе кілька складових [4]: ідентифікація корупційного ризику, аналіз корупційного ризику, оцінювання корупційного ризику, розроблення та запровадження заходів зі зниження (або мінімізація) корупційного ризику та оцінювання вжитих заходів щодо мінімізації корупційного ризику.

Процес оцінювання корупційних ризиків у системі фінансово-економічної безпеки підприємства повинен складатися з обов'язкових чотирьох стадій.

На першій стадії необхідно здійснити поточне оцінювання поширеності корупції та важкості корупційних проявів. Це досягається шляхом визначення й сканування корупційних ризиків та наявних корупційних проблем, що може забезпечити основу для виявлення причинних факторів корупції.

Другою можливою стадією в оцінюванні корупційних ризиків є спроба виявити фактори (інституціональні та індивідуальні), що сприяють корупції на

досліджуваному підприємстві. Виявлення факторів ризику проводиться шляхом розгляду та аналізу характеристик і функцій конкретного механізму управління, із застосуванням загальної методології “факторів ризику” (розглядаються лише ті, що ймовірно підвищують ризик корупції) та шляхом концентрації зусиль на виявленні передумов виникнення корупції.

Під час третьої стадії проводиться безпосереднє оцінювання корупційних ризиків у системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Їй передують складання програми оцінювання ризиків, де зазначаються основні цілі, методи, джерела інформації та механізми проведення такого оцінювання.

Найбільш ефективні методики та механізми управління корупційними ризиками на підприємстві, що можуть бути використані в Україні, розроблені провідними європейськими організаціями, включаючи Раду Європи (Council of Europe), Європейський Союз (European Union), Групу країн із боротьби з корупцією (GRECO) та ін.[5, ст.249] Отже, виходячи з аналізу європейських методик, на нашу думку, можливо виділити та запропонувати чотири етапи оцінювання корупційних ризиків у системі фінансово-економічної безпеки підприємства, а саме:

1. Аналіз та оцінювання поточного рівня корупції та її наслідків.
2. Виявлення (ідентифікація) корупційного ризику або факторів, що можуть призвести до корупційної поведінки.
3. Безпосереднє оцінювання корупційного ризику.
4. Розроблення програм для зниження (мінімізація) корупційного ризику.[4, ст.183]

Методики, розроблені європейськими організаціями, цілком можуть застосовуватись в Україні. Їхнє опрацювання та впровадження, з урахуванням особливостей національної корупції, сприятиме успішному проведенню оцінювання корупційних ризиків та подальшій роботі з їхньої мінімізації.

Однак для мінімізації корупційних ризиків в загальному вигляді необхідно забезпечити моніторинг конфлікту інтересів, впроваджувати механізми оцінки корупційних ризиків і здійснювати контрольну діяльність в кожному бізнес-процесі. Слід продовжити розробку і впровадження методології оцінки корупційних ризиків, що дозволить контролювати вразливі для корупції функції управління.

Список використаних джерел:

- 1.Дмитров, В.М. Розбіжності оцінюванні корупції /Дмитров В.М.// Вісник Національного банку України. - 2012. - 7. - . 30-34.
- 2.Костенко В. М. Світовий досвід протидії корупційним проявам / В. М. Костенко // Держава і право. – 2012. – № 58. – С. 302–308
- 3.Руководство по методологии оценки коррупционных рисков, подготовленное руководителем проекта ПАКА Совета Европы Квентином Ридом (QuentinReed). – Режим доступа: <http://www.coe.int/t/DGHL/cooperation/economiccrime/corruption/Projects/EaP-CoE%20Facility/WS-Sxb-19.06.12/1917-PACA-TP02-11-RA%20METHODOLOGY-national-for%20Sxb%20workshop%20ru.pdf>.
4. Практическое пособие. Разработка и реализация политики противодействия коррупции / подготовлено Европейским Союзом и Советом Европы. – Режим доступа :

http://www.coe.int/t/DGHL/cooperation/economiccrime/corruption/Publications/Handbook%20on%20AC%20policies_%20RUS.pdf.

5. Aven T. On How to Approach Risk and Uncertainty to Support Decision-Making // Risk Management. 2004. Vol. 6(4). P. 27-39.

6. Corruption risk assessment in special risk areas// Montenegro. Ministry of Finance. 2011. P. 73

ПРОБЛЕМИ ФІКТИВНОГО БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Можайкіна Н. В., канд. екон. наук, доцент, Драчова С. І., студентка, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Про боротьбу з корупцією в Україні говорять вже давно. На державному рівні неодноразово приймалися відповідні закони, концепції та програми боротьби з цим ганебним явищем. Однак, масштаби корупції залишаються незмінними і досить великими. Корупція в Україні перетворилася на одну з загроз національної безпеки. Вплив корупції на українське суспільство і державу має комплексний та системний характер, зокрема йдеться про соціальні, економічні, владні, політичні, та міжнародні аспекти цього впливу. Корупція є чинником, який заважає розвитку української економіки. Тотальний характер цього явища створює некомфортні умови для ведення бізнесу і суттєво знижує інвестиційну привабливість країни.

Головними причинами прогресування цих суспільно небезпечних явищ є: низький темп економічних і політичних реформ, помилки в темпах і тактиці проведення приватизації підприємств, що є державною та громадською власністю, недовіра антимонопольного законодавства, відсутність вільної конкуренції. Велике значення у боротьбі з корупцією має економічна безпека підприємства. Головною метою економічної безпеки підприємства є забезпечення максимально ефективного його функціонування: забезпечити раціональне використання ресурсів, досягнення підприємством мети господарської діяльності (отримати прибуток, частіше всього), зуміти встояти під руйнівним впливом зовнішніх факторів, забезпечити стійку фінансову ситуацію. Основними напрямками організації економічної безпеки підприємства за окремими функціональними складовими є: фінансова складова, яка вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи. Безумовно питання безпеки пов'язане зі збереженням його цілісності та збереженням платоспроможності.

Найважливішими факторами, що впливають на економічну безпеку підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Насамперед, економічна-безпека підприємства залежить від економічної безпеки держави, регіону, адже ґрунтується на їхньому фінансовому,

сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам.

Звичайно як відомо, кожен суб'єкт, який займається господарською діяльністю, схильний до ризику стати банкрутом, це може бути, як під впливом зовнішніх факторів так і під впливом внутрішніх (нераціональна організаційна структура, велика кількість залишків готової продукції чи низький рівень організації виробництва тощо). Цих причин може бути велика кількість, бо все що угодно може вплинути на підприємницьку діяльність і призвести до банкрутства, але є такий випадок, коли нічого з підприємством не сталося, но керівники подають офіційну заяву про банкрутство, хоча це не є так і вони приховують реальні дані, такий вид банкрутства називається фіктивним. І це банкрутство можливо вважати, як загрозу економічній безпеці підприємства.

Однак, в реаліях національної економіки все частіше можна прочитати і почути, що через процедуру банкрутства дуже часто відбувається захоплення капіталу, скоюються злочини, має місце навмисне захоплення підприємств і навмисне доведення їх до банкрутства.

Сприяє практиці фіктивного банкрутства недосконалість правового законодавства в даному питанні. За наявними оцінками, майже третина всіх справ про банкрутства є замовними, тобто протизаконними, і найчастіше завершуються переділом власності. Це закономірне продовження тієї ж прихвистизації, тільки за рахунок інших, більш дрібних і слабких приватних власників. Таким чином, в сучасній практиці господарювання існують різні методи доведення підприємств до банкрутства. Дуже серйозні наслідки для економіки має банкрутство містоутворюючих та бюджетонаповнюючих підприємств. Непрозорість процедури оцінки та реалізації активів боржника в ході банкрутства надають можливість для виведення їх в іншу структуру, підконтрольну керівництву чи власникам боржника.

Проблема безкарності порушень, які допускаються при фіктивному банкрутстві, є системною. Експерти вважають, що існуючі формулювання в кримінальному законодавстві і законодавстві про банкрутство необхідно змінювати на більш жорсткі, чіткі і відповідні економічній дійсності. Окрім організаційних заходів та створення спеціалізованих органів, які повинні сприяти боротьбі з фіктивними банкрутствами не можна недооцінювати заходи фінансового характеру, які здатні попередити зловживання у сфері банкрутства.

Таким чином, своєрідною профілактикою банкрутства можуть бути регулярні звірки та ревізії звітів, всіляких актів, розрахунків, звірка та відстеження поставок продукції, взаємозаліків та інших документів і операцій. Власник підприємства також повинен активізувати діяльність ревізійної комісії, яка, як правило, діє на підприємстві лише формально. А адже це реальний механізм контролю за поточною фінансовою діяльністю підприємства.

Превентивною мірою для того, щоб не допустити або протистояти зловживань у ході процедури банкрутства з боку зацікавлених суб'єктів, є

строгий фінансовий контроль за діяльністю господарського керуючого, за діями менеджменту боржника, аудит, в тому числі інвентаризація та оцінка активів боржника, вимог кредиторів, контроль за фінансовим станом інвестора, який готовий допомогти боржнику.

Список використаної літератури:

1. Худолій Л. М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. [Електронний ресурс] / Л.М. Худолій. – режим доступу : <http://fwww.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=455>
2. Короткова М. В. Оптимизация управления кредиторской задолженностью на предприятиях промышленности / М.В. Короткова // Весние ОГУ, 2009 – №5. – 104-109.

ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Момот Т. В., д-р. екон. наук, Аванесова Н. Е., канд. екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Для досягнення цілей Воєнної доктрини та забезпечення боєздатності збройних сил (ЗС), а отже, обороноздатності України, на обороно-промисловий комплекс країни покладаються завдання із забезпечення створення, виробництва, ремонту й модернізації озброєння, військової та спеціальної техніки і боєприпасів для задоволення потреб безпеки й оборони відповідно до цілей, пріоритетів і завдань воєнної політики держави. В умовах, що склалися високої актуальності набуває потреба забезпечення економічної безпеки підприємств ОПК в процесі їх реформування, що вимагає розробки комплексного підходу до створення такої системи безпеки.

Грунтуючись на теоретико-методологічних засадах безпекології та її галузі екосесенту, а також з урахуванням передового міжнародного досвіду, доведено, що в сучасному науковому знанні поняття «безпека» є одним із найскладніших, оскільки відсутня єдина система наукових поглядів та теоретико-методологічного базису в обґрунтуванні концепції безпеки сучасного суспільства. За результатами аналізу, зроблено висновок, що в аспекті соціотехнічних систем поняття «безпека» широко трактується як такий стан складної системи, при якому дія зовнішніх і внутрішніх факторів не призводить до погіршення системи або до неможливості її функціонування й розвитку, при якому особистість, соціальна група, народ, країна (державна) може самостійно, суверенно, без втручання й тиску ззовні вільно обирати й здійснювати свою стратегію міжнародної поведінки, духовного, соціально-економічного й політичного розвитку.

Узагальнюючи еволюцію поглядів науковців на поняття «національна безпека», «державна безпека» і «загальна безпека» та вказуючи на їх

співвідношення як частини і цілого, зазначено, що концепція національної безпеки залишається недостатньо розробленою особливо з позиції економічної науки та правового забезпечення.

Різноманітність підходів до визначення поняття національна безпека обумовлена не лише суб'єктивними факторами, але й об'єктивними обставинами, які впливають на зміст цього поняття, а саме: по-перше національна безпека - це багатогранне явище, що має міждисциплінарний характер; по-друге, національна безпека – поняття конкретно-історичне та трансформується відповідно до політичних, соціальних, економічних та інших умов; по-третє, на зміст поняття національна безпека впливають система національних інтересів, кількість загроз та їх спрямованість, що обумовлює динамічний характер цієї категорії.

Враховуючи зазначене, відповідно до сучасних вимог часу національну безпеку варто розглядати як стан, що забезпечує реалізацію життєво-важливих інтересів шляхом гарантування захищеності національних цінностей, прав і свобод громадян, державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України від зовнішніх та внутрішніх загроз, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Підвищення обороноздатності держави та створення ефективного сектору безпеки і оборони є ключовим пріоритетом політики національної безпеки, що потребує посиленої уваги до економічної складової у контексті реалізації національних інтересів.

Дослідження еволюції теорії економічної безпеки у процесі суспільно-економічних трансформацій та забезпечення суспільних благ дозволило виявити множинність підходів до визначення економічної безпеки. За найбільш поширеною концепцією економічна безпека визначається як досягнення на якомога довшу перспективу такого стану економічних, політичних, соціальних та правових відносин об'єкта забезпечення економічної безпеки, який дозволяє йому стабільно функціонувати та прогресивно розвиватись в умовах зовнішніх та внутрішніх викликів та загроз.

З врахуванням зазначеного з позиції синергетичної парадигми обґрунтовано концепцію формування економічної безпеки підприємств оборонно-промислового комплексу України в умовах євроінтеграції на засадах безпекології та теорій інноваційного розвитку за якою: економічна безпека підприємств ОПК визначається як інтегральна характеристика стану захищеності економічної системи підприємства ОПК від внутрішніх і зовнішніх загроз та складається з підсистем, що відображають функціонування окремих сфер підприємств ОПК (соціально-економічної, науково-інноваційної, техніко-технологічної, організаційно-управлінської) та покращують можливості застосування системного підходу в інституційному регулюванні у даній сфері, шляхом доповнення усталених підходів сутнісними ознаками діяльності досліджених підприємств.

В умовах трансформації воєнної сфери та необхідності забезпечення обороноздатності країни, гостро постає проблема забезпечення економічної, в тому числі воєнно-економічної безпеки держави, що обумовило доцільність обґрунтування зазначеної концепції в рамках проведення даного наукового дослідження. Так, воєнно-економічна безпека держави визначається як синергетична складова воєнної та економічної сфер національної безпеки держави й характеризує можливість і готовність держави в усіх сферах її діяльності забезпечувати економічні, соціальні, науково-технологічні та інформаційні умови розвитку воєнно-економічного потенціалу із використанням ринкових механізмів на такому рівні, який би гарантував воєнну безпеку країни та дозволяв підтримувати достатній рівень обороноздатності держави, виходячи з її економічних можливостей і політичних цілей; в особливий період швидко проводити економічну мобілізацію, а у воєнний час - поповнення воєнно-економічних втрат.

Ключовими заходами для забезпечення воєнно-економічної безпеки мають бути: створення єдиної інфраструктури технічного забезпечення військової організації України; формування бюджету необхідних коштів для фінансування оборони; проведення послідовної модернізації Збройних сил України. При цьому, оборонно-промисловий комплекс розглядається як генератор прогресивних наукових, технічних, технологічних успіхів і розробок, які дозволяють створювати як високий рівень складності, так і наукомісткий продукт для цілей конверсії.

В умовах невизначеності здійснено аналіз наявних підходів щодо визначень понять "загроза", "ризик", "небезпека", "виклик" з метою виявлення їх взаємозв'язку із системою забезпечення економічної безпеки підприємств ОПК.

В цьому контексті здійснено аналіз впливу сучасних тенденцій глобалізації економічних та інформаційних зв'язків, науково-технічного прогресу, розширення міграційних та гуманітарних процесів, політичних трансформацій, військово-промислового розвитку на параметри світової та національної безпеки.

Систематизуючи ризики та джерела загроз економічній безпеці, акцентовано увагу на таких проблемах функціонування підприємств ОПК як: відсутність ефективного державного регулювання, фрагментація галузі із значними диспропорціями в її сегментах; низький рівень задоволення потреб збройних сил; низький рівень залучення до міжнародної кооперації; значна залежність винятково від іноземних постачальників і замовників недостатнє врахуванням ринкових механізмів, кон'юнктури ринків і реальних можливостей із забезпечення конкурентоспроможності оборонних підприємств тощо.

Сутність економічної безпеки розкривається в системі її критеріїв, показників і порогових (граничних) значень. Визначено методологічні засади процесу розробки системи індикаторів оцінки рівня економічної безпеки підприємств ОПК України, що є процесом послідовного проходження етапів визначення мети та завдань діагностики стану економічної безпеки підприємств

ОПК, підбору й обробки потрібної інформації та, безпосередньо, формування системи індикаторів оцінки економічної безпеки, що дозволяє визначити поточний стан та динаміку зміни рівня економічної безпеки підприємств ОПК за складовими в порівнянні з пороговими значеннями.

За результатами дослідження встановлено, що рівень економічної безпеки підприємств ОПК залежить від: рівня економічної незалежності підприємства (щодо ресурсного забезпечення виробничо-господарської та фінансової діяльності, формування необхідної матеріально-технічної бази тощо); рівня економічної ефективності функціонування підприємства; адаптивності до подальшого розвитку (формування раціональної територіально-галузевої структури, підвищення рівня конкурентоспроможності тощо).

Враховуючи зазначені компоненти та дефіцит об'єктивної та достовірної інформації, розроблено методичний підхід до комплексної оцінки рівня економічної безпеки підприємств ОПК України на основі визначення інтегрального показника - рівня економічної безпеки підприємств ОПК, що визначається як середньгеометрична величина від інтегральних компонент комплексної оцінки ефективності виробничої діяльності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності, ефективності інвестиційної діяльності, ефективності інноваційної діяльності, і, на відміну від існуючих, містить індикатори ефективності партнерських відносин та експортно-імпортних операцій, що дозволяє сформулювати інформаційно-аналітичне забезпечення оцінювання рівня економічної безпеки підприємств ОПК.

Таким чином, за результатами дослідження доведено, що запропонований методичний підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємств ОПК сприяє здійсненню організаційно-економічних заходів щодо зміцнення економічної безпеки підприємств.

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ІСНУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ДЕТІНІЗАЦІЇ

***Момот Т. В.**, д-р екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, **Богдан Н. І.**, **Чибослав Ю. М.**, вчитель, ХСШ «Ліцей мистецтв» № 133, **Чалий Б. І.**, учень, ХСШ «Ліцей мистецтв» № 133*

За останні роки масштабного характеру набуває проблема готовності та адаптації економіки України до реалізації глобальних тенденцій в умовах інтеграції у європейський економічний простір. Згідно з Global Risks Report 2017 [1] даними Всесвітнього економічного форуму у Давосі (World Economic Forum) за оцінкою міжнародних експертів визначені 30 глобальних ризиків, а також 13 тенденцій, що можуть посилити їх або змінити їхнє співвідношення.

До найбільших п'яти глобальних ризиків увійшли природні, геополітичні ризики, серед яких – великі терористичні атаки, міждержавні конфлікти та нездатність ефективного управління, технологічні ризики, такі як викрадення персональних даних або махінації з ними та масштабні кібератаки, соціальні та економічні ризики, серед яких масштабна примусова міграція та незаконна торгівля, включаючи відмивання грошей та контрабандні операції. До незаконної торгівлі як глобального ризику належать такі протиправні дії, як незаконний рух фінансових ресурсів, виробництво та розповсюдження контрафактної продукції, ухилення від податків, організована злочинність.

Розглядаючи глобальні ризики з позиції ймовірності, варто зазначити, що підприємствам варто вчасно підготуватися до системних нововведень, розробити механізми адаптації до нових видів ризиків, мінімізувати їх деструктивний вплив.

Глобальні ризики спричинили велику трансформацію в економічній, соціальній, інформаційній системах України. При цьому, несприятливі зовнішні виклики (насамперед, продовження російської агресії на Сході країни), поширення і поглиблення внутрішні протистоянь між провідними політичними силами (які мали б стати осередками вироблення виваженої результативної економічної політики), слабкість антикорупційних заходів – поки не дозволили Україні стати взірцем трансформаційних реформувань, утвердитись у якості сучасної конкурентоспроможної країни.

Розглянуто позицію України за провідними рейтингами у порівнянні з країнами світу, серед яких:

- за опублікованим Всесвітнім економічним форумом Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 (*GCI - The Global Competitiveness Index*), Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій (у попередньому рейтингу займала 79-у позицію); встановлено, що Україна погіршила свої позиції у 7 з 12 основних показників: Найбільше втрачено (мінус 17 пунктів) за складовою «Ефективність ринку праці», по 9 пунктів втрачено за показниками, що характеризують розвиток фінансового ринку країни та охорону здоров'я і початкову освіту. За даними дослідження негативними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (в порядку зменшення): корупцію, політичну нестабільність, інфляцію, неефективну державну бюрократію, ускладнений доступ до фінансів, часту зміну урядів, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, невідповідну якість інфраструктури, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатню здатність до інновацій, злочинність та крадіжки, погану етику робочої сили, низьку якість охорони здоров'я та недостатню освіченість працівників [2].

- за опублікованим Всесвітнім економічним форумом рейтингом країн світу за оцінкою розвитку людського капіталу (*Human Capital Index*), при визначенні якого враховуються складові, які характеризують рівень освіти в країні, професійної підготовки, працевлаштування і зайнятості, тривалості життя тощо. Згідно зі звітом, людський капітал - це люди, що володіють

знаннями і навичками, які дозволяють створювати цінність в глобальній економічній системі. Кожній країні виставлялися оцінки за шкалою від 0 (найгірший) до 100 (найкращий) балів за чотирма тематичними вимірами і п'яти різних вікових груп. У 2016 р. Україна посіла 26 місце серед 130 країн світу, покращивши за рік позицію на 5 пунктів (у 2015 році Україна посідала 31 місце серед 124 країн світу). Згідно з результатами цього річного дослідження, в Україні кількість населення працездатного віку скоротилася до 30,9 млн. осіб, частка зайнятих склала 60,3%, рівень безробіття, як і торік, оцінюється у 7,2%. У той же час, Україна значно відстає за складовими, що характеризують реалізацію людського капіталу та очікуваною тривалістю здорового життя. Відповідно до даних дослідження, в українців після 65 років здорове, активне і продуктивне життя відсутнє. Здорове життя в Україні – коли людина здатна працювати фізично і розумово - продовжується 63 роки (у Фінляндії – 71, США – 69, Китаї – 68, Росії – 61) [3].

– індекс економічної свободи (*2017 Index of Economic Freedom*) — показником, який щорічно розраховується *Wall Street Journal* і *Heritage Foundation* для більшості країн світу починаючи з 1995 року. Індекс економічної свободи базується на 10-ти індексах, які оцінюються за шкалою від 0 до 100, причому, показник 100 відповідає максимальній свободі, а саме свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків. На початок 2017 р. склав 41,8, при чому найгіршим є інвестиційна свобода та свобода від корупції (корупція зросла) [4].

Відповідно до Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки, затверджених наказом Мінекономіки від 18.02.2009 № 123, Міністерством економічного розвитку та торгівлі України (Мінекономрозвитку) розраховується Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП). Зазначений показник розраховується різними методами, які враховують розбіжності між доходами та витратами населення, динамікою готівки у обігу та обсягами виробництва, використанням електроенергії та обсягами виробництва, а також динамікою цін факторів виробництва, готової продукції та рентабельністю виробництва.

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку у I кварталі 2017 року рівень тіньової економіки склав від 37% до 60% від офіційного ВВП в залежності від різних методів розрахунку, що в середньому на 6 в.п. менше за показник I кварталу 2016 року.

Аналітичні оцінки, отримані на основі модельного розрахунку, свідчать, що до найістотніших чинників тінізації національної економіки належать такі:

1. Суперечливість та дублювання законодавчої та нормативно-розпорядчої бази в окремих секторах, що відтворює низький рівень структурних компонентів індексу економічної свободи та зростання тінізації.

2. Недієвість організаційно-інституціональних механізмів антикорупційного законодавства.

3. Недосконалість судової та правоохоронної системи, що позначається на низьких оцінках експертів Світового економічного форуму незалежності судової влади та довіри до правоохоронних органів

4. Неефективне адміністрування податків, що підтверджують рейтингові оцінки щодо ефективності оподаткування.

5. Високий рівень злочинності. Налагоджені кримінальні зв'язки формують умови для поширення економічної злочинності та іншої протиправної діяльності. За експертними оцінками, організована злочинність та торгівля незаконними товарами формують близько третини світових тіньових фінансових потоків. Загальна кількість зареєстрованих в Україні злочинів у 2010 р. збільшилася на 14,9 %, засуджених – на 15,2 %, кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності, – на 6,9 %.

6. Відсутність історичної практики дотримання норм та моральних стандартів законослухняної поведінки під час провадження господарської діяльності та сплати податків у суб'єктів господарювання та громадян.

Таким чином, з метою подолання тінізації та корумпованості, підвищення конкурентоздатності державна влада має стати рушійною силою проведення масштабних реформ, спрямованих на відродження вітчизняної економіки на нових засадах, її інтеграцію у європейський економічний простір для забезпечення деолігархізації, децентралізації, боротьби з корупцією, стимулювання перспективних кластерів і експортерів, підвищення ефективності використання державних активів, створення сприятливих умов для інвесторів, зростання зайнятості населення, формування «нового» середнього класу тощо.

Список використаної літератури

1. Marsh & McLennan Companies Zurich Insurance Group. The Global Risks Report 2017 [Електронний ресурс] / Marsh & McLennan Companies Zurich Insurance Group // 12th Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Competitiveness and Risks Team. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf

2. Конкурентоспроможність України: оцінка Всесвітнього економічного форуму (за Звітом про глобальну конкурентоспроможність 2014-2017 рр.): аналіт. записка / Департамент економічного аналізу та прогнозування Національного банку України [Електронний ресурс]. 2017. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-1>

3. The Global Human Capital Report. – 2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Human_Capital_Report_2017.pdf

4. Характеристика України за індексом 2017 Index of Economic Freedom . - 2017. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/country/ukraine>

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКО-ОРІЄТНОВАННОГО УПРАВЛІННЯ

Момот Т. В., д-р. екон. наук, професор, Вершиніна Д. М., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеко-орієнтованного управління сьогодні залишається одним з проблемних напрямів дослідження в економічній безпекології.

Наявні напрацювання щодо системи економічної безпеки підприємства поки що мають концептуальний характер, а тому потребують подальшого поглиблення та формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення процесу безпеко-орієнтованого управління. Зокрема, необхідно розробити теоретико-методичне забезпечення багатофункціональної системи оцінювання загроз та ризиків на підприємстві, що в свою чергу створює необхідність вдосконалення методів та інструментів інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств та формує підґрунтя підходів та напрямів щодо формування, функціонування системи економічної безпеки підприємства, її розвитку та управління нею.

Процес інформаційно-аналітичного забезпечення розглядається як двокомпонентний і включає збір та аналіз інформації. Вірогідний та своєчасний результат може бути показником ефективності як першого, так і другого компонента. Під час збору інформації використовуються статистичні матеріали, оглядові звіти, фінансові звіти, економічні показники, що відображають стан економіки на різних рівнях. Аналізуючи зібрану інформацію, використовують методи для її оцінювання.

Міжнародна практика насичена як формами, так і методами роботи з інформацією. Їх досліджували такі науковці: Н. Парфенцева, В. Тімір'янова, Б. Баумоль, Н. Богорянська. Проте не повною мірою висвітлено прикладні аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств. Також потребує постійної уваги питання щодо удосконалення механізмів визначення показників стану економічної безпеки суб'єктів господарювання. Майже відсутні дослідження процесів взаємодії між суб'єктами забезпечення економічної безпеки на мікро- та макро- рівнях економіки.

Особливої актуальності набуває дослідження питань інформаційно-аналітичного забезпечення безпеко-орієнтованого управління з врахуванням галузевої специфіки діяльності суб'єктів господарювання. Актуальність зазначених питань обумовила доцільність розробки теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення безпеко-орієнтованого управління підприємств будівельної галузі в умовах євроінтеграції.

АНТИКОРУПЦІЙНІ ТРЕНІНГИ ДЛЯ ДІТЕЙ: ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Момот Т. В., д-р екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Центр стратегічного моніторингу та антикорупційного менеджменту, **Савіцька І. Ю.**, **Воскресенська Ю. Г.**, **Вецнер В. А.**, ХСШ «Ліцей мистецтв» № 133

Через два десятиліття глобальних зусиль щодо боротьби з корупцією цілком очевидно, що запобігання та боротьба з корупцією є головною проблемою для будь-якої країни. В цілому вчені та практики, що досліджують корупцію погоджуються з загальним визначенням корупції як зловживанням державною службою для отримання особистої вигоди.

За даними досліджень провідних міжнародних організацій корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 року - на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження "*Барометра Світової Корупції*" (*Global Corruption Barometer*), проведеного міжнародною організацією *Transparency International* у 2016 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції (CPI), що проводяться *Transparency International*, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у світовому Індексі сприйняття корупції за 2016 рік Україна отримала 29 балів зі 100 можливих та посіла 131 місце зі 176 країн, розділяючи його з Казахстаном, Росією, Непалом та Іраном.

Велику роль громадянського суспільства у втіленні демократичних перетворень відзначає дослідження *Freedom House Nations in Transit*, цього року воно принесло Україні +4 бали. Підзвітність державних закупівель завдяки системі ProZorro, державне фінансування партій, перші розслідування НАБУ, участь громадськості в антикорупційних реформах – саме ці зміни експерти назвали найголовнішими. Найбільшими викликами дослідження визнало слабкість інституцій, які мають забезпечувати верховенство права, надмірну зарегульованість економіки та зосередження влади в руках олігархічних кланів.

В умовах, що склалися корупція є як прямою загрозою національній безпеці, підтримці стабільності та злагоди в країні. Її негативні наслідки полягають і в тому, що вона розмиває такі найважливіші конституційні принципи консолідації нашого суспільства, як принцип соціальної справедливості й рівності всіх перед законом. Корупція підриває довіру народу до влади, дискредитує ринкові механізми конкуренції та запобігання монополізму в економіці, сприяє лобіюванню законодавчих і нормативних

актів, масштабним зловживанням та злочинності. Отже, держава потребує рішучих дій, спрямованих на протидію корупції.

Рівень та масштаби корупції в країні, ефективність протидії корупційним процесам значною мірою залежать від доброчесності виборних посадових осіб, демократичності політичної системи загалом і розвитку громадянського суспільства зокрема.

Принципи та форми участі громадянського суспільства у попередженні і протидії корупції зазначені у статті 13 Конвенції ООН проти корупції та охоплюють зокрема посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень, забезпечення для населення ефективного доступу до інформації; проведення заходів щодо інформування населення, які сприяють створенню атмосфери неприйняття корупції, а також реалізація програм державної освіти, у тому числі навчальних програм у школах й університетах [1].

Таким чином, слід константувати, що надзвичайної актуальності набуває дослідження передового європейського досвіду з розробки та впровадження освітніх програм.

На базі систематизації досвіду таких країн як Литва, Латвія, Польща, Австрія, Македонія та у співпраці з Центром стратегічного моніторингу та антикорупційного менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова пропонується розробка та проведення майстер-класів для учнів шкіл (14-18 років) «STOP-корупція». Мета проведення майстер-класів: розвиток культури нетерпимості до корупції шляхом підвищення обізнаності учнів шкіл з питань антикорупційної діяльності, їх громадської свідомості, розуміння в у сфері прав і законних інтересів людини та громадського обов'язку.

До програмних питань слід віднести такі: тлумачення терміну «корупція», причини та наслідки корупції, «Корупційний барометр» (інтерактивна гра з ситуаційними вправами, шляхи протидії корупції). За результатами проведення майстер-класів буде проведено підсумкове тестування учнів шкіл для оцінки ефективності проведеної роботи.

У перспективі вважаємо за доцільне започаткування на базі Центру стратегічної аналітики та антикорупційного менеджменту Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова ЄВРО-ШКОЛИ «Основи антикорупційного менеджменту» для учнівської молоді.

Список використаної літератури

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 49. – Режим доступу. - http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Щибря Т. В., заст. директора з навчальної роботи, Вовчанський технікум ХНТУСГ ім. П. Василенка, Напольських К. О., студентка, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Процес інтернаціоналізації економіки призвів до того, що багато аспектів обліку як наукової дисципліни та виду практичної діяльності набули міжнародного забарвлення, все більше підприємств розширюють межі своєї діяльності, перетинаючи кордони держави. До того ж кожна країна на шляху пошуку нових інвестицій намагається привернути до себе увагу іноземних інвесторів. Облік як «мова бізнесу» теж не залишається осторонь.

Гармонізація обліку висуває існуючі у сфері бухгалтерського обліку проблеми на міжнародну арену, направляючи процес обміну економічною інформацією таким чином, щоб забезпечити для її користувачів можливість створення єдиного підходу до вирішення облікових проблем.

Незважаючи на очевидну необхідність узгодження національних систем регулювання обліку у відповідності з міжнародними стандартами, необхідно підкреслити, що прості спроби вилучення та переносу бухгалтерських принципів інших країн чи механічне використання облікових стандартів Комітету з міжнародних стандартів фінансової звітності (КМСФЗ) не можуть дати бажаних результатів у силу ряду причин. Передусім необхідно врахувати розбіжності у рівні економічного розвитку країн, які виявилися наслідком багатовікових культурних і національних традицій.

Дана проблема актуальна і для України. Вирішення її потребує значних змін у різних сферах економічної діяльності, у тому числі фінансово-економічному аналізі, аудиті, статистиці. Для вирішення цієї проблеми була прийнята Програма реформування бухгалтерського обліку, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. № 1706 і Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. З того часу розроблено та прийнято 33 національних положення (стандарты) бухгалтерського обліку. Згідно Закону України національні (положення) стандарти бухгалтерського обліку створювалися на основі міжнародних стандартів, але проблема залишається невирішеною.

Вирішенню цієї проблеми присвячені роботи Ф. Бутинця, І. Бланка, С. Голова, В. Костюченко, Я. Соколова, В. Швеця. Проте не менш важливі питання щодо методології та організації бухгалтерського обліку в сучасних умовах залишаються відкритими і нині.

Завдяки детальному вивченню, узагальненню і проведеному аналізу існуючих наукових досліджень було виявлено, що немає жодного сумніву щодо необхідності гармонізації системи бухгалтерського обліку України до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Однак виникає питання: як

можна наблизитися до гармонії зі світом, не досягнувши її всередині своєї країни?

Неможливо прийти до чогось єдиного, цілого без певного порівняння, упорядкування та забезпечення взаємної відповідальності в побудові національних облікових систем. Гармонізація в бухгалтерському обліку у міжнародному аспекті досягається шляхом встановлення і розробки певної системи правил, дотримання яких надає характеру порівнюваність. Однак вона можлива не лише тоді, коли при побудові національної системи враховуються міжнародні вимоги, а й коли певний її рівень досягається всередині країни, тобто саме на цьому етапі ми повинні говорити про уніфікацію окремих аспектів обліку.

Прийняття і використання МСБО забезпечує: зменшення ризику для кредиторів та інвесторів; зниження витрат кожної країни на розробку власних стандартів; поглиблення міжнародної кооперації в галузі бухгалтерського обліку; однозначне розуміння фінансової звітності та зростання довіри до її показників у всьому світі.

На сьогодні міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, а й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку та звітності. Роль міжнародних стандартів помітно зросла у зв'язку із вступом у дію угоди між Комітетом з міжнародних стандартів фінансової звітності (КМСФЗ) та Міжнародною організацією комісій з цінних паперів (IOSCO) про те, що акції компаній, звітність яких складатиметься відповідно до ратифікованого IOSCO переліку міжнародних стандартів, включатимуться в лістинг усіх фондових бірж світу. У такий спосіб для підприємств полегшується вихід на світові ринки капіталу та знижуються витрати на залучений капітал.

Ці причини вплинули на вибір Міжнародних стандартів фінансової звітності як орієнтиру для реформування системи бухгалтерського обліку та звітності України.

Методологічні проблеми у процесі гармонізації принципів регулювання обліку обумовлені не стільки відмінностями в техніці обліку, скільки різною правовою базою. Відповідно до Конституції України суб'єкти господарювання зобов'язані виконувати тільки норми, що встановлені законодавством, тобто проблема полягає у визначенні шляху включення міжнародних стандартів в правове поле України. Відомо, що не всі вимоги МСФЗ можуть бути реалізовані при складанні звітності підприємствами України.

Труднощі впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності пов'язані також з необхідністю мати стійкі джерела інформації про всі зміни, які вносяться в діючі міжнародні стандарти і про нові стандарти, що приймаються. Це вимагає з боку Міністерства фінансів України – регулятора в сфері бухгалтерського обліку – пошуку нових форм співпраці з Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності. Відомо, що міжнародні стандарти – продукт професійного регулювання. Рада з міжнародних стандартів підтримує зв'язки виключно з професійними організаціями, тоді як в країнах

перехідної економіки переважає державне регулювання бухгалтерського обліку.

Не менш серйозними є проблеми професійного навчання молоді та підвищення кваліфікації практикуючих бухгалтерів.

Одним з важливих ключових моментів проблем гармонізації української практики обліку, які необхідно вирішити в найближчому часі – проблема відсутності гармонізації на рівні держави, коли не просто явища, але й тлумачення основних їх елементів носить подвійний характер.

З огляду на те, що більшість економічно розвинутих країн світу займається не чим іншим як інформаційною експансією в Україні, до інформації підходять головним чином з технічного боку і не більше. Йдеться про необхідність з одного боку, відсічного і принципового захисту власного національного інформаційного простору. Без цього не можливо відстояти себе у світовому товаристві, змусити рахуватися з нами, оскільки, економічна влада нині базується не на власності на землю, техніку і навіть не на капіталі, а саме на ідеї інформаційних технологій.

Зважаючи на це, важливим питанням подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні є визначення вимог до обсягу та якості інформації, яка надається зовнішнім користувачам у вигляді фінансової звітності. Зокрема, слід визначити сферу застосування МСФЗ в Україні.

Водночас потребує принципових змін система статистичної звітності, оскільки в іншому випадку, підприємства, цінні папери яких перебувають в обігу на фондовому ринку, а також підприємства, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність, складатимуть два комплекти звітності: неуніфікований зі МСФЗ для оприлюднення та уніфікований з П(С)БО для органів статистики.

Цю проблему можна вирішити встановленням законодавчих вимог до річного звіту підприємства, а не тільки до фінансової звітності. Зокрема, річний звіт має містити статистичну, фінансову, соціальну та екологічну інформацію про діяльність підприємства. Статистичну інформацію доцільно обмежити загальними показниками, необхідними для управління на макрорівні, а фінансову – формувати виходячи з потреб широкого кола користувачів із використанням класифікацій основних засобів, запасів, прийнятих на підприємстві. Це дасть змогу усунути існуючу суперечність інтересів державних органів і суспільства щодо підходів до оцінки та подання інформації у фінансовій звітності.

Отже, існуюча методологія та організація бухгалтерського обліку в Україні недосконалі. У цьому зв'язку доцільно використати досвід зарубіжних країн з врахуванням національних особливостей. Реалізація запропонованих заходів сприятиме удосконаленню методології та організації бухгалтерського обліку в Україні і наближенню їх до міжнародних стандартів.

Список використаної літератури

1. Нищенко Л. Порівняльний аналіз міжнародних стандартів фінансової звітності та положень (стандартів) бухгалтерського обліку України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 4. – С. 90-94.
2. Іонін Є. Проблеми впровадження в Україні міжнародних стандартів. Аналітичні аспекти // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 4. – С. 22-25.
3. Нищенко Л. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 9. – С. 6-9.
4. Сікора І. Проблемні аспекти гармонізації бухгалтерського обліку оборотних активів до вимог міжнародних стандартів // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2005. – № 77-78. – С. 83-88.

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ В УКРАЇНІ

Наумов М. С., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

З набуттям незалежності в Україні розпочалась ринкова трансформація інверсійного типу. Формальним її завершенням можна вважати 2005-2006 роки, коли Європейським Союзом та Сполученими Штатами Америки нашій країні був наданий статус країни з ринковою економікою. Як відомо, зазначена трансформація передбачала перехід від адміністративно-командної економіки до ринкової як до більш ефективної. Низький обсяг ВВП України у 2016 році (приблизно 60 % від аналогічного показника 1990 року) дозволяє зробити висновок, що перехідні процеси досі не завершені.

Ще одним доказом відсутності сформованої ринкової економіки в Україні є низький рівень економічної свободи. За розрахунками Wall Street Journal і Heritage Foundation у 2017 році наша країна з 48,1 балами зі 100 можливих посіла 166-те місце в світі, потрапивши до групи деспотичних країн [1]. «Сусідами» стали Чад, Афганістан, Судан (які випередили Україну на декілька десятків бала) та Суринам, Болівія, Гвінея, Туркменістан (що відстали на декілька десятків).

Серед 12 показників, на основі яких визначається індекс економічної свободи, одним із найгірших в Україні є сумлінність влади – 29,2 пункти. Цей показник визначається на основі таких субпоказників, як суспільна довіра до політиків, нерегулярні платежі та хабарі, прозорість формування державної політики, відсутність корупції, сприймання корупції, прозорість державної служби. Розвинена система корупції, таким чином, є однією з істотних перешкод на шляху формування економічної свободи в Україні. Представники міжнародних організацій прямо вказують на необхідність подолання цього недоліка: «Сильна прихильність до структурних реформ з метою зменшення корупції і подальше відкриття економіки для західних інвестицій та фінансових установ будуть мати вирішальне значення для стабілізації економіки». Разом із тим констатується відсутність помітних результатів: «Уряд розгорнув

комплексну програму реформи для відновлення зростання, але прогрес ще не очевидний» у зв'язку з тим, що «створене антикорупційне бюро зіштовхнулось із сильним протистоянням з боку багатьох державних та суспільних інститутів» [1].

У таких умовах виникає нагальна потреба у перегляді традиційного інструментарію у боротьбі з корупцією. Протягом останніх років у провідних країнах світу одним із найпоширеніших заходів став антикорупційний аудит, який за популярністю випередив широко розрекламовану «гарячу лінію» для повідомлень про випадки корупції. Антикорупційний аудит істотно відрізняється від традиційного аудиту господарської діяльності [2]. По-перше, він проводиться нерегулярно: тільки при наявності доказів протиправних дій. По-друге, метою антикорупційного аудиту є встановлення фактів корупції, причетних осіб та ступеня їхньої вини, а не нейтральна експертиза даних фінансових документів. Як наслідок, третя особливість – ворожий характер перевірки. І, нарешті, в ході здійснення антикорупційного аудиту використовують не тільки традиційні методи дослідження достовірності даних бухгалтерського обліку, а й психологічні методи, способи фактичної перевірки активів, специфічні засоби забезпечення економічної безпеки і таке інше.

Спираючись на досвід провідних країн, можна прогнозувати, що застосування антикорупційного аудиту дозволить досягти якісних зрушень у боротьбі з корупцією в Україні. Це, у свою чергу, сприятиме зростанню рівня економічної свободи в нашій країні, завершенню формування дієвої ринкової економіки, а отже, підвищенню інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів і, як наслідок, досягненню сталого економічного зростання.

Список використаної літератури

1. 2017 Index Of Economic Freedom / Ukraine // [Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/country/ukraine>]. Доступ – 10.10.2017 р.
2. Гнилицька Л. В. Антикорупційний аудит в управлінні ризиками корпоративного шахрайства / Л. В. Гнилицька // Інформаційно-аналітичне забезпечення ефективності діяльності підприємств у контексті економічної безпеки в умовах інтеграції в ЄС [Електронний ресурс. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B6z6dAfYsKzZRUhSaVNRXzdtZzA/view>]. Доступ – 10.10.2017 р.

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ БУДІВНИЦТВА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ В УКРАЇНІ

*Нечитайло Н.В., завідувач економічного відділення, викладач-методист,
Харківський державний автомобільно-дорожній коледж*

Коли Велика депресія поглинула США, натовп безробітних заповнив вулиці міст. Перед Урядом постала серйозна проблема – як вирішити долю зневірених людей. Можна було б обмежитися лише виплатою фінансової

допомоги, остаточно добиваючи і без того дефіцитний бюджет. Але президент Рузвельт знайшов витончений вихід зі сформованої ситуації. Він втілював у життя національну програму будівництва доріг. Таким чином, одним пострілом було вбито відразу двох зайців – люди отримали роботу, а країна – потужну інфраструктуру, яка згодом стала фундаментом процвітання США.

У будівництві доріг знайшли вихід зі світової кризи Німеччина та Японія, ставши згодом одними з найбільш високорозвинених країн у світі. З цього напрашується висновок: можливо, будівництво доріг та розвиток інфраструктури – єдино правильний вихід з кризи і для України?

Україна стала на крок ближче до Європи після підписання у червні 2014 р. Угоди про асоціацію з ЄС, ближче з точки зору появи нових можливостей щодо розвитку торгівельних відносин, розширення виробничих зв'язків, інтенсифікації науково-технічного співробітництва з європейськими країнами. За цих умов гостро постає питання здатності національної транспортної системи України інтегруватися в європейську транспортну систему, стати її частиною і тим самим забезпечити як національні потреби України у перевезеннях, так і потреби ЄС як її стратегічного партнера. У той же час сухопутні транспортні артерії України – її дороги, побудовані за радянських часів, вичерпали свій ресурс і потребують стовідсоткового відновлення дорожнього покриття відповідно до сучасних навантажень та інтенсивності руху, а мережа доріг очікує на розбудову з урахуванням процесу урбанізації населення та зміни структури виробництва та основних напрямків руху товаропотоків у внутрішній і зовнішній торгівлі.

Індекс якості автомобільних доріг в Україні один з найгірших в світі. За оцінками експертів Світового економічного форуму, які оцінювали якість доріг 148 країн світу, Україна у 2013 р. отримала 2,14 бали з 7 можливих і посіла 144 місце, перемістившись в рейтингу вниз одразу на 7 позицій за рік, у той час як сусідня Польща отримала 3,05 бали і 105 місце. Навіть в Росії дороги за показниками якості експертами оцінені вище – індекс 2,5 і 136-е місце у рейтингу. Стан українських доріг завдає удару по євроінтеграційним планам України, оскільки українські дороги мають високу зношеність, низьку міцність та значну нерівність дорожнього покриття і не відповідають європейським стандартам. Україна не має жодного автобану європейського рівня, за виключенням 16 км траси Київ-Бориспіль. В Україні із 169,5 тис. км автомобільних доріг загального користування дороги першої категорії становлять лише 1 %, другої – 8 %, третьої – 17 %, четвертої категорії – 63 % загальної протяжності автомобільних доріг. Середня швидкість руху на автодорогах України відповідно у 2-3 рази нижча, ніж у західноєвропейських країнах. Економіка України щорічно втрачає величезні суми через неякісні дороги. Втрати ці базуються в першу чергу на перевитратах пального і загальному зростанні витрат на перевезення через зменшення швидкості, а також в необхідності додаткового ремонту автомобілів. Крім того, по території України проходять три міжнародні і чотири національних автотransпортних

коридори, проте через поганий стан доріг транзит спрямовується в обхід її території, внаслідок чого щорічно втрачається ще 2,5-3 млрд дол. США.

Але проблема дорожнього будівництва не є одноосібною, основна проблема – це фінансування, інвестиції грають велику роль. Будівництво дороги – це як придбання основного засобу для підприємства, це речі які додають свою вартість у ваш прибуток, здебільш створюючи комфортні умови для вашої праці і діяльності.

Законодавством передбачені різні шляхи фінансування будівництва автомобільних доріг:

1) з використанням бюджетних коштів - будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг загального користування;

2) за рахунок бюджетів міст та інших населених пунктів, а також інших джерел фінансування, визначених законодавством – будівництво, реконструкція, ремонт та утримання вулиць і доріг міст та інших населених пунктів;

3) за рахунок юридичних або фізичних осіб – будівництво, реконструкція, ремонт та утримання відомчих (технологічних) та автомобільних доріг на приватних територіях;

4) а також будівництво доріг за кошти інвесторів [1].

Недостатнє фінансування дорожнього господарства стримує оновлення матеріально-технічної бази, негативно впливає на якість автомобільних доріг і споруд на них, не забезпечує швидкого, комфортного, економічного і безпечного перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Сприяти здійсненню намічених планів буде реорганізація Державної акціонерної компанії «Укравтодор». Кабінетом Міністрів була затверджена державна цільова економічна програма розвитку автодоріг на найближчі п'ять років.

Згідно з документом, метою програми є забезпечення ефективного функціонування та розвитку мережі автомобільних доріг, будівництво та реконструкція 1,5 тис. км автомобільних доріг, проведення ремонту понад 24 тис. км автомобільних доріг.

Так, у 2013-2018 рр. на ці цілі передбачено інвестиції в розмірі близько 214 млрд. грн. При цьому кошти держбюджету становитимуть 133,582 млрд. грн., інших джерел – 80,452 млрд. грн., у тому числі кошти міжнародних фінансових організацій – 18,092 млрд. грн., кредитні кошти – 42,36 млрд. грн., кошти інвесторів – 20 млрд. грн. [2]

З метою покращення соціально-економічного становища країни, поліпшення її інвестиційного іміджу та створення умов для безпечного і повноцінного життя, праці і відпочинку населення є необхідність змінити на краще ситуацію у сфері дорожнього господарства. Від того, як вирішуються проблеми даної галузі на державному та регіональному рівнях, залежить життєдіяльність, соціальна стабільність та інвестиційна привабливість країни.

Таким чином, одним із першочергових завдань розвитку України є раціональне фінансування галузі дорожнього господарства.

Список використаної літератури

1. Дорожный вопрос: варианты решения проблемы [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://cfts.org.ua/articles/dorozhnyy/./resheniya_problemy_460.
2. Постанова КМУ від 11.07.2013 № 696 «Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/696-2013-%D0%BF>

ІНФОРМАЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

Ілляшенко О. В., д-р. екон. наук, доцент, Овдієнко О. В., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Здатність до стабільно-стійкого розвитку визначається ступенем захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз, що дозволяє адекватно реагувати на зміни у колі функціонування, характеризуючи рівень фінансової захищеності. Стійкий розвиток неможливий без наявності надійної системи інформаційно-організаційного забезпечення безпеки. У сучасних умовах нестабільності економічної системи повинні створюватись сприятливі умови для забезпечення належного рівня системи інформаційно-організаційного забезпечення безпеки, що дає можливість розробляти та впроваджувати самостійну фінансову стратегію. Важливе значення при цьому набуває управління забезпеченням безпеки, яке базується на чіткому функціонуванні певного інформаційно-організаційного механізму, який в системі управління є найбільш важливим її елементом.

Моделювання та трансформація економіки України привела до орієнтації підприємств на широке використання інформації в господарській діяльності. Інформація відіграє велику роль виробничого фактора і стратегічного ресурсу, має значення не меншим, ніж матеріальних, сировинних та інших ресурсів підприємства [1].

Проблемам інформаційно-організаційного забезпечення підприємств та економічним питанням інформаційно-організаційної діяльності присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних вчених М.М. Єрмошенко, Ю., К.Р. Шеннона, П.А. Страсмана, Д.І. Блюменау та ін. [1-8].

Головну роль відіграють організаційні заходи захисту інформації. Тому виникає питання щодо інформаційно-організаційного забезпечення **безпеки**. Реалізація політики безпеки потребує підтримання засобів захисту, управління системою захисту і здійснення контролю функціонування ІС. Завдання управління і контролю зазвичай вирішуються адміністративною групою, склад і розмір якої залежать від конкретних умов [2].

Важливою функцією інформаційно-організаційного забезпечення безпеки, покликаною постійно давати інформацію про дійсний стан виконання рішень, є контроль [3]. За допомогою контролю розкриваються додаткові

резерви в функціонуванні певного інформаційно-організаційного механізму і вносяться необхідні корективи в їх організацію, в розробку планів тощо. Контроль – це функція “безпосереднього і постійного нагляду” забезпечення безпеки інформації.

Механізм шифрування може забезпечувати конфіденційність переданих даних або інформації може бути використаний в інших механізмах інформаційно-організаційного забезпечення або доповнювати їх [4].

Існування механізму шифрування допускає використання, як правило, механізму управління електронними ключами. У механізмі аутентифікації основна увага приділяється методам передавання в мережі інформації спеціального характеру.

Механізм забезпечення цілісності даних допускає введення в кожне повідомлення деякої додаткової інформації, що є функцією від змісту повідомлення [5-6].

Таким чином, забезпечення-організаційного забезпечення безпеки – це система заходів щодо забезпечення необхідного рівня безпеки, стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди. Інформаційно-організаційне забезпечення безпеки – це формування методик ведення політики безпеки за всіма складовими: економічній, інформаційній, технічній, соціально-правовій, екологічній, технологічній, фінансовій. Це здійснення у визначеній законом формі інформаційно-організаційної діяльності з метою задоволення їхніх інформаційних потреб.

Список використаної літератури

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко . – М. : Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2001 . – 308 с.
2. Шеннон К.Р. Работы по теории информации и кибернетике (перевод с английского, под редакцией Р.Л. Добрушина и О.В. Лупанова). – М.: Изд. иностр. Лит.
3. Парафійник, Н.І. Документно-інформаційні комунікації : навч. посіб. / Н.І. Парафійник. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т».
4. Вуль В.А. Электронные издания. – М., 2001.
5. Горовий В. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. – К., 2005.
6. Ніколас Девід. Оцінка інформаційних потреб: методи і технології . – К., 1996.
7. Матвієнко О.В. Представлення інформації в автоматизованих документно-інформаційних системах. – К., 2001.
8. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика / Г.Г.Почепцов, С.А. Чукут. – К. 2006.

ТРИНИТАРНЫЙ ПОДХОД К ИССЛЕДОВАНИЮ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ В ОБЩЕСТВЕ

Овечкина Е.А., канд. экон. наук, Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Исследователи многих областей знания отмечают, что в сознании человечества сложился аналитический стиль мышления, предполагающий различение свойств (элементов) изучаемого объекта, их сопоставление и противопоставление. Простейшим и основным вариантом такого стиля мышления стала дихотомия, или бинаризм (разделение объекта на две противоречивые части и анализ механизмов их противодействия [1]. В социально-экономических исследованиях бинарный способ анализа позволил представить в изучаемом объекте (социально-экономической системе) различия сторон как непримиримых противоположностей несистемных диад, согласно которым в социуме предполагается доминирование только одной из противоположностей. В результате на практике создаются деструктивные институционально-экономические формы, искажающие возможности развития системных объектов (сужаются исторические горизонты и многовариантность саморазвития, провоцируются застойные кризисные явления). Логическая и историческая исчерпаемость бинаризма обусловила становление небинарного аналитического стиля мышления, одним из направлений которого выступил тринитаризм, представляющий генезис и развитие исследуемых систем с использованием системной триады и нахождением в конфликтах исходно взаимодействующих элементов множества их вероятностных взаимовоплощений (компромиссов), альтернативных моделей и траекторий дальнейшего развития [2]. Формируя тринитарную методологическую концепцию, ученые выделили принцип триадности как универсальный принцип системного структурирования; принцип дополнительности, утверждающий взаимодополнение различных дуалистических парадигм; принцип синергизма, предполагающий переход от дихотомии противоположностей к синтезу противоречивых сторон на новом уровне их взаимодействия и т.д. [3].

В политико-хозяйственных реалиях современной украинской экономики особую значимость тринитаризм может получить в изучении взаимодействия институциональной, социальной и экономической систем при решении таких методологических вопросов, как:

- 1) выявление системного характера и оценка степени влияния институциональных условий на развитие (торможение) хозяйственной деятельности макро-, мезо-, микроэкономических субъектов;
- 2) разработка эмпирических критериев создания мобильной конструктивной институциональной среды саморазвития разноуровневых социально-экономических систем и т.д.

Логическая «емкость» выделенных вопросов требует создания методологической платформы изучения институциональных преобразований, что позволит, прежде всего:

а) в теории: упорядочить терминологический аппарат исследований; разработать теорию институционального пространства хозяйственной деятельности субъектов; создать теоретические основы моделирования их институционально-экономических связей;

б) на практике: идентифицировать характер институциональных изменений, происходящих в обществе; создать механизмы управления институциональной, экономической и социальной системами общества, соответствующими реалиям его жизнедеятельности.

С учетом сказанного, *целью* данной работы является обоснование целесообразности применения тринитарной методологии к моделированию институциональной среды хозяйственной деятельности основных субъектов общественного производства.

Результаты исследований процессов институциональных преобразований в обществе, проводимые отечественными и зарубежными учеными, показали, что становление институциональной среды как сложноструктурированной, динамичной системы организационно-экономических отношений общества связано с институциональной активностью всех действующих акторов (властных структур, бизнеса и общества (конечных потребителей)). Считается, что во взаимодействии данных «субъектных подсистем» социума важнейшая институциональная функция принадлежит государству и состоит в проектировании институтов (институциональном реинжиниринге, трансплантации, селекции и т.д.) на основе выявления реальной потребности в них [3]. Предполагается таким образом, что данная функция государства направлена на сознательное создание институционально-правовой базы (система судопроизводства, хозяйственное, налоговое законодательство) и институционально-экономических условий (система собственности, кредитно-банковская, фискальная, таможенная системы и т.д.) для обеспечения индивидуального, коллективного, общественного благосостояния и безопасности, и априори, положительно воспринимается обществом [4; 5]. Выполняя институциональную функцию, властные структуры поддерживают старые и проектируют новые (в основном формальные) институты: законы, правила, инструкции и т.п., таким образом, создается система формальных («поверхностных») институтов (правил поведения и механизмов принуждения к их выполнению). К старым институциональным формам относятся, как известно, базовые, рутинные институты, в которых воплощены укоренившиеся со временем правила, устойчивые представления и установки социума. В основном неформальные рутинные институты проявляются на так называемом «подповерхностном» уровне как убеждения, стереотипы поведения и могут формализоваться в социальных контрактах (трудовых договорах, коммерческих соглашениях, сделках и т.д.).

Как справедливо отмечается многими исследователями, в системе институционально-экономического взаимодействия могут наблюдаться институциональные довшки и провалы, связанные с недоверием бизнеса и населения к проектируемым властью новым институциональным формам взаимоотношений в обществе [3], при этом все акторы (агенты) «не могут предложить других моделей взаимоотношений, но все вместе при этом проигрывают» [6]. Многими учеными считается, что для успешной «диффузии» спроектированных институтов необходимо, прежде всего:

а) длительное время для проникновения формальной «поверхностной» формы на все уровни отношений с тем, чтобы она воспринималась социумом и задавала правила хозяйственного поведения;

б) создание так называемых специальных условий для поддержки новых институтов (проведение информационной работы с населением, бизнесом; повышение уровня компетентности властных структур, принимающих институциональные решения) [5; 7].

Несомненно, означенные условия способствуют формированию доверия к новым формам, однако при доминировании жесткого регулятивного воздействия государства на экономическое поведение населения и бизнеса при низкой социальной полезности («выгоде») для них модели «властной интервенции» [8], и соответствующей трансляции деформаций на все виды взаимоотношений в обществе, управленческий профессионализм власти становится несущественным фактором. Подытоживая сказанное, следует отметить, что: а) внедряемый формальный институт получит доверие, если субъектам будет невыгодно отклоняться от норм поведения не столько из-за риска получить санкции, сколько из-за ожидаемой вероятности получения выгоды; б) принятие именно тринитарной методологии позволит на основе синтеза (нового уровня взаимодействия противоречивых сторон институционально-экономических отношений в обществе: принуждения и заинтересованности) спроектировать такие формальные институты, которые получат положительную оценку со стороны общества, предпринимательских структур, отдельных граждан, и обеспечат высокую хозяйственную активность.

Список використаної літератури

1. Ольховский В.С. О бинарном и тринитарном подходах в науке и культуре [Электронный ресурс] / В.С. Ольховский. – Режим доступа: <http://www.scienceandapologetics.org/text/466.htm>
2. Василенко С.Л., Никитин А.В. От диалектики к поли(а)лектике и назад... в будущее [Электронный ресурс] / С.Л. Василенко, А.В. Никитин // «Академия Тринитаризма». - Режим доступа: trinitas.ru/rus/doc/0226/002a/02261102.htm
3. Кремнева Е.В. Институциональные особенности современного развития российской экономической системы: Автореферат дис. ... канд. экон. наук. /Е.В. Кремнева; СГСЭУ. - Саратов, 2012. - 22 с.
4. Деркач М.Н. Адаптационный механизм институциональных изменений экономической системы / М.Н. Деркач// БизнесИнформ. - 2011. - № 1 – С.133-135.

5. Леонтьева Л. С., Орлова Л. Н. Использование принципов матричного моделирования для комплексной оценки эффективности институциональных изменений в предпринимательстве / Л.С. Леонтьева, Л.Н. Орлова// МИР - 2016. - Т. 7. - № 1. - С. 97–103.
6. Полтерович В.М. Институциональные ловушки и экономические реформы [Электронный ресурс]/ В.М. Полтерович. – Режим доступа: http://members.tripod.com/VM_Polterovich/ep99001.pdf.
7. Гришин К. Е. Методологические основы проектирования формата эффективного взаимодействия властных и предпринимательских структур в регионе [Электронный ресурс]/ К.Е. Гришин. - Режим доступа: <http://www.uecs.ru/cenoobrazovanie/item/3488-2015-05-08-10-53-33>.
8. Гонтарь Н.В. «Провалы государства»: факторы формирования и механизмы влияния/Н.В Гонтарь// Вестник ВГУ. Серия. 3. Экономика. Экология. - 2014. - № 5 (28). – С. 6-16,

СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ

Отенко П. В., аспірант НДЦ ІПР НАНУ, м. Харків

За результатами дослідження стану корпоративного управління України у травні 2016 року проведеного рейтинговим агентством IBI-Rating [1] на 43 вітчизняних підприємствах з 55 досліджуваних середньозважений рівень відповідності передовим міжнародним та вітчизняним практикам та принципам ефективного корпоративного управління компаній склав 56,3%. Такий результат оцінки вказує на наявність значного ризику для акціонерів, інвесторів та стейкхолдерів. Так, для 13 компаній, що увійшли в групу з середнім балом відповідності, виявлено помірний рівень ризику для зазначеного кола осіб в частині захисту їх корпоративних прав та інтересів, доступності та достовірності інформації про фінансовий стан та управління установою; для 29 компаній – наявні значні ризики; для однієї – занадто низький рівень.

Відповідно до розробленої Агентством Методології [1], оцінка корпоративного управління включала напрями: склад акціонерів та захист прав акціонерів; Наглядова рада; менеджмент, аудит та контроль; розкриття інформації та прозорість; власні ініціативи та взаємодія з регулятором. За результатами оцінювання за напрямками «Наглядова рада» та «менеджмент, аудит та контроль» жодна з досліджуваних компаній не відповідає передовим принципам та практикам корпоративного управління в повній мірі. Такий факт зумовлений тим, що в жодній з досліджуваних компаній не створено комітетів спостережної ради та не передбачено механізму заочного голосування її членів, не задекларовано наявність незалежних членів в складі Наглядових рад, а також більшість Наглядових рад виконують функції оперативного управління.

Задовільний рівень оцінювання напряму «Розкриття інформації та прозорість» (72,3%) обумовлений високим рівнем дотримання принципу розкриття інформації про афілійованих осіб, фінансову звітність та аудиторські звіти. Позитивним фактом є представлення інформації кількома мовами (в

тому числі міжнародного спілкування) на власних веб-сайтах компаній про установчі документи, корпоративну структуру та діяльність.

Задовільна оцінка за напрямом «Менеджмент, аудит та контроль» (47,9%) зумовлена розкриттям інформації про досвід роботи виконавчого органу та позитивними висновками від провідних аудиторських компаній. При цьому більшість з досліджуваних компаній не розкривали інформацію про систему та розмір оплати менеджменту, наявність та функціональні повноваження підрозділи внутрішнього аудиту, відповідність діючого інституту прийняття стратегічних рішень принципам корпоративного управління, підтримки балансу інтересів ключових груп-учасників корпоративних відносин.

Такі результати оцінювання якості та ефективності корпоративного управління [2-4, 6] доводять про необхідність фокусування уваги проблематики з корпоративної безпеки на інституціональних обмеженнях та інтересах зацікавлених груп, що впливають на прийняття стратегічно важливих рішень. Тому для розроблення інструментарію прийняття стратегічних рішень в системі корпоративної безпеки необхідно враховувати, що стратегічне рішення представляє результат колективного вибору засобів та дій, що відповідають принципам корпоративного управління та інтересам основних груп-учасників корпоративних взаємовідносин для досягнення стратегічних цілей. З позицій корпоративної безпеки найважливішими ознаками таких рішень є – діюча організаційна модель їх прийняття, інструменти їх розроблення та стратегічний характер цілеспрямованості. Так, відповідно організаційній моделі прийняття стратегічних рішень можна виділити такі характеристики корпоративної безпеки, як:

для раціонально-правових (раціональні, стандартні, запрограмовані, з низьким ступенем ризику, рутинні, повторювані, структуровані, спрощені) - використання процедур, розрахунків, аналітичного інструментарію, спрямованих на широкий пошук інформації, що дозволяє досліджувати всі можливі варіанти рішень, і після застосування чітких правил обґрунтувати та прийняти вибір;

для колегіальних (складні, спорадичні, мають певний ступінь невизначеності щодо способів досягнення цілей) - певні організаційні процедури прийняття та реалізації стратегічного рішення через ведення переговорів, спільні обговорення, внесення пропозицій та досягнення узгодженості між ключовими учасниками корпоративних відносин відповідно способів дій для досягнення стратегічних цілей;

для політичних (складні, спорадичні, конфліктні, мають певний ступінь невизначеності відносно вибору цілей) - охоплення множини протилежних інтересів, наявність серйозних потенціальних наслідків, високий ступінь конфліктності. Результатом процесів їх прийняття є ведення переговорів та досягнення консенсусу (згоди) відповідно вибору цілей між основними зацікавленими групами прийняття рішень.

Відповідно інструментальному аспекту прийняття стратегічних рішень згруповано такі види ознак корпоративної безпеки:

для раціональних/заснованих на судженнях/іраціональних - ступінь повноти володіння інформацією та застосування аналітичного інструментарію в прийнятті стратегічних рішень;

для стратегічних рішень формалізованих/неформалізованих, контурних/структурованих/алгоритмічних, стандартних/унікальних - рівень визначеності послідовності дій (формальних процедур) та регламентації дій в їх прийнятті;

для рішень апіорних (завідомо відомих) / апостеріорних (ґрунтуються на досвіді) – рівень знань та наявність досвіду, на якому побудований процес їх прийняття;

для фундаментальних або модифікованого дослідження/інтуїтивних рішень – можливість створення певної бази знань;

для компетентних/некомпетентних – рівень професійних здатностей, повноти знань та досвіду для прийняття стратегічних рішень на організаційному рівні (ключових груп, що приймають рішення – менеджери, наглядова рада, інвестори, партнери, тощо).

За цілеспрямованістю та характером змісту питань, що складають стратегічні рішення виділено такі характеристики корпоративної безпеки: фінансові, техніко-технологічні, інноваційні, організаційні; такі, що відповідають цілям (стратегіям) зростання, стабільності, скорочення; такі, що реалізують зміни напряду бізнесу, ринку, розширення або звуження бізнесу; вирішують проблемні питання.

Систематизація ознак корпоративної безпеки відповідно групуванню видів стратегічних рішень в системі корпоративного управління дозволила визначити теоретичні підходи до розроблення методичного забезпечення прийняття стратегічних рішень. Для корпоративної безпеки стратегічних рішень, що згруповані за організаційною моделлю їх прийняття, відповідають положенням інституціонального підходу для врахування та узгодження корпоративних інтересів, формування методичного забезпечення організації таких процесів – розроблення певного комплексу норм, правил, процедур. Види стратегічних рішень за ознакою повноти знань та способів їх застосування в процесах їх прийняття відповідають сферам застосування когнітивного, компетентнісного та раціонального підходів, так як фокусують увагу на аналітичному процесі для обґрунтованого вибору за допомогою порівняння альтернативних варіантів, з врахуванням особистісних характеристик осіб, що розробляють рішення, та колективних знань, досвіду, здатностей до управління. Для стратегічних рішень, що відповідають напрямам, цілям, стратегіям та характеру проблем, що вирішуються на підприємствах, постає необхідність застосування системного та ресурсного підходів з метою формування їх методичного забезпечення.

Необхідність мінімізації ризиків виникнення конфліктних ситуації в системі корпоративного управління вимагає пошуку методичних підходів до моделювання таких ситуацій. Аналіз результатів досліджень, що пов'язані із оцінюванням якості системи корпоративного управління [1,5,6], дозволяє

зробити висновок щодо необхідності застосування інструментів когнітивного підходу. Основними завданнями даного підходу є сценарне моделювання розвитку і передбачення ситуацій щодо порушення балансу інтересів в прийнятті стратегічних рішень, що виступає одним з головних чинників якості корпоративного управління.

Список використаної літератури:

1. Матеріали з офіційного сайту Професійної асоціації корпоративного управління. Режим доступу: <http://cgpa.com.ua/profesijna-spilnota/diyalnist-korporativnogo-direktora/diyalnist-korporativnogo-direktora-1.html>;
2. Матеріали з офіційного сайту Українського союзу промисловців і підприємців. Режим доступу: <http://uspp.ua/korporativna-bezpeka.html>;
3. Кизим М. О. Можливості та загрози від членства України в СОТ для машинобудування в умовах співпраці з країнами ЄС і Митного союзу ЄврАзЕС / М. О. Кизим, А. Д. Олійник, І. Ю. Матюшенко, В. Є. Хаустова, Ш. А. О. Омаров, Ю. М. Моїсеєнко, І. Ю. Бунтов // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 59–70;
4. Отенко В. І. Стратегічний вибір підприємства та його реалізація. Монографія / В. І. Отенко. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 336 с.;
5. Шемаєва Л. Г. Когнитивная технология анализа и моделирования стратегического развития предприятия / Л. Г. Шемаєва // Научные труды ДонНТУ. – 2005. – № 91. – С. 134–143;
6. Яртим І. А. Прийняття рішень щодо забезпечення економічної безпеки реалізації стратегічних змін машинобудівних підприємств на основі рефлексивних моделей / І. А. Яртим // Матеріали VII міжнародної наук.-практ. Інтернет-конф. «Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем» (Харків, 2–10 квітня 2015 р.). – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. – С. 97–100.

МІСЦЕ ДІЛОВОЇ РОЗВІДКИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Пальченко О. Л., Сафаров Сарван Яхья огли, магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В сучасних умовах глобалізації, загострення конкурентної боротьби та постійного зростання кількості та складності загроз підприємницької діяльності для успішного функціонування суб'єкти господарської діяльності повинні добре розуміти ринкове середовище їх діяльності і, особливо, дії та наміри наявних та потенційних конкурентів. З цією метою організації доцільно проводити ділову розвідку, що дозволить керівництву приймати більш виважені управлінські рішення та забезпечить підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

В загальному розумінні розвідка являє собою професійну діяльність з метою одержання інформації, що може надати її отримувачу істотні переваги в політиці, економіці чи інших сферах діяльності.

Ділова (бізнес, конкурентна) розвідка – це аналітичний процес, який трансформує зібрану інформацію в стратегічні знання про ситуацію на ринку,

результати діяльності, дії та наміри конкурентів, а також положення та загрози безпеки самого підприємства, що його проводить.

Основним завданням ділової розвідки є постійне забезпечення керівництва, по-перше, даними щодо реального становища його підприємства на ринку, по-друге, інформацією щодо потенційних небезпек, загроз та ризиків його діяльності, пов'язаних з навколишнім середовищем.

В цілому процес ділової розвідки складається з таких етапів:

- збір та накопичення даних;
- фільтрація та сканування отриманої інформації;
- інтеграція, уточнення, систематизація інформації;
- аналіз, оцінка та визначення пріоритетності інформації;
- поширення проаналізованої інформації, прийняття на її основі рішень [3].

Вчені відслідковують зародки ділової розвідки аж до античних часів єгипетських, афінських, родоських торговців та купців, які здійснювали збір інформації про товари конкурентів та ціни на ринках [2, 17]. Сьогодні стимульована інформаційною революцією ділова розвідка поширена практично всюди, а наявність вираженої організації інформаційно-аналітичної роботи стає одним з визначальних факторів виживання організації.

Часто поняття ділової розвідки плутають з промисловим шпигунством, оскільки метою обох є збір інформації. Однак, якщо промислове шпигунство ґрунтується на добуванні конфіденційних відомостей протизаконним шляхом, то ділова розвідка використовує тільки легальні, етичні способи та відкриті джерела інформації. Методи ділової розвідки умовно можна поділити на кабінетні та польові, однак основою обох груп є інтелектуальний ресурс, в той час як промислове шпигунство орієнтоване на використання засобів недобросовісної конкуренції, включаючи шантаж, підкуп, крадіжка, насильство і т.п.

Інформація, що формується в процесі ефективної ділової розвідки повинна відповідати таким вимогам:

- коректність – інформація повна, точна та вірна;
- зрозумілість – інформація доступна для розуміння цільової групи отримувачів;
- корисність – інформація подається в формі, що зразу придатна для використання;
- важливість – інформація стосується тем та завдань, що мають важливе значення для керівництва;
- вчасність – інформація отримується в терміни, що дає можливість підприємству своєчасно реагувати;
- комплексність – інформація стосується всіх подій, що можуть вплинути на діяльність підприємства.

Основними перевагами, які отримують підприємства, що активно проводять ділову розвідку є:

- можливість прогнозування змін на ринку та передбачення дій конкурентів;

- можливість вчасного реагування на коливання ринкової кон'юнктури;
- прийняття більш обґрунтованих управлінських та стратегічних рішень;
- виявлення власних сильних та слабких сторін;
- вивчення кращих практик діяльності (бенчмаркінг);
- можливість вчитись на помилках конкурентів;
- підвищення конкурентоспроможності бізнесу;
- виявлення нових та потенційних конкурентів [4].

Незважаючи на вказані переваги, українські підприємства значно відстають від розвинених країн у використанні розвідувальних технологій. Якщо у США частка підприємств, що використовують можливості ділової розвідки становить близько 82%, то в Україні це 3-5% [5, 22].

Основними проблемами, з якими зустрічаються українські підприємства, є недосконалості законодавства, небажання представників бізнесу розкривати власну інформацію та в цілому слабе розуміння українськими підприємцями необхідності проведення інформаційно-аналітичних процедур. Однак високий рівень шахрайства в підприємництві, недобросовісна конкуренція та корупція, що характерні для України, доводять необхідність постійного моніторингу за зовнішнім та внутрішнім середовищем для вчасного виявлення та реагування на загрози та ризики економічної безпеки.

Отже, створення на підприємстві системи ділової розвідки дозволить забезпечити конкурентні переваги, оптимальну інформаційну політику та загальну захищеність підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз. Доцільним є виділення в структурі служби безпеки підприємства відділу ділової розвідки, або хоча б фахівця, в обов'язки якого повинні входити вивчення потенційних партнерів та конкурентів, діагностика ситуації на ринках, аналіз та інформаційна підтримка стратегічних та тактичних рішень [1]. Також до завдань таких фахівців належить захист підприємства від потенційного промислового шпигунства, форми та методи якого постійно вдосконалюються з розвитком інформаційних технологій.

Досвід розвинутих країн доводить, що ділова розвідка є невід'ємною складовою успішної комерційної діяльності та економічної безпеки підприємства, яка дозволяє подивитись на власний бізнес зі сторони, представляє нові ідеї та концепції, фокусує погляд керівництва на найважливіших завданнях та рішеннях.

Тому, на нашу думку, ділова розвідка є важливим елементом забезпечення економічної безпеки, що дозволяє підприємству реалізувати його економічний потенціал. Враховуючи особливості підприємництва в Україні, додаткового дослідження потребує специфіка організації ділової розвідки та інформаційно-аналітичної роботи в умовах посиленої недобросовісної конкуренції та недосконалості законодавства.

Список використаної літератури

1. Беседіна А.О. Конкурентна розвідка в системі забезпечення стратегічного розвитку підприємства. БізнесІнформ. – 2012. – №10. – С. 277-279.

2. Богданович В.Ю., Бадрак В.В. Конкурентна розвідка та промислове шпигунство / В.Ю. Богданович, В.В. Бадрак // Сучасний захист інформації. – 2014. – №1. – С. 16-22.
3. Gracanin, S., Kalac, E., Jovanovic, D. Competitive Intelligence: Importance And Application In Practice. Review Of Innovation And Competitiveness Volume 1, Issue 1, 2015. – P. 25-43.
4. Іванець, В. Бізнес-розвідка: організаційно-правові аспекти / В. Іванець // Сіверянський літопис. — 2008. — № 3. — С. 210-212.
5. Ткачук Т.Ю. Конкурентна розвідка / Т.Ю. Ткачук // К. : НА СБ України, 2009. — 272 с.

РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СУЧАСНОГО РІВНЯ

*Пересипкін М. М., ст. викл., Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Сучасний ритм життя та динаміка економічних змін спонукають суб'єктів господарювання до пошуку нових інноваційних форм роботи та шляхів підвищення ефективності функціонування.

Відомо, що для успішного розвитку економіки потрібні кадри, які володіють сучасними і навіть випереджувальними компетенціями, що обумовлює зростання ролі ВНЗ як одиниці з підготовки кваліфікованого фахівця.

Традиційне призначення ВНЗ пов'язано із збереженням та розвитком культурно-освітнього та національно-технічного потенціалу, відтворенням накопичених знань та досвіду поколінь. Сьогодні це призначення доповнюється другою, не менш важливою функцією ВНЗ – як учасника ринкових відносин. Став об'єктом ринкової економіки, товаровиробником інтелектуального продукту та освітніх послуг, ВНЗ повинен керуватися законами ринку.

Відповідно, змінюється і підхід до усвідомлення якості освіти, започаткування нових або розширення існуючих форм навчання. Однією із таких форм є додаткова професійна освіта і професійна перепідготовка. Додаткова професійна освіта (ДПО) - це цілеспрямований процес навчання громадян за допомогою реалізації додаткових освітніх програм, надання додаткових освітніх послуг та інформаційно - освітньої діяльності за межами основних освітніх програм в інтересах людини, суспільства і держави. Професійна перепідготовка - вид ДПО, спрямований на освоєння освітніх програм для виконання нового виду роботи або групи робіт. Перепідготовка не забезпечує отримання нового рівня освіти відповідно до державних освітніх стандартів, але вона дає можливість змінити напрямок професійної діяльності на вже наявному рівні освіти.

Сьогодні проблема кадрового забезпечення є однією з найважливіших в процесі реформування тієї чи іншої сфери соціально - економічного розвитку, адже людський фактор є одним з визначальних успішності тієї чи іншої

реформи і саме система додаткової освіти найбільш повно і в найкоротші терміни зможе вирішити проблеми кадрового забезпечення важливих для соціально - економічного розвитку галузей економіки.

Необхідне сьогодні реформування освіти забезпечить необхідний кадровий потенціал країни для подальшого динамічного соціально - економічного розвитку, впровадження інновацій, розвитку науки, а також забезпечить конкурентоспроможність людського фактора на світовому ринку.

В сучасних умовах система додаткової професійної освіти стає не просто затребуваною, а й однією з базових умов успішної реалізації всіх запланованих реформ, пов'язаних з переходом до нової економіки та інноваційного розвитку пріоритетних галузей країни.

Сьогодні практично не сформовані механізми впливу потреб ринку праці на підготовку фахівців у ВНЗ. Існує необхідність більш інтенсивної комунікації між роботодавцями та ВНЗ з проблем вищої освіти, яка б могла стимулювати більш чітке усвідомлення потреб працедавців відносно підготовки випускників і дати ВУзам орієнтири для більш реалістичної оцінки якості їх роботи в розумінні перспектив свого розвитку.

Таким чином, підвищення ступеня активності освіти є однією з актуальних проблем для всіх представників науково-освітнього товариства. Рішення даної проблеми пов'язано із модернізацією змісту освітніх програм, оптимізацією способів та технологій організації освітнього процесу та переосмисленням цілей та результатів навчання.

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ

Петлиця О. О., викладач, Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу

У період формування сталої економіки значна увага приділяється розробленню моделі обліку, яка б забезпечувала інформацією про діяльність підприємства всіх зацікавлених користувачів. Облікова політика підприємства формується та застосовується таким чином, щоб на основі певної методики збору й оброблення даних забезпечити потреби менеджменту в достатній оперативній, релевантній інформації для прийняття рішень. Розпорядчий документ про облікову політику підприємства є внутрішнім регламентом, який визначає особливості методики ведення бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта щодо окремих об'єктів обліку. Такий регламент необхідний для узагальнення положень численних нормативно-правових актів, що регламентують ведення обліку на конкретному підприємстві з урахуванням особливостей його діяльності. Застосовуючи обрані самостійно елементи облікової політики, підприємства враховують їх вплив на основні показники фінансового стану та результати діяльності.

Проблемам формування облікової політики присвячено праці науковців-практиків, серед них: Ф.Ф. Бутинець, В.С. Лень, В.В. Сопко, Т.В. Барановська, П.Є. Житний, О.І. Пилипенко, М.С. Пушкар, В.Г. Швець та інші.

Метою роботи є дослідження співвідношення організації обліку та облікової політики підприємства, наявних підходів до визначення складових елементів облікової політики.

Вивчення чинного законодавства, зокрема Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», дозволило встановити, що право підприємства на самостійне встановлення облікової політики визначається одночасно із правами на самостійне визначення форми організації бухгалтерського обліку; розроблення системи управлінського обліку, звітності і контролю господарських операцій; встановлення правил документообороту і технології оброблення облікової інформації, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку. Погоджуючись із твердженням науковців, вважаємо, що облікова політика підприємства та організація обліку на підприємстві є взаємопов'язаними поняттями, проте різними за своїм змістом (рис.1).

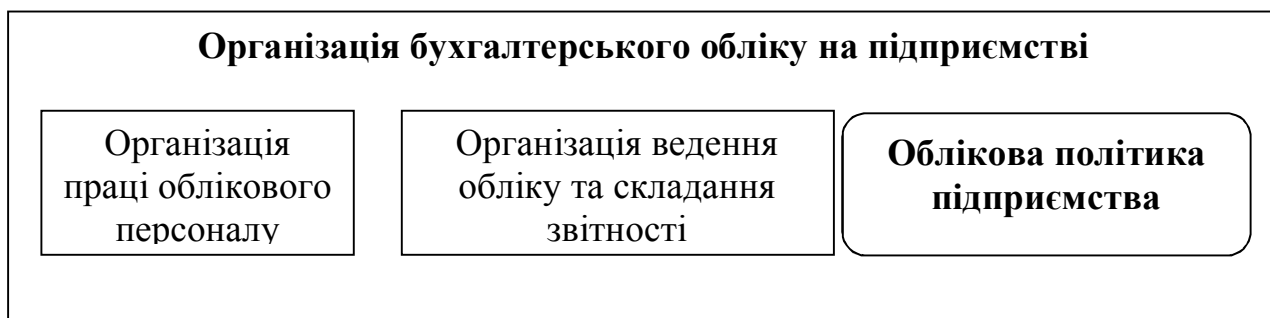

Рис.1. Співвідношення організації обліку та облікової політики підприємства

Складовими аспектами облікової політики в Україні є:

1) теоретичні засади бухгалтерського обліку – ґрунтуються на загальнонаукових основах бухгалтерського обліку та основних законодавчих актах, що регулюють діяльність в цій сфері; також включають у себе основні принципи, дотримання яких є основою відображення в обліку господарських операцій;

2) методика – це сукупність методів та критеріїв оцінювання, що регламентують облік основних засобів та малоцінних необоротних активів, запасів, фінансових інвестицій, розрахунків, забезпечень, доходів та витрат;

3) практика – включає в себе безпосереднє ведення обліку на вищеперерахованих ділянках через реєстрацію в первинних документах та їх оброблення; відображення господарських операцій згідно з діючим Планом рахунків; узагальнення інформації в облікових реєстрах обраної форми обліку; організація внутрішнього контролю та взаємодії бухгалтерії з іншими службами господарюючого суб'єкта.

Одним із ключових питань у процесі дослідження облікової політики є визначення її структурних елементів. Ми поділяємо позицію В.А. Кулик та

вважаємо, що об'єктом облікової політики підприємства є об'єкт обліку, щодо якого нормативно-правовими документами передбачено альтернативні варіанти обліку. Елемент облікової політики – це конкретно обраний або самостійно розроблений підприємством виходячи з умов і специфіки його діяльності спосіб (прийом) або процедура обліку конкретного об'єкта облікової політики. Від правильності обраного елементу облікової політики буде залежати наявність достовірної, правдивої інформації для відображення її в обліку.

Перелік обов'язкових елементів облікової політики законодавчо не визначений, але практиками-науковцями запропонований: межа істотності; тривалість операційного циклу; критерій віднесення високоліквідних активів до грошових коштів; термін корисного використання основних засобів; методи амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів; переоцінка необоротних активів; періодичність зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку; величина вартісного критерію належності матеріального активу до малоцінних необоротних активів; термін корисного використання нематеріальних активів; одиниця обліку запасів; методи оцінювання вибуття запасів; призначення та умови використання запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; методи визначення величини резерву сумнівних боргів; спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності; методи відображення фінансових інвестицій на дату балансу; методи оцінювання ступеня завершеності операції з надання послуг; методи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат; бази розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат; періодичність ведення обліку відстрочених активів та зобов'язань.

Під час оформлення облікової політики підприємства кожен з вказаних елементів встановлюється і визначається підприємством відповідно до П(С)БО.

Список використаної літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року No 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. –Х. : Фактор, 2008. –1008 с.
3. Облікова політика підприємства : навч. посібн./за ред. Гаврилюка В.М., Жука В.М., Михайлова М.Г. – К. : Вид.ТОВ "Юр-Агро-Веста", 2007. –326с.

КОНЦЕПТИ ЕПІСТЕМОЛОГІЧНОГО БАЗИСУ ОЦІНЮВАННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕКОЛОГІЇ

Погорелов Ю. С., Полтавський національний університет імені Юрія Кондратюка, Вахлакова В. В., Донбаський державний технічний університет, м. Лисичанськ

Проста, на перший погляд, категорія оцінювання насправді тісно пов'язана з філософськими проблемами пізнання, його істинності, дійсності та свідомості. На примітивному рівні такий зв'язок побачити практично неможливо, оскільки більшість оцінок формується в оцінюванні емпірично, на основі досвіду, методів спостереження та розрахунків, наївної інтерпретації та неусвідомленого порівняння з деяким еталоном. Але історія науки свідчить, що така наївна інтерпретація далеко не завжди дозволяє отримувати достовірні судження.

В епістемологічну основу оцінювання мають бути покладені принципові положення окремих напрямів епістемології, кожне з яких має серйозне обґрунтування у різних напрямках епістемології. У практиці оцінювання вони часто приймаються аксіоматично та неявно. Відмова від якогось з них нівелює істинність результатів оцінювання, обмежує їхню практичну цінність. А всі вони разом формують епістемологічну основу (епістемологічний базис) оцінювання, який слугує фундаментальними засадами отримання достовірних оцінок та їхньої коректної інтерпретації з метою отримання повних та несуперечливих суджень.

З використанням відібраних концепцій та течій в епістемології сформульовано концепти епістемологічного базису оцінювання, які надано у табл. 1.

Таблиця 1- Концепти епістемологічного базису оцінювання

Напрямок епістемології	Концепт	Зміст концепту
Гносеологічний оптимізм	Оцінювання об'єктів як спосіб їхнього пізнання	Оцінювання об'єктів є способом їхнього пізнання, що здійснюється суб'єктом оцінювання з метою формування судження про об'єкти, яке слугує підставою подальших рішень або дій стосовно цих об'єктів
Пробабілізм	Ймовірнісний характер оцінок	Отримувані оцінки об'єкта є принципово ймовірнісними, зокрема через їхню інтерпретацію суб'єкта оцінювання
Фальсифікаціонізм	Можливість помилковості оцінок	Визнання деякої помилковості оцінок, що дозволяє не вважати отримані оцінки та їхню інтерпретацію як остаточно достовірні
Дефляціонізм	Представлення результатів оцінювання їхньою інтерпретацією	Результати оцінювання представлено не стільки оцінками, скільки результатами їхньої інтерпретації та тлумачення (у тому числі і суб'єктом оцінювання)

Фаллібілізм	Постійний характер оцінювання	Оцінки з певною мірою достовірності відображають стан оцінюваного об'єкта лише деякий час, після якого необхідний повтор повторення
Джастифікаціонізм	Забезпечення достовірності оцінок при дотриманні низки умов	Достовірність оцінок забезпечується обґрунтуванням вибору об'єкта оцінювання, використанням достовірної інформації, адекватних особливостям оцінюваного об'єкта методів та способів оцінювання та інтерпретації оцінок
Конвенціоналізм	Створення аксіоматичного базису оцінювання	Створення аксіоматичного базису оцінювання, який одночасно спрощує оцінювання і надає йому деякого умовного характеру

Концепт вважається категорією розумовою, неспостережною, що надає великий простір для її тлумачення [5, с. 9], одиницею опису [4, с. 29], що об'єднує інформацію про всі ознаки [1], має семантичне поле та змістову структуру [6]. З використанням основних положень концептології [2,3] концепт епістемологічного базису оцінювання визначено як розумове утворення, яке у сукупності виражає зміст положень концепцій та течій в епістемології, створює нерозчленоване уявлення про ці положення, актуалізує відображену в них онтологічну складову і у процесі думки заміщає їх. Концептам епістемологічного базису властиві множинність, перетинання, збіг та взаємопов'язаність.

З позицій гносеологічного оптимізму оцінювання є об'єктно-суб'єктивним процесом, тобто оцінювання відбувається лише при наявності і об'єкта, і суб'єкта оцінювання, який за умови відповідності методів оцінювання особливостям об'єкта та призначенню очікуваних оцінок може отримати достатньо достовірне судження про об'єкт оцінювання. Окремий розгляд об'єкта і суб'єкта оцінювання позбавлений сенсу.

З позицій пробабілізму отримувані оцінки будь-якого об'єкта є ймовірнісними. Ймовірність оцінок можна розглядати двояко: як опис об'єкта з певною мірою достовірності і як можливість наявності кількох оцінок одного й того ж об'єкта. Ймовірнісний характер оцінок зумовлений визнанням принципової недостатності знань про оцінюваний об'єкт і варіативністю інтерпретації його оцінок, оскільки оцінювання є об'єктно-суб'єктивним процесом, в якому провідна роль належить суб'єкту оцінювання.

Методологія фальсифікаціонізму в оцінюванні продовжує ідеї методологічного конвенціоналізму, яка базується на прийнятті за угодою просторово-часових "базових тверджень", до яких належать терміни, дефініції, постулати, правила, принципи та припущення, що у сукупності формують аксіоматичний базис оцінювання. Такий базис, з одного боку, спрощує оцінювання, створює умови для його універсалізації, але, з іншого, привносить в оцінювання елемент умовності. З позицій фальсифікаціонізму оцінкам будь-якого об'єкта принципово притаманна певна помилковість, оскільки у побудові

оцінної системи дещо приймалося аргію як окремий елемент "правил гри". Але одночасно оцінки будь-якого об'єкта, способи їхнього отримання та інтерпретації сприяють зростанню знань у галузі оцінювання.

З позиції дефляціонізму в оцінюванні значення мають не лише і не стільки самі оцінки об'єкта, як їхня ідентифікація та наступне тлумачення, які, по суті, є відображенням отриманих оцінок у свідомості осіб, які ухвалюють рішення щодо дій з отриманими оцінками.

З позицій фаллібілізму оцінки як результат оцінювання не є остаточними, вони можуть бути уточнені, доповнені з появою нових підходів до оцінювання, нових (або уточнених) даних, нових знань щодо об'єкта тощо. Саме з цих позицій оцінки мають "термін придатності", що визначає необхідність постійного повторення оцінювання з метою не лише отримання нових, а й поліпшених, досконаліших оцінок.

З позицій джастифікаціонізму оцінки будь-якого об'єкта можна визнати достовірними певною мірою лише тоді, якщо вони "виправдані" шляхом обґрунтування вибору об'єкта оцінювання, використання достовірної інформації, адекватних особливостям оцінюваного об'єкта методів оцінювання та інтерпретації оцінок.

Оцінювання за умови прагнення до праксеологічної цінності його результатів може бути здійснене лише при визнанні доцільності використання зазначених напрямів епістемології, що становлять фундаментальний теоретичний у епістемологічному розумінні базис оцінювання як міждисциплінарної загальнонаукової категорії.

З урахуванням сформульованих концептів епістемологічного базису оцінювання зміст категорії "оцінювання" слід розглядати в такий спосіб: оцінювання – це постійно здійснюваний з використанням створеного аксіоматичного базису оцінювання процес відображення та пізнання суб'єктом оцінювання об'єктів дійсності, результатом якого є судження про об'єкт оцінювання, формою якого є ймовірнісні оцінки об'єкта, які не є остаточними, можуть бути уточнені або спростовані за результатами додаткових розрахунків і інтерпретовані на основі існуючих домовленостей.

Список використаної літератури

1. Ефремов В. А. Теория концепта и концептуальное пространство / В. А. Ефремов // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. - 2009. - №104. - С.96-106.
2. Зайченко О. В. Поняття "концепт", його загальна характеристика [Електронний ресурс] / О. В. Зайченко // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія Філологічна. - 2012. - Вип. 24. - С. 78-81. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nznuoa/fil/2012_24/25.pdf
3. Ляпин С. Х. Концептология: к становлению подхода / С. Х. Ляпин // Концепты. Научные труды Центроконцепта. Вып. 1. - Архангельск, 1997. - С. 11-35.
4. Пименова М. В. Концептуальные исследования. Введение : [учеб. пособ.] / М. В. Пименова, О. Н. Кондратьева. - М.: ФЛИНТА : Наука, 2011. - 176 с.
5. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З. Д. Попова, И. А. Стернин. - Воронеж: Истоки, 2001. - 189 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*Пригунов П. Я., канд. псих. наук, професор, Директор Департаменту з питань безпеки, оборони, діяльності органів юстиції та запобігання корупції Секретаріату Кабінету Міністрів України, **Вінник І. Ю.**, здобувач, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*

Завдання з реформування України вимагають від українського народу та керівництва країни рішучих дій по визначенню національних інтересів держави, шляхів їх досягнення та забезпеченню національної безпеки, як головної умови існування та розвитку України.

Сучасний стан у якому опинилася наша держава свідчить про те, що переосмислення підходів до розуміння національної безпеки є нагальною потребою українського суспільства і часу чекати поки буде розроблено досконале наукове обґрунтування немає [1].

Вітчизняна наукова думка сьогодні не в змозі забезпечити потреби суб'єктів законотворчої діяльності, щодо інноваційних підходів до розуміння національної безпеки та шляхів її забезпечення [2].

Аналіз діючої Конституції України [3] свідчить про, що питання національної безпеки та її забезпечення потребують негайного вдосконалення та уточнення. Так відповідно п. 17 ст.92 Конституції України визначено, що виключно законами України визначаються... основи національної безпеки. Згідно п.1. Ст.106. визначає, що Президент України забезпечує... національну безпеку. Статтею 107 визначено, що Рада національної безпеки та оборони України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України. Відповідно п. 7 ст. 116. Кабінет Міністрів України здійснює заходи щодо забезпечення .. національної безпеки. У статті 16 визначено, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки, а у ст. 17 вказано, що забезпечення економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу, забезпечення державної безпеки (анахронізм, ця функція була притаманна КДБ СРСР, повинно бути безпека держави) і захист державного кордону України покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави.

Разом з тим, в Конституції України відсутнє визначення національної безпеки, не закріплено, хто відповідає перед народом України за національну безпеку держави, як вона формується та забезпечується. Не зрозуміло з Конституції України, що таке основи національної безпеки і яким чином на

законодавчому рівні закріплюється безпосередньо національна безпека України та законодавчо визначаються шляхи її забезпечення. Так сталося, що за двадцять п'ять років незалежності ми маємо тільки основи національної безпеки, організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю тощо. Основи і тільки основи.... А де ж безпосередньо національна безпека України?

Слід відзначити, що у Конституції України передбачені функції держави, такі, як: охорона, оборона, захист, які на наш погляд, притаманні національній безпеці і є одночасно функціями та засобами її забезпечення

За часи нашої незалежності ми мали одинадцять Стратегій національної безпеки, які затверджувалися Президентами України і не мали жодного звіту про їх виконання, бо Конституцією України та іншими законами не визначено механізмів персональної відповідальності, як за стан національної безпеки України, так і за ефективність забезпечення її суб'єктами.

На підставі проведених досліджень ми пропонуємо розглядати та законодавчо визначити національну безпеку України як систему забезпечення державного управління країною, з метою створення умов здатності системи державного управління країни забезпечити високий рівень життєдіяльності нації та її конкурентним спроможностям у взаємовідносинах з зовнішнім світом для надійного існування та прогресивного розвитку [4].

Основою національної безпеки України є національний інтерес, який є сукупністю внутрішніх та зовнішніх потреб держави в забезпеченості захищеності та прогресивного розвитку особистості, суспільства та держави [5].

Носієм національних інтересів держави – є український народ.

Стан безпеки нації унеможливорює принесення в жертву національних інтересів, а саме об'єктивних потреб нації як внутрішнє цілого соціального утворення в єдності всіх його властивостей.

Основні характеристики національної безпеки держави:

Рівень безробіття, рівень росту споживчих цін, рівень державного внутрішнього та зовнішнього боргу у відсотковому співвідношенні до валового внутрішнього продукту, рівень забезпеченості ресурсами: освіти, охорони здоров'я, культури, науки в відсотковому співвідношенні до валового внутрішнього продукту [6]. Рівень забезпеченості кадровим потенціалом у всіх сферах народного господарства та в сфері державного управління.

Ми вважаємо, що необхідно законодавче закріплення права України на використання та застосування превентивних заходів що до захисту своїх національних інтересів.

З нашої точки зору, національна безпека України повинна розглядатися як не процес, а система забезпечення національної безпеки, як забезпечення цього процесу. Таким чином, національна безпека визначається не як стан, а як динамічна складова розвитку держави. Інтереси або мета, які потрібно досягнути на шляху розвитку розглядається як стала величина, а загрози є динамічними та змінюються в залежності від шляху вибору досягнення інтересів.

Нами були визначені три групи національних інтересів до яких слід віднести зовнішні, внутрішні та геополітичні інтереси. Досягнення цих інтересів має стратегічний, довгостроковий характер.

Виходячи з довгострокових національних інтересів, ми визначаємо джерела загроз та потенційні загрози їх досягненню.

Джерелами загроз національній безпеці України є – особа, група осіб, терористичні угруповання різних форм, організовані злочинні угруповання, держава, групи держав, їх військові блоки або союзи, трансконтинентальні корпорації, які діють в супереч національним інтересам держави [7].

На наш погляд об'єктами національної безпеки України є:

- особистість (людина і громадянин) – її конституційні права, свободи та гарантії свобод, її особиста безпека;

- суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище, природні ресурси, права та умови для вільного розвитку;

- держава - її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність,

- державне управління, управління вибором шляхів та засобів захисту національних інтересів,.

суб'єктами національної безпеки України ми визначаємо:

- систему державного управління; (держава, інституції державної влади та управління)

- суспільство, політичні партії, об'єднання громадян;

- особистість (людина і громадянин).

Основними функціями національної безпеки України, на наш погляд є [8]:

- захист – гарантія безпеки об'єктам національної безпеки, цілеспрямована діяльність державних інституцій по забезпеченню цієї гарантії;

- охорона – комплекс дій, цілеспрямована діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки по недопущенню протиправних впливів на об'єкти національної безпеки;

- оборона – система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технологічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави, щодо підготовки до збройного захисту та захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту;

Засобами забезпечення національної безпеки України виступають:

Державне управління - шляхом:

- прогнозуванням (попереджувальним виявленням та ідентифікацією) потенційних загроз та небезпек національним інтересам України, шляхом організації та забезпечення функціонування когнітивного інформаційно-аналітичних центру;

- реалізацією геополітики, внутрішньої та зовнішньої політики, спрямованої на узгодження на компромісних засадах національних інтересів та небезпек, загроз національним інтересам держави;

- розробкою та виконанням державних програм з трансформації та реформування системи державного управління у всіх сферах з метою досягнення національних інтересів та укріплення національної безпеки України;
- забезпеченням сфер державного управління висококваліфікованими кадрами, проведення прогресивної кадрової політики держави

Громадянами :

- участю у виборних процесах у всі гілки виконавчої та законодавчої влади, референдуми та інші форми безпосередньої демократії
- участю в економічній розбудові держави
- набуттям освіти та високого професійного рівня у вибраній галузі суспільного життя
- збереженням національної культури та національної самовизначеності
- патріотизмом.

Слід відзначити, що інституції національної безпеки, які утворюють систему її забезпечення, зобов'язані безперервно функціонувати та розвиватися, вдосконалювати свою діяльність, а міри, які націлені на укріплення національної безпеки повинні розроблятися та використовуватися у відповідності з принципами демократичного контролю.

За логікою після визначення національної безпеки законодавчо треба визначити систему забезпечення національної безпеки України, її розвиток та удосконалення. Ми вважаємо, що державне управління повинно розглядатися як система забезпечення національної безпеки України.

Система забезпечення національної безпеки України – сукупність органів законодавчої, виконавчої та судової влади, державних та інших інституцій та об'єднань громадян, а також сукупність законодавчих актів, регламентуючих відносини у сфері захисту національних інтересів України від геополітичних, зовнішніх та внутрішніх загроз.

Система забезпечення національної безпеки України є механізмом взаємодії її складових частин, заснованих на національних інтересах та цінностях українського суспільства, спрямованих для забезпечення реалізації стратегічних завдань держави, визначених політикою національної безпеки.

Система забезпечення національної безпеки України базується на інституціональній основі, з чітко визначеною правовою базою, висококваліфікованим персоналом, функціонуючим у відповідності з діючим законодавством для досягності національних інтересів.

Висновки. Розгляд національної безпеки держави, як системи забезпечення державного управління країною, з метою створення умов здатності системи державного управління країни забезпечити високий рівень життєдіяльності нації та її конкурентним спроможностям у взаємовідносинах з зовнішнім світом для надійного існування та прогресивного розвитку є обґрунтованим та відповідає вимогам Конституції України.

Національна безпека України повинна розглядатися як процес, а система забезпечення національної безпеки, як забезпечення цього процесу. Таким чином, національна безпека визначається не як стан, а як динамічна складова

розвитку держави. Інтереси або мета, які потрібно досягнути на шляху розвитку розглядається як стала величина, а загрози є динамічними та змінюються в залежності від шляху вибору досягнення інтересів.

Пропонується законодавчо визначити, що основою національної безпеки України є національний інтерес, який є сукупністю внутрішніх та зовнішніх потреб держави в забезпеченості захищеності та прогресивного розвитку особистості, суспільства та держави. Носієм національних інтересів держави – є український народ. Національні інтереси досягаються через здійснення державного управління.

Доцільно законодавчо закріплюється суверенне право України на використання та застосування превентивних заходів що до захисту своїх національних інтересів.

Список використаної літератури

1. Пригунов П.Я. Колесник В.Т. Основні напрями та механізми реформування правоохоронних органів України. Збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні», м. Київ, 24 квітня 2014 р. – К.: МАУП, 2014. – 284с.- С. 12-17.
2. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я. Корупція у сфері державного управління як загроза національній безпеці України (політичний аспект). Наукові праці МАУП. - К.:МАУП, 2001 — Вип.43 (4-2014). - К.: ДП “Вид.дім “Персонал”, 2014. - 244с. - С. 11-23.
3. Конституція України. - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
4. Колесник В.Т. Концептуальна модель національної безпеки України. – Імперативи розвитку цивілізації: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційна безпека у військовій сфері. Сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 31 березня 2015 року). - №2. – 2015. – К.: ФОП О.С.Ліпкан, 2015. – 172с. – С. 167-170.
5. Колесник В.Т., Пригунов П.Я. Концептуальні підходи до становлення системи державного управління національною безпекою України. – Збірник наукових праць «Історія, сучасність та перспективи розвитку прикордонної служби України та охорони державного кордону України». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 26 травня 2015 р. м. Київ.– НДІ ДПС України, 2015. – 278с. – С.11-15.
6. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я. та ін. Інформаційно-аналітичний огляд: «Тіньова економіка» в Україні як загроза національній безпеці та шляхи її подолання. Під загальною редакцією С.В.Пашинського. - Луганськ: Видавництво ДУ «НДІ Соціально-трудових відносин». Наукове видання, 2014. – 47с.
7. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я. та ін. Інформаційно-аналітичний огляд впливу корупції на соціально-економічний стан українського суспільства та заходи боротьби з нею. Під загальною редакцією С.В.Пашинського. - Луганськ: Видавництво ДУ «НДІ Соціально-трудових відносин». Наукове видання, 2014. – 54с.
8. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я., Карпова К.В. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. - Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право №4 /2015. - С.13-25.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ЗМІЦНЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Савенко К. С., канд. екон. наук, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Безпека виступає основою забезпечення стабільного функціонування держави та її регіонів. Передумовою забезпечення економічного розвитку країни є створення системи економічної безпеки, що покладається в основу національної безпеки та однією із складових якої є фінансова безпека. Ключовою компонентою фінансової безпеки є забезпечення безпеки бюджетної системи, оскільки в ринковій економіці вона виступає основоположним чинником забезпечення стійкого та ефективного розвитку на рівні регіонів та територіальних громад.

В умовах децентралізації, сучасний етап розвитку територій характеризується посиленням ролі місцевих органів влади. На сьогодні, найбільш вагомим інструментом вирішення проблем місцевого рівня та здійснення органами місцевого самоврядування своїх повноважень є місцевий бюджет, який являє собою форму утворення та використання грошових ресурсів, призначених для забезпечення завдань та функцій, віднесених до предметів ведення місцевого самоврядування та спрямовується на задоволення потреб суспільного споживання. Забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень держави будь-якого рівня об'єктивно залежить від стану його фінансових ресурсів та збалансованості дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів.

Законодавчо-нормативною базою забезпечення бюджетної безпеки держави виступають Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України затвердженими Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року N 1277[1]. Поряд з цим посилаються на Бюджетний Кодекс України[2]; Закон України "Про Державний бюджет України"[3]; Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні"[4]; нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади, що регулюють бюджетні відносини в Україні, рішення про місцевий бюджет; рішення органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування.

На загальнодержавному рівні, згідно статті п'ятої Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, термін «бюджетна безпека» вживається в такому значенні: стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції. [1] Для визначення рівня бюджетної безпеки передбачений перелік індикаторів та порядок розрахунку інтегральних індексів бюджетної безпеки, що дають змогу оцінити рівень виконання доходної

частини та збалансованість доходів і видатків бюджету, співвідношення темпів збільшення доходів бюджету та темпів зростання ВВП, ступінь фінансової децентралізації в країні та диференціацію регіонів за рівнем бюджетних видатків, такі як [1]:

- відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків;
- дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП;
- рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків;
- відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків.

Забезпечити ефективну бюджетну безпеку означає дотримуватися наступних принципів бюджетної системи таких як[2]:

- принцип єдності бюджетної системи України;
- принцип збалансованості;
- принцип самостійності;
- принцип повноти;
- принцип обґрунтованості;
- принцип ефективності та результативності;
- принцип субсидіарності;
- принцип цільового використання бюджетних;
- принцип справедливості і неупередженості;
- принцип публічності та прозорості.

Згідно принципу самостійності Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад самостійно і незалежно один від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети. Відповідно і забезпечення бюджетної безпеки на регіональному рівні повинно відбуватися по кожному місцевому бюджету окремо у рамках бюджетної системи в цілому.

Зміцнення бюджетної безпеки необхідно здійснювати на всіх стадіях бюджетного процесу, як на стадії бюджетотворення, так і при виконанні бюджетів всіма учасниками через дотримування бюджетної дисципліни, принципів ефективності та раціональності використання фінансових ресурсів, своєчасністю прийняття та високим рівнем касового виконання бюджету з метою досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, Автономною Республікою Крим, місцевим самоврядуванням, при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні певного бюджетом обсягу коштів.

Основними напрямками зміцнення бюджетної безпеки на регіональному рівні є наступні:

- нарощування дохідних можливостей місцевих бюджетів для ресурсного забезпечення безперервно зростаючих потреб по реалізації пріоритетів та інтересів адміністративно-територіальних утворень;
- зміцнення платіжної дисципліни платників податків;
- перегляд підходів щодо надання податкових пільг на регіональному рівні;
- підвищення якості бюджетного планування та прогнозування;
- підвищення рівня касового виконання місцевих бюджетів;
- дотримування головними розпорядниками бюджетних коштів бюджетної дисципліни;
- нівелювання загроз спричинених нецільовим і неефективним витрачання коштів місцевих бюджетів;
- удосконалення міжбюджетних трансфертів.

Заходи щодо зміцнення бюджетної безпеки територіально-адміністративної одиниці країни дозволять не тільки досягнути підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізувати ділову активність всіх суб'єктів господарювання, покращити якість і рівень послуг, що надаються місцевими органами влади на регіональному рівні, а й забезпечити економічну та соціальну єдність держави, що є особливо актуальним в сьогоденних складних умовах трансформаційних змін в Україні.

Список використаної літератури

1. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року N 1277 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України – Електронні текстові данні. – Режим доступу :http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html
2. Бюджетний Кодекс України – Електронні текстові данні. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Про Державний бюджет України на 2017 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 03.08.2017 р. № 1801-19. – Електронні текстові данні. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
4. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" – Електронні текстові данні. – Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
5. Бабець І.Г. Методичні підходи до оцінювання бюджетної безпеки України / І.Г. Бабець, О.В. Івах // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України.– 2013. – Вип. 23.1. – С. 204-210.
6. Пирець Н.М., Порівняльний аналіз національних та міжнародних стандартів обліку основних засобів. [Електронний ресурс]/ Н.М. Пирець //Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка 6'2013 С.325-330. - Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%8F/Downloads/inek_2013_6_79.pdf.
7. Фінансовий облік за міжнародними стандартами : навч. посіб. / І.Жолнер. – К.: Центр учбової літератури, 2012.– С. 85-134.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВРАХУВАННЯ ФАКТОРІВ РИЗИКУ ПІД ЧАС ОЦІНКИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Світлична В. Ю., канд. екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Рубанка В. М., перший заступник Голови Правління «Підприємство з експлуатації електричних мереж «Центральна енергетична компанія», м. Дніпр

Глобалізаційні процеси світової економіки актуалізують питання енергетичної безпеки. Енергетична безпека кожної держави виступає невід'ємною складовою її національної безпеки, а також прямо впливає на конкурентоздатність, енергоефективність економіки та рівня життя населення.

Забезпечуючи високий рівень енергетичної безпеки кожна держава отримує можливість зміцнювати свої національні інтереси та стійкий розвиток.

Значну увагу питанням енергетики та енергетичної безпеки присвячено дослідження таких вчених та експертів у галузі енергетичних питань, як: М. С. Головина, Г. Пудічева, І.В. Плачков, В.О. Самборський та ін. [1-5].

В економічній літературі немає єдиного підходу до трактування поняття «енергетична безпека». Часто сутність цього поняття іноді висвітлюється з кардинально різних точок зору, надаючи енергетичній безпеці недостатньо обґрунтований і істотно різноманітний економічний зміст. Така ситуація може призвести як до неповного усвідомлення її змісту, так і до необґрунтованих кроків в практиці державного регулювання енергетичної сфери.

На нашу думку, найбільш доцільним під змістом категорії «енергетична безпека» розуміти: стан захищеності економіки, суспільства, держави, регіону від наявних і потенційних дестабілізуючих загроз і ризиків енергетичного характеру шляхом сталого функціонування енергетичного комплексу, диверсифікації джерел постачання енергоресурсів та впровадження інноваційних технологій розвитку нетрадиційної енергетики.

Енергетична безпека, у свою чергу, представлена чотирма рівнями: мега-рівень (система міжнародної енергетичної безпеки), макро-рівень (національна система енергетичної безпеки), мезо-рівень (система енергетичної безпеки регіонів держави) та мікро-рівень (системи енергетичної безпеки суб'єктів господарської діяльності) [4, С.4].

Законодавче забезпечення державної політики з енергетичної безпеки представлено наступними нормативно-правовими актами: Стратегією національної безпеки України, Енергетичною стратегією України на період до 2030 р., Законом України «Про електроенергетику», Законом України «Про нафту та газ», Законом України «Про трубопровідний транспорт», Законом України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», Кодексом України «Про надра», Законом України «Про функціонування паливно-енергетичного комплексу в особливий період». На міжнародному рівні функціонують відповідні міжнародні інституції та прийнято ряд міжнародних договорів, що контролюють прозорість і дотримання глобальних питань

енергетичної безпеки. До кола цих інституцій та договорів відносяться: Енергетичне Співтовариство (організація країн-членів ЄС, країн Східної та Південної Європи, призначена для поширення правил енергетичного ринку ЄС на його найближчих сусідів), ІПВГ (Ініціатива прозорості видобувних галузей), Договір про Енергетичну Хартію (розроблено із метою об'єднання енергетичних ринків Західної і Східної Європи, 1991 р.), Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (є основним глобальним форумом для міжнародних переговорів з питань клімату), МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії, є світовим центром зі співробітництва в галузі атомної енергетики), МЕА (Міжнародне енергетичне агентство, створено в рамках ОЕСР в результаті нафтової кризи 1973 р.), IRENA (Міжнародне агентство з відновлюваних джерел енергії, мета діяльності – сприяти запровадженню відновлюваних джерел енергії та енергоефективності як засобів сталого розвитку), Світовий Банк (бере участь у світовій енергетичній політиці шляхом підтримки зусиль країн щодо забезпечення доступних і сталих енергоносіїв та ліквідації енергетичної бідності у світових масштабах), ОПЕК (Організація країн-експортерів нафти) [2, С.21].

Загрозами енергетичній безпеці варто вважати події короткочасного або довготривалого характеру, які можуть дестабілізувати роботу енергокомплексу, обмежити або порушити енергозабезпечення, призвести до аварій та інших негативних наслідків для енергетики, економіки та суспільства [3, С. 23]. Вважаємо, що найбільш повний перелік загроз енергетичній безпеці, представлено у роботі «Енергетична безпека ЄС у 21 столітті». При цьому авторами побудовано причинно-наслідковий зв'язок цих загроз та енергетичних ризиків. Перша група загроз представлено соціально-економічними загрозами (економічні, геолого-виробничі, політичні, соціальні фактори), природні катаклізми, аварії, навмисні руйнування. Друга група загроз є джерелом: ризику припинення поставок енергоресурсів, ризику нанесення шкоди здоров'ю людини та його приватної власності, ризику нанесення шкоди навколишньому середовищу. Третя група частково виступає наслідком виникнення ризиків другої групи та включає в себе нестійкість цін та вразливість енергетичної системи (наприклад, припинення постачання енергоресурсів до країни може спричинити підвищення цін на них та істотно впливає на соціально-економічний стан) [6, С. 120-123].

Як і в численних підходах до розкриття змісту енергетичної безпеки немає єдиної думки, так і немає єдиного підходу до її оцінки, переліку показників. Не можна не погодитися, що «у загальному вигляді вибір того чи іншого методу оцінки енергетичної безпеки залежить від наступних факторів: визначення самого поняття «енергетична безпека», припущення застосовуваних методів та необхідної для реалізації методів доступної інформації» [1, С.26]. Так, у своїй роботі [5] Самборський В.О. перелічує наступні показники:

– індикатори оцінки енергетичної безпеки в рамках Міжнародного енергетичного агентства;

– показники енергетичної безпеки, які засновані на індексі Шенона-Вінера;

– показники, засновані на індексі Херфіндаля-Хіршмана, який включає в себе характеристику ринку енергоресурсів.

Систематизований перелік методик оцінки енергетичної безпеки наведено Головиною М.С. [1, С.28] (табл.1).

Таблиця 1 – Перелік основних агрегованих показників (індикаторів) енергетичної безпеки

Назва групи	Підгрупа та її складові
Прості індикатори	Загально-ринкові (ціни енергоресурсів, нестійкість цін, ринкова ліквідність)
	Індикатори попиту (обсяг енергоресурсів, енергоємність економіки)
	Індикатори пропозиції (залежність енергетики від імпорту, диверсифікація та концентрація)
Складні індикатори	Індикатори, що включають в себе геополітичний фактор (ціновий індикатор енергетичної безпеки, індикатор геополітичної безпеки енергопостачань, індикатор ризикованості енергопостачань)
	Індикатори, що не включають в себе геополітичний фактор (індекс гео економічної вразливості, індекс співвідношення попиту та пропозиції, індекс безпеки енергопостачань)
Індикатори політичної стабільності	1) рівень розвитку людського капіталу (HDI – Human Development Indicator)
	2) міжнародний рейтинг країнових ризиків (ICRG – International Country Risk Guide)
	3) країновий рейтинг рівня свободи (Freedom in the World Status)
	4) країновий рейтинг державного устрою (Policy Score)
	5) індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom)
	6) рейтинг операційних ризиків (Operating Risk Index)

Також у 2012 р. започатковано використання Міжнародного індексу ризиків енергетичної безпеки (Інститут енергетики, США). Даний індекс використовує набір з 28 показників, що включені в 8 груп, які описують: диверсифікацію енергії в глобальному масштабі; ступінь впливу на національну економіку поставок енергетичних ресурсів; ступінь впливу зміни цін на енергоносії на національну економіку, а також вплив цінових шоків на енергоспоживання населення; ступінь сприйнятливості національної економіки до великих коливань цін на енергію; ступінь використання енергії до числа населення і до випуску товарів; ступінь непрямої надійності електропостачання генеруючих потужностей; ступінь ефективного використання енергії в

транспортному секторі на одиницю ВВП і населення, а також ступінь зміни викидів вуглекислого газу і сірчаного газу [5, С.78].

Підсумовуючи, можна сказати, що забезпечення високого та стабільного рівня енергетичної безпеки прямо пов'язано із постійним відслідковуванням та оцінкою її стану. Використання набору тих або інших показників, індикаторів дозволить підвищити ефективність постійного контролю за функціонуванням всіх об'єктів енергоринку та виявлення й мінімізації зовнішніх загроз та ризиків. А це, у свою чергу, дозволить реалізувати дієву систему ризик-менеджменту енергетичної сфери України та впроваджувати її ефективну енергетичну політику.

Список використаної літератури:

1. Головина М.С. Анализ современных методов оценки региональной энергетической безопасности / М.С. Головина // Надежность и безопасность энергетики. – 2013. – №4 (23). – С.26-29.
2. Енергетична дипломатія: світові приклади для України: аналітичний матеріал Ініціативи з розвитку аналітичних центрів України // Міжнародний фонд «Відродження», Фонд розвитку аналітичних центрів (ТТФ). – Київ, 2016. – 26с.
3. Плачков І.В. Енергетика: історія, сучасність і майбутнє / І. Плачков, С.Г. Плачкова. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.energetika.in.ua/ua/books/book-5/part-4/section-1](http://www.energetika.in.ua/ua/books/book-5/part-4/section-1)
4. Пудичева Г. Фактори забезпечення енергетичної безпеки підприємств. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dspace.oneu.edu.ua>
5. Самборський В.О. Концептуальні засади та оцінка енергетичної безпеки / В.О. Самборський // Вісник НТУ «ХПІ». – 2012. – № 14 (920). – С.74-79.
6. Energy Security for the EU in the 21st Century. Markets, geopolitics and corridors / J.M. Marin-Quemada, J. Garcia-Verdugo, G. Escribano (eds.). – Abingdon, Oxon: Routledge, 2012. – P. 120-123.

КАДРОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ПОРЯДОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КРОКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Світлична В. Ю., канд. екон. наук, Коленчук Я. С., Марченко А. Ф., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Голобородько С. О., Харківський машинобудівний коледж

Кадрова безпека підприємства будується із метою досягнення захисту від численних загроз з причин несанкціонованих дій з боку персоналу та ефективного функціонування підприємства загалом. Окрім того, успішна реалізація основних напрямів кадрової безпеки значним чином впливає на забезпечення економічної безпеки підприємства. Заходи політики кадрової безпеки повинні мати системний характер і цілеспрямовано впливати на здатність підприємства реалізувати свої можливості щодо досягнення економічного стійкості і ефективного розвитку.

Питанням розгляду аспектів карової безпеки присвячено роботи таких дослідників, як: Галаз Р.І., Кибанов А.Я., Пучкова С.І., Яременко О.Ф. та ін. [1-5]

На думку авторів, політика кадрової безпеки представляє собою систему головних цілей, напрямів, форм, завдань, методів, принципів та критеріїв управління кадрами, що спрямовані на підвищення ефективності використання їх трудового потенціалу, мінімізації загроз від несанкціонованих дій з боку персоналу, а також забезпечує сталий стратегічний та тактичний розвитку підприємства в цілому.

Важливим аспектом розробки дієвої політики кадрової безпеки є постановка основних цілей її реалізації. Тобто, стратегічного розуміння, заради чого керівництво підприємство здійснює всі ці кроки. На нашу думку, до кола основних цілей політики кадрової безпеки необхідно включити дві головні:

- забезпечення ефективності роботи підприємства в питаннях додержання безпеки життєдіяльності персоналу, охорони його здоров'я та праці.

- забезпечення, підтримка у коротко- та довгостроковій перспективі стабільного і результативного функціонування підприємства, а також захищеності його розвитку від протиправних дій з боку персоналу (промислового шпигунства, розкрадання матеріальних засобів);

Перелічені цілі, а точніше їх реалізація, повинні максимально знизити імовірність виникнення наступних порушень, нажаль, так поширених у сфері кадрової безпеки:

- слабкого кадрового менеджменту, що дає змогу займати відповідальні посади співробітникам-аферистам;

- відсутності налагодженого контролю з боку керівництва за діяльністю співробітників;

- психологічної готовності (схильності) співробітника до зловживання службовим становищем та безвідповідальності;

- здійснення несанкціонованих операцій керівниками різних рівнів із перекручення чи знищення інформації, розкрадання або умисного пошкодження (знищення) майна, фінансові махінації, шахрайство, розкрадання грошових коштів, інтелектуальної власності тощо.

Взагалі, можна всі основні загрози кадровій безпеці умовно згрупуємо наступним чином [1, С.341; 4, С. 20; 5, С.30]:

- 1) внутрішні: неефективна та недосконала система мотивації та стимулювання співробітників, спокуса, що може виникати у працівників щодо протиправного заволодіння власністю підприємства, недосконалість внутрішнього нормативного регулювання кадрової політики на підприємстві, вибір ненадійних партнерів.

- 2) зовнішні: кризові стани факторів політико-економічного оточення, компрометація, шантаж працівників підприємства з метою примушення їх до здійснення різного роду посадових порушень, замах, викрадення працівників, а також членів їх сімей, втрата здоров'я співробітника (погрози фізичної безпеки), кращі умови мотивації у конкурентів, переманювання конкурентами

співробітників, що володіють конфіденційною інформацією, вербування працівників підприємства промисловими шпигунами і залучення їх до роботи, пов'язаної з комерційною таємницею.

В будь-якому випадку, політика кадрової безпеки підприємства повинна забезпечувати взаємопов'язані процеси:

- мотивація персоналу до ефективної і якісної роботи;
- максимально можлива мінімізація загроз від загроз з боку персоналу, його протиправних дій.

Найбільш важливими мотиваційними стимулами, на яких повинна базуватися політика кадрової безпеки, є:

- 1) взаємний контроль співробітників, зацікавлених у результатах спільної праці;
- 2) мотивування через саму роботу – надання співробітнику такої роботи, що забезпечить суспільне визнання її результативності;
- 3) максимальне делегування посадових повноважень та довіра співробітнику, спільне визначення цілей та завдань роботи між керівником та його підлеглим;
- 4) толерантне ставлення та терпимість до співробітників, які ненавмисно допустилися помилок;
- 5) підтримка ініціативних співробітників, ентузіастів, співробітників, що здатні висловлювати та відстоювати власну думку.

Не менш важливим питанням в процесі розробки політики кадрової безпеки виступає і процес ідентифікації, оцінки і мінімізації кадрових ризиків.

Під ризиками ми розуміємо сукупність подій, спрямованих на те, що підприємство зазнає суттєвих втрат у вигляді частини своїх ресурсів чи додаткових витрат понад передбачених, або отримає доходи значно нижчі за ті, на які воно розраховувало.

Кадрові ризики (ризики взаємодії підприємства з власним персоналом) – це сукупність подій неотримання доходів або появи додаткових і незапланованих витрат підприємства внаслідок несанкціонованих дій з боку персоналу, що несуть імовірність порушення сталого розвитку підприємства в цілому.

Забезпечення реалізації політики кадрової безпеки підприємства безпосередньо впливає на економічну стійкість та ефективність розвитку підприємства.

Необхідно підкреслити, що забезпечення політики кадрової безпеки підприємства не є прерогативою служби чи підрозділу безпеки підприємства, воно має бути результатом роботи всього його колективу.

Список використаної літератури:

1. Галаз Р.І. Еволюція поняття «кадрова безпека підприємства» / Р.І. Галаз // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2013. – Вип. 10. – С. 340-343.
2. Кибанов А. Я. Управление персоналом организации / А.Я. Кибанов.– М: ИНФРА-М, 2002. – 638 с.

3. Пучкова С. І. Методичні підходи щодо забезпечення кадрової безпеки підприємства / С. І. Пучкова // Науково-методичні аспекти забезпечення економічної безпеки: [монографія]: за заг. ред. док. екон. наук, професора І. О. Кузнецової. – Одеса: Атлант, 2013. – С. 123-132.
4. Чичкань Є. О. Значення кадрової безпеки у системі корпоративної безпеки підприємства / Є. О. Чичкань // Управління розвитком. – 2012. – №18 (139). – С.18-20.
5. Яременко О. Ф. Кадрова безпека підприємства: концептуальні основи забезпечення / О.Ф. Яременко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 2. – Том 1. – С.29-32.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Світлична В. Ю., канд. екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Овчелупова О. М., ПАТ «Банк Восток»

Сучасні глобалізаційні процеси, вплив факторів світової фінансової кризи та загроз внутрішнього характеру, скорочення ресурсної бази банків, погіршення їх ліквідності, посилення конкуренції в банківській сфері, загострюють питання забезпечення фінансово-економічної безпеки банків.

Виходячи з цього, перед банківською системою постає завдання досягнення фінансової стійкості кожного окремого банку та гарантування фінансової безпеки всієї системи в цілому. Це, в свою чергу, забезпечить стійкість розвитку банківської системи та мінімізуватиме загрози використання її для відмивання брудних грошей і фінансування тероризму. Необхідно підкреслити, що ефективність дії системи фінансової безпеки банків визначається її динамічністю, здатністю швидко адаптуватися до змінюваних умов функціонування.

Аналізу проблем, які склалися у сфері банківської діяльності приділяється увага таких вітчизняних вчених, як О. Барановський, Т. Болгар, С. Васильчак, Р. Гриценко, С. Добринь, А. Єпіфінов, Т. Кельдер, О. Кириченко, Г. Крамаренко, І. Крупка, З. Сороківська [1-3; 6-8; 17; 11-14; 16] та ін. [15].

Підсумовуючи дослідження [2; 4-6; 9-10; 16], автори вважають, що безпека банківської діяльності представляє собою сукупність умов, за яких досягається раціональне використання ресурсів, що є у розпорядженні банківської установи, забезпечується її здатність швидко реагувати на вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а також забезпечується її фінансова стійкість.

Нестабільність світових фінансових ринків, зростаюча загроза чергової фінансової кризи світової економіки обумовлює необхідність постійної уваги до забезпечення безпеки банківської діяльності. Фінансова безпека виступає складовою економічної безпеки банківської діяльності. Як справедливо зазначає фахівець з питань економічної безпеки О. Барановський:

«Забезпечення фінансової безпеки комерційних банків та їх установ є дуже важливим ще й тому, що підрив довіри до кредитних інститутів завдає збитків фінансовій безпеці всієї країни. Передусім, слід зазначити, що фінансова безпека банків – проблема не лише національна, а й міжнародна» [1].

У науковій думці з різних позицій трактується сутність категорії «фінансова безпека банків», і на сьогодні не існує її загальноприйнятого визначення. Найбільш поширені підходи до визначення цієї категорії викладено у [1; 7; 18-19].

На наш погляд, найбільш ґрунтовне та об'єктивне визначення досліджуваної економічної категорії запропоновано у праці [3], згідно з яким «фінансова безпека банку – це стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку».

Базуючись на численних дослідженнях фінансової безпеки банків і аналізі наукових робіт [1; 3; 6; 14; 16; 18] можна виділити наступні її характеристики:

1. Принципи фінансової безпеки: законність; самостійність і відповідальність; економічна доцільність; компетентність; цілеспрямованість; координація і взаємодія; конфіденційність [6].

2. Вимоги, що забезпечують надійність фінансової безпеки: безперервність безпеки; плановість безпеки; конкретність безпеки; активність безпеки; універсальність безпеки; комплексність безпеки [10].

3. Фактори, що безпосередньо впливають на фінансову безпеку: наявність економічних нормативів, що регламентують банківську діяльність, їх обґрунтованість; система розрахунків, яка застосовується; організаційна структура банку і рівень заробітної плати; довіра до банківської та грошової системи і купівельна спроможність національної валюти.

Для кожного банку виступає життєво необхідним здійснювати попереджувальні дії, спрямовані на підтримку належного рівня фінансової стійкості. Динамічний розвиток світової економіки, різкі зміни політичної, соціальної та економічної ситуації в країні, ставить перед банками завдання функціонування в умовах високого ступеню ризику. Останнє, у свою чергу, формує необхідність розробки банками адекватної системи фінансової безпеки.

Фінансова безпека банківської системи виступає базисом механізму протидії негативному впливу потенційних загроз на процес забезпечення фінансової стійкості, стабільного функціонування банківської системи та кожного окремого банку, а також забезпечує захист основних їх ресурсів і створення сприятливих умов стійкого розвитку.

Список використаної літератури

1. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру / Економіка і прогнозування. – 2006. – №1. – С.7-26.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О.І. Барановський. – К.: КНЕУ, 2008. – 759 с.

3. Болгар Т.М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України / Т.М. Болгар: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Тетяна Миколаївна Болгар [Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»]. – Суми, 2009. – 22 с.
4. Большой экономический словарь / ред. А.Н. Азрилян. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Ин-т новой экономики, 1999. – 1248 с.
5. Букин С. Безопасность банка / С. Букин // Банковские технологии. – 2003. – № 9. – С.7-10.
6. Васильчак С.В. Організація банківської діяльності в Україні / С.В. Васильчак, С.Ф. Вінтоняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С.153-157.
7. Гриценко Р. Економічна безпека банківської системи України / Р. Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2003. – №4. – С.27-28.
8. Добринь С.В. Аналіз впливу факторів фінансової безпеки на фінансову стійкість банків / С.В. Добринь, І.Б. Убілава // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – №29. – С.92-96.
9. Енциклопедія банківської справи України / ред. В. С. Стельмах; Національний банк України, Інститут незалежних експертів. – К.: Молодь: Ін Юре, 2001. – С.91.
10. Зубок М.І. Безпека банківської діяльності: [навч. посібник]. – К.: КНЕУ, 2002. – 190 с.
11. Кельдер Т.Л. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / Т.Л. Кельдер, Л.В. Худолей. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2012/Economics.
12. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / [О.А. Кириченко, В.С. Сідак та ін.]. – К.: Університет «Крок», 2008. – 403 с.
13. Крамаренко Г.О. Реалізація Базельських рекомендацій як фактор підвищення ефективності Української банківської системи / Г.О. Крамаренко, Т.М. Болгар // Сучасні тенденції розвитку банківської системи та фінансових ринків: зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – Т.1 – С.88-93.
14. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І.М. Крупка // Бізнес-Інформ. – 2012. – №6. – С.168-175.
15. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: [наказ Міністерства економіки України від 20 березня 2007р. №60]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article>.
16. Сороківська З. До питання фінансової безпеки банку в умовах світової економічної кризи / З. Сороківська // Економічний аналіз. – 2011. – Випуск 8. Частина 1. – С.404-408.
17. Стрельбицька Л.М. Банківське безпекознавство / Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський [навч. посібник] / За ред. М.П. Стрельбицького. – К.: Кондор, 2007. – 602 с.
18. Фінансова безпека підприємств та банківських установ: монографія/ за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова, [А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295с.
19. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків / О. Хитрін // Фінанси України. – 2004. – №11. – С.118-124.

РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

Світлична Т. І., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Підприємства будівельного комплексу грають важливу роль в розвитку економіки держави. Адже вони створюють основні фонди для функціонування всіх виробничих, невиробничих галузей економіки, а також для об'єктів соціальної інфраструктури міст.

Важливе місце в діяльності підприємств будівельного комплексу займають проблеми стимулювання їх розвитку на базі досягнень науково-технічного прогресу. Ефективність функціонування будівництва тісно пов'язана із інноваційними шляхами його розвитку, із зрощуванням інноваційного потенціалу, із запровадженням форм і методів стимулювання інноваційної діяльності.

Питанням інноваційних засад розвитку будівельних підприємств присвячено роботи таких вітчизняних та зарубіжних економістів, як: Вольський А., Гасанов М., Іванова Н., Лещиков В. та багатьох інших [1, 3, 6, 10-12].

Однак, незважаючи на велику кількість робіт із проблем інновацій будівництва, все ще залишається багато невирішених завдань із управління непередбачуваністю змін середі функціонування будівельних підприємств та подолання ризиків впровадження інновацій.

Темпи інноваційного розвитку підприємств будівельного комплексу України є дуже повільними [8] і причинами цього виступають: низький рівень бюджетного фінансування наукових досліджень; слабка розвинутість інноваційно-інвестиційної інфраструктури; низький рівень інноваційної свідомості персоналу підприємств; обмеженість, малодоступність інформації щодо досвіду здійснення інноваційних проектів, вітчизняних та зарубіжних наукових розробок; слабкий рівень розвитку дослідницької бази на будівельному виробництві; висока вартість нововведень та невизначеність строків інноваційного процесу; високий економічний ризик; неврегульованість правової бази та брак власних коштів будівельних підприємств; стримання інноваційних проектів адміністративними перешкодами та нормативами; корупційність та консерватизм мислення місцевої влади; низька якість будівельних матеріалів; неспівпадання інновацій з сформованою роками парадигмою містобудівного середовища [4, С. 1].

Однак, все ж не можна стверджувати, що будівельний комплекс України в буквальному розумінні «законсервований» та не сприймає інновації. Всеохоплюючий консерватизм будівництва тим не менш долають такі будівельні нововведення, як: високоефективні будівельні, теплоізоляційні та кровельні матеріали, енергозберігаючі склопакети, зниження матеріаломісткості виробництва; використання під час будівництва житла

схеми енергозбереження, що ґрунтується на принципі когенерації (сумісна виробка електро- та теплової енергії) тощо [4, С. 5].

Кожне будівельне підприємство повинно зрозуміти свій інноваційний потенціал та, під час розробки інноваційного проекту, приділяти особливу увагу проблемам врахування ризиків. Ризик – це відхилення фактично отриманого результату від очікуваного (мети) за наперед непередбачуваним обставинами [4, С. 10; 9, С. 38]. Ризики супроводжують всі стадії розробки та впровадження інновації. Інноваційна діяльність підприємства – це процес, який завжди пов'язаний із ризиками.

В більшості країн світу влада намагається створювати чітку політику, яка могла б реагувати на швидку зміну ситуації, підтримувати будівельні проекти, у тому числі із високим ступенем технічного й фінансового ризику. В Україні ж будівельні підприємства самостійно створюють систему ризик-менеджменту, яка дозволяла б адекватно реагувати на зміну факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, та пов'язувати кінцеву мету розвитку з конкретними інноваційними проектами.

Під інноваційним ризиком будемо розуміти міру непевності в одержанні очікуваного рівня прибутковості при реалізації проекту.

Перелічені вище види інноваційних ризиків зустрічаються в будь-якому проекті [2, С. 23; 5, С. 73]. Проектні ризики обумовлені особливостями його життєвого циклу. При виборі методу оцінки ефективності інноваційного проекту, визначаються терміни здійснення проекту, розмір інвестицій, наявність альтернативних проектів і інші фактори. У світовій практиці найбільше часто для оцінки ефективності проектів застосовують методи оцінки ефективності проекту, засновані на дисконтованих оцінках, оскільки вони значно більш точні, тому що враховують різні види інфляції, зміни процентної ставки, норми прибутковості і т.д. До цих показників відносять метод чистої поточної вартості, метод індексу рентабельності, метод внутрішньої норми прибутковості і метод поточної окупності.

Існування ризиків інноваційних процесів будівельних підприємств зумовлює необхідність управління ними. Тобто, застосування дій з ідентифікації рівня невизначеності та по мінімізації негативного впливу ризику на діяльність підприємства [6, С. 60]. Під управлінням ризиками, на нашу думку, слід розуміти процес, що поєднує вибір мети управління з урахуванням наявних ресурсів і обмежень ринкової ситуації, вибір методів і інструментів управління і підтримка балансу між вигодами від зниження ризику і необхідними для цього витратами на технічні, організаційні і фінансові важелі.

На думку автора, політика управління господарськими ризиками інвестиційного проекту будівництва включає в себе такі складові елементи:

- 1) встановлення цілей системи управління ризиками;
- 2) кількісний аналіз ризиків (вибір методів кількісної оцінки; оцінка можливих втрат від ризиків; визначення фактично та припустимого рівнів ризику; порівняння визначених рівнів ризику);

3) розробка комплексу управлінських рішень по мінімізації рівня ризику (визначення напрямків впливу на ризик; застосування різних варіантів впливу на ризик; оцінка результатів дій).

Особливо важливе місце в практиці управління інноваційними ризиками займає пошук шляхів їх зниження. Як відзначає у своїй роботі Іл'єнкова С.Д. [7, С. 55] найбільш поширеними способами зниження ризиків інновацій є наступні:

1. Розподіл ризику між учасниками проекту (передача частини ризику співвиконавцям). Відбувається при розробці фінансового плану проекту і контрактних документів. При цьому учасники проекту приймають ряд рішень, що розширюють, або зменшують діапазон потенційних інвесторів.

2. Страхування ризику означає передачу визначених ризиків страхової компанії.

3. Резервування коштів на покриття непередбачених витрат. Передбачає встановлення співвідношення між потенційними ризиками, що впливають на вартість проекту, і витратами, необхідними для подолання збоїв у виконанні проекту.

Сучасний розвиток економіки ставить перед керівництвом підприємств будівельного комплексу важливе завдання – необхідність ефективного управління інноваційними ризиками. Базуючись на системному підході створюється можливість виявити причини зовнішніх та внутрішніх ризиків, а, отже, і задіяти оптимальні методи оцінки та впливу на ризикові ситуації.

Розробка найбільш оптимальних заходів політики ризик-менеджменту інноваційними ризиками діяльності забезпечить зниження незапланованих фінансових втрат і витрат та зміцнення інноваційного потенціалу будівельних підприємств.

Список використаної літератури:

1. Вольский А. Инновационный фактор обеспечения устойчивого экономического роста / А. Вольский // Вопросы экономики. – 1999. – №1. – С. 4-12.
2. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві [монографія] / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. Гасанов М.К. Стимулирование инновационного развития строительного производства / М.К. Гасанов // Сборник научных трудов. Проблемы теории и практики экономики народнохозяйственного комплекса региона. Часть 5. – Махачкала: ДГТУ, 2005. – С. 5-12.
4. Грачева М.В. Анализ проектных рисков / М.В. Грачева. – М.: Фантастин-Форм, 1999. – 199 с.
5. Денисенко Н.П. Риски внедрения инновационных проектов / Н.П. Денисенко, А.П. Гречан, К.А. Чигирик // Инновации. – 2005. – №4-5. – С.71-75.
6. Иванова Н. Национальные инновационные системы / Н. Иванова // Вопросы экономики. – 2001. – №7. – С. 59-71.
7. Инновационный менеджмент [учебник для вузов] / Под ред. С.Д. Ильенковой. – М.: Юнити, 1997. – 327 с.
8. Концепція державної цільової програми сприяння розвитку інноваційної діяльності в будівельному комплексі України на 2005-2007 роки: Повідомлення про оприлюднення

проекту регуляторного акта Міністерства будівництва України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-build.com.ua>.

9. Кривцун І.М. Етапи та напрями теоретичних досліджень управління ризиками / І.М. Кривцун // Збірник наукових праць за матеріалами Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми економічного ризику: аналіз та управління» (26-28 жовтня 1998 р.). – К.: Міносвіти України, КНЕУ, 1998. – С. 38-39.

10. Лешиков В.А. Инновации в жилищном строительстве / В.А. Лешиков. – М.: КАН, 2002. – 40 с.

11. Лосев В. С. Эффективность инноваций / В.С. Лосев // Экономика строительства. – 1998. – № 9. – С. 34-41.

12. Нейенбург В.Е. Методические подходы к оценке эффективности инновационных проектов в угольном производстве в рискованных ситуациях / В.Е. Нейенбург, Ю.З. Драчук // Наукові праці Донецьк. нац. техніч. ун.-ту. Серія: економічна. Випуск 76. – Донецьк, ДонНТУ, 2004. – 238 с.

МЕТОД ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Смірная С. М., канд. екон. наук, Євтушенко І. М. ст.викл., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Для діагностики рівня фінансово-економічної безпеки підприємства (ФЕБП) застосовуються різні методики та використовується різноманітний економічний інструментарій, кожний з яких має певні переваги та недоліки. Важливим науковим завданням є обґрунтування методу діагностики та застосування на практиці визначення рівня фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання з урахуванням відхилень індикаторів ФЕБП, що сприяє підвищенню точності оцінювання.

Відповідно до методу діагностики рівня економічної безпеки підприємства (ЕБП), запропонованому в [1], відбирають та ідентифікують індикатори, що характеризують ЕБП. Надалі отримані значення подають до бази даних індикаторів ЕБП. Наступним етапом діагностики досліджувані показники вимірюють та заносять у базу даних значень індикаторів ЕБП. У подальшому оцінюють відхилення індикаторів ЕБП та заносять їх у базу даних відхилень індикаторів ЕБП, після чого інформацію про відхилення індикаторів ЕБП використовують для регулювання та вироблення відповідних дій, що впливають на стан системи ФЕБП і на функціонування підприємства в цілому.

Недоліком відомого методу діагностики рівня ЕБП можна вважати те, що відсутність безпосереднього оцінювання загального рівня ЕБП знижує ефективність прийняття коригуючих рішень щодо забезпечення системи ФЕБП.

Удосконалення зазначеного методу діагностики рівня ЕБП полягає в тому, що перед регулюванням відхилення індикаторів ЕБП використовують оцінювання рівня економічної небезпеки підприємства, який заносять у базу даних рівня економічної небезпеки підприємства, що забезпечить підвищення об'єктивності діагностики загального рівня ФЕБП. Даний метод цілком

узгоджується з підходом до визначення інтегральної оцінки системи ЕБП, запропонованому в [2].

Поставлена задача досягається тим, що при застосуванні методу діагностики рівня ФЕБП відбирають та ідентифікують індикатори, що характеризують ФЕБП; їх подають до бази даних індикаторів ФЕБП; потім їх вимірюють та заносять у базу даних значень індикаторів ФЕБП. У подальшому оцінюють відхилення індикаторів ФЕБП та заносять їх у базу даних відхилень цих індикаторів. На наступному етапі коригують та виробляють відповідні дії, що впливають на стан системи ФЕБП і на ефективність функціонування підприємства в цілому. Суть запропонованого методу діагностики рівня ФЕБП пояснюється блок-схемою, наведеною на рис. 1.

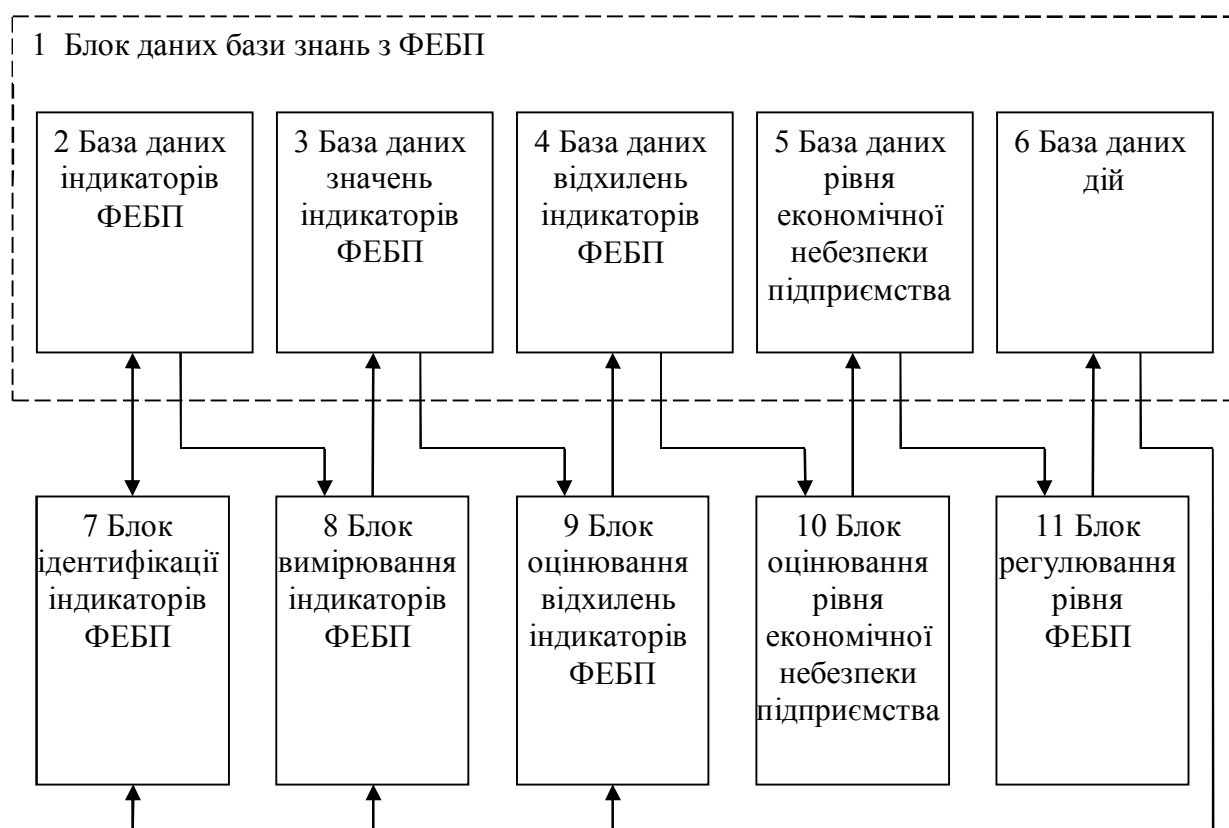

Рис. 1. Блок-схема застосування методу діагностики рівня ФЕБП

За даним методом діагностика рівня ФЕБП здійснюється наступним чином: перед регулюванням використовують відхилення індикаторів ФЕБП для оцінювання рівня економічної небезпеки підприємства, який заносять у базу даних рівня економічної небезпеки підприємства. У блоці 7 ідентифікації індикаторів ФЕБП відбирають та ідентифікують індикатори, що характеризують рівень ФЕБП. Далі їх подають до бази 2 даних індикаторів ФЕБП блока 1 даних бази знань, потім їх вимірюють у блоці 8 вимірювання індикаторів ФЕБП та заносять у базу 3 даних значень індикаторів ФЕБП. У подальшому в блоці 9 оцінювання відхилень індикаторів ФЕБП їх оцінюють та результати заносять у базу 4 даних відхилень індикаторів оцінювання рівня ФЕБП. Після цього у блоці 10 оцінювання рівня економічної небезпеки

підприємства розраховують її рівень та результат надсилають до бази 5 даних рівня економічної небезпеки підприємства. Потім інформацію використовують у блоці 10 регулювання рівня ФЕБП та виробляють відповідні дії у блоці 6 бази даних дій, що впливають на функціонування блоків 7, 8 та 9 ідентифікації індикаторів, вимірювання індикаторів та оцінювання відхилень індикаторів ФЕБП відповідно.

Пропонований метод діагностики дозволяє підвищити її об'єктивність завдяки додатковому оцінюванню рівня ФЕБП.

Список використаної літератури

1. Руденський Р. А. Механізм діагностики рівня економічної безпеки підприємства [Текст] / Р. А. Руденський, Ю. А. Нестеров // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. — 2010. — № 8(150). — С. 234-238.
2. Смірная С. М. Підхід до визначення інтегральної оцінки системи економічної безпеки підприємства / С. М. Смірная // Прометей. Регіональний збірник наукових праць з економіки. Вип. 3(42). — Донецьк: ДЕГІ, 2013. — С. 111-115.

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Солодовнік О. О., канд. екон. наук, Харківський національний університет будівництва та архітектури, Політухний С. Я., канд. екон. наук, Група компаній «Фактор», Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Публічно-приватне партнерство (ППП) як форма співпраці держави і бізнесу для реалізації суспільно значимих проектів має давню історію і наразі активно застосовується в багатьох країнах світу. Так, за даними Європейського центру експертизи PPP [1] сукупна вартість транзакцій по проектах PPP, які досягли фінансового закриття на європейському ринку упродовж 2016 року, становила 12 млрд. євро. Протягом п'яти останніх років лідерами цього ринку є Великобританія і Франція, в яких у 2016 році фінансового закриття набули 28 угод загальною вартістю 3,8 млрд. євро та 16 угод на суму 2,4 млрд. євро відповідно. Водночас, дані Світового банку [2] свідчать про те, що в країнах, що розвиваються, приватний сектор протягом 2016 року долучився до реалізації 242 інфраструктурних проектів загальною вартістю 71,5 млрд. дол. США. Найвищий рівень інвестицій у проекти PPP в таких країнах мали: Бразилія – 15,2 млрд. дол. США (58 проектів), Китай – 11,4 млрд. дол. США (65 проектів), Колумбія – 10,1 млрд. дол. США (13 проектів), Індонезія – 6,9 млрд. дол. США (8 проектів) та Філіппіни – 5,4 млрд. дол. США (8 проектів). Одним із ключових чинників успішності держав у залученні приватних інвестицій до інфраструктурних галузей стало послідовне проведення виваженої політики щодо розвитку PPP.

В Україні перші спроби реалізувати інфраструктурні проекти на засадах ППП було зроблено наприкінці 90-х років ХХ ст. Так, відповідно до Указу Президента України «Про концесію та будівництво і експлуатацію нової автомобільної дороги Львів - Краковець» від 4 липня 1998 року № 739/98 Державною службою автомобільних доріг України Укравтодор 23 грудня 1999 року було укладено з Консорціумом Трансмагістраль угоду на таке будівництво, але згодом її було розірвано через невиконання підрядником фінансових зобов'язань за проектом. На сьогодні Міністерством інфраструктури України спільно з Державним агентством автомобільних доріг готується концесійний конкурс для відбору концесіонера з метою будівництва, подальшої експлуатації та утримання цієї дороги. Передбачається, що цей проект стане пілотним проектом концесії у дорожньому господарстві. Загалом в Україні станом на початок 2016 року було ініційовано 177 угод на засадах ППП, але повністю реалізованих поки що немає. Більшість проектів здійснюється у комунальному господарстві (оброблення відходів - 63% від загальної кількості та збір, очищення та розподілення води - 16,8% від загальної кількості), на відміну від європейського ринку ППП і ринків ППП у країнах, що розвиваються, де в цей час лідируючі позиції посів транспортний сектор.

Аналізуючи ситуацію в сфері ППП слід зазначити, що в Україні розвиток механізмів ППП з метою залучення інвестицій у модернізацію промислової та соціальної інфраструктури було визнано однією із основних засад державної внутрішньої політики в економічній сфері в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року № 2411-VI, натомість відповідну стратегію, яка має бути основоположним документом для галузевих міністерств, і досі не розроблено. Питання активізації стратегічного партнерства державного і приватного секторів економіки набуло особливого значення після політико-економічної кризи 2014-2015 років у зв'язку із необхідністю модернізації окремих сфер життєдіяльності суспільства для збалансування економіки в цілому, прискорення євроінтеграційних процесів, забезпечення обороноздатності держави і захисту національних інтересів. Оскільки здійснення ППП в умовах економічної та фінансової нестабільності наражає партнерів на додаткові небезпеки, тому розробка стратегічних рішень щодо розвитку ППП з метою залучення інвестицій у модернізаційні проекти в сучасних дуже непростих економічних, соціальних, політичних, ускладнених воєнними діями умовах має ґрунтуватися також на результатах стратегічного аналізу системи фінансово-економічної безпеки (ФЕБ) ППП.

Як вже було зазначено, на сьогодні світовою практикою накопичено великий досвід здійснення ППП у різних секторах економіки. Всебічне дослідження успіхів та невдач ППП проводиться науковцями, спеціально уповноваженими органами з питань ППП, міжнародними організаціями, фінансовими інституціями, аудиторськими та консалтинговими компаніями (ЄЕК ООН, USAID, Світовим банком, МВФ, ЄБРР, Ernst & Young та ін.). За їх висновками визначається краща практика, яка рекомендується до впровадження, і розробляються теоретичні застереження щодо здійснення

ППП. Але слід зауважити, що попри об'ємність і важливість виконаних робіт науковцями й експертами недостатньо уваги приділяється стратегічному управлінню ФЕБ ППП, зокрема стратегічному аналізу як основи розробки стратегічних альтернатив.

Аналіз наукової літератури з проблематики стратегічного забезпечення фінансової та економічної безпеки систем різного рівня ієрархії управління (держави, регіону, галузі, підприємства) свідчить про те, що методологія стратегічного аналізу системи ФЕБ достатньо ґрунтовно розроблена, проте її застосування для аналізу ФЕБ ППП пов'язане з певними труднощами, обумовленими специфікою таких партнерських відносин. Так, однією з важливіших засад здійснення стратегічного аналізу системи ФЕБ є визначення основних його об'єктів, яке звичайно проводиться на основі пріоритетних фінансово-економічних інтересів (ФЕІ), що потребують захисту. У ППП кожна із сторін – державний і приватний партнери – мають власні ФЕІ щодо такої угоди, які, у свою чергу, є складовими різних множин ФЕІ - множини інтересів держави і множини інтересів приватного сектора відповідно. З огляду на це, у стратегічному аналізі ФЕБ ППП об'єкти мають бути ідентифіковані та згруповані за кожним із партнерів: ФЕІ державного партнера, ФЕІ приватного партнера (за кожним із приватних партнерів окремо). Для цілей аналізу системи ФЕБ ППП на макро- і мезо- (галузевому) рівнях нами пропонується наступна сегментація об'єктів стратегічного аналізу:

ФЕІ держави: 1) зменшення видатків бюджету у зв'язку із переданням частини функцій на виконання приватному партнеру – об'єкти аналізу: рівень видатків бюджету країни на експлуатацію об'єктів державної / комунальної власності; рівень видатків бюджету країни на вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування й інші загальні функції державного управління; 2) підвищення ефективності використання бюджетних коштів – об'єкти аналізу: напрями використання бюджетних коштів; ефективність використання бюджетних коштів; 3) збільшення бюджетних надходжень – об'єкти аналізу: рівень податкових надходжень до бюджету країни; потенціал зростання доходів від власності та підприємницької діяльності; потенціал зростання адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності; потенціал зростання власних надходжень бюджетних установ; потенціал зростання надходжень від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій; 4) розвиток інфраструктури та підвищенні якості й доступності її послуг – об'єкти аналізу: рівень якості інфраструктури; рівень якості послуг; рівень цін та тарифів; 5) покращення стану управління активами, які перебувають у державній власності – об'єкти аналізу: рівень виконання планових результативних показників діяльності державних підприємств, рівень дивідендних виплат (доходу) за акціями (частками, паями) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність; рівень плати за користування цілісним майновим комплексом та майном бюджетних установ; рівень концесійних платежів; 6) залучення інвестицій приватного сектора у будівництво нових і модернізацію

існуючих об'єктів державної власності – об'єкти аналізу: рівень активності інвестиційної діяльності у форматі ППП; результативність інвестиційної діяльності; 7) збільшення можливостей здійснювати державні інвестиції у пріоритетні програми (проекти) – об'єкти аналізу: рівень освоєння капітальних інвестицій за рахунок бюджетних коштів; рівень фінансування бюджетних програм та інвестиційних проектів; 8) створення умов інноваційного розвитку економіки – об'єкти аналізу: рівень технологічної готовності; рівень інноваційної активності; 9) створення умов справедливої конкуренції на ринках послуг виробничої та соціальної інфраструктури, формування конкурентного ринку ППП – об'єкти аналізу: інтенсивність конкуренції на внутрішньому ринку, у т.ч. ринку ППП; рівень монополізації відповідних ринків.

ФЕІ приватних партнерів: 1) зростання вартості та загальної прибутковості бізнесу – об'єкти аналізу: рівень валової доданої вартості; рівень фінансових результатів до оподаткування; рівень рентабельності операційної діяльності; 2) розширення можливостей провадження інвестиційної діяльності – об'єкти аналізу: рівень свободи інвестицій, рівень освоєння капітальних інвестицій за рахунок різних джерел; 3) отримання державних / місцевих гарантій – об'єкти аналізу: рівень та умови наданих державних і місцевих гарантій в розрізі видів гарантій; 4) підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності при здійсненні ППП – об'єкти аналізу: рівень рентабельності інвестованого капіталу, капіталовіддача, співробітництво університетів і бізнесу; 5) оптимізація оподаткування – система оподаткування в сфері ППП.

Стратегічний аналіз ФЕБ ППП проводиться у такій послідовності: 1) аналіз й оцінювання факторів зовнішнього (непрямого і прямого впливу) та внутрішнього середовища; 2) комплексне оцінювання стратегічної позиції ФЕБ ППП. На основі опрацювання існуючих досліджень щодо умов здійснення ППП автором встановлено фактори, які справляють найбільший вплив на ППП і потребують аналізу й оцінювання у процесі стратегічного аналізу ФЕБ ППП. З огляду на важливість інституційного контексту здійснення ППП та значний вплив екологічних факторів на реалізацію інфраструктурних проектів, для цілей стратегічного макроаналізу системи ФЕБ ППП фактори зовнішнього середовища непрямого впливу доцільно досліджувати, виокремлюючи групу міжнародних факторів та групи факторів за напрямками STEEPLE-аналізу, який уможливорює оцінювання зовнішнього середовища за соціально-культурними, інноваційно-технологічними, економічними, навчально-освітніми, політичними, юридичними факторами та факторами охорони навколишнього середовища. До основних факторів, що впливають на ФЕІ сторін ППП, відносяться наступні фактори зовнішнього середовища непрямого впливу: міжнародні - діяльність державних і наддержавних утворень, тенденції розвитку світової економіки, стан міжнародних фінансових ринків, економічні і політичні умови в інших країнах, діяльність МФО, міжнародне право; соціально-культурні - демографічні, норми, традиції, цінності, відношення до праці, очікування у суспільстві, відношення до уряду, соціальна відповідальність; інноваційно-технологічні – нові технології, нові матеріали,

потреба у традиційному обладнанні і матеріалах; економічні - економічна стабільність, стадія розвитку економічного циклу, інфляція або дефляція, валютний курс, база і ставки оподаткування, купівельна спроможність населення, структура і динаміка споживання, доступність кредиту, стан ринку цінних паперів, фінансова спроможність підприємств реального сектору, конкуренція в галузі, стан системи державних фінансів, кредитний рейтинг країни; політичні - політичний процес, політичне функціонування, відносини уряду з іншими країнами, вимоги місцевих влад; юридичні - стан дозвоільної системи, податкове законодавство, бюджетне право і фіскальні правила, патентне законодавство, сертифікація та стандартизація продукції, законодавство про землю й охорону навколишнього природного середовища, складність, рухливість та невизначеність законодавства, політика регіонального розвитку, антимонопольна, грошово-кредитна, інвестиційна, цінова та тарифна політики, політики у зовнішньоекономічній та інноваційній сферах, законодавче регулювання прав власності, ефективність правоохоронної та судової систем; фактори охорони навколишнього середовища – природно-кліматичні, природно-ресурсні, природоохоронні. Основними групами факторів зовнішнього середовища прямого впливу на ФЕІ сторін PPP є: споживачі, конкуренти, постачальники, посередники, партнери (крім сторін PPP), контактні аудиторії та ринок робочої сили. Внутрішнє середовище є специфічним для даного партнерства і являє собою унікальне сполучення виробничих, фінансових, кадрових, маркетингових та організаційних факторів.

Проведене долідження дозволило: довести необхідність формування стратегічного бачення розвитку PPP в Україні, яке має ґрунтуватись на результатах стратегічного аналізу ФЕБ PPP; вдосконалити існуючі методичні положення щодо проведення стратегічного аналізу ФЕБ, а саме: запропонувати сегментацію об'єктів стратегічного аналізу ФЕБ PPP (для проведення аналізу на макро- і мезо- рівнях), визначити та систематизувати фактори середовища PPP. Практичне застосування отриманих результатів дозволить підвищити обґрунтованість стратегічних рішень щодо розвитку PPP та забезпечення його ФЕБ.

Список використаної літератури:

1. Market Update Review of the European PPP Market in 2016 / European PPP Expertise Centre [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eib.org/eppec/resources/publications/eppec_market_update_2016_en
2. Private Participation in Infrastructure (PPI). Annual update 2016 / World Bank Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ppi.worldbank.org/~media/GIAWB/PPI/Documents/Global-Notes/2016-PPI-Update.pdf>

СУТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сорока Р. С., канд. екон. наук, доцент, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

Доцільність формування ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва зумовлена необхідністю постійної концентрації зусиль на зменшенні негативного впливу зовнішніх (нестабільність та невизначеність політичної та соціально-економічної ситуації в державі, часте коригування правового забезпечення, нерівномірний доступ до інформації, корупція тощо) та внутрішніх загроз.

При цьому, варто відмітити, що в організації ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва визначальне місце відводиться інформаційно-аналітичній діяльності. Причина цього полягає у природному виборі найбільш раціональних та ефективних механізмів гарантування безпеки, а також у можливості їхнього застосування в конкретному випадку.

Будь-які дії з організації безпеки можна відобразити в межах двох протилежних стратегій: реакції та превенції.

Реактивний підхід припускає наступну схему розвитку подій: шкідлива дія - опір (стійкість) - компенсація.

Реактивний підхід є абсолютно необхідним, однак за своєю природою є надзвичайно витратним і небезпечним, оскільки спочатку допускає шкідливу дію, а вже потім - компенсаційну реакцію (в найкращому разі). Цілком очевидно, що реактивний підхід варто залишати на крайній випадок, коли не спрацьовує політика превенції. В ідеалі, підприємству слід прагнути отримувати випереджальну інформацію, завдяки якій можна вже на далеких підступах розпізнавати реальні загрози та заздалегідь обходити або нейтралізувати їх.

Формування ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва передбачає застосування найуспішнішої стратегії досягнення стану безпеки, тобто - зміщення центру ваги зусиль у бік превенції та зниженні питомої ваги суто реактивних дій. Аналізуючи взаємозв'язок категорій безпека й інформація, загальним висновком є очевидна необхідність ефективної інформаційно-аналітичної діяльності, що включає отримання великого обсягу якісної інформації як ззовні, так і з внутрішнього середовища, її якнайшвидше опрацювання й виявлення оптимальних, з погляду безпеки, варіантів поведінки.

Змістом роботи із забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва є системна, раціонально організована, випереджальна та агресивна інформаційно-аналітична діяльність, проваджувана специфічними засобами.

Інформаційно-аналітична діяльність – це діяльність служби безпеки суб'єкта підприємництва щодо збору, систематизування, аналізу, узагальнення,

оцінки вхідної інформації, яка надходить з різноманітних джерел та підготовка аналітичної (вихідної) інформації, яка містить оцінку поточної ситуації та прогноз її розвитку, для керівників підприємства.

Виходячи із суті інформаційно-аналітичної діяльності виділяють два її рівні:

1. Інформаційний рівень, зміст якого зводиться до пошуку, збирання, накопичення, зберігання та поширення інформації.

2. Аналітичний рівень, що полягає в узагальненні, класифікації інформації, її аналізі і перетворенні, розробці висновків, пропозицій, рекомендацій і прогнозів.

Отже, варто розрізняти сам аналітичний процес (аналітику) та інформаційну діяльність. Аналітичний процес – це процес аналізу існуючої інформації та створення нового знання, це робота інтелекту. Результатом аналітичної діяльності є вторинні документи, що є інформаційною моделлю не первинного документа, а моделлю проблеми. У свою чергу інформаційна діяльність – це обслуговування аналітичного процесу (матеріальне, оперативно-технічне, архівне тощо).

Критичний аналіз літературних джерел [1-3] дозволяє визначити аналітичну роботу (процес) у формуванні економічної безпеки суб'єктів підприємництва як сукупність дій, що відбуваються в інтересах підвищення ефективності управлінської діяльності і мають на меті пізнання сутності, причин, тенденцій розвитку подій і явищ в сфері безпеки підприємств, розгляд і оцінювання ситуацій, вироблення на основі аналізу й обробки інформації висновків, рекомендацій, прогнозів.

Дефініція інформаційно-аналітичної діяльності дозволяє констатувати, що вона є основою інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки суб'єктів підприємництва.

Головною метою інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки підприємництва є своєчасне викриття на ранній стадії заходів безпосередньої підготовки певних сил для нанесення економічних збитків підприємству, установі або організації та забезпечення відповідних їм дій, а також добування необхідної інформації для планування, підготовки і проведення заходів з метою недопущення можливих дій [2]. На практиці інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва виконується з метою виявлення схем недобросовісної конкуренції, шахрайства, обману у сфері бізнесу, задля використання їх для виключення потрапляння власної організації у ситуації некерованого ризику [1].

Таким чином, під інформаційно-аналітичним забезпеченням безпеки діяльності підприємства ми розуміємо цілеспрямовану взаємодію людського інтелекту (аналітика) і наявної вхідної інформації (відкритої та/або конфіденційної) з метою отримання споживачем інформації нового вивідного знання, що сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень.

Критичний аналіз літературних джерел [1-3] дозволив виділити ряд етапів інформаційно-аналітичної діяльності:

1. Загальне знайомство із проблемою, за результатами якого складається загальний план роботи.

2. Визначення термінів та понять для ясності та однозначності представлення результатів.

3. Збір фактів.

4. Тлумачення фактів – максимальне визначення їх значення. Етап включає оцінку, класифікацію та аналіз фактів.

5. Побудова гіпотези. Гіпотезу можна розглядати як положення, яке полегшує прояснення проблеми, розкриває зв'язок між фактами.

6. Висновки. На цьому етапі приводяться докази або заперечення робочих гіпотез, які висувуються на попередньому етапі і робляться відповідні висновки.

7. Унаочнення. Складення документу в ясній, наочній та доступній формі. Вказується ступінь достовірності кожного твердження, готуються таблиці, діаграми тощо.

Об'єктом інформаційно-аналітичної діяльності є оперативна обстановка, тобто економічна ситуація, сукупність факторів, які безпосередньо або опосередковано впливають на стан, розвиток і результати суспільних відносин, визначають напрямки розвитку оперативної обстановки, форми, методи та засоби, які застосовуються.

Зміст інформаційно-аналітичної діяльності полягає у приведенні різноманітних відомостей в логічно обґрунтовану систему залежностей (причинно-наслідкових, просторово-часових тощо), яка дає змогу дати правильну оцінку сукупності фактів та окремих фактів.

Інформаційно-аналітична діяльність безсумнівно є широкою і багатогранною сферою діяльності. Її головною метою є отримання максимальної користі з фактів, які є в розпорядженні аналітика, для того щоб правильно зрозуміти і оцінити ситуацію, бачити її у перспективі, а в кінцевому підсумку – успішно діяти. Весь інтерес роботи полягає у тому, що використовується величезний набір методів, які успішно застосовують в математиці, логіці.

Інформаційно-аналітична діяльність – це процес, в результаті якого сирі факти перетворюються в довершену продукцію, передбачену для передачі замовнику. Адже, будь-яка кількість фактів, оброблених найкращим чином, занесених в дос'є, проіндексованих, - не має жодної цінності, поки ми не розкриємо їх зміст, співставимо між собою і передамо іншим у тому вигляді, в якому їх значення буде абсолютно ясним.

Основним результатом інформаційно-аналітичної діяльності є вивідна (аналітична) інформація відображена у формі доповіді, інформаційної довідки або наукової праці, де подаються висновки та рекомендації. Вони абсолютно необхідні, для того щоб робота мала завершений вигляд і могла бути максимально корисною. Висновки є наслідком досягнення поставленої цілі. Щоб зробити висновки потрібно відповісти на питання “Що означає дане явище?”. В багатьох документах читаються і запам'ятовуються лише висновки,

тобто результати аналізу. Необхідно виявляти якомога більшу турботу про те, щоб у висновках викладались коротко і чітко найважливіші моменти, але водночас стислість не повинна породжувати неправильне сприйняття. Написання висновків потребує найвищої майстерності фахівця.

Отже, рівень безпеки підприємства тісно корелює з його рівнем інформаційно-аналітичної діяльності, тобто з його інформаційною захищеністю і його спроможністю добувати інформацію, а також, не меншою мірою - з його здатністю витримувати шкідливу дію в рамках реактивного підходу.

Список використаної літератури:

1. Позднишев Є.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва (методи та їх застосування) навч. посібник / Є.В. Позднишев. – Кн. 1. – К.: Видавець Позднишев, 2007. – 89 с.
2. Чергенець Е.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва (збір та пошук інформації) [Електронний ресурс] / Е.В.Чергенець, А.В.Зайцев, Є.В. Позднишев // Навчальний посібник. Книга 2 / Під заг. ред. Є.В.Позднишева. - К., Видавець Позднишев, 2007. - 74 с.
3. Ткачук Т.Ю. Конкурентна розвідка: навч. посіб. / Т.Ю. Ткачук. – К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2010. – 219 с.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ КОНСОЛІДАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ГРУПИ ПІДПРИЄМСТВ

Спіцина Н. В., канд. екон. наук, Національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Лук'янов В. І., викладач вищої категорії, викладач-методист, директор житлово-комунального коледжу Національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

В сучасних умовах господарської діяльності підприємств все більше зростає значення правильності та актуальності поданої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємств. Відповідно до вимог щодо складання та подання звітності підприємствами та групами підприємств України, підвищується значення консолідованої звітності, яка є атрибутом діяльності високорозвиненої ринкової економіки.

Об'єднання підприємств в єдину економічну особу з метою оптимізації діяльності, розширення обсягів виробництва та реалізації товарів та послуг, боротьби з конкурентами, підвищення результативності діяльності тощо, може здійснюватися і без утворення єдиної юридичної особи. У цьому разі кожна окрема юридична одиниця у складі об'єднання компаній здійснює самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Обов'язковим для таких об'єднань компаній є складання консолідованої фінансової звітності.

Термін «консолідація» походить від пізньолатинського «consolidatio» («con» –разом та «solido» –зміцнювати), тобто означає об'єднання, інтеграцію, згуртування.

Вперше консолідовану фінансову звітність почали складати підприємства США наприкінці XIX ст. Першою компанією, яка оприлюднила консолідовану звітність, стала United States Steel Company, зареєстрована в Нью-Джерсі у 1901р. Більш швидке впровадження консолідації фінансової звітності в США у порівнянні з іншими країнами пояснюється поглибленням процесів концентрації і централізації капіталу, появою холдингових компаній, концернів, відсутністю правових та інших бар'єрів для застосування нової облікової методології.

В Європі консолідована фінансова звітність стала складатися значно пізніше. Так, у законодавстві Великобританії перша згадка про консолідовану звітність датується 1947 році, Німеччини - 1965 році, Франції - 1986 році. Проте уже у 20-х роках XX ст. перші публікації з цього питання з'явилися у Великобританії, а Лондонська фондова біржа стала вимагати подання консолідованої фінансової звітності у 1939 р. У 1967 р. лише 22 французькі компанії оприлюднили консолідований баланс і тільки у 1986 р. вимоги до оприлюднення консолідованої фінансової звітності у Франції стали обов'язковими. У Данії, Нідерландах консолідація фінансової звітності набула поширення у 30-х роках XX ст. У Німеччині вона стала обов'язковою лише з 1990 р. У незначній мірі практика складання консолідованої фінансової звітності поширена в таких європейських країнах, як Греція, Іспанія, Італія [4].

В Україні можливість подання консолідованої звітності стала реальною тільки 1999 р. після ухвалення Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1 якого визначає: «консолідована фінансова звітність – фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної консолідованої одиниці» [1].

Консолідовані фінансові звіти (згідно з МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність») – це фінансова звітність групи, в якій активи, зобов'язання, капітал, дохід, витрати і потоки грошових коштів материнського підприємства та його дочірніх підприємств представлені як активи, зобов'язання, капітал, дохід, витрати і потоки грошових коштів єдиного суб'єкта економічної діяльності [3].

Згідно НПСБО 2, Консолідовану фінансову звітність подає материнське підприємство.

Материнське підприємство не подає консолідовану фінансову звітність за наявності всіх таких умов:

- 1) якщо воно є дочірнім підприємством іншого підприємства (повністю або частково належить іншому підприємству);
- 2) власники неконтрольованої частки поінформовані про це і не заперечують;
- 3) якщо воно не є емітентом цінних паперів;
- 4) якщо його материнське підприємство складає консолідовану фінансову звітність, яка є загальнодоступною.

До консолідованої фінансової звітності включають показники фінансової звітності материнського підприємства та всіх дочірніх підприємств [2].

Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 “Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджено норми щодо фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ), також нові форми фінансової звітності, які застосовуються починаючи зі звітності за I квартал 2013 року, а саме:

- Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан);
- Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід);
- Консолідований звіт про рух грошових коштів (за прямим методом);
- Консолідований звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом);
- Консолідований звіт про власний капітал.

Основні принципи консолідованої звітності відповідно до стандарту НП(С)БО 2 зводяться до таких:

1. Консолідовану фінансову звітність готує і подає материнське підприємство.

2. До консолідованої фінансової звітності включають показники фінансової звітності всіх дочірніх підприємств, за винятком показників фінансової звітності тих дочірніх підприємств, які не включаються з певних причин.

3. Материнське підприємство не подає консолідовану фінансову звітність за наявності певних умов, визначених НП(С)БО 2.

4. Дочірнє підприємство вважається контрольованим з боку материнського підприємства за наявності деяких умов, визначених НП(С)БО 2.

5. У разі, якщо дочірнє підприємство перестає бути контрольованим, материнське підприємство: а) не включає показників такого дочірнього підприємства до консолідованої фінансової звітності; б) визнає фінансові інвестиції в дочірнє підприємство за справедливою вартістю та відображає їх, а також будь-яку дебіторську заборгованість та зобов'язання у розрахунках з дочірнім підприємством згідно з відповідними НП(С)БО; в) припиняє визнавати інший сукупний дохід, пов'язаний з таким дочірнім підприємством; г) визнає доходи і витрати, пов'язані з втратою контролю.

6. Фінансова звітність материнського підприємства та його дочірніх підприємств, що використовується в процесі складання консолідованої фінансової звітності, складається за той самий звітний період і на ту саму дату балансу.

7. Консолідовану фінансову звітність складають із фінансової звітності групи підприємств із використанням єдиної облікової політики для подібних операцій. Якщо облікова політика одного з дочірніх підприємств відрізняється від політики, що використовується для складання консолідованої звітності, то до об'єднання такої звітності зі звітністю материнського підприємства вона

узгоджується з обліковою політикою, яка використовується для складання консолідованої фінансової звітності.

До проблемних сторін складання консолідованої звітності у сучасних реаліях можна віднести дуже повільне наближення національних стандартів обліку до міжнародних, що викликає неузгодженість та суперечливість низки показників за чинним законодавством та МСФЗ, а також, звичайно, відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, які знають порядок складання звітності за міжнародними стандартами та вміють застосовувати ці знання на практиці.

Список використаної літератури:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України [Електронний ресурс]: від 16. 07. 99 № 996-XIV, редакція від 01. 01. 2007 на підставі 3422-15, // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем Апарату Верховної Ради України. – 2006. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» від 27 червня 2013 року № 628 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 «Консолідована фінансова звітність» від 01 січня 2013 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_065

4. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / О. М. Губачова, С. І. Мельник. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 400 с.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОЄКТІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Стадник Г. В., канд. екон. наук, Островський І. А., канд. екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Євроінтеграційний вектор розвитку України, перспективи бюджетної децентралізації, завершення переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності потребують підвищення якості теоретичного і методичного обґрунтування інвестиційних проєктів з точки зору підвищення фінансово-економічної безпеки як на мікро-, так і на макрорівні. Суперечливий досвід використання проєктів публічно-приватного партнерства (ППП) загострюють інтерес до проблем забезпечення належних стандартів фінансової безпеки усіх учасників. Складником такого забезпечення є ефективне управління ризиками.

За сучасних економічних умов визначають п'ять підходів до управління ризиками.

1. Уникнення, що веде до зміни параметрів і навіть до скасування проєкту PPP.

2. Мінімізація, наприклад, страхування, передача субпідрядникам, отримання гарантій від інвесторів проекту ППП.

3. Перенесення ризику до партнера ППП, який буде найкращим чином контролювати ризик при найменших витратах. Це передбачає свободу партнера в прийнятті рішень щодо методів контролю за ризиком, якщо такий ризик він на себе бере. Перенесення ризиків є ключовим аспектом максимізації критерію «ціна-якість».

4. Прийняття, що доцільно як для несуттєвих ризиків, так і для тих ризиків, якими приватний партнер не зможе ефективно управляти при прийнятному рівні премії за ризик.

5. Резервування, тобто створення резервних рахунків на ремонт або обслуговування боргу.

Процес управління ризиками на етапі розробки проекту може бути розбитий на наступні етапи:

1. Виявлення і докладний опис ризиків проекту.
2. Аналіз можливих наслідків ідентифікованих ризиків.
3. Оцінка ймовірності реалізації ризиків (тобто їхніх наслідків).
4. Оцінка, в грошовому еквіваленті наслідків реалізації ризиків.
5. Розробка стратегій управління ризиками (механізми захисту).
6. Запис результатів цього процесу.

Залежно від кількості доступної інформації ризик може бути оцінений якісно або кількісно.

Якісний аналіз ризиків включає методи визначення пріоритетності виявлених ризиків для планування подальших дій. Оцінюється пріоритет виявлених ризиків з використанням ймовірності їхнього виникнення, відповідний вплив на цілі проекту, якщо мають місце ризики, а також інші фактори, такі як терміни і толерантність проекту до ризику.

Кількісний аналіз здійснюється за ризиками, що були пріоритетними для аналізу якісного ризику, та суттєво впливають на проект. Існують різні методи кількісного аналізу ризику, проте за основу обчислень доцільно приймати безризикову ставку доходу, яка буде коригуватися на величину різних премій за ризик, що пов'язані з конкретним проектом; тобто поправки, що враховують ризики, пов'язані з масштабом інвестування, ліквідністю об'єктів, компенсацією за підприємницький ризик тощо. Для більшості країн базовими ставками є ставки за довгостроковими державними облігаціями або аналогічні ставки за безризиковими вкладеннями.

Величина кожного з коригувань визначається експертним шляхом і залежить від фінансового стану інвестиційно-будівельного сектора економіки в цілому, стану будівельної галузі регіону або міста, особливостей території передбачуваного освоєння, складності і специфіки інвестиційного проекту, стадії, для якої проводяться прогностичні розрахунки, тощо.

Таким чином, поправки повинні включати:

- індивідуальний ризик проекту;
- компенсацію ефектів різних змін рівня ліквідності;

– підприємницький ризик та ін.

При оцінюванні ризиків проектів ППП варто враховувати також:

– ризик неліквідності, який пов'язаний з періодом повернення вкладених коштів;

– ризик управління проектом, який пов'язаний з організацією і проведенням робіт з реалізації інвестиційно-будівельного проекту;

– ризик конкуренції, який пов'язаний з можливістю появи проектів, що «відтягують» фінансові та матеріально-технічні ресурси;

– інші ризики, які пов'язані з наявністю економічних, юридичних, містобудівних, екологічних факторів.

Дана методика припускає введення поправки до ставки дисконтування, оскільки у формулі чистої приведеної вартості (NPV) збільшення ставки дисконтування призводить до зменшення приведеної вартості поворотного потоку, а також, до більш обережної оцінки аналізованого потоку.

Вищезазначена методика полягає в наступному:

– визначається розрахункова ставка дисконту;

– вводиться поправка на підприємницький ризик, який асоційований з даним проектом;

– розраховується NPV зі ставкою дисконтування, що скоригована на величину поправки;

– визначається діапазон значень ставки дисконтування, в межах якого $NPV > 0$;

– проводиться оцінювання діапазону значень ставки дисконтування, в якому NPV має від'ємне значення;

– за результатами проведених розрахунків приймається рішення про інвестування в проект.

Список використаної літератури

1. Бабаєв В. М. Потенціал реалізації проектів публічно-приватного партнерства в інфраструктурній сфері мегаполіса / В. М.Бабаєв, Т. В.Момот, Е. Ю.Шевченко // Комунальне господарство міст. Серія економічна. – 2013. – №106. – С. 3-10.

2. Бубенко П. Т. Управління системною модернізацією та розвитком житлово-комунальних підприємств: монографія / П. Т. Бубенко, О. В. Димченко, А. Д. Кашпур ; НАН України, Північно-Східний науковий центр, Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 233 с.

3. Запатрина И.В. Потенциал публично-частного партнерства для развивающихся экономик : монография / И.В. Запатрина.. – К.: В.Р., 2011. – 152 с.

МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сумятіна Л. М., викладач, Харківський державний соціально-економічний коледж

За сучасних умов становлення вітчизняної економіки, внаслідок загострення конкуренції за ринки збуту, збільшення витрат, пов'язаних з реалізацією товарів і підвищенням їхньої частки у валовому внутрішньому продукті, основним фактором, що визначає виживання підприємств та їх цілеспрямований розвиток, є ефективність системи збутової діяльності. Натомість, торговельні підприємства в процесі своєї господарської діяльності постійно перебувають у зоні підвищеного ризику, що пов'язане не лише з недосконалою орієнтацією підприємств у навколишньому середовищі, а й з постійними змінами умов діяльності, поведінки суб'єктів ринку. Ризик торговельних підприємств проявляється у втраті прибутку, товарообороту, капіталу, нереалізованих запасах товарів, зниженні рівня ефективності капітальних вкладень порівняно із запланованим, тощо. Звісно, все це негативно відображається на стані їх економічної безпеки.

Економічна безпека торговельної діяльності передбачає проведення комплексу заходів, які гарантують стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, використання прогресивних науково-технічних досягнень і соціальний розвиток комерційної структури.

Метою забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства є запобігання можливому нанесенню збитків його діяльності; захист прав підприємства; захист співробітників і власності від джерел зовнішніх і внутрішніх загроз; збереження і ефективне використання фінансових, матеріальних і інформаційних ресурсів; своєчасне виявлення і припинення різних правопорушень, запобігання причинам і умовам, що їх породжують; а також недопущення надзвичайних ситуацій або мінімізація їх негативних наслідків [1, с.377].

Дієвим засобом оцінки економічної безпеки і надійності торгових операцій є маркетинговий аудит збутової діяльності підприємств.

Маркетинговий аудит системи збуту – комплексна оцінка результатів збутової діяльності шляхом всебічного, періодичного та незалежного аналізу збутових операцій підприємства.

Головна мета маркетингового аудиту полягає у визначенні вузьких місць у системі збуту, а також у розробці рекомендацій з підвищення ефективності збутової діяльності підприємства. Тому в процесі маркетингового аудиту необхідно розглянути такі питання: координація збутової діяльності по досягненню цілей підприємства; оцінка доцільності оргструктури системи управління збутової діяльності підприємства; оцінка ефективності систем управління збутом; виявлення різноманітних ризиків у сфері збуту та визначен-

ня механізмів внутрішнього контролю, що запобігають їм або мінімізують їх; забезпечення раціональності процесу управління збутом.

Маркетингова аудиторська перевірка системи збуту, як правило, має стандартизований характер та відповідає наступним чотирьом умовам: а) періодичність; б) всебічність; в) послідовність; г) об'єктивність [2].

Предмет маркетингового аудиту системи збуту складають: цілі і стратегії збуту, плани збутової діяльності; процес управління збутом; організаційні процеси та структури; заходи у сфері збуту; маркетингова інформація, ЗМІ; результати збутової діяльності система маркетингової взаємодії підприємства.

Процес маркетингового аудиту системи збуту спрямовано на своєчасне виявлення всіх проблем та відхилень від нормального просування до заданих цілей. Конкретними його завданнями і цілями можуть виступати: встановлення ступеня досягнення мети (аналіз відхилень); з'ясування можливостей удосконалення (зворотний зв'язок); перевірка пристосованості підприємства до зміни умов навколишнього середовища – наскільки відповідає їм.

Маркетинговий аудит системи збуту на рівні підприємства спрямований на здобуття інформації, необхідної для оцінки рівня ефективності збутової діяльності та прийняття відповідних рішень з боку керівництва підприємства. Результати такого аудиту, як правило, доповідають і обговорюють щомісяця на нараді керівників функціональних підрозділів [2].

Зовнішній аудит системи збуту проводять консалтингові чи консультаційні фірми, рекламні агентства, дослідницькі фірми, аудиторські фірми. Документальний полягає у встановленні правильності, об'єктивності, законності маркетингових заходів по даним первинних та звітних документи. Фактичний аудит полягає у визначенні дійсного стану об'єкта контролю шляхом спостереження, аналізу, підрахунку тощо.

Маркетинговий аудит системи збуту здійснюється за допомогою загальнонаукових і специфічних, аналітичних методів та засобів дослідження об'єктів. Організація маркетингового аудиту системи збуту залежить від величини підприємства, кваліфікації персоналу, складності контрольних завдань та інших факторів. Рішення про проведення аудиту власними силами чи за допомогою сторонніх організацій можливо ухвалити лише з урахуванням ситуації. Переваги аудиту із залученням сторонніх організацій: більша об'єктивність; великі знання та досвід; подолання проблем з часом і персоналом. Переваги власного аудиту: знання виробничих проблем; збереження таємниці; простота комунікації.

Зі зростанням підприємства збільшується потреба в спеціалізації, і створення окремої одиниці з маркетингового аудиту набуває важливого значення. Питання про те, кому повинна підпорядковуватися ця одиниця – службі маркетингу чи контрольній службі, не має однозначної відповіді. Компроміс часто знаходять у подвійному підпорядкуванні: по професійній лінії – контрольній службі, по дисциплінарній – відділу маркетингу.

Модель маркетингового аудиту системи збуту складається з таких основних елементів: блок маркетингового аудиту; об'єкт аудиту; методика

аудиту; критерії ефективності функціонування об'єкта аудиту.

Маркетинговий аудит складається з таких етапів: 1) оцінка стану інформаційного забезпечення; 2) планування; 3) SWOT – аналіз сильних і слабких сторін компанії, можливостей та небезпек, що виникають на ринку; 4) визначення ефективності роботи компанії, що багато в чому залежить від роботи підрозділів, які відбивають і аналізують виявлені проблеми з наступних питань: закупівлі; збут; маркетинг; складське господарство; канали збуту; логістика; бухгалтерія, фінанси; 5) вивчення і аналіз взаємодії підрозділів.

Кінцевий результат маркетингового аудиту системи збуту – вироблення коригувальних впливів на керовані фактори, а також здобуття рекомендацій з пристосування діяльності підприємства до неконтрольованих факторів. Типи, види, форми маркетингового аудиту утворюють систему, необхідну для того, щоб відчувати впевненість в тому, що задані цілі відповідають умовам діяльності підприємства і їх буде досягнуто, задачі вирішено в процесі виконання запланованих маркетингових заходів у сфері збуту. Необхідно чітко усвідомити, які причини призводять до зниження ефективності збутової діяльності.

Таким чином, ефективним засобом забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства є маркетинговий аудит як інструмент комплексної нейтралізації потенційних і реальних загроз, що дозволяє йому успішно функціонувати в нестабільних умовах зовнішнього і внутрішнього середовища

Список використаної літератури:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Изд-во «Эльга», «Ника-Центр», 2004. – 784 с.
2. Редько О.Ю. Аудит та безпека бізнесу: [практик. посіб.] / О.Ю.Редько, О.Б.Рижакова, К.О.Редько. – К.: ДП «Інформаційне агентство», 2007. –177 с.
3. Белявцев М.І. Маркетинговий менеджмент. Навч.посібник / М.І. Белявцев. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 407 с.

ОЦІНКА КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ В РАМКАХ АНТИКОРУПЦІЙНОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВА: ОГЛЯД МІЖНАРОДНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ

Тесленко Р. Ю., аспірант, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Найважливішою причиною гальмування позитивних економічних зрушень в Україні на шляху інтеграції у світову спільноту є масштабна та всеосяжна корупція. За Індексом сприйняття корупції 2016 року Україна посіла 131 місце зі 176, що недостатньо для країни, яка проголосила боротьбу з корупцією основним своїм пріоритетом [1]. Останнім часом спостерігається активізація і розвиток державної системи з протидії корупції, проте бізнес також відіграє не останню роль в забезпеченні зростання добробуту всього суспільства і значення цієї ролі тільки зростає. Крім того, за даними Світового

банку, корупція у глобальному масштабі додає близько 10% до загальної вартості ведення бізнесу та близько 25% до вартості контрактів на закупівлю в країнах, що розвиваються, до яких відноситься й наша держава [2]. Опираючись на міжнародний досвід, слід відзначити дефіцит уваги до питань запобігання та протидії корупції у різних спектрах і сегментах функціонування суб'єктів господарювання в Україні. Зокрема, без належного розгляду залишається питання антикорупційного аудиту підприємства в контексті сучасних світових вимог. Під антикорупційним аудитом слід розуміти систему заходів, направлених на оцінку корупційних ризиків та виконання антикорупційних процедур на підприємстві.

Метою оцінки корупційних ризиків є забезпечення можливості сформуванню міцний фундамент для антикорупційного менеджменту підприємства. Оцінка виявляє корупційні ризики, які організація вважає пріоритетними з точки зору їх зниження, впровадження контролю та призначення компетентного персоналу, ресурсів і завдань. Як підприємство здійснює оцінку корупційних ризиків, яку методологію застосовує, як корупційні ризики зважуються і розставляються по пріоритетах, який рівень прийнятності корупційних ризиків або їх допустимості – все це встановлюється на розсуд підприємства. Зокрема, підприємство встановлює критерії оцінки корупційних ризиків, але при цьому йому слід враховувати свою політику протидії корупції та цілі. Водночас з цим існують деякі рекомендації міжнародного рівня у цьому напрямку, якими підприємство може керуватися у разі проведення оцінки корупційних ризиків як важливої частини антикорупційного аудиту.

Так, в посібнику по оцінці корупційних ризиків від управління Глобального договору ООН [3] представлені конкретні етапи процесу оцінки корупційних ризиків:

1) створення процесу (визнання необхідності вивчення впливу корупційного ризику на діяльність підприємства, планування процесу);

2) ідентифікація ризику (визначення факторів ризику, а також ризики і схеми корупції шляхом кабінетних досліджень, інтерв'ю, опитувань та власних оцінок, семінарів, сеансів мозкового штурму, фокус-груп тощо);

3) оцінка властивого ризику (визначення пріоритетів відповідей на виявлені корупційні ризики в логічному форматі, заснованому на поєднанні ймовірності виникнення та потенційного впливу того чи іншого корупційного явища);

4) ідентифікація та оцінка пом'якшувальних заходів (класифікація та вибір внутрішніх заходів щодо зниження корупційного ризику);

5) визначення залишкового ризику (ступінь ризику, що залишиться після впливу обраних заходів);

6) розробка плану дій (для корупційних явищ, залишковий ризик яких перевищує допустимий рівень ризику).

В якості підведення підсумків та представлення результатів оцінки ризику корупції пропонується у вигляді так званих «теплових» карт ризику та

короткого звіту.

В міжнародному стандарті ISO 37001:2016 «Системи менеджменту протидії корупції» [4] наводяться наступні положення, на які бажано звернути увагу при здійсненні оцінки корупційних ризиків:

- обрати критерії (наприклад, з розподілом на «низький», «середній» і «високий» рівні або з більшою деталізацією) оцінки корупційних ризиків з урахуванням кількох факторів: характеру корупційного ризику, ймовірності випадку і серйозності наслідків;

- оцінити корупційні ризики, викликані розміром і структурою підприємства (невеликі підприємства, що знаходяться в одному місці з централізованим управлінням, можуть контролювати свої корупційні ризики набагато легше, ніж велике підприємство з децентралізованою структурою з діяльністю у багатьох регіонах);

- проаналізувати регіони і галузі, в яких працює або припускає працювати підприємство та оцінити рівень корупційних ризиків, які пов'язані з цими регіонами і галузями;

- оцінити характер, масштаб і складність видів діяльності і операцій, що здійснює підприємство;

- оцінити корупційні ризики, пов'язані з наявними і потенційними діловими партнерами, які можна здійснювати шляхом їх розподілу на певні категорії;

- оцінити характер і частоту взаємодії з національними або закордонними громадськими посадовими особами, які можуть нести корупційні ризики;

- оцінити чинні законодавчі, нормативні, контрактні та професійні обов'язки;

- прийняти до уваги ступінь, з якою підприємство здатне впливати або керувати оціненими ризиками.

Наведені вище чинники корупційних ризиків можуть накладатися один на одного. Наприклад, ділові партнери можуть представляти різні корупційні ризики в залежності від регіону та сфери, в яких вони працюють.

У стандарті також говориться про заходи з протидії корупції, які повинні бути застосовані до кожної категорії ризиків. Підприємство може змінити характер угоди, проекту, роботи або взаємозв'язку так, щоб характер і ступінь корупційних ризиків знизився до рівня, який може бути прийнятним для управління існуючими, поліпшеними або додатковими заходами з протидії корупції.

Оцінка корупційних ризиків не повинна бути дуже складним завданням. Результати оцінки корупційних ризиків настільки, наскільки це доцільно і можливо, повинні відображати реальні ризики, з якими зустрічається підприємство. Заходи повинні представляти собою інструмент, що допомагає підприємству оцінити і розставити за пріоритетами її корупційні ризики, а також вони повинні періодично аналізуватися і переглядатися з урахуванням змін на підприємстві і обставин його діяльності (наприклад, нові ринки збуту продукції, законодавчі вимоги, отриманий досвід тощо).

Список використаних джерел

1. Corruption Perceptions Index 2016 – Transparency International [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016.
2. Clean Business is Good Business [Електронний ресурс] // United Nations Global Compact. – 2008. – Режим доступу: <https://www.unglobalcompact.org/library/158>.
3. A Guide for Anti-Corruption Risk Assessment [Електронний ресурс] // United Nations Global Compact. – 2013. – Режим доступу: <https://www.unglobalcompact.org/library/411>.
4. ISO 37001:2016. Anti-bribery management systems – Requirements with guidance for use.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНКУРЕНТНІЙ РОЗВІДЦІ

Тімофєєв В. О., докт.тех.наук, Курій В. В., канд.екон.наук, Солодкий В. С., ст. викл., Харківський національний університет радіоелектроніки

Ефективна організація функціонування підприємства на даному етапі розвитку суспільства неможлива без використання сучасних інформаційних технологій. До таких відноситься Інтернет. Ні фахівцю конкурентної розвідки, ні співробітнику відділу маркетингу або збуту недостатньо просто знати, на якій сторінці Інтернету міститься потрібна інформація. Треба мати можливість своєчасно і точно відстежувати зміни на цій сторінці. Кожен може собі уявити, наскільки складна, а найчастіше і зовсім нездійсненна ця задача. Навряд чи навіть сама уважна і скрупульозна людина в змозі швидко і точно оцінити зміни в тексті - скажімо, в прайс-листі, - що займає п'ять сторінок.

Для вирішення подібної проблеми декількома компаніями розроблено спеціальне програмне забезпечення - так звані сторожові роботи: ознайомившись зі сторінкою, вони зберігають її образ у своїй базі даних, а при повторному відвідуванні порівнюють актуальний стан ресурсу з цим образом. Розглянемо ці програми більш докладно.

Сторожовий робот WebSite-Watcher

Програма випущена в Німеччині, її офіційний сайт - <http://www.aignes.com>.

WebSite-Watcher працює як клієнт на комп'ютері користувача. Це означає, що всі закладки та конфігурації зберігаються локально на жорсткому диску комп'ютера і сервер власника не бере участь в процесі пошуку. Виробник стверджує, що вихід в Інтернет потрібно продукту лише для відвідування сторінок, перевіряємих користувачем. [1]

Програма може перевіряти будь-які web-сторінки з текстовим змістом, незалежно від розширення файлу. Тобто статичні сторінки (з розширенням файлу .htm або HTML) та динамічні сторінки (з розширенням .asp, .php отже далі). WebSite-Watcher також виділить кольором всі зміни в тексті. Крім того, підлягають моніторингу: RSS/Atom-канал, сторінки RSS/Atom, сторінки, захищені паролем, форуми, сторінки з Javascript, зображення, двійкові (бінарні)

файли, файли PDF і Flash, FTP-файли і каталоги, Інтранет.

Програма WebSite-Watcher дозволяє перевіряти зміни на сторінці як вручну, так і автоматично.

Крім того, в програмі передбачені фільтри, які дозволяють виключати з перевірки певні рядки (наприклад, постійно змінні час або дату в кутку сторінки або афоризм, який деякі оптимізатори сайтів люблять постійно змінювати на своєму ресурсі). Використання фільтрів допомагає виключати неінформативні повідомлення про наявність змін на сторінці.

Архівування сторінки безпосередньо в програмі WebSite-Watcher не передбачено, однак виробник разом з програмою WebSite-Watcher поставляє безкоштовну програму Local Website Archive, яка якраз і створює архівну копію сторінки Інтернету. При цьому Local WebSite Archive може запускатися з того ж меню, вбудованого в браузер, що і WebSite- Watcher.

Існує форум (<http://www.aignes.com/форум>), де обговорюються проблеми програми WebSite-Watcher і способи їх подолання.

Програма Copernic Tracker

Ця програма може бути завантажена з Інтернету за адресою: <http://www.copernic.com/en/products/tracker/index.html>

«Copernic» - найбільш доступне програмне забезпечення, що дозволяє автоматизувати роботу з сайтами, які написані на мовах, заснованих на латинському алфавіті. [2]

Виробники Copernic Tracker відзначають такі його можливості:

- моніторинг сайтів з метою пошуку змін в тексті і відстежування нових зображень; надання повідомлень про зміни на цікавлячих користувача сайтах не тільки на робочий стіл комп'ютера, але і по електронній пошті, а також по мобільному телефону;

- виділення кольором змін на сторінці;
- здійснення автоматичної перевірки сторінок за розкладом – кожен день, щотижня і навіть щохвилини;
- перегляд конкретних ключових слів на сторінці;
- архівування різних версій переглянутих сторінок;
- перегляд одним клацанням миші змін сторінки, яка завантажена в даний момент в браузер.

Практичний інтерес представляє здатність відправляти повідомлення про зміни на сторінках в Інтернеті на адресу електронної пошти або мобільний телефон.

Програма Check&Get

При виявленні на web-сторінці нової інформації, Check&Get автоматично зберігається «світлина» цієї сторінки в локальній базі даних та інформує вас зазначеним вами способом. Check&Get може послати вам повідомлення електронної пошти з змістом зміненої web-сторінки, при цьому зміни на сторінці будуть «підсвічені» для їхньої легкої ідентифікації. Також, програма може вивести повідомлення на екран або програти звуковий файл, інформуючи Вас про зміни. [3]

Check&Get автоматично витягує назви та описи web-сторінок при створенні Закладки, перевіряючи вашу колекцію на наявність «мертвих» посилань, знаходить дублюючі посилання у вашій Колекції закладок. Check&Get працює з Internet Explorer, Netscape, Mozilla, Opera, дозволяючи вам імпортувати, експортувати, і синхронізувати закладки. Завдяки цьому ви завжди маєте на вибраному браузері актуальну та організовану колекцію посилань.

Наведемо перелік деяких функцій програми:

- інтуїтивний і простий у використанні інтерфейс російською мовою з підтримкою функцій drag & падіння;
- підтримка «візуальних схем»;
- можливість перевірки web-сторінок в ручному або автоматичному режимах на наявність змін;
- підтримка протоколу ssl;
- одночасна перевірка web-сторінок;

розширені функції пошуку закладок та web-сторінок за загальними полям (ім'я, опис, ключові слова). Також можливий пошук по збереженому змісту web-сторінок;

- вбудований браузер з підтримкою он-лайнного і автономного (форуму) режиму;

- підсвічування змін на web-сторінках, що дозволяє легко ідентифікувати новий зміст;

- вибір користувачем режиму оповіщення про зміни web-сторінок: по електронній пошті (включаючи зміст сторінки з підсвіченими змінами), оповіщенням на екрані користувача, програванням звукового файлу;

- автоматичне збереження «знімків» web-сторінок з можливістю їх перегляду в автономному режимі. Дозволяє вивчити зміни ресурсу за вказаний проміжок часу;

- можливість відкриття закладок в будь-якому зовнішньому браузері (автоматично визначаються браузери: Internet explorer, netscape, mozilla, opera, myie2, avant browser тощо);

- імпорт закладок з Internet explorer, opera, netscape, mozilla;
- експорт закладок в Internet explorer, opera, netscape, mozilla;
- синхронізація закладок з Internet explorer, опера, netscape, mozilla;
- захоплення посилань з буфера обміну windows;
- розширені можливості імпорту посилань з буфера обміну, windows-браузера, текстових або html-файлів, офісних документів чи будь-яких інших матеріалів, навіть якщо вони мають невідомий формат;

- «майстер очищення дублюючих посилань», який дозволяє виявити і вичистити дублікати в колекції закладок;

- виявлення «мертвих посилань»;

- підтримка постійного (локальна мережа/виділена лінія) або сеансового (комутований модем) з'єднання з Інтернет; функції автодозвону, автооз'єднання від Internet.

Список використаної літератури:

1. Кирій В.В. Конкурентна розвідка та контррозвідка: навчальний посібник / В.В. Кирій, Л.Я. Пригунов, В.С. Солодкий, В.О. Тимофєєв.: – Харків: ХНУРЕ, 2015. – 380 с.
2. Доронин А.И. Разведывательное и контрразведывательное обеспечение финансово-хозяйственной деятельности предприятия/ А.И. Доронин. – Тула.: Гриф и К., 2000. – 486 с.
3. Дудихин В.В. Конкурентная разведка в Интернет. Советы аналитика.: / В.В. Дудихин, О.В. Дудихина, - М.; ДМК Пресс. – 192 с.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Федотова Ю. В., кан. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Останнім часом економіка України знаходиться під впливом негативних тенденцій світової економіки й у стані власної фінансової нестабільності. Окреслені деструктивні тенденції обумовлюють появу ризику погіршення макроекономічної ситуації. Крім того, існує проблема перевищення гранично допустимого обсягу державного боргу, яка може спричинити негативні наслідки для функціонування української економіки.

Під терміном «боргова безпека держави» розуміють певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення поточних соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню національної фінансової системи [1, с. 9]. До основних факторів, що впливають на рівень боргової безпеки, належать: загальний обсяг і структура боргових зобов'язань, а також динаміка державного боргу; офіційний валютний курс і темпи зростання валового внутрішнього продукту; існуюча система управління державним боргом та ін.

Аналіз статистичних показників свідчить про наступні тенденції у ситуації державного боргу.

Таблиця 1 – Динаміка сукупного державного боргу та ВВП України [2]

Державний борг				Валовий внутрішній продукт				Держ. борг / ВВП
на 01.01.2011	432235	+115351	+36.4%	за 2010	1082569	+169224	+18.5%	39.9%
на 01.01.2012	473122	+40886	+9.5%	за 2011	1316600	+234031	+21.6%	35.9%
на 01.01.2013	515511	+42389	+9.0%	за 2012	1408889	+92289	+7.0%	36.6%
на 01.01.2014	584114	+68604	+13.3%	за 2013	1454931	+46042	+3.3%	40.1%
на 01.01.2015	1100564	+516450	+88.4%	за 2014	1566728	+111797	+7.7%	70.2%
на 01.01.2016	1572180	+471616	+42.9%	за 2015	1979458	+412730	+26.3%	79.4%
на 01.01.2017	1929759	+357579	+22.7%	за 2016	2383182	+403724	+20.4%	81.0%

Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, відображене у таблиці 1, характеризує збільшення державного попиту на позикові ресурси

внутрішнього і зовнішнього ринку в порівнянні з економічним розвитком держави. Тенденція до зростання державної заборгованості простежується впродовж останніх років, її визначають нестабільна ситуація з рефінансуванням боргів попередніх періодів, високі валютні ризики зовнішніх запозичень, значне боргове навантаження на державний бюджет.

Отже, протягом 2011 – 2017 років спостерігається збільшення показника співвідношення державного боргу України до величини валового внутрішнього продукту. Найменше значення цей показник має у 2012 році – 35,9%, а найбільше спостерігається на 01.01.2017 року – 81%. Вважається, що критичний рівень співвідношення обсягу державного боргу до ВВП для розвинених складає 60 %, а для країн, що розвиваються – 40%.

Таким чином, найактуальніше завдання боргової політики сьогодні є пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків. Для зниження боргової залежності України необхідно забезпечити: 1) прозорість і цільове використання грошових ресурсів, отриманих від міжнародних фінансових організації та на основі двосторонніх угод з іншими державами; 2) забезпечити своєчасне обслуговування і повернення боргів; 3) удосконалити процедуру визначення межі зовнішнього боргу на поточний рік; 4) розробити довгостроковий прогноз індикаторів боргової безпеки.

Список використаної літератури

1. Омельченко Л.С. Боргова безпека України та аналіз її сучасного стану / Л.С. Омельченко, І.В. Суміна // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – №1. – С. 309 – 320.
2. Мінфін [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу до ресурсу: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення 17.10.2017) – Назва з екрана.

МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

*Філатова І. О., асистент, Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Прийняття обґрунтованих управлінських рішень підприємствами потребує наявності систематизованої якісної маркетингової інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище суб'єкта господарювання, що стимулює запровадження незалежної форми превентивного контролю — маркетингового аудиту, коли досліджується маркетингове середовище підприємства з поглибленою діагностикою всіх складових системи маркетингу підприємства.

Маркетинговий аудит як різновид контролю передбачає систематичне, комплексне і незалежне оцінювання й аналіз основних чинників зовнішнього середовища підприємства, проведення ситуаційного (маркетингового) аналізу

його внутрішнього стану. За цими результатами розробляються обґрунтовані заходи щодо підвищення ефективності маркетингової діяльності підприємства. У зв'язку з цим актуалізується доцільність вивчення фахівцями з маркетингу методичних аспектів організації і проведення маркетингового аудиту.

Вперше маркетинговий аудит був здійснений на початку 50-х років минулого століття в США консультативною фірмою «Booz-Allen-Hamilton». Однак дані, пов'язані з систематичним описом цього процесу, було опубліковано тільки у 1959 році. Того ж року Американська маркетингова асоціація надрукувала декілька книг з описом процесу маркетингового аудиту. Починаючи з 1960-х років маркетинговому аудиту приділяється все більше уваги, він часто згадується у переліку послуг консалтингових фірм. Маркетингові експерти почали оцінювати значення маркетингового аудиту у 70-х роках. Проте, поняття «маркетинговий аудит» по різному розглядається науковцями та практиками та не набуло остаточного узгодження. Так, автори М. Белявцев, В. Воробйов, Т. Примак, С. Скибінський, Обрі Уілсон та ін. маркетинговий аудит ототожнюють з поняттям ревізії.

С.Корягіна та М. Корягін зазначають, що маркетинговий аудит є інформаційним інструментом планування маркетингу і способом контролю досягнення цілей. З точки зору маркетингового планування – це процедура аналізу зовнішнього і внутрішнього маркетингового середовища з метою виявлення прихованих або недостатньо використовуваних можливостей підприємства, підвищення ефективності його маркетингової діяльності. З точки зору контролю маркетинговий аудит – це перевірка маркетингу, що здійснюється керівництвом підприємства і передбачає процедуру перегляду або істотного коригування стратегії й тактики маркетингу, комплексу маркетингу тощо в результаті змін умов як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Крім того, набуває поширення підхід за яким маркетинговий аудит є незалежним методом глибокого стратегічного та оперативного контролю діяльності всієї сукупності маркетингової активності підприємства.

Таким чином, правильне розуміння сутності маркетингового аудиту та його взаємозв'язку із загальною системою маркетингу дозволить обґрунтовано здійснити класифікацію видів маркетингового аудиту, визначити понятійний апарат та методику маркетингового аудиту, що сприятиме його впровадженню в практичну діяльність суб'єктів господарювання.

АРХІТЕКТОНІКА ПРИМІТОК ДО ФІНАНСОВОЇ МСФЗ-ЗВІТНОСТІ: ОЧІКУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ

Харламова О. В., д-р. екон. наук, ПВНЗ «Міжнародна академія сертифікації бухгалтерів і аудиторів»

Традиційно найбільшу складність в укладачів фінансової МСФЗ-звітності викликають саме Примітки до неї. Рада з МСФЗ як раз працює над

удосконаленням регулювання розкриття інформації в рамках проекту «Ініціатива з розкриття». Рада з МСФЗ взялася за вирішення складного, можна навіть сказати філософського, завдання. Єдність і боротьба протилежностей – один з основних законів діалектики, який сьогодні безпосередньо проявляється у намаганні Ради з МСФЗ розробити такий підхід до формування Приміток до фінансової звітності, який на фоні **збільшення** суттєвих розкриттів дозволив би **зменшити** загальний їх обсяг.

У майбутньому ми можемо отримати окремий стандарт з розкриття інформації, який призведе до виключення окремих діючих положень МСБО 1 «Подання фінансової звітності», які сьогодні стосуються розкриттів. Поки рішення не прийнято - або це будуть зміни до МСБО 1, або, як зазначено вище, - окремий стандарт. Сьогодні навіть тривають дискусії стосовно форматування фінансової звітності, відсутність якого завжди вважалась перевагою МСФЗ-звітності. Тепер окремі фахівці (вони не в більшості) не виключають, що прийняття єдиного формату МСФЗ-звітності може піти їй на користь. Рада з МСФЗ в своїх коментарях пропонує віддавати перевагу табличній формі розкриття інформації, бо вона є більш сприйнятливою для користувача, з чим важко не погодитися. Очікувані зміни можуть ввести поняття “первинних фінансових звітів”, які включатимуть саме традиційні форми фінансової звітності, в яких інформація має “подаватися”, а “розкриватися” інформація має у Примітках до фінансової звітності. Саме такий сенс і закладається в поняття “подання” і “розкриття”. Сьогодні більшість обізнаних фахівців у сфері МСФЗ саме так і сприймали текст стандартів, але Рада з МСФЗ вважає за потрібне акцентувати увагу саме на цих термінах. Не викликають ентузіазму пропозиції Ради з МСФЗ щодо розкриття інформації поза межами МСФЗ-звітності, але ці питання ще в стадії обговорення.

Необхідність таких змін викликана тим, що сьогодні Примітки до фінансової звітності є дуже інформаційно перевантаженими, і, у той же час, в них може бути відсутня корисна для користувача інформація. Крім того, поширеною є практика розкриття NON-IFRS-інформації у фінансовій звітності.

Рада з МСФЗ вже внесла певні правки до МСБО 1, які полягають у вимозі розкривати у звітності суттєву інформацію, навіть якщо це не передбачено певним МСФЗ, та навпаки, необов'язковості розкриття інформації, яка передбачена МСФЗ, але є несуттєвою. Наразі це перший крок на цьому шляху «оптимізації» Приміток до фінансової звітності, який, нажаль, не вирішує питання у глобальному масштабі, бо стикається з багатограним суб'єктивізмом.

Ефективність розкриття інформації у Примітках до фінансової звітності сьогодні дуже низька. Примітки до МСФЗ-звітності, які б мали розповідати персональну історію компанії, яку вона прожила за звітний рік, зчаста схожі на “списанні домашні завдання”, готуються за принципом «чим більше, тим краще» (хоча насправді це навпаки має бути), переповненні шаблонними розкриттями, мають непослідовну структуру та не мають будь-якої логічної конструкції у розкритті інформації.

Поки ми знаходимося у стані очікування змін, можна запропонувати апробовані багаторічною практикою підходи до логічної конструкції та побудови Приміток до фінансової МСФЗ-звітності.

Практичний досвід дозволяє висунути тезу про те, що архітектоніка Приміток до фінансової звітності має будуватися на логічній конструкції «від об'єктивного до суб'єктивного». Сутність цієї логічної конструкції полягає в тому, що Примітки до фінансової звітності доречно починати з розкриття найбільш об'єктивної інформації та завершувати їх найбільш суб'єктивною інформацією. Побудовані на основі наведеної логічної конструкції, Примітки до фінансової звітності сприятимуть впорядкованому розкриттю інформації для користувачів, зіставності Приміток різних компаній, підвищенню якісних характеристик і транспарентності фінансової звітності в цілому.

Узагальнюючи вищенаведене, запропоновану ієрархічну модель архітектоніки Приміток до фінансової звітності за МСФЗ справедливо подати таким чином (рис. 1).

Запропонована ієрархічна модель архітектоніки Приміток до фінансової звітності ґрунтується на логічній конструкції «від об'єктивного до суб'єктивного» з урахуванням вимог МСФЗ та рівня інформаційного ризику для користувачів. Практичне застосування запропонованої ієрархічної моделі архітектоніки сприятиме уніфікації Приміток до фінансової звітності, підвищенню її зіставності, якості та транспарентності, удосконаленню методологічного інструментарію підготовки фінансової звітності за МСФЗ. Самі такі цілі ставляться Радою з МСФЗ в процесі роботи над проектом «Ініціатива з розкриття».

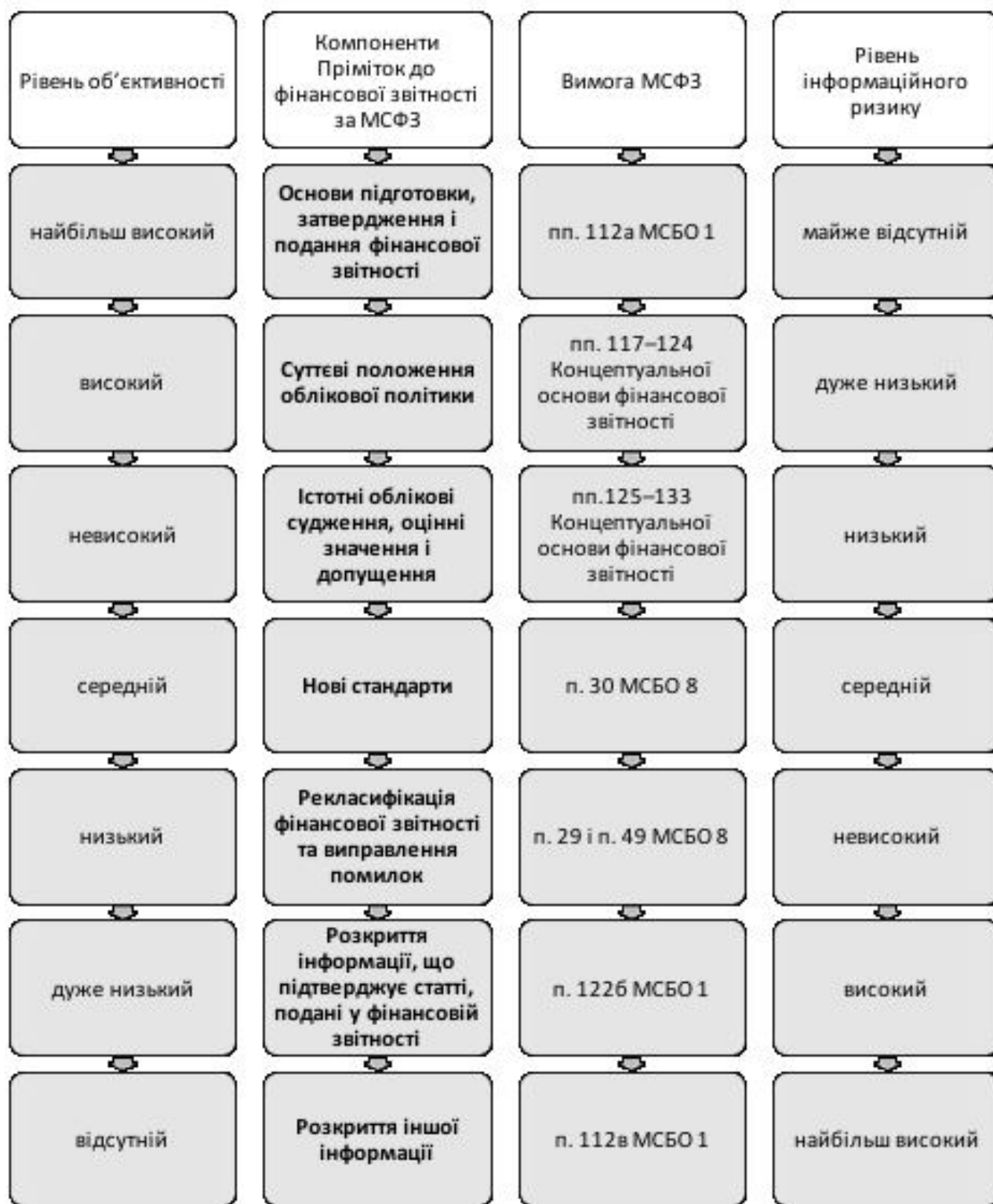

Рис. 1 – Ієрархічна модель архітектури Приміток до фінансової звітності за МСФЗ на основі логічної конструкції “від об’єктивного до суб’єктивного” *
(*) Авторська розробка

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ ДОСВІДУ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНИХ СТРУКТУР СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЄС

Чередниченко О. Ю., канд. екон. наук, доцент, Центральний апарат Служби безпеки України, Козлова А. О., канд. екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В сучасних умовах прояви корупції створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя. Міжнародний досвід з протидії вказаним ганебним явищам свідчить про негативний вплив корупційних проявів і на економіку цілих держав, що потребує впровадження рішучих заходів з протидії корупції.

Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою, причому їх вдосконалення здійснюється постійно. Світові інституції постійно підвищуються вимоги та стандарти з протидії корупційним злочинам, розробляють відповідні методики, рекомендації та активно сприяють у цьому напрямку урядам зацікавлених країн, в тому числі у вигляді фінансової допомоги, спрямованої на боротьбу з корупцією. Протидія корупційним проявам завдання не лише окремих правоохоронних органів, причетним державним інституціям, а й і громадського суспільства.

Це, насамперед:

- відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень;
- дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадського суспільства;
- зрозумілі, порозорі, ринкові економічні механізми ведення бізнесу;
- свобода слова, незалежність засобів масової інформації.

Разом з цим слід зазначити, що втілення в життя ефективних заходів із боротьби з корупційними проявами в окремих країнах не проходить без суттєвих проблем, подолання яких вимагає підвищення ефективності ведення боротьби з корупцією, створення дієздатних систем протидії цьому негативному явищу. Напрацьований досвід провідних країн Європейського Союзу, насамперед східно-європейських країн, може бути досить цікавим для нашої держави, а запроваджені дієві механізми боротьби з корупційними проявами в цих країнах, на нашу думку, можна трансформувати до національної антикорупційної системи.

Так, не дивлячись на актуальність цього питання у Польщі досить довго не приймався окремий законодавчий акт щодо протидії корупції. Однак загрозна для держави поширеність корупції та потреба більш повної реалізації підписаних Польщею (у зв'язку зі вступом до Європейського Союзу) міжнародно-правових угод спонукала польську владу до вжиття додаткових заходів. Зокрема, наприкінці 2002 року урядом Польщі затверджено Державну

програму боротьби з корупцією під назвою «Антикорупційна стратегія». На виконання цієї програми створена та працює Надзвичайна кодифікаційна комісія сейму Польщі, яка займається змінами до Кримінального, Кримінально-процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів. Крім того, з 2006 р. введено в дію Закон про «Центральне антикорупційне Управління (ЦАУ, Centralny Urząd Antykorupcyjny)». Основною метою діяльності ЦАУ є боротьба зі зловживаннями владою та використанням привілеїв для досягнення особистої і майнової користі, а також діяльністю, спрямованою проти економічних інтересів держави. Практика боротьби правоохоронних органів Польщі з проявами корупції свідчить також про ефективність застосування Закону «Про протидію введенню до фінансового обігу матеріальних засобів нелегального чи невизначеного походження, а також про протидію фінансуванню тероризму» від 16 листопада 2000 р. Досить значний ефект у справі протидії корупційним явищам досягнуто при створенні нового державного органу - фінансової розвідки, що передбачає втілення таких завдань: припинення злочинних дій у фінансовому секторі та створення банку даних для всіх компетентних державних інститутів, які протидіють використанню нелегальних джерел доходів.

Досить активно намагаються боротися з корупцією уряди країн Балтії. Одночасно, на думку спеціалістів, унаслідок нескоординованості дій між правоохоронними органами Латвії (боротьбу з цим негативним явищем у країні здійснюють аж 16 різних структур, у т. ч. правоохоронних), країна залишається однією з найкорумпованішою у Європейському Союзі. У зв'язку зі вступом Литви до Європейського Союзу у заяві Європейського Парламенту теж зазначається про необхідність активізації боротьби в цій країні з корупцією та організованою злочинністю, особливо на кордоні.

Цікавим для нас є досвід Румунії з подолання корупції в сучасних умовах розвитку держави. Румунія теперішній час активно протистоїть корупційним проявам, насамперед, у вищих ешелонах влади, незважаючи при цьому на займані посади, авторитет та заслуги у минулому чиновників високого рангу. В якості приклада можна привести засудження за корупційні злочини прем'єр-міністра країни та низки міністрів. Слід зауважити, що вказані досягнення стали реальними не тільки завдяки «запиту громадського суспільства на активізацію протидії корупції», а й завдяки наявності політичної волі вищого керівництва держави, наявності незалежних правоохоронних та судових органів (насамперед в особі генерального прокурора країни).

З огляду на актуальність проблеми боротьби з корупцією, одним із головних завдань сучасності для багатьох держав світу є перегляд комплексу організаційно-правових та інших заходів на національному рівні з метою їх удосконалення, підвищення рівня взаємодії на двосторонньому та регіональному рівнях, а також активізація діяльності в межах міжнародних організацій у сфері боротьби з корупцією та організованою злочинністю. Важливим в реалізація ефективної національної системи боротьби з корупцією є участь державних органів у заходах боротьби з цим негативним явищем, у

межах дій запроваджених Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи, Інтерполом, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та іншими міжнародними інституціями.

Аналіз особливостей боротьби з корупційними злочинами в окремих країнах Європейського Союзу дозволяє сформулювати уявлення про основи передової національної антикорупційної стратегії, розвиток якої необхідний в сьогоденні України:

- політична воля вищого керівництва держави до боротьби з корупцією і сформована на її основі єдина державна політика в області боротьби з корупцією, яка б включала комплекс заходів державного, політичного, економічного, соціального і правового характеру;
- організований контроль з боку громадського суспільства та ЗМІ за всією системою державного адміністрування (неодмінною умовою для цього є створення атмосфери прозорості) і забезпечена можливість порушення в цих рамках кримінального переслідування правопорушників;
- реальна незалежність судової влади;
- реальна економічна свобода (яка не має нічого спільного з таким явищем як втрата управлінської керованості з боку держави та «економічний хаос»);
- жорстка підзвітність осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців, а також наділений повноваженнями по притягненню до відповідальності посадовців незалежно від їх місця в ієрархічній структурі влади.

Україна вже напрацювала правову та економічну основу для боротьби з корупцією, створила незалежні антикорупційні органи, як імають певний кредит довіри з боку суспільства. Наша держава, що розташована на межі із Заходом не може залишитися осторонь процесів боротьби з корупцією в країнах ЄС. В той же час Україні потрібно активніше врахувати позитивний досвід антикорупційної діяльності європейських країн у практичній роботі з викоринення цих ганебних явищ, адаптувавши до вітчизняних реалій та специфіки обстановки на сучасному етапі розвитку країни.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ПІДПРИЄМСТВ

Чех Н. О., канд. екон. наук., Хохлов Р. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова.

В сучасних розвинених ринкових умовах інформаційні ресурси являються дуже цінним об'єктом і потребують надійного захисту. Усвідомлюючи невпинний економічний розвиток, розуміючи зростаючу необхідність у досягненні переваги на ринку, потребу у знаннях про джерела

загроз, порушників і потенційних збитків, суб'єкти господарської діяльності повинні значну увагу приділяють створенню системи охорони та захисту своїх інформаційних ресурсів. Питання забезпечення надійної охорони та захисту комерційної таємниці стає ще важливішим внаслідок загострення конкурентної боротьби на ринках, яке може призвести до використання конфіденційних відомостей з метою нанесення шкоди інтересам підприємства та завдання матеріальних і моральних збитків. Сьогодні рівень успішної та ефективної діяльності кожної організації залежить від уміння компанії захистити свою конфіденційну інформацію від її неправомірного використання.

Зважаючи на відсутність в національному законодавстві єдиного спеціального закону про комерційну таємницю сьогодні не врегульованими залишається ряд питань. Серед них: порядок віднесення інформації до комерційної таємниці, підстави виникнення прав суб'єктів на комерційну таємницю, процедуру доступу до неї. Ці питання керуючись окремими положеннями Цивільного кодексу України (ЦК), Господарського кодексу України (ГК), Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та іншими нормативними актами, в тому числі міжнародними вирішуються суб'єктами господарювання самостійно шляхом прийняття рішення про необхідність охорони інформації, що є комерційно цінною та вчинення необхідних дій для її охорони та захисту.

Поняття комерційної таємниці, яке міститься в Цивільному кодексі України, вказує на юридично значущі ознаки комерційної таємниці. Ознаками комерційної таємниці є:

- а) інформаційність комерційної таємниці (в тому розумінні, що комерційна таємниця - це інформація
- б) конфіденційність;
- в) комерційна цінність;
- г) є пов'язаною з підприємницькою діяльністю;
- д) об'єктивність її форми;
- е) є об'єктом захисту;
- є) зміст визначається власником.

Специфіка правового режиму комерційної таємниці в порівнянні з режимами інших об'єктів права інтелектуальної власності проявляється в тому, що можливість використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок обумовлена наявністю юридичної монополії: охоронного документа (патенту, свідоцтва). Саме цей документ окреслює можливі межі «панування» господарюючого суб'єкта над об'єктом права інтелектуальної власності. Відносно ж комерційної таємниці об'єктивно не існує можливість видачі такого документа.

Переваги комерційної таємниці полягають у тому що;

- вона не пов'язана з і витратами на реєстрацію;
- її дія необмежена в часі;
- її охорона починає діяти негайно;

- для встановлення охорони не потрібно її розкриття або реєстрація у державному органі.

Водночас недоліки комерційної таємниці полягають у тому, що:

- якщо таємниця втілена в продукті, треті; особи можуть самостійно розкрити секретну: інформацію і використовувати її на законних підставах шляхом зворотного інжинірингу,

- якщо комерційна таємниця розкрита широкому загалові, охорона не надається;

- охорона надається виключно від неналежного одержання, використання або розкриття конфіденційної інформації;

- охорона комерційної таємниці є меншою, ніж охорона патентів;

- комерційна таємниця не забезпечує охорони від тих, хто самостійно приходить до аналогічної ідеї, що тримається в секреті.

Отже, специфічність комерційної таємниці полягає в тому, що вона не піддається офіційній реєстрації, опис, який складає, її сутність, має конфіденційний характер і надається із серйозними застереженнями. У ліцензійних договорах, як правило, зазначають порядок і умови передачі інформації, яка складає комерційну таємницю. Цим та іншими чинниками зумовлюється потреба в окремому правовому інституті захисту такої інформації, оскільки вона в сучасних умовах набуває дедалі більшої ціни як товар і характеризується значним попитом.

Вичерпного переліку заходів, прийняття яких забезпечує режим комерційної таємниці, в законодавстві немає. Ст. 505 ЦК України лише вказує на те, що інформація повинна бути предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності. Тому в системі захисту комерційної таємниці основними вважаються організаційно-правові гарантії, що встановлюються самим власником комерційної таємниці.

Можна виділити ряд заходів, що гарантують збереження комерційної таємниці, які мають загальний характер для всіх суб'єктів господарювання. Перш за все, до таких заходів слід віднести необхідність прийняття керівником господарюючого суб'єкта ряду локальних (організаційно-розпорядчих) актів, які встановлюють правовий режим комерційної таємниці. Це положення про організацію захисту комерційної таємниці, в якому передбачається порядок визначення відомостей, які підлягають захисту в якості комерційної таємниці, організацію правомірного доступу співробітників до відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок роботи з відомостями, що становлять комерційну таємницю, участь співробітників в захисті відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Окремим наказом затверджується перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю суб'єкта господарювання, а також перелік співробітників, допущених до відомостей що становлять комерційну таємницю.

Наступним заходом є охорона комерційної таємниці в трудових відносинах. Контрактними положеннями, які підприємство може включати до

трудових угод зі своїми працівниками з метою охорони своєї конфіденційної інформації є:

- положення про взаємні зобов'язання про нерозголошення, коли обидві сторони погоджуються не розголошувати конфіденційну інформацію, що підпадає під дію контракту.

- положення про відмову від конкуренції, відповідно до якого працівники не мають права провадити аналогічний вид діяльності або обіймати аналогічну посаду у конкурентів роботодавця і навіть відкривати власну справу, використовуючи для цього інформацію підприємства-роботодавця.

Можна виділити також гарантії, спрямовані на збереження комерційної таємниці в договірних правовідносинах, які в Україні мають форму застереження в договорі про збереження конфіденційності переданої інформації.

На нашу думку, крім юридичного супроводу, важливе значення для захисту комерційної таємниці має забезпечення лояльності працівників суб'єкта господарювання.

На думку зарубіжних фахівців, імовірність витоку відомостей, що становлять комерційну таємницю, при проведенні таких дій, як підкуп, шантаж, переманювання працівників фірми, впровадження своїх агентів, становить 43 %; отримання відомостей шляхом їхнього вивідування у співробітників – 24 %.

Саме тому організаційні й адміністративні заходи захисту конфіденційної інформації необхідно поєднувати з соціально-психологічними. Серед соціально-психологічних заходів можна виокремити два основні напрями. Це, по-перше, правильний добір і розстановка кадрів і, по-друге, матеріальне і моральне стимулювання. Вжиття відповідних заходів дасть змогу покращити продуктивність, закріпити кадри, зменшити їх плинність і завдяки цьому мінімізувати ризик розголошення комерційної таємниці.

Список використаної літератури

1. Андрощук Г. О. Захист комерційної таємниці: методика розслідування злочинів / Г. О. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2008. – No 7. – С. 21-33; No 10. – С. 22-31; No 11. – С. 21-33.
2. Попова Н. О. Поняття комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності в законодавстві України / Н. О. Попова // Форум права. – 2014. – No 2. – С. 364–368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2014_2_64.pdf
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. в редакції Закону від 13.01.2011р. No 2938-VI (2938-17) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – No 32. – Ст. 313.
4. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. No 435 // Офіц. вісник України. – 2003. – No 11. – Ст. 461. (Зі змін. та допов.).
5. Чикін С., Черненко В. Комерційна таємниця як об'єкт управління на підприємстві: дії правового характеру / С. Чикін, В. Черненко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2011. – No 5 (61). – С. 56-64.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ КОНФЛІКТНОГО СЕРЕДОВИЩА

*Чудопал А. І., канд. екон. наук, Чжан Хаоюй, канд. екон. наук,
Лелета А. В., Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Сучасні економічні умови господарювання характеризуються швидкістю зміни чинників зовнішнього середовища, посиленням інтеграційних процесів і конкуренції між учасниками ринку, що вимагає від підприємств реальної оцінки своїх можливостей та перспективних напрямів розвитку. Зростання ролі кадрової безпеки в даних умовах обумовлено, з одного боку, такими соціальними тенденціями, як демократизація суспільства, лібералізація економіки й ринку праці, зміна сутності контролю за персоналом, підвищення ролі управління персоналом в управлінні підприємством. З іншого боку, спостерігаються процеси ускладнення праці, підвищення ролі творчості й інновацій, надання працівникам волі й автономії в прийнятті рішень, що приводить до ослаблення можливості жорсткого контролю за персоналом.

В індустріальному суспільстві в якості переважних факторів виробництва є праця й капітал, у сучасному суспільстві такими факторами є знання й інтелектуальний капітал. В економіці, заснованій на знаннях, життєво важливою є генерація високого людського капіталу, необхідного для стійкого економічного, соціального, культурного й природного розвитку. Інтелектуальний капітал стає основним джерелом престижу, процвітання та економічної безпеки підприємства.

Тому в умовах, що склалися, особливої актуальності набуває забезпечення кадрової безпеки підприємств, враховуючи умови конфліктного середовища, в якому вони функціонують.

Негативні зміни у збільшенні ризиків і загроз, пов'язаних із персоналом, обумовлюють доцільність удосконалення процесу забезпечення кадрової безпеки, що визначається як здатність підприємства запобігати ризикам і загрозам, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом, організацією праці, трудовим відносинам в цілому.

За даними Grant Thornton International Business Report від економічних злочинів своїх співробітників сьогодні страждають більше 40% компаній, втрачаючи в результаті крадіжки до 7% свого доходу, тобто керівництву потрібно постійно приймати адаптивні рішення, спрямовані на боротьбу з кадровими злочинами в умовах конфліктного середовища.

Кадрова безпека була й залишається поняттям складним і багатогранним. Вагомий внесок у вивчення проблем теорії та практики кадрової безпеки зробили відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема: А.Є. Ачкасов, О.І. Барановський, І.О. Бланк, П.Т. Бубенко, В.М. Геєць, Р.М. Дацко, О.В. Ілляшенко, З.Б. Живко, О.І. Захаров, М.І. Камлик, Н.А. Кизим, Т.С. Клебанова, Г.В. Козаченко, К.А. Мамонов, І.В. Махоніч, В.І. Мунтіян,

Г.В. Назарова, В.П. Пономарьов, І.М. Писаревський, П.Я. Пригунов, Є.М. Рудніченко, В.С. Сідак, А.В. Семенченко, В.І. Франчук, О.І. Черняк, С.М. Шкарлет., Л.М. Шутенко.

Вивчення теоретичних і практичних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених дає можливість зробити висновок про недостатню розробленість питань аналізу кадрової безпеки підприємства, відсутність єдності у виборі показників, які комплексно характеризують рівень кадрової безпеки і його вплив на ефективність діяльності підприємства, не приділяється належна увага формуванню системи кадрової безпеки підприємства та її розвитку. Таким чином, в умовах, що склалися, особливої актуальності набуває дослідження вказаних питань для підприємств промисловості.

За результатами дослідження розроблено методичний підхід до визначення інтегрального показника кадрової безпеки підприємств промисловості, що, на відміну від існуючих, побудований шляхом визначення значної кількості ознак, що характеризують кадрову безпеку як соціально-економічне явище; агрегування обраних ознак в одну інтегральну оцінку, ґрунтуючись на теорії «адитивної цінності»; визначення оптимальних, порогових та граничних значень індикаторів; використання зважених коефіцієнтів і нормалізованих значень показників. Забезпечення інформаційної односпрямованості показників реалізовано шляхом їх поділу на стимулятори і дестимулятори, а також передбачено використання методу головних компонент для дослідження вихідної системи ознак.

Доведено, що більшість підприємств промисловості несуть великі фінансові втрати в результаті впливу загроз в сфері інформаційної безпеки з боку персоналу, що потребує удосконалення шляхів протидії загрозам інформаційній безпеці підприємства з боку персоналу.

Обґрунтовано доцільність застосування спеціальних заохочень за активну роботу по зміцненню інформаційної безпеки підприємства по відношенню до: співробітників служби інформаційних технологій та інших підрозділів, які розробили нові програмні засоби, які підвищують ступінь захищеності комп'ютерних баз даних і комунікацій; співробітників служби безпеки, які виявили джерела витоку конфіденційної інформації, які розробили нові технології або методи захисту інформації в усній формі та на паперових носіях, успішно завершили особливо важливі оперативні заходи щодо відображення реалізованих загроз інформаційній безпеці.

Для забезпечення реформування системи забезпечення кадрової безпеки авторами розроблено Концепцію кадрової безпеки підприємства, яку пропонується прийняти за основу удосконалення та впровадження системи кадрової безпеки підприємств промисловості.

В роботі наведені етапи розробки та впровадження системи кадрової безпеки на підприємстві. Для впровадження системи кадрової безпеки на підприємстві запропоновано реформувати існуючу організаційну структуру промислового підприємства шляхом створення єдиного центру. Під таким центром пропонується розуміти Департамент кадрової безпеки і управління

персоналом, основним завданням якого буде розробка і реалізація безпечної політики в роботі з персоналом. Для цього в його складі запропоновано такі відділи як індивідуальної психотерапії, лояльності і відділ попередження стресів / залежностей.

Таким чином, запропоновані заходи щодо вдосконалення системи забезпечення кадрової безпеки підприємств промисловості в умовах конфліктного середовища дозволяють збільшити ефективність діяльності і знизити ризики від злочинних дій своїх співробітників.

МОНІТОРИНГ ВЛАСНИКІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Шаповал Г. М., канд. екон. наук., Бухолдіна Я. В., Казновецька Ю. В., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Конфлікт інтересів інсайдерів і аутсайдерів є однією з основних проблем корпоративного управління акціонерних товариств України. Конфлікти між власниками акціонерних товариств, між власниками та менеджерами не тільки зменшують ефективність діяльності, але й можуть привести до серйозних проблем функціонування підприємств, що свідчить про їх негативний вплив на фінансово-економічну безпеку корпоративних підприємств. Тому необхідним є проведення моніторингу власників корпоративних підприємств для мінімізації негативного впливу їх конфліктів на діяльність підприємств.

Проблеми конфлікту інтересів власників корпоративних підприємств вивчаються як зарубіжними, так і українськими вченими. Проте, якщо в розвинутих країнах корпоративне управління знаходиться на більш високому рівні, то для України вирішення питань конфліктів власників та їх моніторингу є досить актуальним. Так, за даними Всесвітнього економічного форуму найбільше проблем в корпоративному управлінні Україна має за такими напрямками, як: захист інтересів міноритарних акціонерів (146 місце зі 148 країн), правова ефективність при врегулюванні суперечок між учасниками корпоративних відносин (144 місце зі 148 країн), захист прав власності (143 місце зі 148 країн) [1].

Аутсайтери та інсайтери мають різні права щодо участі в акціонерному капіталі і, відповідно, рівня доступу до конфіденційної інформації про показники діяльності підприємства. Для вирівнювання можливостей цих категорій акціонерів законодавчо введено такі інструменти як загальні збори акціонерів, розкриття інформації. За допомогою цих інструментів аутсайтери мають можливість безпосереднього моніторингу діяльності корпорації, а також можливість участі у прийнятті управлінських рішень щодо розвитку корпорації. Проте, постійно існує загроза перерозподілу контролю та прав управління між аутсайдерами та інсайдерами на користь останніх. Особливо це характерно для

України, де існує тісний зв'язок між власністю та управлінням. Тобто виникає ситуація, коли корпоративне управління зводиться до контролю над власністю. При чому, зважаючи на те, що більшість власників схиляється до авторитарного стилю управління, то по суті сам власник здійснює процес управління корпорацією [3].

Міжнародний досвід свідчить про наявність двох основних варіантів вирішення проблеми власників.

Так, відповідно до англо-американської моделі управління акціонери можуть реалізовувати власне право голосу без присутності на загальних щорічних зборах акціонерів. Всі акціонери, які зареєстровані, одержують поштою порядок денний зборів з необхідною інформацією, пропозиції, річний звіт корпорації та бюлетень для голосування. Акціонери можуть голосувати по довіреності, тобто вони заповнюють бюлетень і висилають його назад поштою. Висилаючи поштою бюлетень, акціонер надає повноваження Голові ради директорів діяти від його імені, тобто виступати його довіреною особою і розподіляти його голоси таким чином, як зазначено в бюлетені.

Крім того, необхідним є забезпечення контролю за діяльністю корпорації та корпоративним управлінням, який відповідно до англо-американської моделі здійснюється інституційними інвесторами та спеціалістами фінансового та фондового ринку. Серед таких фахівців інвестиційні фонди (наприклад, індексні фонди та фонди, які орієнтовані на конкретну галузь промисловості); фонди ризикового капіталу або фонди, які здійснюють інвестування в нові корпорації; агенції, які оцінюють кредитоспроможність позичальників або якість їх цінних паперів; аудитори та фонди, які орієнтовані на компанії-банкрути або збиткові корпорації.

Така ситуація викликає в контролі над власністю специфічні відносини, які засновані на багаторічній практиці розкриття інформації.

Структуру власності акціонерного капіталу корпоративних підприємств України можна охарактеризувати як висококонцентровану (більшість корпоративних підприємств знаходяться у власності окремих груп осіб, переважно інсайдерів), інсайдерську (мають більший вплив на діяльність корпорацій та її результати), непрозору (фактично неможливо визначити реальних власників) [2]. Зазначені фактори негативно впливають як на інвестиційну привабливість підприємств, так і на рівень їх фінансово-економічної безпеки.

Для вирішення конфліктів інтересів власників корпоративних підприємств доцільним є проведення моніторингу за наступними етапами:

1. Планування. На даному етапі необхідно оцінити структуру капіталу підприємства; визначити параметри, за якими буде оцінюватись ефективність управління підприємством та можливості впливу власників на результати діяльності та політику підприємства.

2. Збір інформації. На даному етапі необхідно визначитись з конкретними показниками діяльності підприємства, які необхідно оцінити, а також сформувати перелік показників оцінки якості корпоративного

управління, складності та ефективності прийняття власниками управлінських рішень, можливостей їх впливу на діяльність підприємств; частоти та особливостей виникнення корпоративних конфліктів.

3. Оцінка і аналіз. На даному етапі необхідним є співставлення визначених показників на різних підприємствах, їх аналіз та формування висновків щодо доцільності співпраці з підприємством.

4. Розповсюдження інформації. Інформація необхідна в основному для потенційних інвесторів при прийнятті рішення про доцільність покупки акцій підприємства, а також для служби безпеки підприємства для прийняття рішень про вплив корпоративних конфліктів власників на результати діяльності підприємства. Інформація може бути отримана зі звітності підприємства та для зручності аналізу трансформована у відповідні аналітичні таблиці залежно від цілей аналізу та необхідних показників.

5. Використання інформації. Результати аналізу доцільно застосовувати при розробці стратегії розвитку підприємства, а також для вирішення питань оперативного управління підприємством та управління його фінансово-економічною безпекою.

Моніторинг власників дозволить керівникам служби безпеки своєчасно виявляти можливі конфлікти та факти зловживання власниками своїми правами та можливостями стосовно прийняття управлінських рішень, що сприятиме забезпеченню стабільного та ефективного функціонування підприємств у довгостроковій перспективі та підвищить їх інвестиційну привабливість.

Список використаної літератури:

1. World Economic Forum [Electronic resource]. – Available from: <http://www.weforum.org>
2. Кужелев М. Корпоративний контроль інсайдерської ренти: теоретичні та методологічні аспекти // М. Кужелев / Економіка. – №4 (118). – 2012. – С. 44-48
3. Шкодін Я.В. Проблеми корпоративного управління в Україні // Я.В. Шкодін / Бізнес-Інформ. – №9. – 2012. – С. 297-300.

ДІАГНОСТИКА ЗАГРОЗ, НЕБЕЗПЕК ТА РИЗИКІВ У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Ілляшенко О. В., д-р екон. наук, доцент, Шкарупета О. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В сучасних економічних умовах надзвичайно актуальною є своєчасна, повна, об'єктивна та оперативна діагностика загроз, небезпек та ризиків у фінансово-економічній діяльності підприємства. Більшість економічних негараздів сьогодення фіксуватимуться за допомогою діагностичних процедур, проявляючись у контролі та оцінюванні коливань показників-індикаторів або критеріїв ефективності діяльності підприємства.

Вивчення та аналізування літературних джерел дало змогу встановити: чим краще здійснено контроль загроз, небезпек та ризиків у фінансово-економічній діяльності підприємства, тим більше є шансів на точність та об'єктивність результатів діагностики її рівня.

Питання, що стосуються змісту діагностики, переліку об'єктів дослідження, методології узагальнення отриманих результатів розглядалися в працях А. А. Беляєва, О. С. Вартанова, В. А. Верби, М. М. Глазова, А. Е. Воронкової, О. О. Гетьман, А. П. Градова, Л. А. Костирко, А. І. Муравйова, Н. В. Родіонової, Т. І. Решетняк, І. Д. Фаріон, Г. О. Швиданенка та інших. Слід відмітити розбіжність та неоднозначність в думках вчених відносно даного питання і, як наслідок, появу численної кількості підходів і методик.

Дослідження особливостей управління фінансово-економічною безпекою підприємства, як цілеспрямованого процесу, що направлений на досягнення мети та нерозривно пов'язаний з інформацією, яка відображає внутрішнє і зовнішнє середовища функціонування підприємства, результати діяльності, потребує розмежування понять «загроза» та «небезпека», оскільки поняття «економічна безпека підприємства» пов'язане із захищеністю від загроз. Дослідження показали, що поняття «загроза» є близьким по суті та рівнем впливу на об'єкт загрози до поняття «небезпека». Рівень фінансово-економічної безпеки характеризує здатність підприємства протистояти її загрозам або ж усувати збитки від негативних впливів на різні аспекти безпеки. Під «загрозою» фінансово-економічній безпеці слід розуміти реальні або потенційні дії юридичних чи фізичних осіб, які порушують стан захищеності суб'єкта підприємницької діяльності та здатні призвести до припинення його діяльності або до фінансових втрат [1].

В економічній літературі разом із поняттям «загроза» використовують такі поняття, як «небезпека» та «ризик», які є досить близькими за змістом.

Під небезпекою на рівні підприємства потрібно розуміти об'єктивно наявну можливість негативного впливу на його функціонування, внаслідок чого йому може бути заподіяна шкода, яка може призвести до кризового стану [2].

Дж. М. Кейнс трактує ризик як частину вартості, яка пов'язана з можливими втратами, викликаними непередбаченою зміною ринкових цін, надмірним спрацюванням устаткування або руйнівних наслідків катастроф. Ризик є об'єктивною характеристикою діяльності підприємства, яка супроводжує будь-які управлінські рішення в умовах невизначеності та вимірюється ймовірністю неотримання очікуваних результатів. Тобто, результати ризикованих рішень неможна ототожнювати із небезпекою або загрозою діяльності підприємства, дія яких викликає погіршення стану підприємства [3].

Отже, загрози та ризики для підприємства носять постійний характер із різним рівнем, а небезпека виникає лише за умов досягнення цього рівня критичного значення.

Таким чином, узагальнюючи вищесказане, можливо сформулювати спільні та відмінні риси загрози, небезпеки та ризику (табл. 1).

Таблиця 1 – Спільні та відмінні риси загрози, небезпеки та ризику

Ознака	Загроза	Небезпека	Ризик
змістова форма	причини, умови, події, явища, які викликають небажаний стан підприємства з певним рівнем ймовірності		математично виражена ймовірність неотримання очікуваних результатів
наслідки	перешкода цілям та завданням суб'єктів господарювання в результаті дії негативних внутрішніх або зовнішніх факторів	руйнівний вплив на діяльність підприємства	в результаті ризикованих управлінських рішень може бути досягнуто очікуваних результатів або підприємство може зазнати втрат
виникнення на підприємствах	постійно супроводжують підприємницьку діяльність	виникають у випадку досягнення рівня ризику критичного значення	постійно супроводжують підприємницьку діяльність
вимір	втрата ресурсів		ймовірність настання негативної події
причина виникнення	функціонування підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища		
заходи протидії	управління безпекою підприємств	превентивні антикризові дії	ризик-менеджмент

Таким чином, дослідження сутності загроз, їх відмінностей та спільних рис із небезпеками та ризиками дозволяють сформулювати базу для діагностування негативних впливів від етапу виникнення до подолання. Система відстеження та оцінка характерних ознак загроз, їх динаміка та склад, є необхідним завданням керівництва: безперервний процес визначення ранніх ознак загроз дозволяє вчасно реагувати на негативні тенденції, при цьому запобігаючи поширенню їх впливу на діяльність підприємства або, за відсутності можливості запобігання, «пом'якшуючи» їх негативну дію.

Таким чином, можна виокремити певні відмінності у змістовному наповненні понять «загроза», «небезпека» та «ризик»; загроза – причини, явища, події, умови, які можуть перешкоджати досягненню цілей та завдань суб'єктів господарювання; небезпека – це конкретна форма прояву загрози, руйнівний вплив якої на діяльність підприємства є цілком усвідомленим та безсуперечним; а ризик є об'єктивною характеристикою діяльності підприємства, яка супроводжує будь-які управлінські рішення в умовах невизначеності та вимірюється ймовірністю неотримання очікуваних результатів.

Список використаної літератури

1. Економічна безпека суб'єктів підприємництва. Навч. посіб. / За заг. ред. проф. М.І. Зубка. К., 2012. 226 с.
2. Коломієць Г.М., Ю.Г. Гузненков. Категорія «ризик» в дискусії сучасної економічної теорії / Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Економічна серія. 2010. № 921
3. Хома І. Б. Структурно-функціональна діагностика рівня економічної безпеки. Монографія. Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010.

БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

***Шкребінь Р. П.**, аспірант, Харківський національний економічний університет імені С.Кузнеця, м. Харків*

Ускладнення та динамізм зовнішнього середовища, техніко-технологічні та ринкові зміни, кризові явища, загострення конкуренції вимагають від підприємств відповідної моделі поведінки через реалізацію інновацій у продуктах та послугах, ключових бізнес-процесах. Тому важливими є становлення й реалізація принципово нової безпекоорієнтованої системи управління інноваційним розвитком підприємства – активного пошуку, забезпечення стійкості та надійності бізнес-процесів, створення та ефективного використання стратегічних можливостей та здатностей на засадах адекватної методологічної бази - нових концептуальних ідей, організаційних знань, стратегічних підходів, інформаційно-аналітичного інструментарію.

Враховуючи той факт, що інновації підприємства виступають як технологічні, організаційно-структурні зміни у виробництві продукції та послугах, необхідним є визначення підходу та методичного забезпечення, що дозволять успішно розробляти та реалізовувати зазначені типи змін за рахунок дії механізмів безпеки стратегій інноваційного розвитку.

Вирішенню безпекового аспекту проблем щодо стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємств присвячено наукові праці таких провідних вчених: І. Ансоффа, В. М. Гейця, Дж. Гоуса, А. П. Градова, М. Джонсона, С.Ентоні, С. М. Ілляшенка, М. О. Кизима, Г.В. Козаченко, О. Є. Кузьміна, Т. Лівіта, О.М. Ляшенко, А. Мейера, І.П. Мігус, А.П. Наливайка, Е. Олтмана, І.П. Отенко, Дж. Синфілда, Р. Холла, С. В. Філіппової, Й. Шумпетера. Дослідники розглядають сучасні концепції, передумови, методи та моделі управління економічною безпекою в процесах інноваційної діяльності підприємств. Однак, слід підкреслити, що економічні умови функціонування вітчизняних підприємств швидко змінюються та суттєво відрізняються від міжнародної практики, тому постає необхідність оновлення існуючих підходів та методів, теоретичних та методичних положень з метою їх застосування для забезпечення безпеки та активізації розвитку вітчизняних підприємств.

З метою забезпечення безпеки інноваційного розвитку та розробки відповідних інструментів необхідно розкрити комплексний характер інновацій, різноманітність сфер та способів їх використання, методів управління нововведеннями та інструментів стратегічної аналітики. Аналіз класифікаційних ознак інновацій, їх властивостей та характерних особливостей дозволить сформулювати певні вимоги до механізмів забезпечення безпеки їх розроблення та впровадження на підприємствах. В економічній теорії сформовано типологію процесів нововведень, до виділених ознак якої відносять: значення і ефективність; зміст та характер; ступінь новизни; сферу застосування; масштабність інноваційних змін [1 - 6].

За ознакою значення та ефективності новизни виділяють базисні/удосконалюючи та (поліпшуючи)/псевдо інновації. До базисних відносять інновації, які є принципово новими продуктами та технологіями для галузі, реалізують великі науково-технічні розробки є основою формування технологій нового покоління, що не мають аналогів у вітчизняній та світовій практиці. Кластери базисних інновацій є основою для формування нового технологічного укладу, визначають його структуру. Так, структуру сучасного п'ятого технологічного укладу, його ядро, визначають: мікроелектроніка, біотехнологія й інформатика [1, с. 20]. Всесвітній економічний форум, що проводиться в Давосі, щорічно публікує доповідь, в якій визначено головні технологічні тенденції року. Так, член ради Даоського економічного форуму, Нубар Афеян зазначає, що «технології стали найвеличезним провідником змін у сучасному світі. Без ризику це не обходиться, але позитивні технологічні прориви обіцяють дати новаторські рішення най невідкладних світових проблем сучасності – від нестачі ресурсів до глобальних змін оточуючого середовища». Таким чином, звертається увага на найбільш значимі загрози та ризики в світовому інноваційному процесі технологічних змін. З десяти визначених найбільш суттєвими інноваційних технологій половина присвячена процесам: виробництва наноструктурованих графітних матеріалів, видобутку металів з концентрату морської води при її опрісненні, збереженню електричної енергії в промислових масштабах, нанодротовим батареям, дисплею без екрану [7]. Для таких інновацій, що мають радикальний характер змін, характерним є високий ступінь невизначеності зовнішнього середовища.

Група дослідників С.Ентоні, М.Джонсон, Дж. Синфілд, Е. Олтман представили концепцію «підривних інновацій» (disruptive innovations) [5]. Такий вид інновацій представляє «радикальне спрощення, здешевлення та більш зручного для користувача продукту». Для порівняння з «підривними інноваціями» (sustaining innovations) були виділено вид «підтримуючих інновацій» таких, що «підтримували устояні траєкторії удосконалення товарних характеристик та пропонували вимогливим покупцям удосконалену продукцію» [5, с. 28]. Автори цієї концепції стверджують, що підтримуючи інновації» будуть найкращим вибором для досягнення цілей «перероблення або створення нового ринку, або захисту», й тому необхідно застосовувати «підривні стратегії».

Принципами реалізації підливних інновацій, що створюють безпеку та підтримку інноваційному розвитку, виступають:

«надлишок якості», що створює умови для дестабілізації. Таке становище визвано тим, що компанії для отримання прибутку часто перевищують вимоги ринку, тобто вони виробляють товари з надлишковими характеристиками для звичайного покупця;

«порушення правил», так як їх пропозиції, як правило, перевищують пропозиції конкурентів по традиційним параметрам. Ознаками підливних інновацій виступають простота, зручність, відкритість, доступність;

причиною дестабілізації виступає «інновація, що заснована на бізнес-моделі». Дійсний дестабілізуючий потенціал інновації знаходиться ні в характеристиках та властивостях пропозиції, а в бізнес - моделі, на основі якої створюється товар або послуга. Тому при формуванні інформаційно-аналітичного забезпечення необхідно враховувати характеристики нових ринкових умов, організаційних форм співробітництва та комунікацій з новими партнерами, постачальниками та каналами.

З огляду на реалізацію нових типів інновацій, що досліджуються теоретиками та практиками стратегічного управління, представляється необхідним виділення об'єктного, процесного та інструментального аспектів, що дозволяє сфокусувати увагу на значимих елементах безпеки інноваційного розвитку підприємства: вдосконалення нормативної бази та дотримання вимог до документів на всіх рівнях управління інноваціями від ідеї та вибору до впровадження у виробництво та виведення на ринок; розробленні та реалізації Державних інноваційних програм та механізмів контролю за інноваційною діяльністю; створення умов для нових організаційних форми інноваційних підприємств - віртуальні; бізнес-інкубатори; венчурні підприємства та фонди; науково-дослідні консорціуми; технопарки; розроблення методологічної платформи інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного менеджменту. Складовими стратегічної аналітики безпекорієнтованого управління розвитком підприємства є: концептуалізація (бізнес-концепція), моделювання (бізнес-модель), стратегія (реалізація бізнес-моделі), методи та інструменти аналізу, оцінювання, діагностики, моніторингу та контролю.

Список використаної літератури:

1. Управління інноваціями / За ред. А. І. Сухорукова. – К.: Вид. дім „Комп'ютерпрес”, 2003. – 208 с.;
2. 2. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с. ;
3. 3. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.;
4. Джонсон М. Обновление бизнес-модели / Джонсон М., Кристенсен К., Кагерман Х. // Harvard Business Review. – 2009. – № 3. – С.63–68.;
5. Энтони С. Руководство инноватора: Как выйти на новых потребителей за счет упрощения и удешевления продукта / Энтони С., Джонсон М., Синфилж Дж., Олتمان Э.; Пер. с англ. – М.: Альпина Паблишерз: Издательство Юрайт, 2011. – 346 с.;

6. Отенко І.П. Формування аналітичного інструментарію для оцінки економічної безпеки підприємства / І.П.Отенко, І.А.Яртим//Розділ в монографії Моделирование и информационные технологии в исследовании социально-экономических систем: теория и практика. Под ред. докт.экон.наук, проф. В.С. Пономаренко, докт.экон.наук, проф. Т.С. Клебановой. Бердянск, ФЛ-П Ткачук А.В., 2014.- С. 426-438;

7. Інформація Всесвітнього економічного форуму „The Global Competitiveness Report” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СКАДІ РК»

Шкурко О. В., канд. екон. наук, Немайшало Я. С., студентка, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Здатність підприємства вчасно та в повному обсязі розраховуватися за плановими платежами та терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності, є однією із вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності. Ефективність діяльності будь-якого підприємства насамперед залежить від швидкості та якості здійснення ним розрахунків за своїми зобов'язаннями перед контрагентами. Питання розрахунків з покупцями та постачальниками розглядали такі науковці, як Борисов А.Б., Бутинець Ф.Ф., Василенко Ю.А., Горецька Л.Л., Голов С.Ф., Загородній А.Г., Костюченко В.М., Пархоменко В.М.

Документування обліку розрахунків з постачальниками та покупцями є важливою складовою процесу оперативного та якісного управління підприємством. Якщо на підприємстві не налагоджено документообіг розрахунків з постачальниками, тоді управління взагалі неефективне, оскільки зростає ймовірність штрафних санкцій через несвоєчасність сплати постачальникам або оприбуткування матеріалів, не контролюються дії матеріально відповідальних осіб, що загрожує інформаційній безпеці та знижує прибуток підприємства.

Основними джерелами даних для контролю розрахункових відносин за товарними операціями є первинні документи з обліку розрахунків з покупцями та постачальниками. Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками проводяться на підставі документів постачальника: договір, накладних; рахунків-фактур; рахунків; актів приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг); податкових накладних; товарно-транспортних накладних.

Договір поставки є одним із найпоширеніших видів зобов'язань, що використовуються в підприємницькій діяльності. Укладання цього договору вбачається надзвичайно зручним як для юридичних осіб, так і для фізичних

осіб-підприємців.

На рисунку 1 зображено договір поставки ТОВ «Манулі Україна ЛТД» з ТОВ «СКАДІ РК».

ДОГОВІР ПОСТАВКИ № 0834

м.Київ12.08.2016 р.

Спільне українсько-італійське товариство з обмеженою відповідальністю "Манулі Україна ЛТД", іменоване надалі «Постачальник», в особі директора Пуніна Юрія Олеговича, що діє на підставі статуту, з однієї сторони, та

Товариство з обмеженою відповідальністю «Скаді РК» іменоване надалі «Покупець», в особі директора Гришина Сергія Івановича, що діє на підставі статуту, з іншої сторони, в подальшому іменовані Сторони, уклали цей Договір про нижченаведене:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ.

1.1. Постачальник зобов'язується поставити і передати у власність Покупцю пакувальні матеріали (стрічку клейку, стретч плівку, обладнання та інше), надалі Товар, а Покупець зобов'язується прийняти поставлений товар і оплатити його на умов

Рис. 1 - Договір поставки ТОВ «СКАДІ РК»

Фактично рахунок-фактура є розрахунково-платіжним документом, що передбачають тільки виставлення певних сум до оплати покупцям за поставляються (фактично поставлені) товари

Рахунок на оплату ТОВ «СКАДІ РК» відображено на рисунку 2.

Рахунок на оплату № 1715\3 від 30 листопада 2016

Постачальник: Товариство з обмеженою відповідальністю "РУШ"
Р/р 26008013020865, Банк АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ", м.КИЇВ, МФО 320627
Юр. адреса: проспект Кірова, буд. 104А, Кіровський р-н, м. ДНІПРОПЕТРОВСЬК,
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49055, тел.: 0567873344,
код за ЄДРПОУ 32007740, ІПН 320077404634,
Є платником податку на прибуток на загальних підставах

Покупець: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СКАДІ РК"
Тел.: 0577129087

Договір: 22/м от 25.04.2016 0:00:00

№	Код	Товари (роботи, послуги)	Кіл-сть	Од. вим.	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	90 201	Маркетингові послуги згідно договору 22/м від 25.04.2016	1	грн.	4 599,02	4 599,02
					Разом:	4 599,02
					Сума ПДВ:	919,80
					Усього з ПДВ:	5 518,82

на суму 5 518,82 грн.
П'ять тисяч п'ятсот вісімнадцять гривень 82 копійки
У т.ч. ПДВ: Дев'ятсот дев'ятнадцять гривень 80 копійок

Рис. 2 - Рахунок на оплату ТОВ «СКАДІ РК»

Якщо замовник не задоволений якістю виконаних робіт (наданих послуг) і може аргументувати своє невдоволення, він має право вимагати, щоб такі

роботи були перероблені, чи повернути раніше сплачені ним кошти. Для цього складається акт невідповідності. На рис. 3 зображено приклад акту виконаних робіт ТОВ «СКАДІ РК».

Видаткова накладна вважається документом первинного обліку. Така накладна повинна видаватися покупцеві, якому було продано деяку кількість товару (рис. 4).

Товариство з обмеженою відповідальністю "АВЕ-ПЛАЗА" Ідентифікаційний код ЄДРР № 34755423

Сидоренко О.М.

Товариство з обмеженою відповідальністю "СКАДІ РК" Ідентифікаційний код ЄДРР № 35860136 Місто Харків

АКТ надання послуг
№ Груд РМ-023 від 12 грудня 2016 р.

Ми, що нижче підписалися, представник Замовника Товариство з обмеженою відповідальністю "Скаді РК", з одного боку, і представник Виконавця Товариство з обмеженою відповідальністю "АВЕ-ПЛАЗА" Сидоренко Олександр Миколайович, з іншого боку, склали цей акт про те, що на підставі наведених документів:

Договір: Договір №16-11\16 от 16.11.2016р.

Виконавцем були виконані наступні роботи (надані такі послуги):

№	Найменування робіт, послуг	Кіл-сть	Од.	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	Надання місця для проведення виставки-продажу в строк з 05 по 11 грудня 2016р.	1	грн	2 500,00	2 500,00
2	Послуги з обслуговування з 05 по 11 грудня 2016р.	1	грн	2 500,00	2 500,00

Всього: 5 000,00
Сума ПДВ: 1 000,00

Рис. 3 - Акт виконаних робіт ТОВ «СКАДІ РК»

Видаткова накладна № 161107020 від 07 листопада 2016 р.

Постачальник: ФІЗИЧНА ОСОБА-ПІДПРИЄМЕЦЬ ДЕМЧЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
Р/р 26009011864181, у банку ПІАТ "УкрСоцБанк", м.Київ, МФО 300023, вул.Вернадського, буд.1, кв.21, м.Харків, 61010, тел.: (057) 715-63-61, код за ДРФО 1966016154, ІПН 1966016154, № свід. 100016150

Покупець: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СКАДІ РК"
61052, Харківська обл., м. Харків, провулок Сімферопольський, 6.Б, тел.: (067) 800-00-68

№	Товар	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	Дизельне паливо	2 000 л	15,4166667	30 833,33

Разом: 30 833,33
Сума ПДВ: 6 166,67
Усього з ПДВ: 37 000,00

Всього найменувань 1, на суму 37 000,00 грн.
Тридцять сім тисяч гривень 00 копійок
У т.ч. ПДВ: Шість тисяч сто шістдесят шість гривень 67 копійок

Відвантажув(ла): [Підпис] Олександр Миколайович Демченко
Місце складання: м. Харків

Отримав(ла): [Підпис] Шаталова Р.Ю.
За довіреністю № 488
Товариство з обмеженою відповідальністю "СКАДІ РК" №35860136
07.11.2016

Рис. 4 - Видаткова накладна ТОВ «СКАДІ РК»

На ТОВ «СКАДІ РК» облік придбаних товарів (робіт, послуг) ведеться за допомогою комп'ютера, щоденний облік операцій складається у формі журналу і за такою ж формою, як і книга обліку придбання, пронумеровується, підписується відповідальною особою.

Дані із щоденного обліку операцій заносяться до книги обліку придбання одним рядком загальним підсумком за день.

На підставі первинних документів складається оборотно-сальдова відомість по рахунках 361 та 631.

ІС:Предприятие - NewBase v.113 - [Оборотно-сальдовая ведомость по счету: 361 (3 Квартал 2015 г.) *]						
Файл Действия Таблица Вид Операции Справочник Документ Журнал Бухотчетность Отчет Обработки Сервис						
Обновить Настройка						
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СКАДІ РК" Сформирована 17.01.17 в 17:51:35						
Оборотно-сальдовая ведомость по счету: 361						
Контрагенты 3 Квартал 2015 г.						
Субконто	Сальдо на начало периода		Обороты за период		Сальдо на конец периода	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
СККР-008045	750,268.27		383,813.52	401,351.91	732,729.88	
Аль-Шада Али Хусейн ЧП	159.60				159.60	
СККР-000792	159.60				159.60	
Аль-Шада Любовь Анатольевна		2,040.85				2,040.85
СКДЛ-002286		2,040.85				2,040.85
Альянс маркет ТОВ ЕД ПО ДЛ	125,913.95		13,460.30	90,270.52	49,103.73	
ИФДЛ-002472		5,099.22				5,099.22
ИФКР-007970	3,456.63				3,456.63	
ИФНП-001285	296.31				296.31	
ЛВКР-008015	42,509.40			305.28	42,204.12	
ЛВНП-001359	1,307.25				1,307.25	
ЛЦКР-008030	2,299.65				2,299.65	
СКДЛ-003239	59,164.09		13,460.30	75,056.44		2,432.05
СКДЛ-003240	21,283.00			14,908.80	6,374.20	
СККР-010051	696.84				696.84	
Амелина-Денчик Елена Анатольевна	17,366.35		16,906.12	8,617.22	25,655.25	
СКДЛ-003647	11,546.93		10,701.76	6,978.53	15,270.16	
СКДЛ-003648	2,225.12		288.24		2,513.36	
СККР-009189	3,594.30		5,916.12	1,638.69	7,871.73	
АМКОР			7,300.80	7,300.80		
СККР-010113			7,300.80	7,300.80		
Амстор "Торговельний будинок" ТОВ	316,780.85				316,780.85	

Рис. 5 - Оборотно-сальдова відомість по рахунку 361 ТОВ «СКАДІ РК»

ІС:Предприятие - NewBase v.113 - [Оборотно-сальдовая ведомость по счету: 631 (01.06.15 - 30.09.15) *]						
Файл Действия Таблица Вид Операции Справочник Документ Журнал Бухотчетность Отчет Обработки Сервис						
Обновить Настройка						
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СКАДІ РК" Сформирована 17.01.17 в 18:20:36						
Оборотно-сальдовая ведомость по счету: 631						
Контрагенты 01.06.15 - 30.09.15						
Субконто	Сальдо на начало периода		Обороты за период		Сальдо на конец периода	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
СКУЧ-006948		12,000.00				12,000.00
Гор за ООО Охранное агенство		116.07	1,250.00	1,000.00	133.93	
СКУЧ-007208		116.07	1,250.00	1,000.00	133.93	
Деливери (транспорт)	22,110.14		68,326.00	11,729.50	78,706.64	
СКУЧ-009166	22,110.14		68,326.00	11,729.50	78,706.64	
ДИПО,ОФИС ТОВ		4,223.45	25,557.15	31,298.38		9,964.68
СКБГ-000295	1,256.29		18,271.42	23,382.80		3,855.09
СКУЧ-009504		5,479.74	7,285.73	7,915.58		6,109.59
Донбас Редакция газеты (оренда)	28,561.17				28,561.17	
СКУЧ-009396	28,561.17				28,561.17	
Европа Агентство Мерчадайзингу			252.90		252.90	
СКУЧ-010410			252.90		252.90	
Е-ком ТОВ	4,143.95		2,621.30	2,600.32	4,164.93	
СКУЧ-006740	4,143.95		2,621.30	2,600.32	4,164.93	
Економ Плюс ТОВ		343.20	1,436.75	1,436.75		343.20
СКУЧ-009759		343.20	1,436.75	1,436.75		343.20
Експобанк ВАТ	197.36				197.36	
СКУЧ-000680	197.36				197.36	
ЕЛВИК ООО		366,740.00	366,740.00			
СКБГ-000343		5,689.92				
СКЕЛ-000017		361,050.08	361,050.08			

Рис. 6 - Оборотно-сальдова відомість по рахунку 631 ТОВ «СКАДІ РК»

Інформація, що міститься в прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного і аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємозв'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Операції в іноземній валюті відображаються також у валюті розрахунків і платежів по кожній іноземній валюті окремо.

Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожними відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця.

Отже, синтетичний та аналітичний облік дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з покупцями та постачальниками є невід'ємною частиною раціональної організації бухгалтерського обліку.

Список використаної літератури

1. Кияшко О. М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства / О. М. Кияшко // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - №3. - С. 190-196.
2. Лищенко О. Г. Управління дебіторською заборгованістю як фактором фінансової стійкості підприємства / О. Г. Лищенко, І. С. Серeda // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. - 2011. - №3. - С. 84-89.
3. Пархоменко В. Документальне забезпечення бухгалтерського обліку [Текст] / Валерій Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 8.– С. 7–11.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Шкурко О. В., канд. екон. наук, Хар М. А., магістр, Харківський
Національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова*

Методика обліку, яку застосовують на українських будівельних підприємствах потребує вдосконалення відповідно до поставлених вимог ринкових конкурентів

Будівництво як вид економічної діяльності характеризується специфічним веденням обліку і є досить важливим в умовах розвитку ринкових відносин в Україні. Будівельне підприємство – це самостійно господарюючий будівельний, спеціальний суб'єкт, кінцевим результатом якого є об'єкт будівництва – основний засіб чи його вдосконалення.

Важливу роль в будівельній галузі відіграють капітальні інвестиції, як основна ланка переозброєння підприємства, що пов'язана з введенням у дію основних засобів. Зважаючи на те, що основні засоби суттєво різняться між собою за своїм функціональним призначенням, прийняття ефективних управлінських рішень потребує достовірних даних про стан їх використання, одержання яких значною мірою залежить від наявної системи обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю будівельних підприємств. Вагомий внесок в дослідження проблем обліково-аналітичного забезпечення на будівельних підприємствах внесли такі науковці, як Н.В. Голячук, Н.А. Тичиніна.

Зокрема, як стверджує Н. В. Голячук обліково-аналітичне забезпечення на підприємствах - це компонент інформаційного забезпечення управління підприємством, яке дозволяє розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

На думку Тичиніної обліково-аналітична система будь якого будівельного підприємства складається з чотирьох взаємопов'язаних підсистем: облікове забезпечення, аналітичний облік, інформаційний облік, аудиторський облік.

Обліково-аналітичне забезпечення визначається економічними явищами і процесами, які характеризують господарську діяльність підприємств і причинно-наслідковими зв'язками між значною кількістю факторів і результативних показників. Обліково-аналітичним забезпеченням є єдність систем обліку, аналізу і аудиту, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами при виборі напрямів функціонування і розвитку підприємства

Елементами системи обліково-аналітичного забезпечення є облік й аналіз, які взаємодіють між собою, формуючи потужну інформаційну базу для прийняття рішень і здійснення контролю:

Внутрішнього:

- внутрішньогосподарський контроль;
- внутрішній аудит;

Зовнішнього:

- аудит;
- ревізія;
- судово-економічна експертиза.

Особливістю будівельної діяльності є тривалий виробничий процес, адже будівництво може відбуватись від місяця до кількох років. Упродовж цього часу у обліку відображається безліч господарських операцій, та подій. Усі вони повинні бути відображені в обліку будівельного підприємства, і через це пропонуються відповідні норми законодавства:

- в бухгалтерському обліку операції будівельних підприємств представляються відповідно до вимог П(С)БО 18 «Будівельні контракти», та М(С)БО 11 «Будівельні контракти»

- в податковому обліку діє особливий порядок оподаткування, що передбачено п.187.9 ст. 187 і п.198.2 ст.198 ПКУ

Також особливістю будівельної діяльності є те, що кінцевий результат виступає у вигляді об'єкта основних засобів, або нерухомої нової споруди. Це вимагає здійснювати облік усіх витрат окремо по кожному з них протягом тривалого періоду часу.

Виходячи з цього в обліку будівельних контрактів виникає проблема визнання суми доходів і витрат за кожний об'єкт протягом терміну будівництва, та проблема оцінки доходів і витрат, здійснених у результаті виконання будівельних контрактів.

Причина виникнення першої проблеми полягає в тому, що сума доходу за будівельним контрактом визначається на підставі його умов, в яких вказується договірною сумою за весь комплекс будівельних робіт, яка вказана у контракті. Якщо і є розбиття доходу по окремих етапах будівництва, то таких етапів небагато, їх кількість менша кількості облікових періодів, після закінчення яких будівельному підприємству необхідно визначити суму доходу, яка була отримана у результаті будівництва.

Що стосується другої проблеми, то причина її виникнення прямо пов'язана з тривалістю процесу будівництва та виникаючих у результаті цього змін справедливої вартості активів, які отримані або підлягають одержанню за будівельним контрактом.

У П(С)БО 18 розглядаються 2 види будівельних контрактів:

- з фіксованою ціною (це договір про будівництво, який передбачає фіксовану ціну всього обсягу робіт з будівельного контракту чи фіксовану ставку за одиницю кінцевої продукції, що випускатиметься на об'єкті будівництва);

- за ціною «витрати плюс» (це договір про будівництво, що передбачає ціну як суму фактичних витрат підрядчика при виконанні будівельного контракту і узгодженого прибутку).

Велике значення в обліку будівельної діяльності мають витрати, що направлені на впровадження заходів щодо раціонального та економного використання всіх наявних ресурсів. Склад статей калькулювання виробничої собівартості будівельно-монтажних робіт встановлюється підприємством відповідно до П(С)БО 16 «Витрати».

Порівнюючи облік на українських будівельних підприємствах з підприємствами Російської Федерації, можна виділити нижченаведені особливості процесу будівельного виробництва:

Організаційно-технічна особливість	Організація обліку
Територіальна відособленість об'єктів будівництва	Облік доходів і витрат організовується по об'єктам будівельного виробництва
Індивідуальний характер будівельного виробництва	Облік доходів і витрат здійснюється за договорами на будівництво
Територіальна закріпленість будівельної продукції	Будівлі і споруди створюються на певній земельній ділянці і упродовж усього періоду будівництва залишаються нерухомими; наявність витрат: по перебазуванню будівельних машин і механізмів; на передислокацію будівельних підрозділів;

Тривалість виробничого циклу	Інвентарна вартість об'єкту визначається упродовж усього періоду будівництва; розрахунки ведуться за умовно готову продукцію; доходи і фінансові результати формуються як після закінчення будівництва, так і по частковій готовності об'єкту будівництва.
Колективний характер ведення робіт	Використання переважно колективною форми оплати праці; наявність особливих форм преміювання (преміювання за дострокове введення об'єктів в експлуатацію)
Велика кількість матеріалів	Різноманіття номенклатури використовуваних матеріалів; наявність різних методик обліку матеріалів залежно від умов їх зберігання; велика матеріаломісткість будівельного виробництва)

Найважливішими завданнями сучасної практики обліку, аналізу і управління є реалізація прийнятих рішень, метою яких є досягнення стійкості і ефективності функціонування будівельних організацій. З цією метою актуальною стає проблема формування системи, якій властиві функції обліку та аналізу.

Формування обліково-аналітичного забезпечення є необхідністю для організації обліку і аналізу виробничого процесу і прийняття системи необхідних рішень в області зниження витрат і оптимізації собівартості, що дозволяють досягти прогнозованої величини зростання обсягів робіт будівельних підприємств.

ЗМІСТ

<i>Babaev V. M., Stadnyk G. V., Momot T. V.</i> THE BUSINESS EDUCATIONAL IN UKRAINE: KEY PROBLEMS & STRATEGIC PERSPECTIVES (on the example of O.M. Beketov National University of Urban Economy).....	5
<i>Momot T. V., Vashchenko O. M.</i> OLIGARCHIC SYSTEM OF STATE AND CORRUPTION: ANTI- CORRUPTION REFORMS IMPLEMENTATION IN UKRAINE.....	9
<i>Azarova T. V.</i> FACTORS OF THE ENTERPRISE'S ECONOMIC SECURITY ENSURING BASED ON THE CONCEPT OF VALUE-BASED MANAGEMENT	12
<i>Suk P. L., Mohammad Ahmad Saleh Alnaimat</i> USE OF BALANCED SCORECARD TO ACHIEVE STRATEGIC GOALS OF THE ENTERPRISE	16
<i>Shapoval G. M., Panov V. V., Baranovska Y, Nesterenko D.</i> STRATEGIC MONITORING AS THE WAY OF PROVIDING ANALYTICAL INFORMATION IN SYSTEM OF ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY.....	18
<i>Momot T.V., Josef Polák, George Al Jammal, Kraivskiy B. B.</i> CORRUPTION AND CORPORATE GOVERNANCE: INFORMATIONAL AND ANALYTICAL PROVISION.....	20
<i>Momot D.T., Dimce Ristevskiy</i> DIGITAL PERFORMANCE AS A TOOL OF A NON-TRADITIONAL ADVERTISING.....	22
<i>Аванесова Н.Е., Вінник І.Ю., Чупрін Є.С.</i> Систематизація міжнародного досвіду забезпечення економічної безпеки підприємств оборонної промисловості.....	25
<i>Алмашій Я. І., Габрин Б. С., Собко А. І., Гайду О. Ю., Мигович І. В.</i> Антикризовий маркетинг: практичні аспекти імплементації.....	27
<i>Андренко О. А., Рогізна В. С.</i> Фінансовий лізинг як ефективний інструмент оновлення рухомого складу комунальних підприємств міськелектротранспорту	31
<i>Андренко О. А., Мордовцев С. М.</i> Застосування теорії нечітких множин до оцінки інвестиційних ризиків	32
<i>Белоус Н. Д.</i> Концепція оцінки економічної безпеки підприємств	35
<i>Соловійов О. В., Бродецький Д. І., Пашков Д. І.</i> Розробка системи забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності при роботі з персоналом.....	38
<i>Буколова В. В.</i> Соціально-економічна безпека регіону як головна категорія економічної безпекології мезорівня	41

Власова О. Є.

Роль управлінського обліку в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання	43
---	----

Власова О. Є., Кравцова С. В., Бондаренко Д. А.

Сучасне реформування бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції....	47
---	----

Власова О. Є., Булига К. В.

Податковий контроль як чинник податкової безпеки.....	51
---	----

Власова О. Є., Таранушенко Є. В.

Застосування математичних моделей в управлінському обліку.....	54
--	----

Войхевич Д. В., Бондаренко О. С.

Міжнародний досвід забезпечення безпеки господарської діяльності.....	58
---	----

Гавриличенко Є. В., Сидоренко О. В.

Податкова безпека як частина фінансової в контексті загального розвитку держави	61
---	----

Глуценко О. О.

Податкове планування як спосіб убезпечення фінансової діяльності підприємства	63
---	----

Гнилицька Л. В.

Аудит в системі антикорупційного менеджменту.....	66
---	----

Гордієнко Н. І., Серeda А. Є.

Антикорупційний аудит – діючий інструмент протидії корупції	70
---	----

Дичко І. А., Ващенко М. О.,

Антикорупційна стратегія як складова інвестиційної привабливості та економічної безпеки підприємства.....	72
---	----

Єрмоленко О. К.

Інформаційне забезпечення контролю і аналізу витрат підприємства.....	75
---	----

Новак А. М., Затварський Я. А.,

Запобігання ризикам недружнього поглинання в системі економічної безпеки підприємства.....	77
--	----

Зубенко А. В., Воскресенський С. Д.

Проблеми застосування МСФЗ підприємствами будівельної галузі: від теорії до практичного впровадження.....	79
---	----

Ілляшенко О. В., Зачепа Б. О.

Забезпечення інформаційної безпеки банку	82
--	----

Ілляшенко О. В., Путятіна О. С.

Кадрова безпека в системі економічної безпеки банку	84
---	----

Кадничанський М. В., Гладка Л. С.

Інноваційно - інвестиційні процеси у формуванні стратегії продовольчої безпеки як складової національної безпеки держави.....	87
---	----

Кадничанський М. В., Кобзар Я. Ю.

Теоретичні засади управління фінансово-економічною безпекою торговельних підприємств.....	89
---	----

Кальченко В. І.

Методи обліку та оцінка фінансових інвестицій підприємства.....	92
---	----

Карпенко Н. Ю.	
Математическая модель иерархической системы бизнес-процессов.....	95
Карпушенко М. Ю., Протасенко А. І.	
Актуальні проблеми оподаткування суб'єктів малого підприємництва.....	96
Кашиперська А. І.	
Основні шляхи реформування обліку та звітності у державному секторі у відповідності до міжнародних стандартів	98
Кизилов Г. І., Кириченко О. О.	
Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом сільськогосподарських організацій.....	101
Коляда І. В.	
Комплаєнс - перевірка персоналу банку.....	103
Конопліна О. О., Вороніна Л. В.	
Антикорупційний аудит як чинник фінансово-економічної безпеки.....	105
Конопліна О. О., Дегтяр Є. Г., Пивовар М.А.	
Імідж, гудвіл, ділова репутація: взаємозв'язок, відмінності та вплив на діяльність підприємства	107
Косяк А. П., Гречкін Ю. В.	
Фінансово-економічна безпека: теоретичні аспекти.....	110
Косяк А. П., Раїна Д. О.	
Проблеми розвитку аудиту в Україні.....	112
Косяк А. П., Самсоненко В. О.	
Особливості обліку і аналізу основних засобів суб'єктів господарювання у державному секторі	114
Кравцова С. В.	
Особливості реформування податкової системи України в контексті євроінтеграції.....	116
Крайівська І. А., Оболенцева О. А.	
Проблеми обліку дебіторської заборгованості та шляхи їх вирішення.....	120
Рудніченко Є. М., Кримчак Л. А.	
Зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних підприємств: аналіз стану, тенденцій та факторів впливу	122
Лелюк Н. Є., Баличева І. О.	
Актуальні проблеми обліку поточних біологічних активів.....	125
Лелюк Н. Є., Новохатська Ю. В.	
Прогнозування курсу валюти з метою визначення його впливу на вартість запасів.....	128
Лелюк Н. Є. Родченко С. С.	
Застосування інтегрального таксономічного показника для оцінки фінансово-економічної безпеки банківської установи.....	130
Чечетова Н. Ф., Лелюк Н. Є.	
Аналітичний інструментарій для оцінки бюджетної безпеки України.....	134

Литовченко О. Ю.	
Стратегія фінансово-економічної безпеки у забезпеченні стійкого розвитку підприємства.....	138
Литовченко О. Ю., Івахнік С. В.	
Механізм управління в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.....	141
Литовченко О. Ю., Олещенко А. О.	
Визначення ризиків та загроз у системі економічної безпеки підприємства	144
Мізік Ю. І., Леонова Ю. В.	
Особливості обліку витрат та формування собівартості на підприємствах поліграфічної промисловості	146
Мізік Ю. І., Зозуля А. О., Зубко Н. С.	
Про окремі аспекти обліку дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах	150
Мізік Ю. І., Хникіна А. С., Солонцева К. А.	
Оцінка корупційних ризиків у системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства.....	154
Можайкіна Н. В., Драчова С. І.,	
Проблеми фіктивного банкрутства підприємств	157
Момот Т. В., Аванесова Н. Е.	
Воєнно-економічна безпека в системі національної безпеки України: теоретико-методологічні засади забезпечення.....	159
Момот Т. В., Богдан Н. І., Чебослаєв Ю. М., Чалий Б. І.	
Тіньова економіка та протидія корупції у системі економічної безпеки України: причини існування та шляхи детінізації.....	162
Момот Т. В., Вершиніна Д. М.	
Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеко-орієнтованого управління.....	166
Момот Т. В., Савіцька І. Ю., Воскресенська Ю. Г., Вецнер В. А.	
Антикорупційні тренінги для дітей: дослідження міжнародного досвіду....	167
Щибря Т. В., Напольських К. О.	
Проблеми гармонізації бухгалтерського обліку України до вимог міжнародних стандартів.....	169
Наумов М. С.	
Антикорупційний аудит як інструмент підвищення рівня економічної свободи в Україні.....	172
Нечитайло Н. В.	
Фінансові аспекти будівництва автомобільних доріг в Україні.....	173
Ілляшенко О. В., Овдієнко О. В.	
Інформаційно-організаційне забезпечення безпеки.....	176
Овечкина Е. А.	
Тринитарный подход к исследованию институциональных преобразований в обществе.....	178

Отенко П. В.	
Стратегічний інструментарій прийняття рішень в системі корпоративної безпеки.....	181
Пальченко О. Л., Сафаров Сарван Яхья огли	
Місце ділової розвідки в системі забезпечення економічної безпеки підприємства	184
Пересипкін М. М.	
Роль вищих навчальних закладів у підготовці фахівців сучасного рівня.....	186
Петлиця О. О.	
Елементи облікової політики: визначення поняття та значення в системі обліку.....	188
Погорелов Ю. С., Вахлакова В. В.	
Концепти епістемологічного базису оцінювання в економічній безпекології	191
Пригунов П. Я., Вінник І. Ю.	
Концептуальні підходи до реформування системи національної безпеки України	194
Савенко К. С.	
Ключові аспекти зміцнення бюджетної безпеки на регіональному рівні ...	199
Світлична В. Ю., Рубанка В. М.	
Актуальні питання врахування факторів ризику під час оцінки енергетичної безпеки.....	202
Світлична В. Ю., Коленчук Я. С., Марченко А. Ф., Голобородько С. О.	
Кадрова безпека підприємства: порядок забезпечення та кроки реалізації...	205
Світлична В. Ю., Овчелупова О. М.	
Організаційні аспекти забезпечення фінансової безпеки банківських установ України	208
Світлична Т. І.	
Ризики інноваційних процесів підприємств будівельного комплексу.....	211
Смірная С. М., Євтушенко І. М.	
Метод діагностики рівня фінансово-економічної безпеки підприємств.....	214
Солодовнік О. О., Політучий С. Я.	
Стратегічний аналіз системи фінансово-економічної безпеки публічно-приватного партнерства	216
Сорока Р. С.	
Суть інформаційно-аналітичної діяльності та її роль у формуванні ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва	221
Спіцина Н. В., Лук'янов В. І.	
Основні засади консолідації фінансової звітності групи підприємств.....	224
Стадник Г. В., Островський І. А.	
Управління ризиками в системі оцінювання фінансово-економічної безпеки проектів публічно-приватного партнерства.....	227

Сумятіна Л. М.

Маркетинговий аудит як інструмент забезпечення економічної безпеки торговельної діяльності підприємств..... 230

Тесленко Р. Ю.

Оцінка корупційних ризиків в рамках антикорупційного аудиту підприємства: огляд міжнародних рекомендацій..... 232

Тімофєєв В. О., Кирий В. В., Солодкий В. С

Інформаційні технології в конкурентній розвідці..... 235

Федотова Ю. В.

Теоретичний аналіз проблеми боргової безпеки України..... 238

Філатова І. О.

Маркетинговий аудит в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств будівельної галузі..... 239

Харламова О. В.

Архітектоніка приміток до фінансової МСФЗ-звітності: очікування користувачів..... 240

Чередниченко О. Ю., Козлова А. О.

Актуальність використання в Україні досвіду становлення та розвитку антикорупційних структур східно- європейських країн ЄС..... 244

Чех Н. О., Хохлов Р. О.

Інформаційне забезпечення захисту комерційної таємниці підприємств..... 246

Чудопал А. І., Чжан Хаоюй, Лелета А. В.

Забезпечення кадрової безпеки підприємств промисловості в умовах конфліктного середовища..... 250

Шаповал Г. М., Бухолдіна Я. В., Казновецька Ю. В.

Моніторинг власників в системі управління фінансово-економічною безпекою корпоративних підприємств..... 252

Ілляшенко О. В., Шкарупета О. О.

Діагностика загроз, небезпек та ризиків у фінансово-економічній діяльності підприємств..... 254

Шкребінь Р. П.

Безпекоорієнтований підхід інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку підприємства..... 257

Шкурко О. В., Немашкало Я. С.

Організація бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями на прикладі ТОВ «Скаді Рк»..... 260

Шкурко О. В., Хар М. А.

Обліково-аналітичне забезпечення діяльності будівельних підприємств..... 264

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції

“ СТРАТЕГІЧНА АНАЛІТИКА ТА АНТИКОРУПЦІЙНИЙ АУДИТ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНУ, СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ”

26 - 27 жовтня 2017 р.

Матеріали конференції надруковані в збірці тез

Відповідальний за випуск

Момот Т. В.

Редактор

Лелюк Н. Є.

Підп. до друку 25.10.2017

Друк на ризографі

Тираж 130 пр.

Формат 60*84 1/16

Ум. друк. арк. 17,6

Зам №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017